

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

EUROSISTEM

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

BCE ECB EZB EKT EKP

**ZGODOVINA,
VLOGA IN
NALOGE**

**HANSPETER K. SCHELLER
DRUGA PREGLEDANA
IZDAJA 2006**

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

EUROSISTEM

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

© BCE ECB EZB EKT EKP

**ZGODOVINA,
VLOGA IN
NALOGE**

**HANSPETER K. SCHELLER
DRUGA PREGLEDANA
IZDAJA 2006**

© Evropska centralna banka, 2006

Naslov

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt na Majni
Nemčija

Poštni naslov

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt na Majni
Nemčija

Telefon

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.int>

Faks

+49 69 1344 6000

Teleks

411 144 ecb d

Vse pravice so pridržane. Razmnoževanje v izobraževalne in nekomercialne namene je dovoljeno ob navedbi vira.

Fotografije: Claudio Hils, Martin Joppen, Robert Metsch in Martin Starl, Evropska skupnost, Evropski parlament, Mednarodni denarni sklad.

Presečni datum v knjigi objavljenih podatkov je 30. september 2006.

ISBN 978-92-899-0223-6 (spletna izdaja)

KAZALO

OKRAJŠAVE IN KRATICE	8
PREDGOVOR	9
ZAHVALA	11
UVOD	12
POGLAVJE 1	
Ekonomska in monetarna unija, ECB ter euro	15
1.1 Pot do ekonomske in monetarne unije ter eura	15
1.1.1 Prvi koraki k denarnemu povezovanju Evrope	15
1.1.2 Evropski monetarni sistem in Enotni evropski akt	18
1.1.3 Pogodba o Evropski uniji	20
1.1.4 Uresničitev ekonomske in monetarne unije ter prehod na euro	21
1.2 Pravna podlaga ter značilnosti ekonomske in monetarne unije	27
1.2.1 Pravna podlaga	28
1.2.2 Značilnosti	29
POGLAVJE 2	
Centralno bančništvo v ekonomski in monetarni uniji: pravni, institucionalni in organizacijski vidiki	41
2.1 ECB, ESCB in Eurosistem	41
2.1.1 ESCB in Eurosistem kot naravna vez med ECB in nacionalnimi centralnim i bankami	42
2.1.2 ECB kot specializirana organizacija zakonodaje Skupnosti	43
2.1.3 Nacionalne centralne banke euroobmočja kot sestavni del Eurosistema	44
2.1.4 Nacionalne centralne banke nesodelujočih držav članic EU	44
2.2 Cilji	45
2.2.1 Temeljni cilj: cenovna stabilnost	45
2.2.2 Podpora splošnim ekonomskim politikam	45
2.2.3 Načelo odprtega tržnega gospodarstva	47
2.3 Dodelitev nalog s Pogodbo	47
2.3.1 Temeljne naloge Eurosistema	47
2.3.2 Druge naloge	48
2.4 Centralizirano odločanje in operativna decentralizacija	49
2.5 Vloga ECB v Eurosistemu	50
2.5.1 Središče odločanja ESCB in Eurosistema	51
2.5.2 Dosledno uresničevanje sklepov o denarni politiki	61
2.5.3 Normativna pooblastila ECB	67
2.5.4 Svetovalna dejavnost ECB	68
2.5.5 Spremljanje skladnosti s prepovedjo denarnega financiranja in privilegirane dostopa	71
2.5.6 Izvajanje od EMI prevzetih nalog	72

POGLAVJE 3

Politike ECB in dejavnosti Eurosistema	75
3.1 Vodenje denarne politike	75
3.1.1 Teoretična podlaga	75
3.1.2 Strategija denarne politike ECB	78
3.1.3 Operacije denarne politike	84
3.2 Poslovanje s tujino	88
3.2.1 Devizni posli	88
3.2.2 Upravljanje deviznih rezerv	91
3.3 Plačilni in klirinški sistemi	95
3.3.1 Tehnične zmogljivosti za plačilne sisteme in sisteme poravnave vrednostnih papirjev	96
3.3.2 Pregled nad delovanjem plačilnih sistemov in sistemov poravnave vrednostnih papirjev	99
3.4 Eurobankovci in eurokovanci	100
3.5 Zbiranje in urejanje statističnih podatkov	105
3.6 Ekonomske raziskave	107
3.7 Prispevek ECB k bonitetnemu nadzoru in finančni stabilnosti	108
3.8 Finančni odnosi znotraj Eurosistema	111
3.8.1 Finančni viri ECB	111
3.8.2 Delitev denarnih prihodkov	115
3.9 Upravljanje rezerv za pooblašcene tuje stranke	117

POGLAVJE 4

ECB in Evropska skupnost	119
4.1 Neodvisnost	119
4.1.1 Institucionalna neodvisnost	120
4.1.2 Pravna neodvisnost	120
4.1.3 Osebna neodvisnost	120
4.1.4 Funkcionalna in operativna neodvisnost	121
4.1.5 Finančna in organizacijska neodvisnost	122
4.2 Demokratična odgovornost	122
4.2.1 Odgovornost kot temelj legitimnosti	122
4.2.2 Narava in obseg odgovornosti ECB	123
4.2.3 Izvajanje obveznosti odgovornega ravnanja	124
4.3 Dialog ter sodelovanje z institucijami in organi Skupnosti	127
4.3.1 Evropski parlament	127
4.3.2 Svet EU in Euroskupina	128
4.3.3 Evropska komisija	130
4.3.4 Ekonomsko-finančni odbor	131
4.3.5 Odbor za ekonomsko politiko	132
4.3.6 Makroekonomski dialog	132
4.4 Jezikovna ureditev v ECB	133
4.5 Sodno preverjanje s strani Sodišča Evropskih skupnosti	133
4.6 Preverjanje finančnega upravljanja in poštenosti	134

POGLAVJE 5

Vključenost ECB v mednarodno sodelovanje	137
5.1 Izhodišča	137
5.2 Pomen mednarodnih odnosov ECB za oblikovanje politik	139
5.3 Odnosi ECB z mednarodnimi organizacijami	139
5.3.1 Mednarodni denarni sklad	139
5.3.2 Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD)	142
5.4 Sodelovanje ECB v neformalnih forumih finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank	143
5.4.1 Finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine G7	143
5.4.2 Finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine G10	144
5.4.3 Finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine G20	144
5.4.4 Forum za finančno stabilnost	144
5.4.5 Banka za mednarodne poravnave in centralnobančni forumi	145

POGLAVJE 6

ECB kot gospodarski subjekt	149
6.1 Izjava o poslanstvu	149
6.2 Upravljanje družbe	149
6.2.1 Vloga Sveta ECB in Izvršilnega odbora pri upravljanju družbe	150
6.2.2 Plasti zunanjega in notranjega nadzora	150
6.2.3 Dostop do arhiva ECB	152
6.3 Organizacijska struktura	152
6.4 Zaposleni in odnosi z zaposlenimi	153
6.4.1 Zaposleni	153
6.4.2 Zastopanje zaposlenih v ECB	155
6.4.3 Socialni dialog v zvezi z ESCB	155
6.5 Sedež in prostori	156

PRILOGA I **159**

Izvillečki iz Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti

PRILOGA 2 **175**

Protokol o Statutu Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke

GLOSAR **195**

BIBLIOGRAFIJA **207**

STVARNO KAZALO **215**

OKVIRI

Okvir 1	Pot do eura	16
Okvir 2	Pregled pripravljanih del, ki jih je opravil EMI	23
Okvir 3	Nepreklicno določena menjalna razmerja	26
Okvir 4	Kronologija evropskega povezovanja	27
Okvir 5	Fiskalni okvir Skupnosti	32
Okvir 6	Pogoji za uvedbo eura	34
Okvir 7	Prednosti cenovne stabilnosti	46
Okvir 8	Člani Sveta ECB (od 1. junija 1998 do 1. julija 2004)	57
Okvir 9	Transmisijski mehanizem denarne politike	76
Okvir 10	Zakaj ohranjati nizko pozitivno stopnjo inflacije?	80
Okvir 11	Dva stebra strategije denarne politike ECB	82
Okvir 12	Operacije odprtega trga in odprte ponudbe	85
Okvir 13	Obvezne rezerve	87
Okvir 14	Skupna izjava o zlatu (8. marec 2004)	94
Okvir 15	Od oblikovanja do obtoka: priprava eurobankovcev in eurokovancev	101
Okvir 16	Ključ za vpis kapitala ECB	111

TABELE

Tabela 1	Sistem rotacije dveh skupin (prva faza) – pogostost glasovanja guvernerjev v vsaki skupini	54
Tabela 2	Sistem rotacije treh skupin (druga faza) – pogostost glasovanja guvernerjev v vsaki skupini	55
Tabela 3	Operacije denarne politike Eurosistema	84
Tabela 4	Kapitalski ključ ECB (%)	112

SLIKE

Slika 1	ESCB in Eurosistem	41
Slika 2	Stabilnostna usmeritev strategije denarne politike ECB	81
Slika 3	Organizacijska struktura ECB	153

DIAGRAMI

Diagram 1	Sistem rotacije treh skupin v Svetu ECB (scenarij za euroobmočje s 27 državami članicami)	56
-----------	---	----

FOTOGRAFIJE

1.	Pogodba o Evropski uniji (Maastrichtska pogodba) s Statutom ESCB in ECB, podpisana 7. februarja 1992	14
2.	Seja Sveta ECB v prostorih Evropske centralne banke novembra 2006	40
3.	Osvetljeni simbol eura pred Eurostolpnico (Eurotower)	74
4.	Jean-Claude Trichet, predsednik ECB, med zaslišanjem v Evropskem parlamentu septembra 2005	118

5.	Jean-Claude Trichet s finančnimi ministri držav G7 in guvernerji centralnih bank na letni skupščini Mednarodnega denarnega sklada v Singapurju septembra 2006	136
6.	Eurostolpnica (Eurotower), sedež ECB v Frankfurtu na Majni	148
7.	Model bodoče stavbe ECB	157

OKRAJŠAVE IN KRATICE

BDP	bruto domači proizvod
BIS	Banka za mednarodne poravnave (<i>Bank for International Settlements</i>)
BPRČ	bruto poravnava v realnem času
BSC	Odbor za bančni nadzor (<i>Banking Supervision Committee</i>)
CESR	Odbor evropskih zakonodajalcev za vrednostne papirje (<i>Committee of European Securities Regulators</i>)
CMFB	Odbor za monetarno, finančno in plačilnobilančno statistiko (<i>Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics</i>)
EBA	Bančno združenje za euro (<i>Euro Banking Association</i>)
EBC	Evropski odbor za bančništvo (<i>European Banking Committee</i>)
ECB	Evropska centralna banka
ECOFIN	Ekonomsko-finančni svet (<i>Economics and Finance Ministers</i>)
ECU	evropska denarna enota (<i>European Currency Unit</i>)
EFC	Ekonomsko-finančni odbor (<i>Economic and Financial Committee</i>)
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EMI	Evropski monetarni inštitut
EMS	evropski monetarni sistem
EMU	ekonomska in monetarna unija
EPC	Odbor za ekonomsko politiko (<i>Economic Policy Committee</i>)
ERM	mehanizem deviznih tečajev (<i>exchange rate mechanism</i>)
ES	Evropska skupnost
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
ESMS	Evropski sklad za monetarno sodelovanje
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EU	Evropska unija
HICP	harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (<i>Harmonised Index of Consumer Prices</i>)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MFI	monetarna finančna institucija
NCB	nacionalna centralna banka
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OLAF	Evropski urad za boj proti goljufijam (<i>European Anti-Fraud Office</i>)
TARGET	transevropski sistem bruto poravnave v realnem času (<i>Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system</i>)
UL	Uradni list Evropske unije

PREDGOVOR

Evropska centralna banka je v celoti zavezana odprtosti in preglednosti, to zavezo pa izpolnjuje zlasti z velikim številom publikacij, v katerih pojasnjuje svoje cilje in dejavnosti. Poleg rednih in obsežnih publikacij o aktualnih dogajanjih s področja svoje pristojnosti objavlja tudi delovne in občasne zvezke o posebnih temah (*Working Papers* in *Occasional Papers*). Znatno del svojih virov tako namenja komuniciranju s svetom bančništva, trgi, akademskim svetom in javnostjo.

Poleg tega objavlja tudi obsežne monografije o svoji vlogi in dejavnostih. Prva knjiga iz te serije obravnava denarno politiko ECB (*The Monetary Policy of the ECB*) in je bila ponatisnjena na začetku leta 2004. Pričujoča knjiga pa se ukvarja z zgodovino, vlogo in nalogami ECB s pravnega, institucionalnega in organizacijskega vidika. Opisuje procese, ki so privedli do ustanovitve ECB in uvedbe eura, kot tudi vlogo in naloge, ki jih ima ECB na čelu evropskega denarnega sistema, tj. Eurosistema, ter različne vidike njenega statusa kot nadnacionalne organizacije, ustanovljene v skladu z zakonodajo Skupnosti. Vsi ti elementi predstavljajo izhodišča za politike in dejavnosti ECB in Eurosistema, zato upamo, da bo izčrpno znanje, ki je zajeto v tej knjigi, še izboljšalo razumevanje ciljev ECB. Knjiga hkrati prikazuje tudi pomembno vlogo, ki jo v Eurosistemu pod vodstvom ECB igrajo nacionalne centralne banke. Prav skupno delovanje ECB in nacionalnih centralnih bank ter njihovo tesno medsebojno sodelovanje Eurosistemu omogoča, da uspešno opravlja svoj mandat.

Nacionalne centralne banke so imele za svoj razvoj na razpolago več desetletij – najmanj pol stoletja, nekatere celo dve stoletji. V primerjavi z njimi je bil razvoj ECB »pospešen«. Pred desetimi leti je Evropski monetarni inštitut (EMI), predhodnik ECB, skupaj z nacionalnimi centralnimi bankami držav članic Evropske unije začel priprave za bodoči evropski centralnobančni sistem in njegovo vodilno institucijo, ECB. Samo pet let pozneje je odgovornost za enotno denarno politiko euroobmočja in s tem za eno od dveh najpomembnejših valut na svetu že prevzela ECB, ki stoji na čelu Eurosistema. Z začetkom tretje faze ekonomske in monetarne unije (EMU) leta 1999 pa razvoja ECB še ni bilo konec. Da bi ekonomska in monetarna unija lahko zaživela, je bilo namreč treba urediti še veliko zadev – zlasti leta 2002 zamenjati gotovino v eure –, poleg tega pa se je morala tudi ECB še razviti kot organizacija.

Uvedba eura je bila velika sprememba za vse v euroobmočju. Pri širši javnosti je vzbudila tudi zanimanje za organizacijo, ki je odgovorna za njegovo stabilnost. Ker ECB deluje v zelo kompleksnem okolju, je toliko pomembneje, da mednarodni javnosti ponudi „vodič“ in tako zadosti temu zanimanju. Izvršilni odbor ECB je zato zaupal pripravo te knjige strokovnjaku, ki je vse od začetka devetdesetih let igral pomembno vlogo pri pripravi ekonomske in monetarne unije ter ustanovitvi in razvoju ECB.

Knjiga je namenjena vsem, ki želijo izboljšati svoje poznavanje pravnih, institucionalnih in organizacijskih vidikov ECB. Evropska centralna banka pričakuje, da se bo njihovo število s širitvijo EU še povečalo. Na tem mestu moram omeniti, da so od 1. maja 2004 nacionalne centralne banke novih držav članic polnopravne članice Evropskega sistema centralnih bank (ESCB), njihovi guvernerji pa člani Razširjenega sveta ECB. Vse te države imajo pred seboj jasen cilj, da po konvergenčnem procesu uvedejo enotno valuto, saj so se vse brez izjeme zavezale, da bodo brez pridržka spoštovale določila Maastrichtske pogodbe. ECB, ki toplo pozdravlja proces širitve, bo z največjo skrbnostjo in v tesnem sodelovanju z zadevnimi nacionalnimi centralnimi bankami pomagala pri pripravi konvergenčnega procesa.

Prepričan sem, da bodo vsi, ki jih zanima delo ECB, v tej knjigi našli koristne informacije.

Jean-Claude Trichet
Predsednik ECB

ZAHVALA

Zaradi velikega povpraševanja so zaloge prve izdaje moje knjige kmalu pošle, zato se je ECB odločila za ponatis. To mi je dalo priložnost, da besedilo posodobim v skladu z nedavnimi dogodki tako v Eurosistemu kot zunaj njega. Pri tem so mi še naprej nudili dragoceno pomoč moji kolegi iz ECB, zlasti iz oddelka za jezikovne storitve ter oddelka za uradne publikacije in knjižnico.

Hanspeter K. Scheller
Frankfurt na Majni, september 2006.

Centralno bančništvo v Evropi je bilo vedno sinonim za izdajanje nacionalnih valut in upravljanje z njimi: nacionalna valuta je postala nepogrešljiva sestavina državne suverenosti; nacionalni bankovci, ki so imeli v kroženju denarja vse pomembnejšo vlogo in so končno povsem zamenjali zlatnike in srebrnike kot zakonito plačilno sredstvo, pa so bili izraz nacionalne kulture in simbolov. Hkrati z vse večjim pomenom bankovcev kot plačilnega sredstva v modernem gospodarskem življenju je rasel tudi pomen centralnih bank kot izdajateljic, vodenje denarne politike pa je postalo nepogrešljiv del nacionalnih ekonomskih politik.

Glede na takšen zgodovinski razvoj je bila uresničitev evropske ekonomske in monetarne unije (EMU) konec 20. stoletja edinstvena, saj je v večji del Evrope prinesla nov denarni režim z enotno valuto. Dvanajst držav članic, ki so euro že uvedle, predstavlja dve tretjini celotnega prebivalstva EU, euroobmočje pa naj bi se sčasoma razširilo še na druge države članice.

Prenos denarne politike na raven Skupnosti je zahteval precejšnje spremembe evropskega centralnobančnega okvira. Ustanovitev nove nadnacionalne denarne institucije (ECB) ter vključevanje nacionalnih centralnih bank v Evropski sistem centralnih bank (ESCB) in njegov podsistem (Eurosistem) so značilen primer nadnacionalnosti evropskega centralnobančnega sistema. Vse do danes nobena druga politika Evropske skupnosti ni dosegla takšne globine povezanosti kot prav enotna denarna in tečajna politika. Skupnost na nobenem drugem področju ni razvila svoje lastne identitete bolj prepričljivo kot prav na področju eura in ECB.

ECB je tudi utelešenje modernega centralnega bančništva: za najpomembnejši cilj svoje denarne politike si je postavila cenovno stabilnost, poleg tega je neodvisna v okviru svojega jasno opredeljenega mandata ter za njegovo opravljanje polno odgovorna državljanom in njihovim izvoljenim predstavnikom. Te lastnosti niso zgolj posledica evropskega razvoja dogodkov, pač pa so v skladu s svetovnimi trendi. Vendar je res, da skoraj nikjer drugje niso tako jasno in odločno izražene kot prav v sistemskem zakonu ECB, tj. Statutu ESCB in ECB. Njegova vključitev v Pogodbo ES, s skoraj ustavnim statusom, še poudarja pomembnost tega pravnega akta v novem evropskem denarnem režimu. Kodifikacija centralnobančne zakonodaje v Pogodbi ES in Statutu ESCB bi prav lahko postala merilo za države zunaj EU: Švica na primer je nedavno že spremenila svoj zakon o centralni banki in se pri tem zgledovala po Statutu ESCB.

Namen te knjige je, da bralcu predstavi zgodovino, vlogo in naloge ECB v okviru ekonomske in monetarne unije. Razdeljena je na šest poglavij, ki obravnavajo ECB z različnih vidikov, in sicer kot oblikovalko politike, kot organizacijo zakonodaje Skupnosti ter kot jedro in vodjo Eurosistema.

Poglavje 1 podaja pregled ustanavljanja ekonomske in monetarne unije in ECB ter prehoda na euro. Hkrati umešča ECB v kontekst ciljev in predpisov ekonomske in monetarne unije ter v krovni kontekst EU.

Poglavje 2 obravnava pravni, institucionalni in organizacijski vidik evropskega centralnega bančništva, kot izhaja iz uresničitve ekonomske in monetarne unije.

Poglavje 3 opisuje politike ECB in njihovo uresničevanje prek dejavnosti Eurosistema, pa tudi finančne odnose znotraj Eurosistema.

Poglavje 4 podaja pregled statusa in vloge ECB v institucionalnem kontekstu Evropske skupnosti. Ne glede na svojo neodvisnost od institucij in organov Skupnosti je ECB namreč tudi del institucionalnega in političnega okvira Skupnosti, zaradi česar zanjo velja zakonodaja Skupnosti. Tako je za opravljanje svojega mandata odgovorna Evropskemu parlamentu in evropskim državljanom, njena dejanja ali opustitev dejanj so predmet sodnega preverjanja s strani Sodišča Evropskih skupnosti, njeno finančno integriteto pa preverja Evropsko računsko sodišče.

Poglavje 5 opisuje vlogo ECB pri zastopanju euroobmočja navzven. Glede na vse večjo globalizacijo je namreč sodelovanje ECB v mednarodnih organizacijah in forumih velikega pomena za opravljanje zaupanega mandata.

Poglavje 6 predstavlja ECB kot gospodarski subjekt. Še zlasti, kako se njeno poslanstvo udejanja v upravljanju, notranji organizaciji in kadrovske politiki.

I EKONOMSKA IN MONETARNA UNIJA, ECB TER EURO

V tem poglavju je pregled korakov, ki so privedli do ustanovitve ekonomske in monetarne unije (EMU), in opis glavnih značilnosti njene organiziranosti.

I.1 POT DO EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE TER EURA

Kako se je torej vse skupaj začelo? Ena od možnih točk, s katero bi lahko začeli kronološki pregled razvoja ekonomske in monetarne unije v Evropi, sta Rimski pogodbi¹, ki sta začeli veljati 1. januarja 1958. Nenazadnje je uresničitev ekonomske in monetarne unije eden od dosežkov povezovanja Evrope, pravzaprav verjetno kar najpomembnejši doslej. Vendar pa avtorji Rimskih pogodb še niso imeli v mislih enotne valute, cilji prvotnih pogodb so bili veliko bolj omejeni.

Druga možna izhodiščna točka bi bilo lahko leto 1989, ko se je Evropski svet odločil, da še do konca stoletja uresniči ekonomsko in monetarno unijo. Vendar bi bilo zgodovinsko napačno spregledati prve korake, ki so se začeli že sredi šestdesetih let. Ti so bili različno uspešni, napredku je sledil zastoj in obratno. Kljub temu so bili takratni dosežki in nekatere izkušnje nujni za oblikovanje procesa denarnega povezovanja Evrope, ki se je končno začel v devetdesetih letih prejšnjega stoletja.

Če upoštevamo vse povedano, se zdi torej še najprimernejše izhodišče leto 1962 (glej okvir 1) in dokument Evropske komisije, znan kot *Marjolinov memorandum*. Z njim se je začela prva razprava o denarnem povezovanju na ravni Skupnosti, sledili pa so mu tudi prvi, čeprav zelo omejeni ukrepi na področju denarnega sodelovanja.

I.1.1 Prvi koraki k denarnemu povezovanju Evrope

„Ustanovni očetje“ Evrope, ki so se v petdesetih letih prejšnjega stoletja pogajali o Rimskih pogodbah, še niso razmišljali o skupni valuti. Prvotni cilji Evropske gospodarske skupnosti (EGS) so bili namreč pretežno omejeni na vzpostavitev carinske unije in skupnega kmetijskega trga, kar po takratnem mnenju ni zahtevalo povezovanja na denarnem področju. Poleg tega so bile v tistem času vse članice EGS del razmeroma dobro delujočega mednarodnega denarnega („brettonwoodskega“) sistema. V njem so bili devizni tečaji fiksni, vendar prilagodljivi, in so do sredine šestdesetih let ostali relativno stabilni tako znotraj EGS kot tudi v svetovnem merilu.

¹ Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) in Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (Euratom). Pogodbi sta začeli veljati 1. januarja 1958. Obe novi Skupnosti sta se pridružili Evropski skupnosti za premog in jeklo (ESPJ), ki je bila ustanovljena leta 1952 za obdobje 50 let.

Okvir I Pot do eura

1962	Evropska komisija pripravi prvi predlog (<i>Marjolinov memorandum</i>) za ekonomsko in monetarno unijo.
Maj 1964	Ustanovljen je Odbor guvernerjev centralnih bank držav članic Evropske gospodarske skupnosti (EGS), ki naj institucionalizira sodelovanje med centralnimi bankami EGS.
1971	Wernerjevo poročilo predstavi načrt za uresničitev ekonomske in monetarne unije Skupnosti do leta 1980.
April 1972	Vzpostavljen je sistem „kača“ za postopno zmanjšanje nihanj med deviznimi tečaji valut držav članic EGS.
April 1973	Ustanovljen je Evropski sklad za monetarno sodelovanje (ESMS), ki naj zagotovi ustrezno delovanje kače.
Marec 1979	Ustanovljen je evropski monetarni sistem (EMS).
Februar 1986	Podpisan je Enotni evropski akt.
Junij 1988	Evropski svet pooblasti odbor strokovnjakov, ki mu predseduje Jacques Delors („Delorsov odbor“), da pripravi predlog za uresničitev ekonomske in monetarne unije.
Maj 1989	Evropski komisiji je predloženo „Delorsovo poročilo“.
Junij 1989	Evropski svet sprejme odločitev o uresnitvi ekonomske in monetarne unije v treh fazah.
Julij 1990	Začne se prva faza ekonomske in monetarne unije.
December 1990	Začne se medvladna konferenca, ki naj pripravi vse potrebno za drugo in tretjo fazo ekonomske in monetarne unije.
Februar 1992	Podpisana je Pogodba o Evropski uniji („Maastrichtska pogodba“).
Oktober 1993	Frankfurt na Majni je izbran za sedež Evropskega monetarnega inštituta (EMI) in ECB; nominiran je predsednik EMI.
November 1993	Veljati začne Pogodba o Evropski uniji.
December 1993	Alexandre Lamfalussy je imenovan za predsednika EMI, ustanovljenega 1. januarja 1994.
Januar 1994	Prične se druga faza ekonomske in monetarne unije; ustanovljen je EMI.
December 1995	Evropski svet na zasedanju v Madridu določi ime enotne valute ter predstavi načrt za uvedbo eura in zamenjavo gotovine.
December 1996	EMI Evropskemu svetu predstavi vzorce bankovcev.
Junij 1997	Evropski svet se dogovori o Paktu za stabilnost in rast.
Maj 1998	Belgija, Nemčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska in Finska izpolnijo potrebne pogoje za uvedbo eura kot enotne valute; imenovani so člani Izvršilnega odbora ECB.
Junij 1998	Ustanovljena sta Evropska centralna banka (ECB) in Evropski sistem centralnih bank (ESCB).
Oktober 1998	ECB predstavi strategijo in operativni okvir enotne denarne politike, ki jo bo vodila od januarja 1999 dalje.
Januar 1999	Začne se tretja faza ekonomske in monetarne unije; euro postane enotna valuta euroobmočja; menjalna razmerja nacionalnih valut sodelujočih držav članic so nepreklicno določena; v euroobmočju se vodi enotna denarna politika.

Okvir I Pot do eura

Januar 2001	Grčija postane dvanajsta država članica, ki se pridruži euroobmočju.
Januar 2002	Zamenjava gotovine v eure: uvedeni so eurobankovci in eurokovanci, ki do konca februarja 2002 postanejo edino zakonito plačilno sredstvo v euroobmočju.
Maj 2004	Nacionalne centralne banke desetih novih držav članic EU se pridružijo ESCB.

Ideja o skupni valuti držav članic EGS se je prvič pojavila v memorandumu Evropske komisije z dne 24. oktobra 1962 (*Marjolinov memorandum*). V njem je Komisija pozvala, naj se carinska unija do konca šestdesetih let preoblikuje v ekonomsko unijo z nepreklicno določenimi deviznimi tečaji valut držav članic. Ker pa je brettonwoodski sistem že zagotavljal splošno stabilnost deviznih tečajev, so bile države članice mnenja, da bi se lahko tečajna stabilnost znotraj EGS še naprej zagotavljala brez potrebe po novih institucionalnih dogovorih na ravni Skupnosti. Zaradi tega v zvezi z memorandumom niso bili sprejeti nobeni nadaljnji ukrepi, z izjemo ustanovitve Odbora guvernerjev centralnih bank držav članic EGS (Odbor guvernerjev) leta 1964. Odbor guvernerjev je predstavljal dopolnitev Monetarnega odbora, predvidenega v členu 105(2) Pogodbe EGS.

Odbor guvernerjev je imel sprva zelo omejen mandat, vendar je z leti pridobil večji pomen in postal središče denarnega sodelovanja med centralnimi bankami Skupnosti. V tej vlogi je razvil okvir denarnega sodelovanja, ki je bil pozneje predpisan na ravni Skupnosti. Pozneje se je vloga Odbora izkazala za ključno pri končnem koraku na poti do ekonomske in monetarne unije².

Do konca šestdesetih let se je mednarodno okolje zelo spremenilo. Brettonwoodski sistem je zaradi plačilnobilančne politike ZDA kazal vse več znakov napetosti. Tudi prioritete ekonomskih politik držav članic EGS so se vse bolj razlikovale. Precejšnje razlike v cenah in stroških so pripeljale do več tečajnih in plačilnobilančnih kriz, te pa so ogrožale carinsko unijo in skupni kmetijski trg, ki sta do takrat kar uspešno delovala.

Leta 1969 je Evropska komisija objavila načrt (*Barrov načrt*) za oblikovanje prepoznavne denarne identitete Skupnosti³. Na njegovi podlagi so predsedniki držav ali vlad na sestanku v Haagu pozvali Svet ministrov, naj pripravi načrt za postopno uresničitev ekonomske in monetarne unije. To delo je opravila skupina strokovnjakov, ki jo je vodil luksemburški predsednik vlade Pierre Werner. V leta 1970 objavljenem *Wernerjevem poročilu*⁴ so predlagali, da se do leta 1980 postopoma ustanovi ekonomska in monetarna unija.

² Za več informacij glej Andrews, D. (2003) in Bear, G. D. (1994).

³ Sporočilo Komisije Svetu v zvezi s formulacijo faznega načrta za oblikovanje ekonomske in monetarne unije, 12. februar 1969.

⁴ Poročilo delovne skupine pod predsedstvom Pierra Wernerja o ekonomski in monetarni uniji, 8. oktober 1970.

Vzporedno so bili v letih 1970 in 1971 vzpostavljeni tudi prvi mehanizmi denarne in finančne pomoči znotraj Skupnosti⁵.

Marca 1971 so se države članice dogovorile o uresničitvi ekonomske in monetarne unije⁶. V okviru prve faze so uvedle skupni sistem za postopno približevanje meja nihanja svojih valut. Sistem, ki je postal znan kot „kača“⁷, je začel delovati aprila 1972. Leta 1973 je bil ustanovljen Evropski sklad za monetarno sodelovanje (ESMS)⁸, ki naj bi postal jedro bodoče organizacije centralnih bank Skupnosti. Svet je leta 1974 za večjo usklajenost ekonomskih politik sprejel Sklep o doseganju visoke stopnje konvergence v Skupnosti⁹ ter Direktivo o stabilnosti, rasti in polni zaposlenosti¹⁰.

Do sredine sedemdesetih let je proces povezovanja pod pritiskom različnih odzivov politik na takratne gospodarske šoke izgubil zagon. Od „kače“ je ostal le še sistem deviznih tečajev nemške marke, valut Beneluksa in danske krone (del sistema sta bili nekaj časa celo valuti dveh držav nečlanic, in sicer švedska in norveška krona). Druge valute Skupnosti so ostale zunaj sistema ves ali skoraj ves čas njegovega obstoja¹¹. ESMS se je izkazal za prazno lupino z omejenimi „knjigovodskimi“ nalogami: ker je zaradi svoje pravne podlage prišel pod nadzor institucij Skupnosti, so se države članice in njihove centralne banke upirale, da bi mu zaupale politične naloge.

1.1.2 Evropski monetarni sistem in Enotni evropski akt

Marca 1979 je bil proces denarnega povezovanja ponovno zagnan z oblikovanjem evropskega monetarnega sistema (EMS). EMS je bil ustanovljen z Resolucijo Evropskega sveta¹², njegovi operativni postopki pa so bili določeni v sporazumu med sodelujočimi centralnimi bankami¹³. EMS se je izkazal za ključnega pri nadaljevanju

⁵ Sporazum z dne 9. februarja 1970 med centralnimi bankami EGS o vzpostavitvi kratkoročnega mehanizma denarne podpore in Sklep Sveta ministrov z dne 22. marca 1971 o oblikovanju mehanizmov za srednjeročno finančno pomoč med državami članicami EGS.

⁶ Resolucija Sveta in predstavnikov vlad držav članic z dne 22. marca 1971 o faznem oblikovanju ekonomske in monetarne unije Skupnosti (UL C 28, 27.3.1971, str. 1).

⁷ V sistemu kače so morali promptni devizni tečaji sodelujočih valut ostati v pasu širine 2,25% v primerjavi s teoretično možnim pasom širine 4,5%, ki je izhajal iz dovoljenega nihanja vsake sodelujoče valute v višini 2,25% nad ali pod svojim centralnim tečajem do ameriške valute (kača v tunelu). Skrajni točki dovoljenega nihanja vsake valute sta se branili z intervencijami v ameriških dolarjih in valutah Skupnosti. Dne 19. marca 1973 je bilo konec omejevanja nihanja do ameriškega dolarja, tako da je kača lahko neomejeno vijugala.

⁸ ESMS je bil ustanovljen z Uredbo Sveta (EGS) št. 907/73 z dne 3. aprila 1973 o ustanovitvi Evropskega sklada za monetarno sodelovanje (UL L 89, 5.4.1973, str. 2). Člen 2 te uredbe je določal, da mora ESMS spodbujati (i) ustrezno delovanje sistema postopnega približevanja meja nihanja valut Skupnosti, (ii) intervencije na deviznih trgih in (iii) izravnave saldov med centralnimi bankami, ki naj bi pripeljale do usklajene politike rezerv. ESMS je dne 1. januarja 1994 nasledil EMI.

⁹ Sklep Sveta 74/120/EGS z dne 18. februarja 1974 o doseganju visoke stopnje konvergence ekonomskih politik držav članic Evropske gospodarske skupnosti (UL L 63, 5.3.1974, str. 16).

¹⁰ Direktiva Sveta 74/121/EGS z dne 18. februarja 1974 o stabilnosti, rasti in polni zaposlenosti v Skupnosti (UL L 63, 5.3.1974, str. 19).

¹¹ Britanski in irski funt sta v sistemu sodelovala od aprila do junija 1972, italijanska lira pa od aprila 1972 do februarja 1973. Francoski frank, ki se je sistemu pridružil na samem začetku, se je umaknil februarja 1974; kači se je ponovno pridružil julija 1975, mehanizem pa dokončno zapustil novembra 1976.

¹² Resolucija Evropskega sveta o ustanovitvi evropskega monetarnega sistema (EMS) in povezanih zadevah z dne 5. decembra 1978.

¹³ Sporazum z dne 13. marca 1979 med centralnimi bankami držav članic Evropske gospodarske skupnosti, ki določa operativne postopke za evropski monetarni sistem.

evropskega denarnega povezovanja. V nasprotju s „kačo“ mu je uspelo, da je večino valut Skupnosti obdržal v enotnem sistemu deviznih tečajev¹⁴. Nekatere njegove lastnosti so bile podobne „kači“, na primer fiksni, vendar prilagodljivi centralni tečaji sodelujočih valut. Novost pa je bila uvedba evropske denarne enote (ECU), ki je bila določena kot „košarica“ fiksnih količin valut držav članic¹⁵.

ECU naj bi služil kot merilo vrednosti¹⁶ mehanizma deviznih tečajev (ERM), kot obračunska enota intervencijskih in kreditnih poslov ter kot rezervna valuta in plačilno sredstvo pri izravnava medsebojnih saldov sodelujočih centralnih bank.

Vendar pa EMS ni bil le mehanizem deviznih tečajev. V skladu s svojim ciljem, da spodbuja notranjo in zunanjo denarno stabilnost, je pokrival tudi prilagajanje denarnih in ekonomskih politik kot orodij za doseganje stabilnosti deviznih tečajev. Države, ki so sodelovale v EMS, so oblikovale območje, v katerem se je denarna stabilnost krepila, kapitalske kontrole pa so se postopoma zmanjševale. Omejitve glede deviznih tečajev so sodelujočim državam z relativno visokimi inflacijskimi stopnjami zelo pomagale pri brzdanju inflacije, zlasti z denarno politiko. Spodbujale so zблиževanje inflacijskih stopenj na nižji ravni in prispevale k precejšnji stabilnosti deviznih tečajev. To je po drugi strani pripomoglo k umirjanju rasti stroškov v številnih državah in pripeljalo do na splošno boljših gospodarskih rezultatov. Poleg tega sta manjša negotovost glede gibanja deviznih tečajev in prepričanje, da se centralni tečaji sodelujočih valut ne smejo bistveno oddaljiti od temeljnih gospodarskih kazalnikov, ščitila notranjo trgovinsko menjavo v Evropi pred pretiranim nihanjem deviznih tečajev.

Čeprav je EMS postal osrednja točka izboljšane koordinacije denarnih politik, je bil njegov uspeh na področju večjega zблиževanja ekonomskih politik dokaj omejen. Vir napetosti je ostalo tudi nezadostno zблиževanje fiskalnih politik: nekatere države so imele vztrajno velike proračunske primanjkljaje (ki so na začetku devetdesetih let privedli do več tečajnih kriz), ki so nesorazmerno obremenjevali njihovo denarno politiko.

Resolucija Evropskega sveta iz leta 1979 je določila, da mora biti ECU osrednji element EMS, vendar je ECU v praksi imel le omejeno vlogo pri delovanju sistema. Na finančnih trgih je kljub temu pridobil nekaj priljubljenosti kot sredstvo za diverzifikacijo portfeljev in zavarovanje pred tečajnimi tveganji. Razlog za porast transakcij v ECU je bil vse večji obseg dolžniških vrednostnih papirjev, izraženih v ECU, ki so jih izdajali organi Skupnosti in organi javnega sektorja nekaterih držav članic. Vendar pa so bili izgledi za nadaljnji razvoj trga v ECU omejeni, ker ECU ni imel nobenega sidra.

Dodatna spodbuda za ekonomsko in monetarno unijo je prišla s sprejetjem Enotnega evropskega akta, ki je bil podpisan februarja 1986, veljati pa je začel

¹⁴ Glavna izjema je bil britanski funt, ki je sodeloval manj kot leto.

¹⁵ Vrednost ECU do ameriškega dolarja je bila tehtano povprečje deviznih tečajev valut košarice do ameriškega dolarja. Njegova vrednost v vsaki od valut košarice je bila enaka zmnožku med njegovo vrednostjo v USD in deviznim tečajem ustrezne valute košarice do USD.

¹⁶ Funkcija merila vrednosti je pomenila, da so bili centralni tečaji sodelujočih držav izraženi v ECU. Ti centralni tečaji do ECU so bili nato uporabljeni za določitev dvostranskih centralnih tečajev v ERM, navzgor in navzdol od teh tečajev pa so bili nato določeni dvostranski intervencijski tečaji.

1. julija 1987. Glavni namen tega akta je bil določiti enotni trg kot še en cilj Skupnosti in sprejeti potrebne odločitve za njegovo dokončno vzpostavitev, kot tudi potrditi, da Skupnost za realizacijo ekonomske in monetarne unije potrebuje pristojnost na denarnem področju.

Oblikovalci politik so si bili vse bolj enotni, da bi trg brez notranjih meja tesneje povezal nacionalna gospodarstva in občutno prispeval h gospodarskemu povezovanju Skupnosti. To bi hkrati zmanjšalo manevrski prostor nacionalnih ekonomskih politik in s tem prisililo države članice, da pospešijo njihovo zблиževanje. Brez večjega zблиžanja ekonomskih politik bi namreč popolnoma svoboden pretok kapitala in integrirani finančni trgi pretirano obremenili denarno politiko. Proces povezovanja je zato zahteval intenzivnejšo in učinkovitejšo koordinacijo politik, za katero pa se je prevladujoči institucionalni okvir zdel nezadosten.

Poleg tega enotni trg ne bi bil sposoben razviti svojega polnega potenciala brez enotne valute. Enotna valuta naj bi zagotovila večjo preglednost cen za potrošnike in investitorje, odpravila tečajna tveganja, zmanjšala transakcijske stroške in posledično občutno povečala gospodarsko blaginjo v Skupnosti.

Upoštevač vse to se je takratnih 12 držav članic Evropske gospodarske skupnosti leta 1988 odločilo, da ponovno zaženejo projekt ekonomske in monetarne unije. Na področju, kjer je spodletelo Wernerjevemu načrtu iz začetka sedemdesetih let, se je drugi poskus vzpostavitve ekonomske in monetarne unije izkazal za uspešnega, sanje o enotni valuti pa so končno postale resničnost.

1.1.3 Pogodba o Evropski uniji

Junija 1988 je Evropski svet potrdil cilj postopne uresničitve ekonomske in monetarne unije ter zadalžil odbor, ki mu je predsedoval Jacques Delors, takratni predsednik Evropske komisije, da s tem v zvezi predlaga „konkretne korake“. V odboru so bili poleg guvernerjev centralnih bank Skupnosti še Alexandre Lamfalussy, generalni direktor Banke za mednarodne poravnave (BIS), Niels Thygesen, profesor ekonomije iz Kopenhagna, Miguel Boyer, predsednik Banco Exterior de España, in Frans Andriessen, član Evropske komisije.

„Delorsovo poročilo“, ki ga je odbor predložil 17. aprila 1989¹⁷, je vsebovalo priporočilo, naj se ekonomska in monetarna unija uresniči v treh „ločenih, pa vendar povezanih korakih“.

- Prva faza naj bi se osredotočila na dokončno vzpostavitev notranjega trga, zmanjšanje razlik med ekonomskimi politikami držav članic, odstranitev ovir za finančno integracijo in okrepitev denarnega sodelovanja.
- Druga faza naj bi služila kot priprava na zadnjo fazo, v njej pa naj bi se vzpostavili osnovni organi in organizacijska struktura ekonomske in monetarne unije ter okrepile ekonomska konvergenca.

¹⁷Odbor za proučitev ekonomske in monetarne unije (1989), Poročilo o ekonomski in monetarni uniji v Evropski skupnosti, 1989.

- V tretji fazi naj bi se nepreklicno določili devizni tečajji, različne institucije in organi Skupnosti pa naj bi prevzeli polno denarno in ekonomsko odgovornost.

Čeprav je prva faza lahko potekala v okviru obstoječega institucionalnega okvira Skupnosti, pa so bile za prehod v drugo in tretjo fazo potrebne spremembe. Treba je bilo revidirati Pogodbo o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti. V ta namen je bila sklicana medvladna konferenca o ekonomski in monetarni uniji, ki se je začela novembra 1990 in je potekala vzporedno z medvladno konferenco o evropski politični uniji. Na povabilo Evropskega sveta so prvo konferenco pripravili Svet ministrov, Evropska komisija, Monetarni odbor in Odbor guvernerjev, vsak v okviru svojih pristojnosti.

Rezultat obeh medvladnih konferenc je bila Pogodba o Evropski uniji (Pogodba EU ali „Maastrichtska pogodba“), ki je bila podpisana v Maastrichtu 7. februarja 1992. S Pogodbo EU je bila ustanovljena Evropska unija in spremenjene ustanovne pogodbe Evropskih skupnosti. Spremembe Pogodbe EGS so med drugim prinesle novo poglavje o ekonomski in denarni politiki. Z njim so bili položeni temelji ekonomske in monetarne unije ter določen način in časovni okvir njene uresničitve. Zaradi vse večjih pristojnosti se je EGS preimenovala v Evropsko skupnost. Statut Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (Statut ESCB) ter Statut Evropskega monetarnega inštituta (Statut EMI) sta bila kot protokola priložena Pogodbi ES. Danska in Združeno kraljestvo sta dobila poseben status, ki ju ni obvezoval k sodelovanju v tretji fazi ekonomske in monetarne unije (glej razdelek 1.2.2).

Pogodba EU naj bi začela veljati 1. januarja 1993. Zaradi zamude, do katere je prišlo pri njeni ratifikaciji na Danskem in v Nemčiji, pa se je to zgodilo šele 1. novembra 1993.

1.1.4 Uresničitev ekonomske in monetarne unije ter prehod na euro

Prva faza ekonomske in monetarne unije

Na podlagi Delorsovega poročila je Evropski svet junija 1989 sklenil, da naj bi se prva faza uresničitve ekonomske in monetarne unije začela 1. julija 1990. S tem dnem naj bi se načeloma odpravile vse ovire za prost pretok kapitala med državami članicami. Takrat je tudi Odbor guvernerjev centralnih bank držav članic Evropske gospodarske skupnosti dobil dodatne pristojnosti, ki so bile določene v Sklepu Sveta z dne 12. marca 1990¹⁸. Te pristojnosti so med drugim obsegale posvetovanje o denarni politiki držav članic in spodbujanje njihove koordinacije s ciljem doseganja cenovne stabilnosti. Glede na razmeroma kratek razpoložljiv čas in kompleksnost nalog je Odbor guvernerjev s pripravami na tretjo fazo ekonomske in monetarne unije začel takoj po podpisu Maastrichtske pogodbe. V prvem koraku je bilo treba opredeliti vsa vprašanja, na katera naj bi odgovorili takoj na začetku, kot

¹⁸Sklep Sveta 90/142/EGS z dne 12. marca 1990 o spremembi Sklepa Sveta 64/300/EGS o sodelovanju med centralnimi bankami držav članic Evropske gospodarske skupnosti (UL L 78, 24.3.1990, str. 25).

tudi določiti program dela do konca leta 1993. Treba je bilo določiti tudi ustrezne mandate obstoječih pododborov¹⁹ in novih delovnih skupin, ki so bile ustanovljene za obravnavo specifičnih vprašanj²⁰.

Druga faza ekonomske in monetarne unije

Druga faza ekonomske in monetarne unije se je začela 1. januarja 1994 z ustanovitvijo Evropskega monetarnega inštituta (EMI). EMI je bil ustanovljen kot prehodni organ, zadolžen za pripravljala dela v zvezi s tretjo fazo ekonomske in monetarne unije, medtem ko je vodenje denarne in tečajne politike v Evropski uniji ostalo v domeni nacionalnih organov. Odbor guvernerjev je bil razpuščen, vendar je bil dejansko ponovno ustanovljen, tokrat kot Svet (organ upravljanja) EMI.

Glavni nalogi EMI sta bili:

- krepi sodelovanje med centralnimi bankami in koordinirati denarne politike;
- izvesti priprave za ustanovitev ESCB, vodenje enotne denarne politike in oblikovanje enotne valute v tretji fazi ekonomske in monetarne unije (glej okvir 2).

Decembra 1995 je Evropski svet na zasedanju v Madridu potrdil, da se bo tretja faza ekonomske in monetarne unije začela 1. januarja 1999. Prav tako je dal enotni valuti, ki naj bi bila uvedena na začetku tretje faze, ime „euro“, in objavil časovni okvir prehoda na novo valuto²¹. Ta scenarij je v glavnem temeljil na podrobnih predlogih, ki jih je pripravil EMI²² in v katerih se je prav tako uporabljal izraz „prehod na euro“ namesto „uvedba eura“, kar naj bi odražalo naravo prehoda na enotno valuto²³. Scenarij prehoda, ki ga je pripravil EMI, je priporočal prehodno obdobje treh let z začetkom 1. januarja 1999, da bi se upoštevale različne hitrosti prilagajanja enotni valuti različnih skupin gospodarskih subjektov (na primer finančnega sektorja, nefinančnega podjetniškega sektorja, javnega sektorja, prebivalstva).

Decembra 1995 je EMI dobil nalogo, da opravi vse potrebno za prihodnja denarna in tečajna razmerja med eurom in valutami držav članic EU zunaj euroobmočja. Leto pozneje, decembra 1996, je EMI Evropskemu svetu predložil poročilo, na podlagi katerega je bila junija 1997 sprejeta Resolucija Evropskega sveta o načelih in osnovnih elementih novega mehanizma deviznih tečajev (ERM II)²⁴.

¹⁹Pododbor za denarno politiko, Pododbor za tečajno politiko in Pododbor za bančni nadzor.

²⁰Delovne skupine za računovodska vprašanja, bankovce, informacijske sisteme, plačilne sisteme in statistiko; leta 1996 je bila ustanovljena še delovna skupina pravnih strokovnjakov.

²¹Evropski svet iz Madrida (1995), „Scenarij prehoda na enotno valuto“.

²²EMI (1995), „Prehod na enotno valuto“.

²³Evropska komisija (1995), „Ena valuta za Evropo, Zelena knjiga o praktičnih postopkih za uvedbo enotne valute“.

²⁴Resolucija Evropskega sveta o vzpostavitvi mehanizma deviznih tečajev v tretji fazi ekonomske in monetarne unije, Amsterdam, 16. junij 1997 (UL C 236, 2.8.1997, str. 5).

Okvir 2 Pregled pripravljanih del, ki jih je opravil EMI

Po členu 117 Pogodbe ES je bil EMI med drugim zadolžen za določitev normativnega, organizacijskega in logističnega okvira, ki ga je ESCB potreboval za izvajanje svojih nalog v tretji fazi ekonomske in monetarne unije. Ta okvir je bil predložen ECB ob njeni ustanovitvi 1. junija 1998.

V okviru svojega mandata in v sodelovanju z nacionalnimi centralnimi bankami je EMI:

- pripravil vrsto instrumentov in postopkov za vodenje enotne denarne politike euroobmočja ter analiziral možne strategije denarne politike;
- spodbujal usklajene metode zbiranja, pripravljanja in razširjanja bančnih, plačilnobilančnih in drugih finančnih statistik v euroobmočju;
- razvil okvire opravljanja deviznih poslov ter hrambe in upravljanja deviznih rezerv držav članic euroobmočja;
- spodbujal učinkovitost čezmejnih plačil in čezmejnih poravnav poslov z vrednostnimi papirji, da bi s tem podprl povezovanje denarnega trga v eurih, zlasti z razvojem tehnične infrastrukture za obdelavo čezmejnih plačil v eurih velikih vrednosti (sistem TARGET);
- pripravil tehnične specifikacije in oblikovno rešitev eurobankovcev;
- določil usklajena računovodska pravila in standarde ter s tem omogočil pripravo konsolidirane bilance stanja ESCB za potrebe notranjega in zunanjega poročanja;
- vzpostavil informacijske in komunikacijske sisteme, potrebne za izvajanje operativnih nalog ESCB in vodenje denarne politike;
- pokazal, kako bi lahko ESCB prispeval k politikam pristojnih nadzornih organov ter s tem k stabilnosti kreditnih institucij in finančnega sistema.

Poleg tega je EMI pri pripravah na tretjo fazo ekonomske in monetarne unije sodeloval tudi z institucijami in organi Skupnosti, zlasti s Komisijo in Monetarnim odborom. Zlasti je:

- pripravil scenarij prehoda na enotno valuto;
- pripravil okvir (ERM II) denarnega in tečajnega sodelovanja med euroobmočjem in drugimi državami članicami EU;
- sodeloval pri pripravah zakonodaje Skupnosti, ki se je nanašala na prehod v tretjo fazo;
- spremljal napredek držav članic pri izpolnjevanju pogojev sodelovanja v ekonomski in monetarni uniji (ekonomske in pravne konvergence) ter sledil tehničnim pripravam za prehod na euro;
- pomagal finančnemu sektorju pri pripravi struktur in postopkov za povezovanje finančnih trgov v euroobmočju.

Do junija 1998 je EMI dokončal obsežno konceptualno ter podrobno načrtovalsko in izvedbeno delo. Te priprave so ECB omogočile, da je pravočasno končala svoje priprave za gladek prehod v tretjo fazo ekonomske in monetarne unije.

Decembra 1996 je EMI Evropskemu svetu in javnosti predstavil oblikovno rešitev, ki je zmagala na natečaju za oblikovanje eurobankovcev, s čimer je določil videz bankovcev, ki naj bi jih 1. januarja 2002 dal v obtok ESCB. Videz eurokovancev, ki naj bi jih izdajale države članice, je leta 1997 potrdil Evropski svet.

Junija 1997 je Evropski svet sprejel Pakt za stabilnost in rast, ki dopolnjuje določila Pogodbe s ciljem ohranjanja proračunske discipline v ekonomski in monetarni uniji. Pakt sestavljajo trije instrumenti: ena resolucija Evropskega sveta²⁵ in dve uredbi Sveta²⁶. Pakt je bil dopolnjen z deklaracijo Sveta iz maja 1998, ki je še bolj zavezala podpisnice.

Države članice so izvajale ukrepe za izpolnitev ekonomskih „konvergenčnih kriterijev“ (člen 121 Pogodbe ES) in občutno spreminjale svojo nacionalno zakonodajo, da bi jo uskladile z zahtevami pravne konvergence (člen 109 Pogodbe ES). Spremembe so se zlasti nanašale na določbe centralnobančnih predpisov in zakonov zaradi povezovanja v Eurosistem.

Zadnje odločitve o ekonomski in monetarni uniji so bile sprejete od maja 1998 dalje. Tako je 2. maja 1998 Svet EU v sestavi voditeljev držav ali vlad soglasno odločil, da je 11 držav članic izpolnilo pogoje, potrebne za uvedbo enotne valute na dan 1. januarja 1999. Te države (Belgija, Nemčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska in Finska) naj bi tako sodelovale v tretji fazi ekonomske in monetarne unije²⁷. Glede na svoj posebni status sta se Danska in Združeno kraljestvo odločila, da ne bosta sodelovala v tretji fazi, Grčija in Švedska pa še nista izpolnjevali pogojev za uvedbo enotne valute (glej razdelek 1.2.2).

Voditelji držav ali vlad so dosegli tudi politični dogovor glede članov bodočega Izvršilnega odbora ECB. Hkrati so se finančni ministri držav članic, ki naj bi uvedle euro, in guvernerji nacionalnih centralnih bank teh držav članic dogovorili, skupaj z Evropsko komisijo in EMI, da bodo za določitev nepreklicnih menjalnih razmerij uporabljeni takratni centralni tečaji valut sodelujočih držav članic²⁸.

Dne 25. maja 1998 so bili tudi uradno in v medsebojnem soglasju vlad takratnih 11 sodelujočih držav članic na ravni voditeljev držav ali vlad imenovani predsednik, podpredsednik in štirje člani Izvršilnega odbora ECB. V skladu s členom 50 Statuta ESCB so bili imenovani na podlagi priporočila Ekonomsko-finančnega sveta ter mnenja Evropskega parlamenta in Sveta EMI (ki je deloval namesto še neimenovanega Sveta ECB).

Šest članov Izvršilnega odbora je bilo imenovanih z začetkom veljavnosti od 1. junija 1998, torej od ustanovitve ECB. EMI je svoje naloge opravil in je

²⁵Resolucija Evropskega sveta o Paktu za stabilnost in rast, Amsterdam, 17. junij 1997 (UL C 236, 2.8.1997, str. 1).

²⁶Uredba Sveta (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik (UL L 209, 2. 8. 1997, str. 1), ter Uredba Sveta (ES) št. 1467/97 z dne 7. julija 1997 o pospešitvi in razjasnitvi postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (UL L 209, 2.8.1997, str. 6).

²⁷Sklep Sveta (98/317/ES) z dne 3. maja 1998 v skladu s členom 109(4) Pogodbe (UL L 139, 11.5.1998, str. 30).

²⁸Skupna izjava z dne 2. maja 1998 o določitvi nepreklicnih menjalnih razmerij do eura.

bil razpuščen v skladu s členom 123(2) Pogodbe. ECB kot naslednica EMI je podedovala obsežna pripravljala dela in tudi celotno infrastrukturo, vključno z zaposlenimi, ki so bili pripravljani za delo v ECB. To je zelo pripomoglo k temu, da je ECB uspelo usposobiti Eurosistem v zgolj sedmih mesecih, tj. pravočasno za začetek tretje faze, in dokončati priprave na zamenjavo gotovine v eure do 1. januarja 2002.

Tretja faza ekonomske in monetarne unije

Tretja in zadnja faza ekonomske in monetarne unije se je začela 1. januarja 1999. Menjalna razmerja valut 11 držav članic, ki so takrat sodelovale v monetarni uniji, so bila nepreklicno določena (glej okvir 3), ECB pa je prevzela odgovornost za vodenje enotne denarne politike euroobmočja.

V skladu s pravnim okvirom sekundarne zakonodaje Skupnosti, kot ga je določil Svet EU, je euro takoj nadomestil nacionalne valute, ki so v prehodni fazi od 1. januarja 1999 do 31. decembra 2001 postale nedecimalne podenote eura. V prvih treh letih so vsi subjekti smeli uporabljati ali euro ali svoje nacionalne enote za izražanje terjatev in obveznosti ter za brezgotovinska plačila (po načelu „brez prisile ali prepovedi“). Vendar pa so bile države članice upravičene, da subjektom predpišejo uporabo eura pri redenominaciji stanja tržnih dolžniških instrumentov, pri trgovanju na organiziranih trgih in pri obračunavanju v plačilnih sistemih. To možnost so države članice obsežno izkoristile v obdobju pred tretjo fazo ekonomske in monetarne unije. Poleg tega je EMI napovedal, da bo Eurosistem svoje operacije denarne politike opravljal izključno v eurih ter da se bodo lahko plačila v sistemu TARGET opravljala le v eurih (glej razdelek 3.3.1).

Glede na takšen razvoj dogodkov so finančni sektorji izvedli obsežne priprave za delovanje na integriranih finančnih trgih od začetka tretje faze dalje. Sicer pa je bil finančni sektor že sam zainteresiran za hiter in celovit prehod finančnih trgov na euro in nobena skupina tržnih udeležencev ni želela zaostati za konkurenco. S pomočjo EMI so združenja finančnih trgov sklenila dogovore o poenotenju tržnih praks, razvile pa so se tudi referenčne obrestne mere (na primer EURIBOR in EONIA)²⁹.

Zahvaljujoč tem pripravam so bili finančni trgi z začetkom tretje faze ekonomske in monetarne unije sposobni za takojšen prehod na euro. Trgovanje na finančnih trgih je potekalo izključno v eurih, velik obseg stanja tržnih dolžniških vrednostnih papirjev pa je bil preveden v euro. Prav tako so vsi čezmejni plačilni sistemi velikih vrednosti delovali v eurih. Prehod finančnih trgov na euro ni bil samo takojšen, ampak tudi zelo gladek.

Medtem ko je podjetniški sektor prešel na euro postopoma, tj. med prehodnim obdobjem, ga posamezniki zaradi neobstoja gotovine sprva niso zelo pogosto uporabljali. To se je seveda spremenilo z uvedbo eurobankovcev in eurokovancev 1. januarja 2002³⁰.

Dne 1. januarja 2001 se je euroobmočju pridružila Grčija – s čimer se je število sodelujočih držav povečalo na 12 –, grška centralna banka pa je postala del

²⁹Na začetku leta 2002 je bila uvedena še ena referenčna obrestna mera, EUREPO.

³⁰Glej Scheller (1999), str. 243.

Okvir 3 Nepreklicno določena menjalna razmerja

	= 40,3399 belgijskega franka
	= 1,95583 nemške marke
	= 340,750 grške drahme
	= 166,386 španske pezete
	= 6,55957 francoskega franka
1 euro	= 0,787564 irskega funta
	= 1.936,27 italijanske lire
	= 40,3399 luksemburškega franka
	= 2,20371 nizozemskega guldna
	= 13,7603 avstrijskega šilinga
	= 200,482 portugalskega eskuda
	= 5,94573 finske marke

Vir: Uredba Sveta (ES) št. 2866/98 z dne 31. decembra 1998 o menjalnih razmerjih med eurom in valutami držav članic, ki uvajajo euro (UL L 359, 31.12.1998, str. 1), kot je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1478/2000 z dne 19. junija 2000 (UL L 167, 7.7.2000, str. 1).

Eurosistema. V skladu s postopkom iz člena 122(2) Pogodbe ES je Svet EU dne 19. junija 2000 odločil, da Grčija izpolnjuje pogoje za uvedbo eura³¹. Menjalno razmerje med eurom in grško drahmo je bilo istega dne vnaprej naznanjeno v Uredbi Sveta³².

Uvedba eura se je zaključila z zamenjavo gotovine 1. januarja 2002: v obtok so bili dani eurobankovci in eurokovanci, nacionalne valute pa so izgubile svojo funkcijo nedecimalnih enot eura. Gotovina v nacionalnih valutah je s koncem februarja 2002 izgubila svojo funkcijo zakonitega plačilnega sredstva, edino plačilno sredstvo v državah euroobmočja pa so postali eurobankovci in eurokovanci.

Ekonomska in monetarna unija je bila oblikovana v okviru Evropskih skupnosti, ki so se od ustanovitve leta 1952 zelo razširile (glej okvir 4). Od pristopa desetih držav srednje in vzhodne Evrope ter Sredozemlja dne 1. maja 2004 ima Evropska unija 25 držav članic.

Aprila 2005 sta še dve vzhodnoevropski državi, Bolgarija in Romunija, podpisali pristopno pogodbo in naj bi se EU pridružili leta 2007. Jeseni 2005 so se začela pogajanja s še dvema kandidatama, Hrvaško in Turčijo.

Čeprav se bodo nove države članice euroobmočju pridružile pozneje, ko bodo izpolnile potrebne pogoje za uvedbo eura, so vseeno zavezane ciljem ekonomske in monetarne unije. Na dan pristopa njihove nacionalne centralne banke postanejo uradne članice ESCB in se pripravljajo na svojo vključitev v Eurosistem. Slovenija bo s 1. januarjem 2007 postala prva od desetih novih držav članic EU, ki bo sodelovala v Eurosistemu. V skladu s postopkom iz člena 122(2) Pogodbe ES je Svet EU dne 11. julija 2006 odločil, da Slovenija izpolnjuje pogoje za

³¹Odločba Sveta 2000/427/ES z dne 19. junija 2000 v skladu s členom 122(2) Pogodbe o uvedbi enotne valute v Grčiji leta 2001 (UL L 167, 7.7.2000, str. 20).

³²Uredba Sveta (ES) št. 1478/2000 z dne 19. junija 2000 (UL L 167, 7.7.2000, str. 1).

Okvir 4 Kronologija evropskega povezovanja

Julij 1952	Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska ustanovijo Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ).
Januar 1958	Ista šesterica držav ustanovi Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) in Evropsko skupnost za atomsko energijo (Euratom).
Januar 1973	Trem evropskim skupnostim se pridružijo Danska, Irska in Združeno kraljestvo.
Januar 1981	Trem evropskim skupnostim se pridruži Grčija.
Januar 1986	Trem evropskim skupnostim se pridružita Španija in Portugalska.
Februar 1986	Sprejet je Enotni evropski akt.
November 1993	Veljati začne Pogodba o Evropski uniji (Maastrichtska pogodba), podpisana februarja 1992. Z njo se ustanovi Evropska unija treh stebrov, ki so: (i) tri evropske skupnosti, (ii) skupna zunanja in varnostna politika ter (iii) pravosodje in notranje zadeve/pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah.
Januar 1995	Evropski uniji se pridružijo Avstrija, Finska in Švedska.
Maj 1999	Veljati začne Amsterdamska pogodba, podpisana 2. oktobra 1997, ki spremeni tako Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti kot Pogodbo o Evropski uniji.
Februar 2003	Pogodbi sta dodatno spremenjeni s Pogodbo iz Nice, podpisano leta 2001, katere namen je utrditi pot do razširjene Evrope.
2003	Na Konvenciji o prihodnosti Evrope je pripravljen osnutek evropske ustavne pogodbe.
Maj 2004	Evropski uniji se pridružijo Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarka, Malta, Poljska, Slovenija in Slovaška, s čimer se število držav članic poveča na 25.
Junij 2004	Države članice EU se dogovorijo o evropski ustavni pogodbi.

uvedbo eura.³³ Menjalno razmerje, ki bo začelo veljati 1. januarja 2007, je bilo določeno kot 239,640 slovenskega tolarja za en euro³⁴.

1.2 PРАВNA PODLAGA TER ZNAČILNOSTI EKONOMSKE IN MONETARNE UNIJE

ECB je bila ustanovljena s Pogodbo ES in je vključena v specifičen pravni in institucionalni okvir Evropske skupnosti. Euro in ECB nista primerljiva z nacionalnimi valutami in nacionalnimi centralnimi bankami, ker imata v skupnosti suverenih držav nadnacionalen status. Za razliko od primerljivih centralnih bank, kot sta na primer ameriška in japonska centralna banka, ki predstavljata denarno oblast vsaka svoje nacionalne države, je ECB centralni organ, ki vodi denarno politiko gospodarskega območja, ki ga sestavlja 12 sicer v veliki meri neodvisnih držav. Še ena posebnost ekonomske in monetarne unije

³³Odločba Sveta 2006/495/ES z dne 11. julija 2006 v skladu s členom 122(2) Pogodbe o uvedbi enotne valute v Sloveniji 1. januarja 2007 (UL L 195, 15.7.2006, str. 25).

³⁴Uredba Sveta (ES) št. 1086/2006 z dne 11. julija 2006 o spremembi Uredbe (ES) št. 2866/98 o menjalnih razmerjih med eurom in valutami držav članic, ki sprejemajo euro (UL L 195, 15.7.2006, str. 1).

je dejstvo, da euroobmočje ne zajema vseh držav članic EU, ker uresničitev ekonomske in monetarne unije temelji na pristopu diferenciranega povezovanja (glej razdelek 1.2.2).

1.2.1 Pravna podlaga

Denarna suverenost se je v skladu s pogoji Pogodbe ES, kot je bila spremenjena s Pogodbo EU, prenesla na nadnacionalno raven.

Današnja Evropska unija ni država. Temelji na Evropskih skupnostih ter politikah in oblikah sodelovanja, določenih v Pogodbi EU. Prvi steber obsega Evropsko skupnost in Evropsko skupnost za atomsko energijo (Euratom)³⁵, ki sta pravni osebi in ju urejata posebni pogodbi. Obe Skupnosti sta nadnacionalne narave in delujeta v okviru pristojnosti, ki so jima jih podelile države članice. Drugi in tretji steber EU sta dejansko medvladna dogovora o skupni zunanji in varnostni politiki (SZVP) ter o pravosodnem sodelovanju v kazenskih zadevah.

Teoretično bi bilo možno skleniti posebno pogodbo o ekonomski in monetarni uniji kot četrtem stebru Evropske unije, o čemer se je razmišljalo na prvih medvladnih konferencah o ekonomski in monetarni uniji³⁶, vendar je bilo to nazadnje zavrnjeno. Namesto tega so bili pravni temelji ekonomske in monetarne unije postavljeni v Pogodbi ES, s tem pa se je razširila pristojnost Evropske gospodarske skupnosti. Čeprav se člen 2 Pogodbe EU bežno sklicuje na ekonomsko in monetarno unijo kot enega od ciljev Unije, so vse vsebinske, postopkovne in institucionalne zadeve določene v Pogodbi ES. Pogodbene določbe glede denarne politike so podrobneje določene in utemeljene v Statutu ESCB, ki je priložen Pogodbi ES v obliki protokola in je tako sestavni del primarne zakonodaje Skupnosti.

To pomeni, da za ekonomsko in monetarno unijo velja zakonodaja Skupnosti in ne medvladna zakonodaja. Takšen pristop je izhajal iz obstoječega institucionalnega okvira in ga še razvijal, vendar brez nepotrebnega ustanavljanja posebnih institucij, ter je zelo olajšal ustanovitev ECB kot organizacije, ki je neodvisna od držav članic in organov Skupnosti.

Pogodba ES poleg tega dopušča možnost sprejetja sekundarne zakonodaje Skupnosti o zadevah ekonomske in monetarne unije, ki niso dovolj izčrpno opredeljene v primarni zakonodaji Skupnosti, na primer v zvezi z eurom samim. Naslednje uredbe predstavljajo jedro valutne zakonodaje Skupnosti:

- Uredba Sveta (ES) št. 1103/97 z dne 17. junija 1997 o nekaterih določbah v zvezi z uvajanjem eura³⁷, kot je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 2595/2000 z dne 27. novembra 2000³⁸;

³⁵Tretja skupnost, namreč leta 1952 ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ), je bila razpuščena julija 2002 z iztekom Pogodbe ESPJ, ki je bila sklenjena za 50 let.

³⁶Glej Zilioli/Selmayr (2001), str. 12.

³⁷UL L 162, 19.6.1997, str. 1.

³⁸UL L 300, 29.11.2000, str. 1.

- Uredba Sveta (ES) št. 974/98 z dne 3. maja 1998 o uvedbi eura³⁹, kot je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 2596/2000 z dne 27. novembra 2000⁴⁰;
- Uredba Sveta (ES) št. 2866/98 z dne 31. decembra 1998 o menjalnih razmerjih med eurom in valutami držav članic, ki uvajajo euro⁴¹, kot je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1478/2000 z dne 19. junija 2000⁴²;
- Uredba Sveta (ES) št. 1338/2001 z dne 28. junija 2001 o določitvi ukrepov, potrebnih za zaščito eura pred ponarejanjem⁴³, katere določbe so bile z Uredbo (ES) št. 1339/2001⁴⁴ z istega dne razširjene na države članice, ki ne sodelujejo v euroobmočju.

Poleg tega je tudi v Pogodbi ES in Statutu ESCB predvidena možnost dopolnitve nekaterih posebnih določb Statuta s sekundarnim pravom Skupnosti (glej razdelek 2.5.4), ECB pa so dodeljena normativna pooblastila (glej razdelek 2.5.3).

Po načrtih naj bi veljavni Pogodbi EU in ES novembra 2006 nadomestila evropska ustavna pogodba, če bi jo ratificiralo vseh 25 držav članic. To pogodbo je zasnovala Konvencija o prihodnosti Evrope leta 2003 in je bila končno sprejeta na medvladni konferenci junija 2004, nakar jo je ratificiralo 15 držav članic. Ker pa je bila leta 2005 zavrnjena na referendumu v Franciji in na Nizozemskem, je več držav članic prekinilo postopek ratifikacije.

1.2.2 Značilnosti

Niti ekonomska in monetarna unija niti oblikovanje enotnega trga nista bila sama sebi namen, pač pa predstavljata sredstvo za pospeševanje temeljnih ciljev Skupnosti. Člen 2 Pogodbe kot temeljne cilje Skupnosti med drugim navaja „skladen, uravnotežen in trajnosten razvoj gospodarskih dejavnosti, visoko stopnjo zaposlenosti [...], trajnostno in neinflatorno rast [ter] visoko stopnjo konkurenčnosti in konvergence ekonomskih učinkov [...]“⁴⁵. Po členu 4 Pogodbe ES so vodilna načela z ustavnim statusom za doseganje teh temeljnih ciljev „stabilne cene, zdrave javne finance in monetarni pogoji ter uravnotežena plačilna bilanca“, ter tudi „načelo odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco“. V okviru tega splošnega okvira usmeritev Pogodba ES nalaga jasne naloge tako denarni kot ekonomski politiki.

Denarni in ekonomski vidiki ekonomske in monetarne unije

Denarni in ekonomski vidiki ekonomske in monetarne unije so organizirani različno. Medtem ko sta se denarna in tečajna politika prenesli z ravni držav članic na raven Skupnosti in se s tem centralizirali, pa je odgovornost za ekonomsko politiko ostala v rokah držav članic, pri čemer jih morajo slednje zaradi sodelovanja na področju makroekonomske politike voditi v okviru Skupnosti.

³⁹UL L 139, 11.5.1998, str. 1.

⁴⁰UL L 300, 29.11.2000, str. 2.

⁴¹UL L 359, 31.12.1998, str. 1.

⁴²UL L 167, 7.7.2000, str. 1.

⁴³UL L 181, 4.7.2001, str. 6.

⁴⁴UL L 181, 4.7.2001, str. 11.

Razlike v organizaciji odražajo načelo subsidiarnosti (člen 5 Pogodbe ES), tj. dejstvo, da je prenos politične odgovornosti na raven Skupnosti upravičen le:

- če države članice same ne morejo zadovoljivo doseči zadanih ciljev oziroma
- če je Skupnost primernejša za doseg ciljev zaradi obsega ali učinkov predlaganih ukrepov.

Kot je razloženo v nadaljevanju, je centralizacija na ravni Skupnosti upravičena le v primeru denarne in tečajne politike, ker se enotna valuta ter nacionalna denarna in tečajna politika medsebojno izključujejo. Situacija pa je drugačna v primeru ekonomskih politik. Če okvir Skupnosti zagotavlja skladnost nacionalnih ekonomskih politik s prej omenjenimi cilji ekonomske in monetarne unije, je najboljša, da se te politike vodijo na nacionalni ravni. Tako niti povsem integrirano območje, kot je območje enotne valute, ne daje prepričljivega argumenta za popoln prenos odgovornosti za ekonomsko politiko na raven Skupnosti.

Denarna in tečajna politika

ECB, ki je središče ESCB in Eurosistema, je prevzela izključno odgovornost za enotno denarno politiko euroobmočja (glej razdelek 2.1). Enotna valuta namreč zahteva enotno denarno politiko s centraliziranim odločanjem. Ker je treba nekatere sklepe o denarni politiki sprejemati dnevno, mora biti okvir za sprejemanje odločitev trajen in institucionaliziran v okviru pravne osebe, ki je tudi politično odgovorna za svoje delovanje. Poleg tega je bilo treba postopek sprejemanja odločitev o denarni politiki – glede na njen cilj ohranjanja cenovne stabilnosti – zaupati organu, ki je neodvisen tako od institucij Skupnosti kot od držav članic (glej razdelek 4.1).

Tudi tečajna politika je bila denacionalizirana in centralizirana. Enotna valuta ima namreč enoten tečaj, zato lahko obstaja samo ena tečajna politika. Odločitve o tečajni politiki euroobmočja sprejemata skupaj ECB in Ekonomsko-finančni svet, pri čemer ima slednji zadnjo besedo (glej razdelek 3.2.1).

Ekonomska politika

Za razliko od denarne in tečajne politike je odgovornost za ekonomsko politiko v veliki meri ostala v pristojnosti držav članic. V skladu s členom 4(1) Pogodbe ES ekonomska politika Skupnosti temelji na „*tesnem usklajevanju ekonomskih politik držav članic, notranjem trgu in opredelitvi skupnih ciljev* [...]“. Člen 98 Pogodbe ES določa, da „*države članice vodijo svoje ekonomske politike tako, da bi prispevale k doseganju ciljev Skupnosti [...], in v okviru širših smernic, navedenih v členu 99(2)*“. Člen 99(1) Pogodbe ES od držav članic zahteva, da „*obravnava svoje ekonomske politike kot zadevo skupnega pomena in jih usklajujejo v okviru Sveta*“.

Širše smernice ekonomskih politik so glavni instrument za usklajevanje nacionalnih ekonomskih politik⁴⁵. Vsebujejo splošne usmeritve za vodenje ekonomske politike ter posebna priporočila vsaki državi članici in Skupnosti. Z orisom potrebnih ukrepov

⁴⁵Te smernice se glede na neodvisnost in zakonska pooblastila ECB ne uporabljajo za denarno politiko.

na različnih področjih politike – kot so javne finance, strukturne reforme, obdavčenje, delovna zakonodaja ter usposabljanje in izobraževanje – širše smernice določajo standard, s katerim je treba primerjati odločitve držav članic in Skupnosti.

Širše smernice ekonomskih politik se sprejemajo v obliki priporočila in zato niso pravno zavezujoče ali izvršljive. Namesto tega se pri spodbujanju vlad k ustreznemu ukrepanju zanašajo na prepričljivost in pritisk med enakimi (*peer pressure*). Vendar pa jim dejstvo, da jih potrjuje Evropski svet⁴⁶, vseeno daje politično težo.

Poleg njih so bili razviti posebni postopki, ki se običajno imenujejo „procesi“. „Luksemburški proces“ je namenjen koordinaciji nacionalnih politik zaposlovanja. Njegov glavni instrument so letne smernice politike zaposlovanja, ki dajejo priporočila in določajo prednostna področja delovanja, zlasti glede usposabljanja in izobraževanja ter reforme trga dela, kot tudi prenosa usmeritev v nacionalne akcijske načrte.

„Cardifski proces“ je sistem spremljanja in medsebojnega pregledovanja strukturnih reform. Njegov glavni instrument je letni večstranski nadzor napredka pri gospodarskih reformah. Poteka na podlagi letnih poročil držav članic in Evropske komisije, k njemu pa precej prispeva tudi podroben večstranski pregled gospodarskih reform, ki ga opravi Odbor za ekonomsko politiko.

„Kölnski proces“ je namenjen makroekonomskemu dialogu med socialnimi partnerji, nacionalnimi vladami, Evropsko komisijo in ECB. Glavni instrument tega procesa je izmenjava ocen o gospodarski situaciji in prihodnjih možnostih EU. Makroekonomski dialog je del evropskega pakta zaposlovanja in tako dopolnjuje tako luksemburški kot cardifski proces.

V „lizbonski strategiji“ je bil določen obsežen reformni program, katerega cilj je med drugim izboljšati delovanje enotnega trga ter preseči obstoječo razdrobljenost in neučinkovitost na tako različnih področjih, kot so trg vrednostnih papirjev, dostop do tveganega kapitala ali kontrola zračnega prometa.

Za razliko od širših smernic ekonomskih politik pa je „postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem“ (člen 104 Pogodbe ES, dopolnjen s Paktom za stabilnost in rast), ki se uporablja v zvezi s fiskalno politiko, pravno zavezujoč in izvršljiv (glej okvir 5). K proračunski disciplini prispeva prepoved centralnobančnega kreditiranja vladnega sektorja (člen 101) in prepoved kakršnega koli privilegirane dostopa javnega sektorja do finančnih institucij (člen 102). V skladu z določbo *no bail out* niti Skupnost niti posamezne države članice ne jamčijo za obveznosti druge države članice niti jih ne prevzemajo (člen 103). To vladam preprečuje, da bi „napihnile“ javnofinančni dolg in ga naprtilo drugim, pa tudi, da bi se zanašale na finančno podporo drugih vlad, če se ne držijo pravil.

Takšna asimetričnost denarnih in ekonomskih vidikov ekonomske in monetarne unije pomeni, da ne obstaja „vlada EU“, ki bi jo lahko primerjali z nacionalnimi

⁴⁶Podritev širših smernic ekonomskih politik je edini formalni ukrep Evropskega sveta v zvezi z zadevami EMU. Vse druge zadeve EMU, ki zahtevajo obravnavo na ravni voditeljev držav ali vlad, zahtevajo ali medvladni sklep ali sklep Sveta EU v sestavi voditeljev držav ali vlad.

Okvir 5 Fiskalni okvir Skupnosti

Glede na to, da ostajajo nacionalne vlade odgovorne za fiskalno politiko, vsebuje Pogodba ES več določb, katerih cilj je zagotoviti zdrave javne finance v tretji fazi ekonomske in monetarne unije. Ena od njih se nanaša na postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem, kot je določen v členu 104 in v Pogodbi priloženem protokolu. Določa, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da bi se proračun štel za zdravega. Člen 104 predpisuje: „Države članice se izogibajo čezmernemu javnofinančnemu primanjkljaju.“ Skladnost s to zahtevo se ocenjuje na podlagi referenčne vrednosti, ki za proračunski primanjkljaj znaša 3% BDP, za javni dolg pa 60% BDP. Pod pogoji iz Pogodbe, ki jih podrobneje določa Pakt za stabilnost in rast (kot je na primer padec realnega BDP za 2% ali več na letni ravni), je dovoljen tudi delež javnofinančnega primanjkljaja ali dolga, ki presega referenčno vrednost, in ni nujno povod za ugotavljanje čezmernega primanjkljaja. Če Svet EU odloči, da v določeni državi obstaja čezmerni primanjkljaj, so v postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem predvideni nadaljnji koraki, vključno s sankcijami.

Pakt za stabilnost in rast je bil sprejet leta 1997 ter dopolnjuje in pojasnjuje izvajanje postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem. Sestavljajo ga Resolucija Evropskega sveta o Paktu za stabilnost in rast, „Uredba Sveta o krepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik“ in „Uredba Sveta o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem“. S sprejetjem Pakta za stabilnost in rast so se države članice zavezale, da bodo vzdrževale srednjeročni cilj proračunskega stanja „blizu ravnotežja ali v presežku“. Takšno proračunsko stanje bi jim omogočilo obvladati vpliv normalnih cikličnih nihanj, ne da bi pri tem proračunski primanjkljaj presegel referenčno vrednost 3% BDP.

V okviru večstranskega nadzora morajo države članice, ki sodelujejo v euroobmočju, Svetu EU in Evropski komisiji predložiti svoje programe stabilnosti. Nesodelujoče države morajo predložiti svoje konvergenčne programe. Eni in drugi vsebujejo podatke, potrebne za oceno predvidenega srednjeročnega proračunskega prilagajanja, ki naj privede do skoraj uravnoteženega proračuna ali proračunskega presežka.

Bistvena dopolnitev instrumentov spodbujanja stabilnostno usmerjene fiskalne politike je tudi določba Pogodbe, ki prepoveduje solidarnostno odgovornost za obveznosti posameznih držav članic (tako imenovana določba *no bail out*). Člen 103(1) Pogodbe pravi: „Skupnost ne jamči za obveznosti niti ne prevzema obveznosti institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države in drugih oseb javnega prava ali javnih podjetij katere koli države članice [...]. Država članica ne jamči za obveznosti niti ne prevzema obveznosti institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države in drugih oseb javnega prava ali javnih podjetij katere koli države članice [...].“ Ta določba zagotavlja, da odgovornost odplačila javnega dolga ostaja odgovornost vsake države članice. S tem spodbuja previdno fiskalno politiko na nacionalni ravni.

Okvir 5 Fiskalni okvir Skupnosti

Druge določbe, ki prav tako prispevajo k fiskalni disciplini, so prepoved denarnega financiranja proračunskega primanjkljaja in prepoved kakršnega koli privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij. Člen 101 Pogodbe Evropski centralni banki in nacionalnim centralnim bankam prepoveduje denarno financiranje javnega primanjkljaja z uporabo „prekoračitev pozitivnega stanja na računu ali druge oblike kreditov pri ECB ali pri centralnih bankah držav članic“. Člen 102 Pogodbe prepoveduje vse ukrepe, ki ustvarjajo privilegiran dostop vlad in institucij ali organov Skupnosti do finančnih institucij. Te določbe ne spodbujajo le prizadevanj za zdrave javne finance in previdno fiskalno politiko, pač pa prispevajo tudi k verodostojnosti enotne denarne politike pri zasledovanju cenovne stabilnosti.

Odlomek iz ECB (2004), *The Monetary Policy of the ECB*, str. 23.

vladami. Vendar ta situacija ne pomeni nujno slabosti okvira ekonomske politike Skupnosti. Velika stopnja samostojnosti, ki jo države članice uživajo pri odločanju o pomembnih zadevah ekonomske politike, zagotavlja nujno potreben manevrski prostor in omogoča, da pridejo do izraza učinki zdrave konkurence na področju politik. Hkrati pa pravila in postopki okvira ekonomske politike zagotavljajo makroekonomsko stabilnost, če jih le oblikovalci politik spoštujejo.

Diferencirano povezovanje

Članstvo v EU samo po sebi še ne pomeni tudi sodelovanja v euroobmočju. Če odmislimo prej omenjeni posebni status, ki ga uživata Danska in Združeno kraljestvo, sodelovanje v euroobmočju od države članice zahteva izpolnjevanje pogojev, potrebnih za uvedbo enotne valute.

Pogoji, potrebni za uvedbo enotne valute, so visoka stopnja trajnostne konvergence (**ekonomska konvergenca**) in združljivost nacionalne zakonodaje z določbami Pogodbe o ekonomski in monetarni uniji (**pravna konvergenca**) (glej okvir 6).

Doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence se po členu 121(1) Pogodbe ES presoja s pomočjo naslednjih kriterijev:

- visoka stopnja stabilnosti cen;
- vzdržnost stanja javnih financ;
- spoštovanje normalnih meja nihanja, predvidenih z mehanizmom deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema, v obdobju najmanj dveh let;
- trajnost dosežene konvergence in sodelovanja države članice v mehanizmu deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema, kar se kaže v ravni dolgoročnih obrestnih mer.

Preden se lahko država članica pridruži euroobmočju, mora dokazati, da je omenjene kriterije trajno izpolnila. Ta določba zagotavlja, da ekonomska in monetarna unija ostaja v skladu s svojimi temeljnimi cilji in vodilnimi načeli, zlasti glede stabilnih cen, zdravih javnih financ in denarnih pogojev ter uravnotežene plačilne bilance.

Okvir 6 Pogoji za uvedbo eura

Pogoji za uvedbo eura so določeni v členu 121 Pogodbe ES in v Protokolu o konvergenčnih kriterijih, ki ga omenja člen 121 Pogodbe in je priložen Pogodbi. Uporaba teh določb se ocenjuje v konvergenčnih poročilih ECB (prej EMI).

Pogoji za uvedbo eura so:

- doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence („ekonomska konvergenca“);
- združljivost nacionalne zakonodaje vsake države članice s členoma 108 in 109 Pogodbe ES in Statutom ESCB („pravna konvergenca“).

Ekonomska konvergenca

Ali zadevna država članica dosega visoko stopnjo trajnostne konvergence ali ne, se presoja na podlagi štirih kriterijev: stabilnosti cen, zdravega javnofinančnega položaja, stabilnosti deviznih tečajev in zблиževanja obrestnih mer.

Cenovna gibanja

Prva alineja člena 121(1) Pogodbe ES zahteva „doseganje visoke stopnje stabilnosti cen“ in pravi, da je to „razvidno iz stopnje inflacije, ki je blizu stopnji inflacije največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen“.

Člen 1 Protokola pravi, da „kriterij stabilnosti cen [...] pomeni, da ima zadevna država članica trajno stabilne cene in povprečno stopnjo inflacije, zabeleženo v enem letu pred pregledom, ki ne presega za več kakor 1½ odstotne točke stopnje inflacije največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen. Višina inflacije se izračuna z uporabo indeksa cen življenjskih potrebščin na primerljivi osnovi, upoštevaje razlike v definicijah posameznih držav“.

Fiskalna gibanja

Druga alineja člena 121(1) Pogodbe ES zahteva „vzdržnost stanja javnih financ“ in pravi, da to „izhaja iz doseženega proračunskega stanja brez čezmernega primanjkljaja v skladu s členom 104(6)“.

Člen 2 Protokola poleg tega določa, da ta kriterij „[...] pomeni, da v času pregleda za zadevno državo članico ne velja odločba Sveta iz člena 104(6) te pogodbe o obstoju čezmernega primanjkljaja“.

Okvir 6 Pogoji za uvedbo eura

V skladu s členom 104 Pogodbe se države članice „izogibajo čezmernemu javnofinančnemu primanjkljaju“. Komisija preverja skladnost s proračunsko disciplino zlasti na podlagi naslednjih kriterijev:

„(a) ali razmerje med načrtovanim ali dejanskim javnofinančnim primanjkljajem in bruto domačim proizvodom presega referenčno vrednost [ki je v Protokolu o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem določena kot 3% BDP], razen:

- če se ni to razmerje znatno in stalno zmanjševalo ter doseglo ravni blizu referenčne vrednosti,
- oziroma če ni preseganje referenčne vrednosti le izjemno in začasno, razmerje pa ostaja blizu referenčne vrednosti;

(b) ali razmerje med javnim dolgom in bruto domačim proizvodom presega referenčno vrednost [ki je v Protokolu o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem opredeljena kot 60% BDP], razen če se razmerje ne znižuje zadosti in dovolj hitro približuje referenčni vrednosti.“

Tečajna gibanja

Tretja alineja člena 121(1) Pogodbe ES zahteva „upoštevanje normalnih meja nihanja, predvidenih z mehanizmom deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema, v obdobju najmanj dveh let brez devalvacije glede na valuto katere koli druge države članice“.

Člen 3 Protokola pravi, da „kriterij sodelovanja v mehanizmu deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema [...] pomeni, da je država članica upoštevala normalne meje nihanja, predvidene z mehanizmom deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema brez hujših napetosti vsaj dve leti pred pregledom. Država članica v tem času zlasti ni na lastno pobudo devalvirala dvostranskega osrednjega tečaja svoje valute glede na valuto druge države članice“.

Glede uporabe teh določb sta EMI in ECB v svojih konvergenčnih poročilih za leta 1998, 2000 in 2002 opozorila, da so bile v času priprave Pogodbe normalne meje nihanja $\pm 2,25\%$ okrog dvostranskih osrednjih tečajev, medtem ko je pas $\pm 6\%$ pomenil odstopanje od pravila. Avgusta 1993 je bila sprejeta odločba o razširitvi meja nihanja na $\pm 15\%$, s čimer je razlaga kriterija, zlasti pojma „normalne meje nihanja“, postala težja.

Zato je pri oblikovanju naknadne presoje treba upoštevati gibanja posameznih deviznih tečajev v evropskem monetarnem sistemu (EMS) od leta 1993 dalje. Pri tem se zlasti upošteva, ali je devizni tečaj blizu osrednjega tečaja v ERM/ERM II.

Gibanja dolgoročnih obrestnih mer

Četrta alineja člena 121(1) Pogodbe ES zahteva „trajnost dosežene konvergence in sodelovanja države članice v mehanizmu deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema, kar se kaže v ravni dolgoročnih obrestnih mer“.

Okvir 6 Pogoji za uvedbo eura

Člen 4 Protokola pravi, da „*kriterij konvergence obrestnih mer [...] pomeni, da ima država članica v enem letu pred pregledom tako povprečno dolgoročno nominalno obrestno mero, ki ne presega za več kakor 2 odstotni točki dolgoročne obrestne mere v največ treh državah članicah z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen. Obrestne mere se izračunajo na podlagi dolgoročnih državnih obveznic ali primerljivih vrednostnih papirjev, upoštevaje razlike v definicijah posameznih držav*“.

Pravna konvergenca

Vsaka država članica mora zagotoviti, da je njena nacionalna zakonodaja, vključno s statutom nacionalne centralne banke, združljiva s členoma 108 in 109 Pogodbe ES in s Statutom ESCB. Izraz „združljivost“ opozarja, da Pogodba ne zahteva „harmonizacije“ statuten nacionalnih centralnih bank, niti medsebojne niti s Statutom ESCB. To pomeni, da se morajo nacionalne zakonodaje prilagoditi zaradi odprave neskladnosti s Pogodbo in Statutom ESCB, še posebno določbe, ki bi posegale v neodvisnost zadevne nacionalne centralne banke in njeno vlogo kot sestavnega dela ESCB.

Nezdružljivost se mora odpraviti do trenutka, ko država članica uvede euro. Obveznost države članice, da prilagodi svojo zakonodajo, obstaja navkljub prevladi Pogodbe in Statuta ESCB nad nacionalno zakonodajo. Zagotavlja, da je nacionalna zakonodaja a priori skladna z zakonodajo Skupnosti.

Za določitev področij, kjer je potrebna prilagoditev, ECB preveri:

- neodvisnost nacionalne centralne banke (pravno, institucionalno in funkcionalno neodvisnost ter varnost mandata članov organov odločanja);
- pravno integracijo nacionalne centralne banke v ESCB (vključno z zakonskimi cilji, nalogami, instrumenti, organizacijo in finančnimi določbami);
- druge predpise, ki vplivajo na polno sodelovanje države članice v tretji fazi ekonomske in monetarne unije (vključno z določbami o izdajanju bankovcev in kovancev, imetju in upravljanju deviznih rezerv ter tečajni politiki).

Drugi dejavniki

Člen 121(1) Pogodbe ES zahteva, da Komisija in EMI (zdaj ECB) upoštevata tudi več drugih dejavnikov, namreč „*razvoj ekuja, rezultate združevanja trgov, stanje in razvoj tekočega računa plačilne bilance ter preverjanje gibanja stroškov dela na enoto in drugih cenovnih kazalcev*“. Razvoj ekuja je dejavnik, ki se je upošteval leta 1998 med prehodom v tretjo fazo ekonomske in monetarne unije. Odkar pa je euro nasledil eku, je ta dejavnik pri ocenjevanju konvergence izgubil pomen.

Postopki

ECB (leta 1998 EMI) in Evropska komisija presojata, ali je posamezna država članica EU izpolnila omenjene pogoje. Oba organa delujeta samostojno in neodvisno. Svoje prvo konvergenčno poročilo sta izdala leta 1998, v času prehoda v tretjo fazo ekonomske

Okvir 6 Pogoji za uvedbo eura

in monetarne unije. Situacija v državah članicah z odstopanjem se presoja najmanj vsaki dve leti ali na zahtevo države članice z odstopanjem.

Postopkovni koraki za prehod v tretjo fazo ekonomske in monetarne unije leta 1998 so bili opravljeni skladno s členom 121 Pogodbe ES:

- poročila EMI in Evropske komisije;
- priporočilo Komisije in Ekonomsko-finančnega sveta;
- posvetovanje z Evropskim parlamentom;
- odločba, ki jo Svet EU sprejme v sestavi voditeljev držav ali vlad.

Za pregled in odpravo odstopanja so po členu 122 Pogodbe ES predpisani naslednji postopkovni koraki:

- poročila ECB in Evropske komisije;
- predlog Komisije;
- posvetovanje z Evropskim parlamentom;
- razprava v Svetu EU v sestavi voditeljev držav ali vlad;
- odločba Ekonomsko-finančnega sveta.

Vsaka država članica mora za doseganje pravne konvergence prilagoditi nacionalno zakonodajo tako, da zagotovi neodvisnost svoje nacionalne centralne banke in njeno vključitev v ESCB.

Evropska komisija in ECB (leta 1998 EMI) neodvisno ena od druge presojata ekonomsko in pravno konvergenco ter o svojih ugotovitvah poročata Svetu EU (tako v sestavi Ekonomsko-finančnega sveta kot v sestavi voditeljev držav ali vlad), ki nato sprejme končno odločitev.

Države članice EU z odstopanjem

Po členu 122 Pogodbe ES za državo članico EU, ki ne izpolnjuje potrebnih pogojev za uvedbo eura, velja **odstopanje**. To pomeni, da zadevna država članica ne sodeluje v območju enotne valute. Zadrži svojo denarno suverenost, svojo valuto in pristojnosti na področju denarne politike ter ni zavezana pravilom ekonomske politike, ki veljajo le za države članice, ki sodelujejo v tretji fazi ekonomske in monetarne unije. Države članice z odstopanjem kljub temu ostanejo zavezane cilju uvedbe enotne valute (člen 4(2) Pogodbe ES) ter morajo doseči ekonomsko in pravno konvergenco kot predpogoj poznejše uvedbe eura. Prav tako za te države članice velja člen 108 o neodvisnosti centralnih bank.

Odstopanje je le začasno. Svet EU vsaki dve leti preveri situacijo na podlagi poročil ECB in Evropske komisije. Če Svet (tako v sestavi Ekonomsko-finančnega sveta kot v sestavi voditeljev držav ali vlad) odloči, da država članica izpolnjuje kriterije ekonomske in pravne konvergence, se njeno odstopanje odpravi, nakar mora uvesti euro.

Trenutno so države članice z odstopanjem Švedska in deset držav, ki so se Evropski uniji pridružile 1. maja 2004. Švedska še ni izpolnila kriterija pravne konvergence. Nove države članice, z izjemo Slovenije, ki se bo euroobmočju pridružila 1. januarja 2007, pa morajo v naslednjih letih še dokazati, da izpolnjujejo pogoje, potrebne za uvedbo eura.

Države članice EU s posebnim statusom

V protokolih, priloženih Pogodbi ES⁴⁷, je določeno, da sta Danska in Združeno kraljestvo oproščena sodelovanja v tretji fazi ekonomske in monetarne unije. To pomeni, da sta se Danska in Združeno kraljestvo pred začetkom tretje faze ekonomske in monetarne unije lahko odločila, ali bosta v njej sodelovala ali ne. Obe državi sta izkoristili to pravico (Danska decembra 1992, Združeno kraljestvo pa oktobra 1997) in Svet EU obvestili, da ne nameravata sodelovati v tretji fazi.

Glede področja uporabe izjem Protokol o Danski predvideva, da ima izjema enak učinek kot odstopanje. Protokol o Združenem kraljestvu pa gre veliko dlje, saj to državo oprošča tudi drugih določb Pogodbe. Zlasti uveljavlja odstopanje od uporabe člena 4(2) Pogodbe ES, po katerem Skupnost in države članice ostajajo zavezane cilju uvedbe enotne valute, in člena 108 o neodvisnosti centralnih bank.

Izjeme, odobrene Danski in Združenemu kraljestvu, so trajne. Vendar pa sta si obe državi pridržali pravico, da se pozneje pridružita monetarni uniji, pod pogojem, da bosta takrat izpolnjevali pogoje, potrebne za uvedbo eura.

⁴⁷Protokol o nekaterih določbah, ki se nanašajo na Dansko, ter Protokol o nekaterih določbah, ki se nanašajo na Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska.

Seja Sveta ECB v prostorih Evropske centralne banke novembra 2006.

2 CENTRALNO BANČNIŠTVO V EKONOMSKI IN MONETARNI UNIJI: PRAVNI, INSTITUCIONALNI IN ORGANIZACIJSKI VIDIKI

Z uvedbo eura kot enotne valute so se države članice EU, ki so del euroobmočja, odrele svoji denarni suverenosti. Odgovornost za denarno politiko v euroobmočju je prevzela ECB kot jedro novoustanovljenega Evropskega sistema centralnih bank (ESCB).

2.1 ECB, ESCB IN EUROSISTEM

Po Pogodbi ES je ESCB zadolžen za opravljanje centralnobančnih nalog v zvezi z eurom. Ker pa ESCB ni pravna oseba in ker so ravni vključenosti v ekonomsko in monetarno unijo zelo različne, so glavni akterji denarne politike ECB in nacionalne centralne banke držav euroobmočja. Te pod imenom „Eurosistem“ izvajajo temeljne naloge ESCB.

2.1.1 ESCB in Eurosistem kot naravna vez med ECB in nacionalnimi centralnimi bankami

ESCB sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke vseh 25 držav članic EU. Ureja ga „sistemski zakon“ tj. Protokol o Statutu Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (Statut ESCB), ki je priložen Pogodbi ES.

Za razliko od ECB in nacionalnih centralnih bank ESCB ni pravna oseba, ni opravično sposoben in nima lastnih organov odločanja. Nasprotno pa so njegovi „sestavni deli“ – ECB in nacionalne centralne banke – pravne osebe z opravično sposobnostjo. Imajo opravično sposobnost, kljub temu pa pri izvajanju nalog, dodeljenih ESCB, delujejo v skladu z njegovimi cilji, določbami Pogodbe in Statuta, kot tudi z odločitvami organov odločanja ECB. Izraz ESCB zato označuje institucionalni okvir, ki predstavlja povezavo med ECB in nacionalnimi centralnimi bankami. Zagotavlja, da (i) je odločanje centralizirano in da (ii) se naloge, ki so bile ESCB dodeljene s Pogodbo ES, opravljajo skupaj ter dosledno v skladu s porazdelitvijo pristojnosti in cilji sistema.

ESCB vključuje nacionalne centralne banke vseh držav članic EU, tudi tistih, ki eura niso uvedle (glej razdelek 1.2.2) zaradi svojega posebnega statusa (Danska in Združeno kraljestvo) ali odstopanja (Švedska in deset novih držav članic EU). Ker so nesodelujoče države članice obdržale svojo denarno suverenost, njihove centralne banke niso vključene v opravljanje temeljnih nalog sistema. Da bi javnosti omogočili boljše razumevanje zapletene strukture evropskega centralnobančnega sistema, je Svet ECB novembra 1998 sklenil uvesti izraz „Eurosistem“. Izraz se nanaša na sestavo, v kateri ESCB opravlja svoje temeljne naloge, tj. ECB in nacionalne centralne banke držav članic, ki so uvedle euro.

Obstajajo trije glavni politični in ekonomski razlogi za prenos centralnobančnih nalog v zvezi z eurom na sistem in ne na eno centralno banko.

1. Ustanovitev ene centralne banke za celotno euroobmočje (po možnosti s koncentracijo centralnobančnega poslovanja na enem samem mestu) ne bi bila sprejemljiva iz političnih razlogov.
2. Koncept Eurosistema gradi na izkušnjah nacionalnih centralnih bank ter ohranja njihovo institucionalno strukturo, operativne zmogljivosti in strokovno znanje, nacionalne centralne banke pa še naprej opravljajo nekatere naloge, ki niso povezane z Eurosistemom.
3. Glede na geografsko razsežnost euroobmočja se je zdelo primerno, da se kreditnim institucijam omogoči dostop do centralne banke v vsaki državi članici. Glede na veliko število držav in kultur v euroobmočju se je zdelo, da bi domače institucije omogočale boljši dostop do Eurosistema kot ena sama nadnacionalna.

Ustroj Eurosistema gradi na uveljavljenih centralnobančnih strukturah ter spoštuje nacionalno in kulturno raznolikost euroobmočja. Dejstvo, da so nacionalne centralne banke samostojni subjekti, hkrati predstavlja tudi možnost medsebojnega oplajanja in posnemanja najboljših praks, pa tudi možnost izboljšanja učinkovitosti

operativnega vodenja v Eurosistemu. Zaradi tega so se centralne banke Eurosistema januarja 2005 dogovorile o izjavi o poslanstvu kot tudi o enotnem razumevanju strateških namer in organizacijskih načel Eurosistema, da bi se povečala učinkovitost in uspešnost pri opravljanju njegovih nalog.

2.1.2 ECB kot specializirana organizacija zakonodaje Skupnosti

Po Pogodbi ES je ECB specializirana, neodvisna organizacija, ki je pristojna za izvajanje denarne politike in s tem povezanih nalog. V ta namen je postala pravna oseba s svojimi organi odločanja in pristojnostmi. Njena organiziranost kot centralna banka ustreza posebni naravi denarne politike, tj. javni funkciji, ki se v glavnem izvaja z operacijami na finančnih trgih.

Pravna osebnost

ECB je po členu 107(2) Pogodbe ES pravna oseba in ima v skladu s členom 9.1 Statuta ESCB najširšo pravno sposobnost, ki jo pravnim osebam priznavajo nacionalne zakonodaje držav članic. Zato lahko pridobiva premično in nepremično premoženje in z njim razpolaga ter kot stranka sodeluje v sodnih postopkih. Poleg tega ECB uživa privilegije in imunitete, ki so potrebni za opravljanje nalog, pod pogoji, določenimi s Protokolom o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti z dne 8. aprila 1965¹.

Kot pravna oseba po mednarodnem javnem pravu sme ECB med drugim sklepati tudi mednarodne sporazume v zadevah, ki se nanašajo na področje njene pristojnosti, ter sodelovati pri delu mednarodnih organizacij, kot so Mednarodni denarni sklad (MDS), Banka za mednarodne poravnave (BIS) ter Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD).

Institucionalni status

Čeprav ECB po Pogodbi ES opravlja nalogo oblikovanja in izvajanja politik, ni institucija Skupnosti v pravnem pomenu besede. Člen 7 Pogodbe ES se ne sklicuje nanjo, ko določa pet institucij Skupnosti: Evropski parlament, Svet, Komisijo, Sodišče in Računsko sodišče. Tem ustanovam je zaupan širok mandat opravljanja nalog Skupnosti v okviru pristojnosti, ki jim jih daje Pogodba.

Namesto tega je pravna podlaga ESCB in ECB določena v posebnem členu (člen 8 Pogodbe). To še poudarja posebni status ECB v celotnem kontekstu Evropske skupnosti, jo ločuje od drugih institucij in njihovih pomožnih organov ter omejuje njene dejavnosti na jasno določeno posebno nalogo.

Kot organizacija, ustanovljena s Pogodbo ES, ima ECB prave pristojnosti. Teh ni dobila od ustanov Skupnosti, pač pa neposredno na podlagi Pogodbe ES. Ta lastnost jo razlikuje od različnih decentraliziranih služb Skupnosti, ki sicer so pravne osebe, vendar so jim pristojnosti podelile ustanove Skupnosti².

¹ Člen 21 Protokola določa, da Protokol velja za Evropsko centralno banko, člane njenih organov in njene zaposlene, brez poseganja v določbe Statuta ESCB.

² Na primer Evropska agencija za okolje (EEA), Urad za usklajevanje na notranjem trgu (OHIM) in Evropska agencija za vrednotenje zdravil (EMA).

2.1.3 Nacionalne centralne banke euroobmočja kot sestavni del Eurosistema

Vsaka nacionalna centralna banka je pravna oseba po nacionalni zakonodaji svoje države. Vendar pa so vse nacionalne centralne banke sestavni del Eurosistema na podlagi člena 105 Pogodbe in člena 14.3 Statuta ESCB. Po členu 12.1 Statuta opravljajo tiste naloge Eurosistema, ki jim jih je naložila ECB v skladu z načelom decentralizacije (glej razdelek 2.4), ter delujejo v skladu s smernicami in navodili ECB (člen 14.3 Statuta). Hkrati so guvernerji nacionalnih centralnih bank Eurosistema, skupaj s člani Izvršilnega odbora ECB, *ex officio* člani Sveta ECB (člen 10 Statuta ESCB). Kot „delničarke“ ECB nacionalne centralne banke Eurosistema zagotovijo kapital in devizne rezerve ter so udeležene v izidu poslovanja ECB (členi 28, 30 in 33 Statuta).

Za vključitev nacionalnih centralnih bank v Eurosistem je bila potrebna uskladitev nacionalne zakonodaje z zakonodajo Skupnosti: nacionalni zakoni in statuti morajo zlasti zagotoviti neodvisnost nacionalnih centralnih bank in njihovih organov odločanja od oblasti zadevnih držav članic EU (glej razdelek 4.1). Neodvisnost je potrebna zaradi sodelovanja nacionalnih centralnih bank in njihovih guvernerjev pri delovanju Eurosistema.

Funkcionalna vključenost nacionalnih centralnih bank v Eurosistem ne omejuje njihove siceršnje institucionalne, finančne in administrativne avtonomije. Po Statutu lahko na lastno odgovornost opravljajo tudi naloge, ki niso v pristojnosti Eurosistema, če le niso v nasprotju z njegovimi cilji in nalogami. Te naloge se razlikujejo od države do države ter v glavnem obsegajo različne vrste finančnih in upravnih storitev za vlade posameznih držav. Večina nacionalnih centralnih bank sodeluje tudi pri nadzoru finančnih institucij v svoji državi (glej razdelek 3.7).

2.1.4 Nacionalne centralne banke nesodelujočih držav članic EU

Nacionalne centralne banke nesodelujočih držav članic EU so prav tako članice ESCB, vendar imajo poseben status. Odgovorne so za svojo nacionalno denarno politiko in so zato izključene iz sodelovanja pri temeljnih dejavnostih Eurosistema, zlasti vodenja enotne denarne politike. Njihovi guvernerji niso člani Sveta ECB in ne sodelujejo v postopku odločanja, ki se nanaša na temeljne dejavnosti Eurosistema. Prav tako te nacionalne centralne banke ne sodelujejo pri izvajanju enotne denarne politike in s tem povezanih nalog.

Kljub temu so nesodelujoče nacionalne centralne banke predane načelom denarne politike, katere cilj je cenovna stabilnost. Še več, dejstvo, da so članice ESCB, od njih zahteva tesno sodelovanje z Eurosistemom na različnih področjih: tako na primer podpirajo zbiranje statističnih podatkov (glej razdelek 3.5). Poleg tega evropski mehanizem deviznih tečajev II (ERM II) zagotavlja okvir za sodelovanje z Eurosistemom pri denarni in tečajni politiki (glej razdelek 3.2.1). Institucionalni forum za takšno sodelovanje je Razširjeni svet (glej razdelek 2.5.1).

2.2 CILJI

V skladu s členom 105(1) Pogodbe je poglavitni cilj ESCB ohranjanje stabilnosti cen. Brez poseganja v ta cilj ESCB podpira splošne ekonomske politike v Skupnosti, da bi prispeval k doseganju njenih ciljev (ki vključujejo visoko stopnjo zaposlenosti ter trajnostno in neinflatorno rast). Poleg tega ESCB deluje v skladu z načelom odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco.

Ker člen 105(1) Pogodbe ne velja za države članice EU, ki niso uvedle eura, je treba izraz „ESCB“ razumeti kot „Eurosistem“.

2.2.1 Temeljni cilj: cenovna stabilnost

Temeljni cilj Eurosistema – ohranjanje cenovne stabilnosti – je ključna določba poglavja Pogodbe, ki se nanaša na denarno politiko. Odraža sodobno ekonomsko razmišljanje o vlogi, obsegu in omejitvah denarne politike ter poudarja institucionalno in organizacijsko ureditev centralnega bančništva v ekonomski in monetarni uniji.

Cilj ohranjanja cenovne stabilnosti je bil v Pogodbi ES določen iz utemeljenih razlogov. Prvič, desetletja praktičnih izkušenj in veliko število ekonomskih raziskav kažejo na to, da lahko denarna politika še največ prispeva k izboljšanju ekonomskih možnosti in dvigu življenjskega standarda prebivalcev, če na trajen način ohranja cenovno stabilnost (glej okvir 7).

Drugič, teoretični temelji denarne politike in izkušnje kažejo, da lahko denarna politika nenazadnje vpliva le na raven cen v gospodarstvu (glej razdelek 3.1.1). Ohranjanje cenovne stabilnosti je zato edini uresničljivi cilj, ki si ga v srednjeročnem obdobju lahko postavi skupna denarna politika. Denarna politika, z izjemo pozitivnega vpliva na cenovno stabilnost, namreč nima možnosti, da bi trajno vplivala na realne gospodarske spremenljivke.

Čeprav je v Pogodbi ES stabilnost cen jasno določena kot temeljni cilj ECB, v njej ni opredeljeno, kaj „stabilnost cen“ pravzaprav pomeni. Svet ECB je zato oktobra leta 1998 objavil številčno opredelitev cenovne stabilnosti. Ta definicija je del strategije denarne politike ECB (glej razdelek 3.1.2).

2.2.2 Podpora splošnim ekonomskim politikam

Z opravljanjem svojega jasno opredeljenega mandata, tj. ohranjanje cenovne stabilnosti v euroobmočju, ESCB podpira tudi splošne ekonomske politike v Skupnosti „z namenom prispevati k doseganju ciljev Skupnosti, opredeljenih v členu 2“. Kot je že omenjeno, lahko ECB dejansko največ prispeva k spodbujanju „trajnostne in neinflatorne rasti“ ter „visoke stopnje zaposlenosti“ iz člena 2 Pogodbe ES, če vodi denarno politiko, ki je usmerjena k cenovni stabilnosti.

Okvir 7 Prednosti cenovne stabilnosti

Stabilnost cen se kot cilj nanaša na splošno raven cen v gospodarstvu in pomeni izogibanje daljšim obdobjem inflacije ali deflacije. Cenovna stabilnost na več načinov prispeva k doseganju visoke ravni gospodarske aktivnosti in zaposlenosti.

1. Zaradi cenovne stabilnosti ljudje lažje prepoznajo spremembe v relativnih cenah, saj takšnih sprememb ne zakrije nihanje splošne ravni cen. Tako lahko podjetja in potrošniki sprejemajo bolj zanesljive odločitve glede nakupov ali naložb. To po drugi strani trgu omogoča učinkovitejše razporejanje virov. Cenovna stabilnost trgu pomaga tudi pri usmerjanju virov na področja, kjer se lahko uporabijo na najbolj produktiven način, s čimer zvišuje proizvodno zmogljivost gospodarstva.
2. Če se investitorji lahko zanesejo na to, da bodo cene v prihodnosti ostale stabilne, ne zahtevajo „premijske za inflacijsko tveganje“ kot nadomestila za tveganje, ki je povezano z dolgoročnejšim imetjem nominalnih sredstev. Z zniževanjem takšnih premij za tveganje v realni obrestni meri lahko denarna politika pripomore k večji alokacijski učinkovitosti kapitalnega trga in tako spodbuja naložbe, kar po drugi strani spodbuja gospodarsko blaginjo.
3. Zaradi verodostojnega ohranjanja cenovne stabilnosti je tudi manj verjetno, da bi posamezniki in podjetja preusmerili vire iz produktivne rabe in se tako zavarovali pred inflacijo. Ljudje v okolju z visoko stopnjo inflacije na primer raje kopičijo zaloge realnega blaga, ki v takšnih okoliščinah bolje ohranja svojo vrednost kot denar ali nekatera druga finančna sredstva. Vendar pa kopičenje blaga kot investicija ni učinkovito, zato zavira gospodarsko rast.
4. Zaradi davčne in socialne ureditve lahko pride do napačnih spodbud, ki izkrivljajo ekonomsko vedenje. V večini primerov inflacija ali deflacija to izkrivljanje še poslabšuje. Če so cene stabilne, ni realnih ekonomskih stroškov, ki izhajajo iz dejstva, da inflacija še poslabšuje izkrivljajoč vpliv davčne ali socialne ureditve.
5. Ohranjanje cenovne stabilnosti preprečuje obsežno in samovoljno prerazporejanje bogastva in dohodka, ki se pojavi tako v inflacijskem kot tudi v deflacijskem okolju. Okolje cenovne stabilnosti zato ugodno vpliva na ohranjanje socialne povezanosti in stabilnosti. Več primerov iz 20. stoletja kaže, da visoke stopnje inflacije ali deflacije velikokrat vodijo v družbeno in politično nestabilnost.

Vir: Odlomek iz ECB (2004), *The monetary policy of the ECB*, str. 42.

Stabilnostno usmerjena denarna politika ustvarja stabilno okolje, v katerem se lahko druge politike izvajajo čim bolj učinkovito.

Nasprotno pa ima denarna politika zelo omejene možnosti, da bi prek drugih kanalov trajno vplivala na realne gospodarske spremenljivke; na dolgi rok realni dohodek določajo dejavniki na strani ponudbe (na primer tehnologija, rast prebivalstva, prilagodljivost trgov in učinkovitost institucionalnega okvira gospodarstva). Zato je naloga fiskalnih in strukturnih politik – pa tudi sodelujočih v plačnih pogajanjih – da krepijo sposobnost gospodarstva za rast.

V skladu s tem naloga o podpiranju splošnih ekonomskih politik pomeni, da ECB nima neposredne odgovornosti za noben drug cilj kot za cenovno stabilnost. Pogodba od ECB zahteva, da pri zasledovanju svojega temeljnega cilja upošteva tudi druge cilje Skupnosti. Ker lahko denarna politika na kratki rok vpliva na realno gospodarstvo, bi se morala ECB zlasti izogibati povzročanju čezmernih nihanj v gospodarski rasti in zaposlenosti, če to ne ogroža njenega temeljnega cilja.

Podpiranje splošnih ekonomskih politik prav tako ne pomeni, da mora ECB vnaprej usklajevati svoje politike z ekonomskimi politikami v Skupnosti. Vseeno pa je to eden od temeljev za dialog med ECB in oblikovalci politik na ravni Skupnosti (glej razdelek 4.3).

2.2.3 Načelo odprtega tržnega gospodarstva

Pogodba ES zavezuje Eurosistem, da spoštuje načelo odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco. Eurosistem to počne na različne načine. ECB z ohranjanjem cenovne stabilnosti prispeva k nemotenemu delovanju cenovnega mehanizma, ki je bistven element dobro delujočega tržnega gospodarstva in ki podpira učinkovito razporejanje virov. Instrumenti denarne politike, ki jih uporablja Eurosistem, temeljijo na tržnih mehanizmih, kreditne institucije pa imajo enakopraven dostop do infrastrukture Eurosistema.

2.3 DODELITEV NALOG S POGODBO

S Pogodbo je ESCB dobil nalogo, da za Skupnost opravlja centralnobančne naloge. Ker nekatere države članice EU ne sodelujejo v ekonomski in monetarni uniji, pomenita izraza „ESCB“ in „Skupnost“ pravzaprav „Eurosistem“ in „euroobmočje“.

2.3.1 Temeljne naloge Eurosistema

Člen 105(2) Pogodbe ES in člen 3.1 Statuta ESCB dodeljmeta Eurosistemu izključno pristojnost za naslednje temeljne naloge:

- opredeliti in izvajati denarno politiko euroobmočja;
- opravljati devizne posle;
- imeti in upravljati uradne devizne rezerve držav članic;
- podpirati nemoteno delovanje plačilnih sistemov.

Druge povezane naloge so:

- izdajanje eurobankovcev kot edinih bankovcev, ki imajo status zakonitega plačilnega sredstva v euroobmočju (člen 106(1) Pogodbe ES in člen 16 Statuta);
- zbiranje statističnih podatkov, potrebnih za izvajanje nalog Eurosistema (člen 5 Statuta).

S popolno kontrolo, ki jo ima Eurosistem nad primarnim denarjem, je zagotovljena sposobnost oblikovanja in izvajanja **denarne politike** euroobmočja. Po členu 106 Pogodbe so samo ECB in nacionalne centralne banke upravičene izdajati bankovce, ki so zakonito plačilno sredstvo v euroobmočju; pravica držav članic do kovanja kovancev je omejena na kovance manjših vrednosti, pri čemer mora obseg izdaje odobriti ECB. Glede na odvisnost bančnega sistema od primarnega denarja ima Eurosistem torej možnost odločilno vplivati na razmere na denarnem trgu in njegove obrestne mere (glej razdelek 3.1).

Pomembna vloga v okviru vodenja denarne politike pripada opravljanju **deviznih poslov**. Z dodelitvijo te naloge Eurosistemu so bile izkoriščene operativne zmogljivosti centralnih bank in zagotovljena skladnost deviznih poslov s cilji denarne politike. Devizni posli vplivajo na devizne tečaje in domače likvidnostne razmere, ki sta pomembni spremenljivki denarne politike, zato morajo biti skladni z okvirom tečajne politike euroobmočja, kot je določen v Pogodbi. Na tem področju si ECB in Svet EU kot končna nosilca odločanja delita odgovornost (glej razdelek 3.2.1).

Naloga opravljanja deviznih poslov se logično dopolnjuje še z eno nalogo Eurosistema, namreč z **imetjem in upravljanjem uradnih deviznih rezerv** euroobmočja. Spekter nalog zaokroža pooblastilo iz člena 31 Statuta, po katerem ECB nadzira, kako nacionalne centralne banke uporabljajo devizne rezerve in operativne devizne rezerve držav članic (glej razdelek 3.2.2).

Dejstvo, da je bila Eurosistemu dodeljena naloga spodbujanja **nemotenega delovanja plačilnih sistemov** (glej razdelek 3.3), kaže, kako pomembni so varni in učinkoviti sistemi, ne le za vodenje denarne politike, pač pa za gospodarstvo kot celoto.

Členi 17 do 24 Statuta dodeljujejo ECB in nacionalnim centralnim bankam euroobmočja široko paleto funkcionalnih in operativnih pristojnosti za opravljanje teh nalog Eurosistema. Poleg tega:

- ima ECB po členu 110 Pogodbe in členu 34 Statuta (glej razdelek 2.5.3) normativna pooblastila in pravico izrekanja sankcij v primeru neskladnosti z določbami iz njenih uredb in odločb;
- ECB spremlja skladnost nacionalnih centralnih bank s prepovedjo denarnega financiranja javnega sektorja in njegovega privilegirane dostopa do finančnih institucij (glej razdelek 2.5.5).

2.3.2 Druge naloge

Poleg svojih temeljnih nalog mora Eurosistem prispevati tudi k „*nemotenemu vodenju politik pristojnih oblasti glede bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema*“ (člen 105(5) Pogodbe ES). Ker je ta naloga predvsem v pristojnosti držav članic, je vloga Eurosistema omejena le na *prispevanje*. Čeprav Pogodba ne opredeljuje natančno, kolikšen naj bo prispevek Eurosistema, s tem priznava legitimni interes ECB in nacionalnih centralnih

bank, da sodelujejo pri ureditvi Skupnosti glede bonitetnega nadzora in finančne stabilnosti (glej razdelek 3.7).

Še ena pomembna naloga ECB je svetovanje ustreznim institucijam ali organom Skupnosti in nacionalnim organom na področjih njene pristojnosti (člen 105(4) Pogodbe ES in člen 4 Statuta) ter njena pravica, da začne postopek za sprejetje sekundarne zakonodaje Skupnosti v primerih, določenih v Pogodbi (glej razdelek 2.5.4).

In nazadnje po členu 123(2) Pogodbe in členu 44 Statuta ECB prevzame tudi tiste naloge EMI, ki se morajo še izvajati, ker vse države članice EU še niso uvedle eura (glej razdelek 2.5.6).

2.4 CENTRALIZIRANO ODLOČANJE IN OPERATIVNA DECENTRALIZACIJA

Po členu 8 Statuta ESCB Eurosistem vodijo organi odločanja ECB. Ti v okviru svojih pristojnosti sprejmejo vse potrebne odločitve, da ESCB in Eurosistemu omogočijo opravljanje njenih nalog.

Centralizirano odločanje prek organov odločanja ECB ni omejeno le na oblikovanje politik, kot je na primer spreminjanje ključnih obrestnih mer ECB, pač pa zajema tudi izvajanje politik prek ECB in nacionalnih centralnih bank.

Razen zakonsko določenih nalog, ki so bile naložene izključno Evropski centralni banki v vlogi vodje Eurosistema (glej razdelek 2.5), Statut ESCB ne navaja, v kolikšni meri se morajo politike ECB izvajati prek dejavnosti ECB ali nacionalnih centralnih bank. Za večino dejavnosti temelji dejanska delitev dela znotraj Eurosistema na načelu decentralizacije, kar pomeni, da „*kolikor je možno in ustrezno, naloži ECB nacionalnim centralnim bankam opravljanje poslov, ki so sestavni del Eurosistema*“ (člen 12.1 Statuta ESCB).

Načela decentralizacije ne smemo zamenjevati z „načelom subsidiarnosti“, kot je opredeljeno v členu 5 Pogodbe ES. Subsidiarnost pomeni, da mora biti potreba po centralizaciji neizpodbitno dokazana, preden se lahko ukrepa na ravni Skupnosti. V tretji fazi ekonomske in monetarne unije pa je denarna politika področje, na katerem se ukrepi sprejemajo izključno na ravni Skupnosti. Razlogov za centralizacijo torej ni treba utemeljevati, pač pa mora ECB oceniti, v kolikšni meri je decentralizacija možna in primerna.

Pri operativni sestavi Eurosistema je v celoti upoštevano načelo decentralizacije. Kot je prikazano v poglavju 3, nacionalne centralne banke izvajajo skoraj vse operativne naloge Eurosistema. Opravljajo zlasti operacije denarne politike in kot posrednice za ECB tudi večino poslovanja s tujino, dajejo na razpolago plačilne sisteme in sisteme za poravnavo poslov z vrednostnimi papirji ter skrbijo za oskrbo z eurobankovci, njihovo izdajo in poznejše ravnanje z njimi. Prav tako zbirajo statistične podatke za ECB, sodelujejo z ECB pri prevajanju in pripravljanju publikacij ter sodelujejo pri ekonomskih analizah in raziskavah, ki se opravljajo v okviru organiziranih mrež.

ECB sama izvaja le malo operacij, kot je prikazano v poglavju 3. ECB upravlja lastna sredstva, nadzira sisteme čezmejnih plačil velikih vrednosti in klirinške sisteme ter za nekatere od teh sistemov deluje kot poravnalni agent. Druge operativne dejavnosti ECB vključujejo še poslovanje s tujino, čeprav jih v praksi večino opravijo nacionalne centralne banke. Takšen omejen obseg operativnih dejavnosti ECB pa ne pomeni, da je bolj ali manj nepovezana z operativno platjo Eurosistema. Nasprotno, ECB na različne načine zagotavlja, da nacionalne centralne banke euroobmočja dosledno opravljajo posle Eurosistema (glej razdelek 2.5.2).

Visoka stopnja operativne decentralizacije v Eurosistemu se odraža tudi v porazdelitvi zaposlenih med ECB in nacionalnimi centralnimi bankami. Tako je konec leta 2005 dvanajst nacionalnih centralnih bank euroobmočja skupaj zaposlovalo 49.000 oseb, medtem ko je imela ECB kakšnih 1.300 zaposlenih. Četudi upoštevamo, da približno 50% zaposlenih v nacionalnih centralnih bankah opravlja dejavnosti, ki niso neposredno povezane z Eurosistemom³, delež zaposlenih v ECB v skupnem številu centralnobančnega osebja, ki dela za Eurosistem, še vedno ne presega 5%.

2.5 VLOGA ECB V EUROSISTEMU

ECB po členu 9.2 Statuta ESCB zagotavlja, da se naloge Eurosistema izvajajo z njeno lastno dejavnostjo ali prek nacionalnih centralnih bank.

ECB v skladu s svojo zakonsko določeno vlogo izvaja več posebnih nalog:

- je središče odločanja ESCB in Eurosistema;
- zagotavlja dosledno izvajanje politik ECB;
- uresničuje svoja normativna pooblastila in pravico izrekanja sankcij;
- začinja postopke za sprejetje sekundarne zakonodaje Skupnosti ter svetuje institucijam Skupnosti in državam članicam v zvezi z osnutki zakonodaje;
- spremlja skladnost s členoma 101 in 102 Pogodbe;
- izvaja tiste naloge bivšega EMI, ki jih je še treba izvesti v tretji fazi ekonomske in monetarne unije zato, ker vse države EU ne sodelujejo v ekonomski in monetarni uniji.

ECB poleg tega v skladu s porazdelitvijo pristojnosti iz Pogodbe ES predstavlja euroobmočje na mednarodni ravni v okviru področja svoje pristojnosti (glej razdelek 5.1).

³ Ker so te dejavnosti pogojene z lokalnimi dejavniki, se od ene do druge nacionalne centralne banke bistveno razlikujejo. Skupaj z geografskimi in demografskimi odkloni to pojasnjuje velike razlike v številu zaposlenih med nacionalnimi centralnimi bankami, ki sega od 200 v Luksemburgu do nad 10.000 v Franciji in Nemčiji.

2.5.1 Središče odločanja ESCB in Eurosistema

Na čelu Eurosistema in ESCB stojita dva glavna organa odločanja ECB: **Svet ECB** in **Izvršilni odbor** (člen 9.3 Statuta). Tretji organ odločanja, **Razširjeni svet**, bo obstajal, dokler vse države članice ne bodo sprejele eura (člen 45 Statuta). Delovanje teh organov odločanja urejajo Pogodba ES, Statut ESCB in zadevni poslovniki.

Organi odločanja v ECB imajo dvojno nalogo: (i) voditi ECB ter (ii) voditi Eurosistem in ESCB. V tem razdelku je opisana druga naloga, v poglavju 6 pa, kako organi odločanja vodijo ECB.

Organi odločanja ECB so posebej prilagojeni zahtevam odločanja v zvezi z denarno politiko v območju enotne valute. Dvoniivojski pristop s Svetom ECB in Izvršilnim odborom, od katerih ima vsak na svojem področju dejanske pristojnosti, zagotavlja sposobnost ECB, da se takoj odzove na tržna dogajanja.

Svet ECB

Svet ECB je glavni organ odločanja ECB ter ima pravico sprejemati najpomembnejše in strateško pomembne odločitve za Eurosistem.

Sestava

Svet ECB je sestavljen iz šestih članov Izvršilnega odbora in guvernerjev nacionalnih centralnih bank držav članic, ki so uvedle euro (trenutno jih je 12)⁴. Članstvo v Svetu ECB je osebno in neodtujljivo, tj. ne da se ga prenese na tretjo osebo. Vendar pa obstajata dve izjemi (člen 10 Statuta ESCB):

- (i) v primeru finančnih zadev (glej spodaj) sme guverner, ki ne more biti navzoč, imenovati namestnika, da odda njegov glas (člen 10.3 Statuta);
- (ii) če član Sveta ECB daljši čas (tj. dlje kot en mesec) ne more glasovati, imenuje namestnika za člana Sveta ECB (člen 3.3 Poslovnika v povezavi s členom 10.2 Statuta). Ta določba je bila doslej uporabljena nekajkrat, in sicer za premostitev daljše bolezni guvernerja, ali ko je guverner odstopil, še preden je bil imenovan njegov naslednik.

Člani Izvršilnega odbora sodelujejo pri odločanju Sveta ECB z enakimi pravicami in odgovornostmi kot guvernerji nacionalnih centralnih bank, kar poudarja nadnacionalno naravo ECB. Sodelovanje Izvršilnega odbora tudi zagotavlja, da se pri odločitvah Sveta ECB upoštevajo strokovno znanje in izkušnje odgovornih za izvajanje politik ECB.

Po členu 113(1) Pogodbe ES lahko predsednik Ekonomsko-finančnega sveta in član Evropske komisije (običajno komisar, pristojen za ekonomske in monetarne zadeve) sodelujeta na sejah Sveta ECB, vendar nimata glasovalne pravice. Predsednik Ekonomsko-finančnega sveta lahko Svetu ECB predloži predlog za posvetovanje. Po neformalnem dogovoru med Ekonomsko-finančnim svetom

⁴ V okviru 8 so navedeni vsi člani Sveta ECB od ustanovitve ECB 1. junija 1998 dalje.

in ECB predsednik Euroskupine (glej razdelek 4.3.2) prevzame zakonske odgovornosti predsednika Ekonomsko-finančnega sveta. To zagotavlja, da Ekonomsko-finančni svet na sejah Sveta ECB še vedno zastopa minister države članice euroobmočja, tudi ko Svetu po načelu rotacije predseduje država, ki ni članica euroobmočja.

Po členu 3.2 Poslovnika ECB sme vsakega guvernerja na seje Sveta ECB spremljati ena oseba iz zadevne nacionalne centralne banke. Spremljevalci so praviloma člani organov odločanja ali višji uradniki v nacionalni centralni banki.

Pristojnosti

V skladu s členom 12.1 Statuta ECB je Svet ECB pristojen za vse odločitve z izjemo tistih, ki so izrecno pridržane za Izvršilni odbor. Glede ciljev in nalog, zaupanih Eurosistemu, je zlasti pristojen za oblikovanje denarne politike euroobmočja. Pri tem Svet ECB določa strategijo denarne politike in operativni okvir ECB ter sprejema potrebne odločitve (na primer o ključnih obrestnih merah ECB) in smernice, po katerih se morajo ravnati nacionalne centralne banke Eurosistema pri opravljanju operacij denarne politike.

Druge pristojnosti Sveta ECB obsegajo:

- izdajanje smernic za vse druge operacije nacionalnih centralnih bank, kot tudi za transakcije držav članic euroobmočja z njihovimi operativnimi deviznimi rezervami;
- sprejemanje uredb, ki jih ECB lahko izda na podlagi Pogodbe ali pooblastila Sveta EU (glej razdelek 2.5.3);
- odobravanje izdaje eurobankovcev in obsega izdaje eurokovancev v euroobmočju (glej razdelek 3.4);
- določanje pravil za poenotenje zajemanja in poročanja operacij nacionalnih centralnih bank (glej razdelek 2.5.2);
- sprožitev postopka za sprejetje zakonodaje Skupnosti in izvrševanje svetovalne naloge ECB (glej razdelek 2.5.4) ter odločanje o mednarodnem zastopanju Eurosistema (glej poglavje 5);
- odločanje o dodelitvi finančnih virov ECB in o uporabi njenega poslovnega izida ter sprejemanje pravil za razporeditev denarnih prihodkov med nacionalne centralne banke euroobmočja (glej razdelek 3.8);
- sprejemanje letnega poročila in letnih računovodskih izkazov ECB.

Poleg tega je Svet ECB najvišji organ odločanja glede upravljanja ECB. Tako sprejema Poslovnik ECB, določa pogoje za zaposlitev članov Izvršilnega odbora in osebja ECB ter pripravlja proračun ECB (glej poglavje 6).

Splošna pravila glasovanja

Svet ECB deluje kot kolegij v skladu z načelom „en član en glas“. To pomeni, da se glasovi ne ponderirajo, razen v primeru odločitev o določenih finančnih zadevah (glej spodaj). Glas guvernerja nacionalne centralne banke največje države euroobmočja torej šteje enako kot glas guvernerja najmanjše države, pri čemer ima vsak član načeloma en glas. To načelo odraža dejstvo, da so vsi člani, vključno z guvernerji nacionalnih centralnih bank, imenovani osebno in ne kot predstavniki svojih držav ali nacionalnih centralnih bank. Nasprotno, dolžni so upoštevati interese euroobmočja kot celote in ustrezno delovati.

Trenutno ima vsak od 18 članov glasovalno pravico. To se bo spremenilo šele, ko bo v euroobmočju več kot 15 držav in bo začel veljati sistem rotacije glasovalnih pravic (glej spodaj). Prav tako je treba opozoriti, da člani Izvršilnega odbora nimajo pravice glasovati, ko Svet ECB odloča o pogojih njihove zaposlitve (člen 11.3 Statuta).

Svet ECB običajno odloča z navadno večino glasov, ki jih oddajo osebno prisotni člani. Pri neodločenem izidu glasovanja ima predsednik odločilni glas. Ta pravila zagotavljajo, da manjšina v Svetu ECB ne more onemogočiti odločitev in da je ECB v vsakem trenutku operativno sposobna.

V dveh posebnih primerih je potrebno odločanje z dvotretjinsko večino oddanih glasov:

- (i) če Svet ECB ugotovi, da so naloge, ki jih opravljajo nacionalne centralne banke in niso povezane z Eurosistemom, v nasprotju s cilji in nalogami Eurosistema;
- (ii) če Svet ECB odloča o uporabi drugih operativnih metod denarnega nadzora, ki niso navedene v Statutu ESCB.

Za priporočilo, da se spremeni Statut ESCB po poenostavljenem postopku (člen 41 Statuta) ali na podlagi pooblastilne določbe (člen 10.6 Statuta), je potrebna soglasna odločitev Sveta ECB.

Vsi omenjeni primeri se nanašajo na temeljne ukrepe, kjer želja po širokem ali polnem soglasju pretehta tveganje, da bi jih onemogočila nasprotujoča manjšina članov Sveta ECB.

V podporo hitremu in enostavnemu odločanju so tudi pravila glede sklepčnosti, ki zahtevajo navzočnost dveh tretjin članov Sveta ECB, tj. trenutno 12 članov. Če Svet ECB ni sklepčen, lahko predsednik skliče izredno sejo, na kateri se odločitve sprejmejo ne glede na sklepčnost.

Nova pravila glasovanja v razširjenem euroobmočju

Ko bo euroobmočje imelo več kot 15 držav članic in bo število guvernerjev nacionalnih centralnih bank v Svetu ECB presegló 15, se bo število guvernerjev nacionalnih centralnih bank z glasovalno pravico omejilo na 15.

Da bi se tudi v razširjenem euroobmočju ohranila sposobnost Sveta ECB za učinkovito in pravočasno sprejemanje odločitev, je Svet EU spremenil člen 10.2 Statuta ESCB v skladu s „pooblastilno določbo“ iz člena 10.6 Statuta⁵. Prilagoditev pravil glasovanja Sveta ECB je začela veljati 1. maja 2004, ko so Sklep Sveta EU ratificirale države članice EU v skladu s svojimi ustavnimi pravili.

Novo besedilo člena 10.2 Statuta določa, da člani Sveta ECB še naprej sodelujejo na sejah in v razpravah osebno in samostojno. Šest članov Izvršilnega odbora bo ohranilo stalno glasovalno pravico v Svetu ECB, guvernerji nacionalnih centralnih bank pa bodo svojo glasovalno pravico uresničevali na podlagi vnaprej določenega sistema rotacije. Da bi zagotovili, da guvernerji z glasovalno pravico prihajajo iz držav članic, ki skupaj predstavljajo reprezentativen del gospodarstva euroobmočja kot celote, bodo svojo glasovalno pravico uresničevali različno pogosto, odvisno od vnaprej določenih objektivnih kriterijev.

Načelo „en član en glas“ se bo še naprej uporabljalo za guvernerje z vsakokratno glasovalno pravico. Guvernerji nacionalnih centralnih bank bodo razporejeni v različne skupine glede na velikost gospodarstva države, iz katere prihajajo. Razvrstitev držav temelji na kazalniku z dvema sestavnima deloma:

- (i) delež države v skupnem bruto domačem proizvodu (BDP) po tržnih cenah;
- (ii) delež države v skupni aktivni agregirane bilance stanja monetarnih finančnih institucij (SABS-MFI).

Ponderja komponent sta 5/6 (BDP) oziroma 1/6 (SABS-MFI).

Tabela 1 Sistem rotacije dveh skupin (prva faza) – pogostost glasovanja guvernerjev v vsaki skupini								
		Število guvernerjev v Svetu ECB						
		16	17	18	19	20	21	
1. skupina	Št. glasovalnih pravic/ št. guvernerjev	5/5	5/5	5/5	4/5	4/5	4/5	Druga faza: sistem rotacije treh skupin (glej tabelo 2)
	Pogostost glasovanja	100%	100%	100%	80%	80%	80%	
2. skupina	Št. glasovalnih pravic/ št. guvernerjev	10/11	10/12	10/13	11/14	11/15	11/16	
	Pogostost glasovanja	91%	83%	77%	79%	73%	69%	
Vsota glasovalnih pravic		15	15	15	15	15	15	

⁵ Sklep Sveta 2003/223/ECB v sestavi voditeljev držav ali vlad z dne 21. marca 2003 o spremembi člena 10.2 Statuta Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (UL L 83, 1.4.2003, str. 66).

Sistem rotacije bo začel delovati z dvema skupinama, ko bo euroobmočje imelo več kot 15 držav članic. V prvi skupini bo pet guvernerjev iz držav euroobmočja, ki so se uvrstile najvišje. V drugi skupini bodo preostali guvernerji. Skupini bosta imeli 4 in 11 glasovalnih pravic. Da bi zagotovili, da pogostost glasovanja guvernerjev v prvi skupini ni manjša od pogostosti glasovanja tistih v drugi skupini, se skupinama dodeli 5 in 10 glasovalnih pravic, dokler je število guvernerjev iz držav euroobmočja 16, 17 ali 18. V izogib tej prehodni prilagoditvi sme Svet ECB z dvotretjinsko večino vseh svojih članov – tako tistih z glasovalno pravico kot tistih brez nje – skleniti, da se začetek sistema rotacije odloži do datuma, ko število guvernerjev preseže 18.

Ko bo število držav članic euroobmočja najmanj 22, bo sistem rotacije temeljil na treh skupinah. V prvi skupini bo pet guvernerjev iz držav euroobmočja, ki bodo najvišje razvrščene, in si bodo delili štiri glasovalne pravice. V drugi skupini bo polovica celotnega števila guvernerjev nacionalnih centralnih bank in si bodo delili osem glasovalnih pravic. V tretji skupini bodo preostali guvernerji, ki si bodo delili tri glasovalne pravice.

Velikost skupin in pogostost glasovanja guvernerjev nacionalnih centralnih bank se bosta prilagajali, tako da se bo euroobmočje lahko širilo v poljubnem vrstnem redu, vse dokler ne bo obsegalo 27 držav članic. V primernem trenutku bo Svet ECB z dvotretjinsko večino vseh svojih članov podrobno določil izvedbene določbe.

Tabela 2 Sistem rotacije treh skupin (druga faza) – pogostost glasovanja guvernerjev v vsaki skupini

		Število guvernerjev v Svetu ECB						
		16-21	22	23	24	25	26	27
1. skupina	Št. glasovalnih pravic/ št. guvernerjev		4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
	Pogostost glasovanja		80%	80%	80%	80%	80%	80%
2. skupina	Št. glasovalnih pravic/ št. guvernerjev	Prva faza: sistem rotacije dveh skupin (glej tabelo 1)	8/11	8/12	8/12	8/13	8/13	8/14
	Pogostost glasovanja		73%	67%	67%	62%	62%	57%
3. skupina	Št. glasovalnih pravic/ št. guvernerjev		3/6	3/6	3/7	3/7	3/8	3/8
	Pogostost glasovanja		50%	50%	43%	43%	38%	38%
Vsota glasovalnih pravic		15	15	15	15	15	15	15

Glasovanje o finančnih zadevah

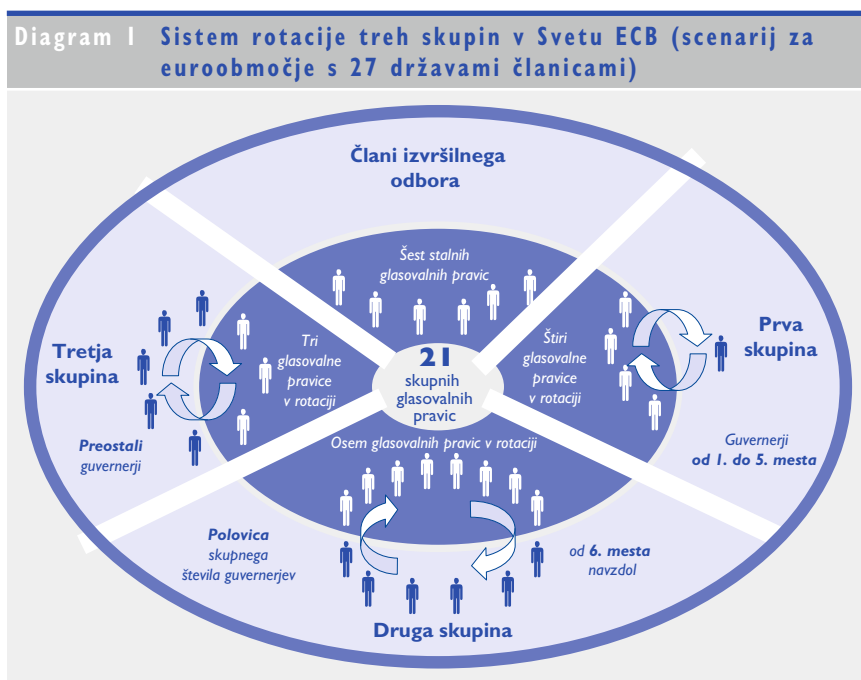
Pri odločanju o nekaterih finančnih zadevah, določenih v Statutu ESCB, se glasovi v Svetu ECB ponderirajo v skladu z deležem nacionalne centralne banke v vpisanem kapitalu ECB. V skladu s členom 43.6 Statuta izraz „vpisani kapital ECB“ pomeni kapital ECB, ki so ga vpisale nacionalne centralne banke euroobmočja, tj. brez delnic, ki so jih kupile nacionalne centralne banke zunaj euroobmočja. Vrednost ponderjev, ki jih imajo glasovi članov Izvršilnega odbora, je enaka nič. Kot že omenjeno, lahko guverner, ki ne more biti navzoč, imenuje namestnika, da odda njegov ponderirani glas.

Po členu 10.3 Statuta so finančne odločitve, za katere se glasovi ponderirajo, naslednje: vpis in povečanje kapitala ECB (člen 28), sprememba ključa za vpis kapitala ECB (člen 29), prenos deviznih rezerv na ECB (člen 30), razporeditev denarnih prihodkov nacionalnih centralnih bank (člena 32 in 51) ter razporeditev čistega dobička in izgube ECB (člen 33).

Svet ECB praviloma odloča z navadno večino ponderiranih glasov, tj. odločitev je sprejeta, če glasovi, oddani v njeno podporo, predstavljajo več kot 50% vpisanega kapitala ECB. Za nekatere odločitve (kot je povečanje kapitala ECB v skladu s členom 28.3 Statuta in odstopanja od pravil za razporeditev denarnih prihodkov v skladu s členom 32.3 Statuta) je potrebna kvalificirana večina dveh tretjin vpisanega kapitala in vsaj polovice delničarjev.

Datum, kraj in tajnost sej

Svet ECB se praviloma sestaja dvakrat na mesec. Takrat podrobno oceni tako denarna kot gospodarska gibanja ter sprejme ustrezne sklepe, zlasti na svoji prvi seji v mesecu. Prvi seji v mesecu običajno sledi tiskovna konferenca, na

Okvir 8 Člani Sveta ECB (od 1. junija 1998 do 1. julija 2004)

Predsednik ECB

Willem F. Duisenberg od 1. junija 1998 do 31. oktobra 2003
Jean-Claude Trichet od 1. novembra 2003

Podpredsednik ECB

Christian Noyer od 1. junija 1998 do 31. maja 2002
Lucas D. Papademos od 1. junija 2002

Drugi člani Sveta ECB

Sirkka Hämäläinen od 1. junija 1998 do 31. maja 2003
Eugenio Domingo Solans od 1. junija 1998 do 31. maja 2004
Tommaso Padoa-Schioppa od 1. junija 1998 do 31. maja 2005
Otmar Issing od 1. junija 1998 do 31. maja 2006
Gertrude Tumpel-Gugerell od 1. junija 2003
José Manuel González-Páramo od 1. junija 2004
Lorenzo Bini Smaghi od 1. junija 2005
Jürgen Stark od 1. junija 2006

Guvernerji nacionalnih centralnih bank euroobmočja

Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique

Alfons Verplaetse od 1. junija 1998 do 28. februarja 1999
Guy Quaden od 1. marca 1999

Deutsche Bundesbank

Hans Tietmeyer od 1. junija 1998 do 31. avgusta 1999
Ernst Welteke od 1. septembra 1999 do 16. aprila 2004
Axel Weber od 30. aprila 2004
(začasno Jürgen Stark, podpredsednik)

Bank of Greece

Lucas D. Papademos od 1. januarja 2001 do 31. maja 2002
Nicholas C. Garganas od 1. junija 2002

Banco de España

Luis Ángel Rojo od 1. junija 1998 do 11. julija 2000
Jaime Caruana od 12. julija 2000

Banque de France

Jean-Claude Trichet od 1. junija 1998 do 31. oktobra 2003
Christian Noyer od 1. novembra 2003

Central Bank & Financial Services Authority of Ireland

Maurice O'Connell od 1. junija 1998 do 10. marca 2002
John Hurley od 11. marca 2002

Okvir 8 Člani Sveta ECB (od 1. junija 1998 do 1. julija 2004)

<i>Banca d'Italia</i>	
Antonio Fazio	od 1. junija 1998 do 19. decembra 2005
Mario Draghi	od 16. januarja 2006
(začasno Vincenzo Desario, vršilec dolžnosti guvernerja)	
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	
Yves Mersch	od 1. junija 1998
<i>De Nederlandsche Bank</i>	
Nout Wellink	od 1. junija 1998
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	
Klaus Liebscher	od 1. junija 1998
<i>Banco de Portugal</i>	
António José Fernandes de Sousa	od 1. junija 1998 do 22. februarja 2000
Vítor Constâncio	od 23. februarja 2000
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	
Matti Vanhala	od 1. junija 1998 do 15. marca 2004
Erkki Liikanen	od 12. julija 2004
(začasno Matti Louekoski, namestnik guvernerja)	

kateri predsednik in podpredsednik poročata o izidu posvetovanj. Druga seja se običajno osredotoča na zadeve, povezane z drugimi nalogami in odgovornostmi ECB in Eurosistema.

Seje Sveta ECB na splošno potekajo v prostorih ECB v Frankfurtu. Dve seji na leto potekata zunaj Frankfurta v državah članicah euroobmočja, kjer je gostiteljica zadevna centralna banka. Seje občasno potekajo tudi v obliki telekonference. Odločitve pa se lahko sprejemajo tudi po pisnem postopku.

V skladu s členom 10.4 Statuta so seje tajne. Medtem ko ta določba ECB ne dovoljuje objave zapisnikov sej, pa ji ne preprečuje, da bi javnost seznanila z vsemi pomembnimi vidiki posvetovanj Sveta ECB.

Izvršilni odbor

Izvršilni odbor je operativni organ odločanja ECB. Odgovoren je za vse odločitve, ki se morajo sprejemati vsakodnevno. Narava denarne politike zahteva, da se ECB hitro odziva na spreminjajoče se razmere na denarnih in kapitalskih trgih, obravnava posebne primere ter rešuje nujne probleme. To lahko počne le organ, katerega člani se stalno in izključno ukvarjajo z izvajanjem politik ECB.

Sestava

Izvršilni odbor ima šest članov – predsednika, podpredsednika in še štiri člane – ki so vsi ugledni in izkušeni strokovnjaki s področja denarnih in bančnih zadev. Soglasno jih imenujejo vlade držav članic na ravni voditeljev držav ali vlad na

priporočilo Sveta EU, ki se v ta namen posvetuje z Evropskim parlamentom in Svetom ECB. Pred ustanovitvijo ECB so maja 1998 o šestih predlaganih članih prvega Izvršilnega odbora ECB potekala posvetovanja s Svetom EMI.

Člani Izvršilnega odbora so imenovani za poln delovni čas. Pogoji njihove zaposlitve (na primer plače, pokojnine in druge socialnovarstvene dajatve) so predmet pogodb z ECB in jih določi Svet ECB (brez glasov članov Izvršilnega odbora). Svet ECB obravnava te zadeve na predlog odbora, sestavljenega iz treh članov, ki jih imenuje Svet ECB, in treh članov, ki jih imenuje Svet EU. Trije člani, ki jih imenuje Svet ECB, so aktualni ali bivši guvernerji nacionalnih centralnih bank, medtem ko so trije člani, ki jih imenuje Svet EU, člani Ekonomsko-finančnega sveta.

Pristojnosti

Glavne pristojnosti Izvršilnega odbora so:

- pripravljati seje Sveta ECB;
- izvajati denarno politiko euroobmočja v skladu s smernicami in sklepi Sveta ECB ter s tem v zvezi dajati potrebna navodila nacionalnim centralnim bankam euroobmočja;
- voditi tekoče posle ECB;
- izvajati določena pooblastila, ki jih nanj prenese Svet ECB, vključno z nekaterimi normativnimi pooblastili.

Priprava sestankov Sveta ECB vključuje izdelavo dnevnih redov sestankov, pripravo potrebnih dokumentov za razpravo Sveta ECB in oblikovanje predlogov sklepov, ki bodo sprejeti. Tako ima Izvršilni odbor praktično, čeprav ne formalno pravico, da daje pobude za sklepe Sveta ECB.

Izvajanje denarne politike je po Pogodbi ES v izključni pristojnosti Izvršilnega odbora; Svet ECB torej ne sme opravljati te naloge. Pristojnost Izvršilnega odbora za izvajanje denarne politike je podkrepljena z njegovim pooblastilom, da izdaja navodila ECB nacionalnim centralnim bankam euroobmočja; dodelitev te naloge Izvršilnemu odboru zagotavlja, da se ECB lahko odziva na hitro se spreminjajoče razmere na denarnih in kapitalskih trgih in se jim prilagaja ter da lahko obravnava posebne in nujne primere.

Izvršilni odbor na podlagi pooblastila Sveta ECB od vseh zakonsko predpisanih poročil ECB⁶ sprejema in objavlja mesečna poročila (člen 15.1 Statuta ESCB), konsolidirani računovodski izkaz (člen 15.2) in konsolidirano bilanco stanja (člen 26.3). Prav tako izvaja pooblastila v zvezi z upravljanjem deviznih rezerv ECB. Končno je Izvršilni odbor pristojen tudi za nalaganje sankcij tretjim osebam zaradi neskladnosti s predpisi ECB (glej razdelek 2.5.3).

⁶ Letna poročila sprejema Svet ECB, konvergenčna poročila pa Razširjeni svet.

Glede vodenja tekočih poslov ECB se Izvršilni odbor ukvarja tudi z organizacijo interne strukture ECB ter z določanjem pravil za izbor, zaposlitev in napredovanje osebja ECB (glej razdelek 6.2).

Postopki

Enako kot Svet ECB tudi Izvršilni odbor deluje kot kolegij. Člen 11.5 Statuta ESCB določa, da „*imajo vsi osebno navzoči člani Izvršilnega odbora pravico glasovati in imajo v ta namen en glas*“. To načelo kolegijske odgovornosti pomeni, da so odločitve predmet skupnih razprav in da vsi člani nosijo kolektivno odgovornost zanje.

Izvršilni odbor se trenutno sestaja vsaj enkrat na teden. Običajno odloča z navadno večino glasov, ki jih oddajo osebno prisotni člani. Pri neodločenem izidu glasovanja ima predsednik odločilni glas.

Posebne pristojnosti predsednika ECB

Kot član Izvršilnega odbora je predsednik ECB prvi med enakimi in zavezan sklepom Izvršilnega odbora. Kljub temu mu daje Statut ESCB izstopajočo vlogo, ker določene pomembne naloge pridržuje izključno zanj (ali v njegovi odsotnosti za podpredsednika): predsedovanje vsem trem organom odločanja ECB, odločilni glas v Svetu ECB in Izvršilnem odboru, zastopanje ECB navzven (na primer na mednarodni ravni), predstavitev letnega poročila Evropskemu parlamentu in Svetu EU ter možnost prisostvovanja sejam Ekonomsko-finančnega sveta in Euroskupine. Po Poslovniku ECB se odločitve o pristojnostih posameznih članov Izvršilnega odbora glede tekočih poslov ECB ne morejo sprejeti, če je Predsednik proti.

Razširjeni svet

Razširjeni svet zagotavlja institucionalno povezavo med Eurosistemom in nacionalnimi centralnimi bankami držav članic zunaj euroobmočja. Njegov obstoj, sestava in pristojnosti so posledica različnih ravni vključenosti v ekonomsko in monetarno unijo (glej razdelek 1.2.2). Kot tak bo Razširjeni svet razpuščen, ko bodo vse države članice EU uvedle euro kot svojo valuto.

Status Razširjenega sveta kot organa odločanja ESCB poudarja pomen, ki so ga avtorji Pogodbe pripisali ohranjanju povezav in sodelovanja z nacionalnimi centralnimi bankami držav članic EU, ki še niso uvedle eura.

Sestava

Razširjeni svet sestavljajo predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji vseh nacionalnih centralnih bank EU (trenutno ima torej 27 članov). Preostali štirje člani Izvršilnega odbora smejo prisostvovati sejam, vendar nimajo glasovalne pravice. Guvernerji centralnih bank držav pristopnic (trenutno Bolgarije in Romunije) sodelujejo kot opazovalci. Enako kot to velja za seje Sveta ECB smeta tudi sejam Razširjenega sveta prisostvovati predsednik Sveta EU in član Evropske komisije, vendar nobeden nima glasovalne pravice.

Pristojnosti

Razširjeni svet opravlja naloge, ki jih je prevzel od EMI in jih mora ECB v tretji fazi ekonomske in monetarne unije še opravljati glede na to, da vse države članice

še niso uvedle eura. Zato je predvsem pristojen za svetovanje glede potrebnih priprav za pridružitvev Eurosistemu. V tem kontekstu Razširjeni svet sprejema tudi konvergenčna poročila, ki so zahtevana po Pogodbi (glej razdelek 1.2.2).

Razširjeni svet spremlja in nadzira tudi delovanje ERM II (glej razdelek 3.2.1). V tem kontekstu presoja vzdržnost dvostranskih deviznih tečajev med valuto vsake od sodelujočih držav zunaj euroobmočja in eurom ter služi kot forum za koordinacijo denarne in tečajne politike ter za upravljanje mehanizmov ERM II za intervencije in financiranje.

Poleg tega Razširjeni svet:

- spremlja in nadzira, ali nacionalne centralne banke EU in ECB spoštujejo določbe členov 101 (prekoračitev pozitivnega stanja na računu ali druge oblike kreditov) in 102 (prepoved privilegirane dostopa do finančnih institucij) Pogodbe ES (glej razdelek 2.5.5);
- sodeluje pri svetovalnih nalogah ECB in zbiranju statističnih podatkov (glej razdelek 2.5.4 in 3.5);
- poda mnenje glede sprememb pravil o računovodstvu in finančnem poročanju, glede sprememb določanja ključa za vpis kapitala ECB in pogojev za zaposlitev v ECB.

Predsednik ECB obvešča Razširjeni svet o sklepih Sveta ECB, s čimer zagotavlja, da so guvernerji nacionalnih centralnih bank zunaj euroobmočja neposredno obveščeni o razpravah Sveta ECB.

Postopki

Razširjeni svet je sprejel lasten poslovnik, predseduje pa mu predsednik ECB ali v njegovi odsotnosti podpredsednik. Običajno se sestaja štirikrat na leto v Frankfurtu na Majni, seje pa lahko potekajo tudi v obliki telekonference.

2.5.2 Dosledno uresničevanje sklepov o denarni politiki

Da bi ECB zagotovila dosledno izvajanje svojih politik in povezanost sistema, izdaja smernice in navodila za decentralizirano opravljanje operacij Eurosistema. Prav tako gosti in podpira odbore ESCB, ki so bili ustanovljeni kot forum za sodelovanje znotraj sistema. ECB je tudi „vozlišče“ različnih skupnih operativnih sistemov, ki zagotavljajo, da si ECB in nacionalne centralne banke lahko izmenjujejo podatke v realnem času, s tem pa ECB omogočajo spremljanje vseh decentraliziranih operacij ter zagotavljanje skladnosti s smernicami in navodili.

Pravni akti znotraj Eurosistema

V okviru Eurosistema obstajajo tri vrste pravnih aktov, in sicer:

- smernice ECB,
- navodila ECB,
- interni sklepi.

Smernice ECB in navodila ECB so posebna vrsta pravno zavezujočih in sodno izvršljivih instrumentov. Z njimi naj bi bilo zagotovljeno dosledno izvajanje decentraliziranih operacij s strani nacionalnih centralnih bank v skladu z interno razdelitvijo pristojnosti.

Ker so smernice in navodila ECB del zakonodaje Skupnosti, na svojem področju uporabe prevladajo nad prej in pozneje izdano nacionalno zakonodajo (načelo prevlade)⁷, Svet ECB pa mora poskrbeti za združljivost s temi smernicami in navodili. Izvršilni odbor mu je pri tem v pomoč z rednimi poročili o združljivosti.

ECB je pristojna tudi za sprejemanje internih sklepov o organizacijskih, upravnih ali finančnih zadevah Eurosistema. Ti interni sklepi so prav tako pravno zavezujoči za vse članice Eurosistema.

Formalne zahteve za sprejetje smernic, navodil in internih sklepov ECB niso določene niti v Pogodbi niti v Statutu, pač pa so določene v Poslovniku ESCB in sledijo splošnim načelom zakonodaje Skupnosti.

Glede na to, da imajo smernice, navodila in interni sklepi ECB pravni učinek le znotraj Eurosistema, jih po zakonodaji Skupnosti ni treba objavljati. Kljub temu ECB zaradi preglednosti praviloma objavlja smernice in interne sklepe, ki so pomembni za organizatorje trga in javnost. Maloštevilni pravni akti, ki pa se ne objavijo, običajno podrobno urejajo tehnične in operativne zadeve, zlasti če se morajo iz operativnih razlogov pogosto spreminjati.

Smernice ECB

Smernice ECB določajo splošni okvir in glavna pravila za izvajanje operacij Eurosistema in zbiranje statističnih podatkov na decentraliziran način prek nacionalnih centralnih bank.

Ker so smernice ECB namenjene uporabi znotraj Eurosistema in se nanašajo le na nacionalne centralne banke euroobmočja, ne vplivajo – niti neposredno niti posamično – na zakonite pravice njihovih nasprotnih strank. Vendar morajo nacionalne centralne banke v odnosih s svojimi nasprotnimi strankami uporabljati te določbe, da bi smernice učinkovale.

Glede na razlike v strukturi finančnih trgov in v pravnih sistemih držav euroobmočja so smernice ECB sestavljene tako, da puščajo nekaj manevrskega prostora pri uporabi, če je le skladna z zahtevami enotne denarne politike euroobmočja. Odvisno od pravne ureditve nacionalnih centralnih bank se ti odnosi urejajo bodisi s pogodbami med nacionalnimi centralnimi bankami in njihovimi nasprotnimi strankami bodisi s pravnimi akti, ki so naslovljeni na njihove nasprotnne stranke. Čeprav se lahko formalna uporaba določb razlikuje od države do države, to ne vpliva na vsebino smernic.

⁷ Do zdaj ni bilo neskladja med katero od smernic ECB in nacionalno zakonodajo; ECB načeloma pazi, da so smernice združljive z nacionalno zakonodajo.

V skladu s Poslovnikom ECB smernice sprejme Svet ECB, nakar se sporočijo nacionalnim centralnim bankam euroobmočja. Svet ECB lahko svojo pristojnost sprejemanja smernic prenese tudi na Izvršilni odbor, da bi olajšal njihovo spreminjanje, pod pogojem, da določi omejitve in področje prenesene pristojnosti.

Navodila ECB

Navodila ECB sprejema Izvršilni odbor. Zagotovila naj bi izvajanje sklepov o denarni politiki in smernic, s tem ko dajejo nacionalnim centralnim bankam euroobmočja posebna in podrobna navodila. Dober primer so navodila, ki jih daje Izvršilni odbor za opravljanje operacij odprtega trga (glej razdelek 3.1.3).

Interni sklepi

Interni sklepi urejajo interne organizacijske ali upravne zadeve. Sklepi so „atipični“, ker niso namenjeni določenemu naslovniku, vendar so vseeno pravno zavezujoči za članice Eurosistema.

Primeri takih sklepov (vsi so bili objavljeni v *Uradnem listu Evropske unije*) so sklepi ECB o:

- dostpu javnosti do dokumentov in arhiva ECB;
- odstotnih deležih nacionalnih centralnih bank v ključu za vpis kapitala ECB;
- vplačilu kapitala ECB;
- izdajanju eurobankovcev;
- razporeditvi denarnih prihodkov nacionalnim centralnim bankam.

Odbori Eurosistema/ESCB in Kadrovska konferenca

Odbore ESCB je ustanovil Svet ECB v skladu s členom 9 Poslovnika ECB z namenom, da bi organom odločanja ECB pomagali pri delu. Odbori ESCB dajejo na razpolago strokovno znanje in izkušnje vsak na svojem področju pristojnosti ter pospešujejo postopek odločanja in izvajanje sklepov.

Odborom ESCB običajno predsedujejo zaposleni ECB na višjem položaju, Svetu ECB pa poročajo prek Izvršilnega odbora. Članstvo v odborih ESCB je navadno omejeno na zaposlene centralnih bank Eurosistema. Na sejah odborov ESCB pa lahko sodelujejo tudi predstavniki nesodelujočih nacionalnih centralnih bank, ko odbori obravnavajo zadeve s področja pristojnosti Razširjenega sveta. Poleg tega so lahko na seje odborov ESCB povabljeni tudi drugi pristojni organi, na primer nacionalni nadzorni organi v primeru Odbora za bančni nadzor.

Trenutno število odborov ESCB je 12. Poleg Odbora za bančni nadzor (BSC), katerega naloge so opisane v razdelku 3.7 v povezavi z zakonsko določenimi nalogami ESCB na področju bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema, so ti odbori naslednji:

- **Odbor za računovodstvo in denarne prihodke (AMICO)** svetuje glede vseh zadev znotraj Eurosistema, ki se nanašajo na računovodstvo, finančno poročanje in razporeditev denarnih prihodkov;

- **Odbor za bankovce (BANCO)** spodbuja sodelovanje znotraj Eurosistema pri tiskanju in izdaji bankovcev in poznejšem ravnanju z njimi;
- **Odbor za komuniciranje z javnostjo (ECCO)** podpira ECB pri njeni komunikacijski politiki, zlasti v zadevah, ki se nanašajo na večjezične publikacije;
- **Odbor za informacijsko tehnologijo (ITC)** nudi pomoč pri razvoju, izvajanju in vzdrževanju informacijskega omrežja in komunikacijske infrastrukture, ki podpirata skupne operativne sisteme;
- **Odbor notranjih revizorjev (IAC)** razvija skupne standarde za revizijo delovanja Eurosistema ter revidira skupne projekte in skupne operativne sisteme na ravni Eurosistema/ESCB;
- **Odbor za mednarodne odnose (IRC)** nudi pomoč pri opravljanju zakonsko določenih nalog ECB, ki se nanašajo na mednarodno sodelovanje, in deluje kot forum za izmenjavo mnenj o zadevah skupnega interesa s tega področja;
- **Odbor za pravne zadeve (LEGCO)** svetuje v vseh pravnih zadevah, ki se nanašajo na zakonsko določene naloge ECB;
- **Odbor za operacije na trgu (MOC)** podpira Eurosistem pri izvajanju operacij denarne politike in deviznih poslov ter pri upravljanju deviznih rezerv ECB in delovanju ERM II;
- **Odbor za denarno politiko (MPC)** svetuje predvsem pri strateških in dolgoročnejših zadevah, ki se nanašajo na oblikovanje denarne in tečajne politike, ter je odgovoren za redne projekcije makroekonomskih gibanj v euroobmočju, ki jih pripravljajo strokovnjaki Eurosistema (glej razdelek 3.1.2);
- **Odbor za plačilne in poravnalne sisteme (PSSC)** svetuje pri delovanju in vzdrževanju sistema TARGET ter pri splošni politiki plačilnih sistemov in pregleda nad njihovim delovanjem, kot tudi pri zadevah v interesu centralnih bank na področju kliringa in poravnave vrednostnih papirjev;
- **Odbor za statistiko (STC)** svetuje pri oblikovanju in pripravi statističnih podatkov, ki jih zbirajo ECB in nacionalne centralne banke.

Za nadaljnje spodbujanje sodelovanja in skupinskega duha med centralnimi bankami Eurosistema/ESCB pri upravljanju človeških virov je Svet ECB ustanovil Kadrovska konferenco (HRC) in tako formaliziral dolgoročno sodelovanje med vodji kadrovskega oddelka centralnih bank EU. Brez poseganja v izključno pristojnost nacionalnih centralnih bank in ECB na tem področju služi Kadrovska konferenca kot forum za izmenjavo izkušenj, strokovnega znanja in informacij o ustreznih politikah in praksah na kadrovskega področju, kar med drugim prispeva k odkrivanju priložnosti za skupno usposabljanje in oblikovanje ukrepov za spodbujanje izmenjave zaposlenih.

Skupni operativni sistemi

ECB in nacionalne centralne banke so ustanovile številne skupne operativne sisteme za lažje izvajanje decentraliziranih operacij. Ti sistemi zagotavljajo „logistično podporo“ funkcionalni celovitosti Eurosistema.

Obsegajo informacijske sisteme, uporabniške programe in postopke. Organizirani so po načelu „krakov in vozlišča“, kjer ECB predstavlja vozlišče. Lastniki sistema so pristojni odbori ESCB, upravljajo pa jih pristojna poslovna področja ECB.

Za operacije Eurosistema se uporabljajo naslednji skupni operativni sistemi:

- sistemi za avkcije in dvostranske tržne intervencije, ki zagotavljajo varen in hiter prenos navodil za izvajanje decentraliziranih operacij denarne politike;
- sistem za izmenjavo nestatističnih podatkov, ki služi kot kanal za prenos dnevnih podatkov iz bilance stanja nacionalnih centralnih bank in ECB, ki se sporočajo službi za upravljanje likvidnosti ECB in uporabljajo za dnevno analizo denarnega trga;
- skupni sistem oddelka za trgovanje, ki se uporablja za zajemanje in obdelavo transakcij nacionalnih centralnih bank z deviznimi rezervami ECB ter transakcij ECB z lastnimi sredstvi, kot tudi za spremljanje in nadziranje s tem povezanih pozicij, limitov, tveganj in uspešnosti;
- valutni informacijski sistem, ki spremlja in nadzira zaloge bankovcev nacionalnih centralnih bank z namenom ugotavljanja možnih premajhnih ali prevelikih zalog eurobankovcev v različnih dostopnih točkah do Eurosistema. Ta sistem omogoča odpravo neravnotežij s transportom presežnih zalog bankovcev iz ene države v drugo.

Drugi skupni operativni sistemi vključujejo nacionalne centralne banke držav članic zunaj euroobmočja:

- sistem TARGET (glej razdelek 3.3);
- CebaMail, ki je zaprt sistem elektronske pošte za varno izmenjavo podatkov med nacionalnimi centralnimi bankami EU;
- telekonferenčni sistem, ki je zaprt in varen sistem za organizacijo telekonferenc med članicami ESCB na ravni guvernerjev in strokovnjakov;
- sistem za spremljanje in nadzor ponarejanja, ki omogoča varno izmenjavo centraliziranih podatkov o ponarejenih eurobankovcih v EU med vsemi pooblaščenimi strankami;
- sistem za izmenjavo statističnih podatkov, ki zagotavlja varen in hiter prenos statističnih podatkov v enotnem formatu znotraj ESCB;
- baza statističnih in denarnih podatkov monetarnih finančnih institucij; to je

centraliziran register monetarnih finančnih institucij, ki so zavezane k poročanju denarnih in bančnih statističnih podatkov. Med njimi so na primer tudi kreditne institucije, za katere veljajo zahteve glede obveznih rezerv. Podatkovna baza vsebuje tudi seznam finančnega premoženja, ki se sme uporabljati za zavarovanje posojil čez dan in operacij denarne politike Eurosistema.

Poročanje znotraj Eurosistema

Glede na visoko stopnjo operativne decentralizacije je potrebno obsežno poročanje znotraj Eurosistema, da bi imeli organi odločanja ECB na voljo vse podatke, ki so potrebni za centralizirano izvajanje politik ECB in s tem za ohranitev funkcionalne celovitosti Eurosistema.

Operacije Eurosistema se kažejo skoraj izključno v bilanci stanja nacionalnih centralnih bank in povzročajo precejšnje salde znotraj Eurosistema. Ti nastajajo predvsem zaradi čezmejnih transakcij prek sistema TARGET (glej razdelek 3.3.1), ki povzročajo dvostranske terjatve in obveznosti med nacionalnimi centralnimi bankami na njihovih lokalnih kontih, vendar so tudi posledica periodičnega razporejanja eurobankovcev v obtoku med centralne banke Eurosistema (glej razdelek 3.4). V območju enotne valute so za analitične in operativne namene pomembni le agregirani in konsolidirani rezultati teh operacij. Pri tem je pomembno, da se operacije, ki jih opravijo nacionalne centralne banke, zajemajo in poročajo na usklajen način ter da se vsa stanja znotraj Eurosistema pravilno konsolidirajo.

Svet ECB je na podlagi člena 26.4 Statuta sprejel pravila za računovodstvo in finančno poročanje v Eurosistemu⁸. V skladu s temi pravili se računovodski izkazi ECB in nacionalnih centralnih bank pripravijo na podlagi načela izvirne vrednosti z upoštevanjem tržne vrednosti tržnih vrednostnih papirjev, zlata ter vseh drugih bilančnih in zabilančnih sredstev in obveznosti v tuji valuti.

Glede na veliko izpostavljenost Eurosistema, ki je povezana z deviznimi imetji, je posebna pozornost namenjena načelu previdnosti. Načelo previdnosti pride še posebno do izraza pri različni obravnavi nerealiziranih prihodkov in nerealiziranih odhodkov za namene priznavanja prihodkov. Zato se realizirani finančni prihodki in vsi (realizirani in nerealizirani) finančni odhodki evidentirajo v izkazu poslovnega izida, nerealizirani finančni prihodki pa na računu vrednotenja. Medsebojne terjatve in obveznosti centralnih bank Eurosistema se pobotajo, tako da konsolidirani računovodski izkazi odražajo le pozicijo Eurosistema do tretjih strank.

Nacionalne centralne banke Evropski centralni banki dnevno pošiljajo podatke bilance stanja. ECB jih uporablja zlasti za dnevno analizo denarnega trga, ki je potrebna za izvajanje denarne politike. So tudi podlaga tedenskemu konsolidiranemu računovodskemu izkazu Eurosistema in letni konsolidirani bilanci stanja.

⁸ Smernica ECB/2002/10 z dne 5. decembra 2002 o pravnem okviru za računovodstvo in finančno poročanje v Evropskem sistemu centralnih bank (UL L 58, 3.3.2003, str. 1).

Decentralizirana operativna struktura Eurosistema zahteva tudi veliko nefinančnega poročanja. Dober primer so poročila, ki ECB omogočajo preverjanje skladnosti nacionalnih centralnih bank z navodili in smernicami. Drug primer so redna poročila nacionalnih centralnih bank o tokovih bankovcev znotraj euroobmočja, katerih namen je odkriti možne premajhne in prevelike zaloge bankovcev v različnih dostopnih točkah do Eurosistema.

2.5.3 Normativna pooblastila ECB

Pri opravljanju nalog, dodeljenih Eurosistemu, sme ECB sprejemati tudi pravne akte, ki neposredno vplivajo na nacionalne centralne banke Eurosistema in tudi na tretje stranke (člen 110(1) Pogodbe in člen 34.1 Statuta ESCB). Ti instrumenti so **Uredbe ECB** in **Sklepi ECB**.

Normativna pooblastila ECB omogočajo, da neodvisno opravlja svoj mandat, pri čemer se ji ni treba zanašati na pravne akte institucij Skupnosti ali držav članic. V skladu z načelom omejene pristojnosti pa sme ECB uresničevati svoja normativna pooblastila le toliko, kolikor je *potrebno* za opravljanje nalog Eurosistema.

Podjetjem, ki ne spoštujejo svojih obveznosti po uredbah in sklepih ECB, grozijo globe ali periodične denarne kazni, ki jih lahko naloži ECB po členu 110(3) Pogodbe in členu 34.3 Statuta. ECB uresničuje to pristojnost v okviru omejitev in v skladu s pogoji, določenimi v dopolnilni zakonodaji⁹.

Vsi ukrepi, ki jih sprejme ECB in naj bi imeli pravno zavezujoč učinek, so lahko predmet preverjanja in razlaganja s strani Sodišča Evropskih skupnosti.

Uredbe ECB

Enako kot uredbe, ki jih sprejemajo zakonodajni organi Evropske skupnosti, se tudi uredbe ECB splošno uporabljajo in so v celoti zavezujoče ter veljajo neposredno za vse države euroobmočja. *Splošna uporaba* pomeni, da veljajo za neomejeno število subjektov in primerov. *Neposredna veljava* pomeni, da uredbe ECB ni treba prenašati v nacionalne zakonodaje. Kot *zavezujoči* pravni akti pa tretjim osebam nalagajo neposredne obveznosti.

Uredbe ECB sprejme Svet ECB, v njegovem imenu pa jih podpiše predsednik. Svet ECB sme svojo pristojnost sprejemanja uredb ECB prenesti na Izvršilni odbor, pri čemer pa mora določiti omejitve in obseg prenesene pristojnosti.

Uredbe ECB postanejo zavezujoče in veljavne šele z objavo v *Uradnem listu Evropske unije* v vseh uradnih jezikih Skupnosti.

Do danes je ECB sprejela uredbe o uporabi obveznih rezerv¹⁰, o podatkih, ki se poročajo za konsolidirano bilanco stanja v sektorju monetarnih finančnih

⁹ Uredba Sveta (ES) št. 2532/98 z dne 23. novembra 1998 o pooblastilih Evropske centralne banke za nalaganje sankcij (UL L 318, 27.11.1998, str. 4).

¹⁰ Uredba ECB (ES) št. 1745/2003 z dne 12. septembra 2003 o uporabi obveznih rezerv (ECB/2003/9), UL L 250, 2.10.2003, str. 10.

institucij¹¹ ter o statistiki obrestnih mer, ki jih te plačujejo in zaračunavajo¹², kot tudi o pooblastilih ECB za nalaganje sankcij¹³.

Sklepi ECB

Sklepi ECB so v celoti zavezujoči za naslovnike in začnejo veljati, ko so naslovniki o njih obveščeni. Naslovljeni so lahko na katero koli pravno ali fizično osebo, vključno z državami članicami euroobmočja.

Sklepe ECB lahko sprejemata Svet ECB ali Izvršilni odbor, vsak na svojem področju pristojnosti. Zadevna stranka se lahko proti sklepom, ki jih sprejme Izvršilni odbor, pritoži pri Svetu ECB.

Sklepi ECB se naslovijo na države članice euroobmočja, ko ECB odobri obseg izdaje kovancev v skladu s členom 106(2) Pogodbe ES. Sklepi, naslovljeni na druge stranke, se običajno nanašajo na sankcije, ki jih ECB naloži zaradi neskladnosti z njenimi uredbami, na primer zaradi kršitve zahtev glede obveznih rezerv.

Vsi sklepi ECB se izdajo v jeziku oziroma jezikih naslovnikov. Če se ECB odloči za objavo sklepa v Uradnem listu, se ta objavi v vseh uradnih jezikih Skupnosti.

2.5.4 Svetovalna dejavnost ECB

V okviru svoje svetovalne dejavnosti lahko ECB sprejema priporočila in mnenja s področja svoje pristojnosti. Priporočila in mnenja ECB so pravni akti brez zavezujočega učinka. Izdajo se v jeziku oziroma jezikih naslovnika. Če je sklep splošnega pomena, se lahko ECB odloči za objavo v Uradnem listu, v tem primeru pa se objavi v vseh uradnih jezikih Skupnosti.

Priporočila ECB

Obstajata dve vrsti priporočil ECB:

- priporočila ECB v smislu pravne terminologije Skupnosti so instrumenti, s katerimi lahko ECB začne postopek za sprejetje zakonodaje Skupnosti na področju svoje pristojnosti;
- priporočila ECB v bolj tradicionalnem pomenu besede so instrumenti, s katerimi ECB daje pobudo za ukrepanje.

¹¹Uredba ECB (ES) št. 2423/2001 z dne 22. novembra 2001 o konsolidirani bilanci stanja v sektorju monetarnih finančnih institucij (ECB/2001/13), UL L 333, 17.12.2001, str. 1, kot nazadnje spremenjena z Uredbo ECB (ES) št. 1746/2003 z dne 18. septembra 2003 (ECB/2003/10), UL L 250, 2.10.2003, str. 17.

¹²Uredba ECB (ES) št. 63/2002 z dne 20. decembra 2001 o statistiki obrestnih mer, ki jih monetarne finančne institucije uporabljajo za vloge in posojila v razmerju do gospodinjstev in nefinančnih družb (ECB/2001/18), UL L 10, 12.1.2002, str. 24.

¹³Uredba ECB (ES) št. 2157/1999 z dne 23. septembra 1999 o pooblastilih Evropske centralne banke za nalaganje sankcij (ECB/1999/4), UL L 264, 12.10.1999, str. 21.

Začetek postopka za sprejetje zakonodaje Skupnosti

ECB ima podobno kot Evropska komisija pravico, da začne postopek za sprejetje sekundarne zakonodaje Skupnosti, ki dopolnjuje ali spreminja Statut ESCB. Komisija ima pravico vlagati predloge na vseh področjih, kjer lahko ECB pripravlja priporočila, vendar te pravice do zdaj ni izkoriščala. S stranko, ki ne izkoristi svoje pravice sprožitve postopka, se še pred sprejetjem zakonodaje posvetuje Svet EU, kar pomeni, da se ta posvetuje s Komisijo takrat, ko sprejetje zakonodaje predlaga ECB, in obratno.

Dopolnilna zakonodaja

Člen 107(6) Pogodbe ES in Člen 42 Statuta ESCB določata področja, na katerih Pogodba ES zahteva dopolnilno zakonodajo k Statutu. Ta področja v glavnem zadevajo omejitve in pogoje, v skladu s katerimi sme ECB od kreditnih institucij zahtevati, da imajo obvezne rezerve na računih pri nacionalnih centralnih bankah euroobmočja (glej razdelek 3.1.3), zbirati statistične podatke (glej razdelek 3.5), uresničevati svoja normativna pooblastila (glej razdelek 2.5.3), povečati svoj kapital (glej razdelek 3.8) ali zahtevati dodaten prenos deviznih rezerv (glej razdelek 3.2.2). Svet EU je takšno dopolnilno zakonodajo sprejel – v glavnem na priporočilo ECB¹⁴ – na začetku tretje faze ekonomske in monetarne unije v skladu s členom 123 Pogodbe.

Spreminjanje Statuta ESCB

Poleg običajnega postopka za spreminjanje Pogodbe (člen 48 Pogodbe EU) Pogodba ES določa dva posebna postopka za spreminjanje Statuta ESCB:

- (i) **poenostavljeni postopek spreminjanja**, kot je določen v členu 107(5) Pogodbe ES in členu 41 Statuta;
- (ii) **pooblastilna določba** člena 10.6 Statuta, ki je bila uvedena s Pogodbo iz Nice februarja 2003.

Poenostavljeni postopek spreminjanja velja za več področij dejavnosti, na primer za statistiko, računovodstvo, operacije odprtega trga in kreditne posle, obvezne rezerve, klirinške in plačilne sisteme, poslovanje s tujino in razporeditev denarnih prihodkov. Svetu EU omogoča, da s privolitvijo Evropskega parlamenta spreminja tehnične določbe Statuta, kakor in kadar je to potrebno, ne da bi se moral zateči k običajnemu postopku za spreminjanje Pogodbe, tj. medvladni konferenci in ratifikaciji s strani držav članic EU. Poenostavljeni postopek spreminjanja se do danes še ni uporabil.

Na podlagi **pooblastilne določbe** iz člena 10.6 Statuta se smejo glasovalna pravila v Svetu ECB spremeniti s sklepom Sveta EU. Glede na daljnosežne

¹⁴Glej Priporočilo (ECB/1998/8) za Uredbo Sveta (ES) o uporabi obveznih rezerv s strani Evropske centralne banke (UL C 246, 6.8.1998, str. 6); Priporočilo (ECB/1998/9) za Uredbo Sveta (ES) o pooblastilih Evropske centralne banke za nalaganje sankcij (UL C 246, 6.8.1998, str. 9); Priporočilo (ECB/1998/10) za Uredbo Sveta (ES) o zbiranju statističnih podatkov s strani Evropske centralne banke (UL C 246, 6.8.1998, str. 12); Priporočilo (ECB/1998/11) za Uredbo Sveta (ES) o mejah in pogojih za povečanje kapitala Evropske centralne banke (UL C 411, 31.12.1998, str. 10); Priporočilo (ECB/1999/1) za Uredbo Sveta (ES) o zahtevah Evropske centralne banke po dodatnih rezervah (UL C 269, 23.9.1999, str. 9).

posledice takih sprememb sprejema Svet EU take sklepe na ravni predsednikov držav in vlad. Pooblastilna določba se je dejansko uporabila leta 2003, ko je Svet EU na priporočilo ECB spremenil člen 10.2 Statuta. Sprememba je začela veljati 1. maja 2004 (glej razdelek 2.5.1).

Druga priporočila

Priporočila ECB v tradicionalnem pomenu besede lahko služijo kot instrumenti, s katerimi ECB daje pobudo za ukrepe (ne le pravne narave), ki naj jih sprejmejo institucije Skupnosti ali države članice. Tako na primer v skladu s členom 27.1 Statuta ESCB zunanje revizorje nacionalnih centralnih bank Eurosystema potrди Svet EU na priporočilo ECB. Priporočila ECB državam članicam se nanašajo predvsem na sodelovanje z nacionalnimi organi v statističnih zadevah, kot na primer priporočilo ECB statističnim organom (z izjemo nacionalnih centralnih bank) nekaterih držav članic o zahtevah ECB za statistično poročanje na področju statistike plačilne bilance in stanja mednarodnih naložb¹⁵. Še en primer je priporočilo ECB državam članicam euroobmočja o odpravi določb, ki omejujejo število kovancev v nacionalni valuti, ki se lahko uporabijo v okviru posameznega plačila¹⁶.

Mnenja ECB

ECB daje mnenja:

- kadar koli se v skladu s Pogodbo ali Statutom z njo posvetujejo institucije Skupnosti ali države članice;
- na lastno pobudo, tj. kadar koli se ji zdi primerno, in sicer v zadevah, ki spadajo na področje njene pristojnosti.

Zakonodajni organi Skupnosti se morajo posvetovati z ECB o vseh predlaganih pravnih aktih Skupnosti, ki spadajo na področje njene pristojnosti. Enako se morajo v mejah in pod pogoji, določenimi v Odločbi Sveta¹⁷, z ECB posvetovati države članice. Ta področja med drugim vključujejo valutne zadeve, plačilna sredstva, nacionalne centralne banke, zbiranje, pripravo in razširjanje denarnih, finančnih in bančnih statističnih podatkov ter statističnih podatkov o plačilnih sistemih in plačilni bilanci ter pravila, ki se nanašajo na finančne institucije, če pomembno vplivajo na stabilnost finančnih institucij in trgov. Poleg tega se morajo tudi organi držav članic zunaj euroobmočja posvetovati z ECB o osnutkih zakonodajnih določb, ki se nanašajo na instrumente denarne politike. Izvzeto je le Združeno kraljestvo na podlagi Pogodbi priloženega Protokola¹⁸, in sicer „*če in dokler Združeno kraljestvo ne preide v tretjo fazo [EMU]*“.

¹⁵Priporočilo (ECB/2003/8) z dne 2. maja 2003 o zahtevah Evropske centralne banke za statistično poročanje na področju statistike plačilne bilance in stanja mednarodnih naložb ter predloge za dajanje podatkov o mednarodnih rezervah in devizni likvidnosti (UL C 126, 28.5.2003, str. 7).

¹⁶Priporočilo (ECB/2001/17) z dne 6. decembra 2001 o odpravi določb sodelujočih držav članic, ki omejujejo število kovancev, denominiranih v nacionalni valuti, ki se lahko uporabijo v okviru posameznega plačila (UL C 356, 14.12.2001, str. 9).

¹⁷Odločba Sveta 98/415/ES z dne 29. junija 1998 o posvetovanju državnih organov z Evropsko centralno banko glede osnutka zakonodajnih določb (UL L 189, 3.7.1998, str. 42).

¹⁸Protokol o nekaterih določbah, ki se nanašajo na Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irsko.

Končno člen 48 Pogodbe EU določa, da se je treba z ECB posvetovati tudi „ob institucionalnih spremembah na monetarnem področju“. Na podlagi te določbe je bila ECB zaprosena za mnenje med pogajanja o Pogodbi iz Nice¹⁹ in osnutku Pogodbe o Ustavi za Evropo²⁰. ECB je pozdravila osnutek ustave, ki poenostavlja, racionalizira in razjasnjuje pravni in institucionalni okvir Evropske unije. Navkljub tej na splošno pozitivni oceni je ECB v mnenju omenila nekatere člene, ki bi potrebovali dodatno razjasnitev in prilagoditev. Poleg tega je ECB tudi formalno posegla v pogajanja medvladne konference. V pismu predsedniku Sveta EU z dne 26. novembra 2003 je predsednik ECB izrazil resno zaskrbljenost Sveta ECB zaradi predloga, ki ga je pripravilo predsedstvo Sveta in po katerem bi se temeljne določbe, ki se nanašajo na organe odločanja ECB, lahko spreminjale po poenostavljenem postopku, ne da bi bila potrebna ratifikacija s strani držav članic. Po tej intervenciji je bil predlog umaknjen²¹.

ECB lahko tudi na lastno pobudo daje mnenja institucijam Skupnosti ali nacionalnim organom v zadevah s področja svoje pristojnosti. Te zadeve niso omejene na osnutke zakonodaje, pač pa obsegajo vse zadeve, pomembne za ECB.

Svetovalna vloga ji zagotavlja, da sodeluje pri vseh pravnih aktih Skupnosti in nacionalnih pravnih aktih s področja njene pristojnosti ter pri tem daje mnenja kot neodvisna organizacija Skupnosti z lastnimi izključnimi pristojnostmi. Kot kaže seznam mnenj, objavljen na spletni strani ECB, ta pokriva širok spekter tem.

2.5.5 Spremljanje skladnosti s prepovedjo denarnega financiranja in privilegirane dostopa

V skladu s členom 237(d) Pogodbe ES je ECB dobila nalogo, da spremlja skladnost z določbami členov 101 in 102 Pogodbe ter Uredb Sveta (ES) št. 3603/93²² in 3604/93²³. Člen 101 Pogodbe prepoveduje ECB in nacionalnim centralnim bankam, da bi državam, institucijam ali organom Skupnosti odobrile prekoračitve pozitivnega stanja na računu ali druge oblike kreditov, ali da bi neposredno od njih kupovale dolžniške instrumente; pri tem je izvzeto zbiranje proračunskih sredstev vlade Združenega kraljestva pri Bank of England²⁴. Člen 102 prepoveduje vse ukrepe, ki se ne sprejmejo iz previdnostnih razlogov, če se z njimi vzpostavlja privilegirani dostop držav ter institucij in organov Skupnosti do finančnih institucij.

V ECB je Razširjeni svet tisti, ki opravlja nalogo spremljanja skladnosti s temi določbami, saj le-te veljajo za centralne banke vseh držav članic EU. Evropska komisija pa spremlja skladnost držav članic s temi določbami.

¹⁹Mnenje v zvezi s spremembo člena 10.2 Protokola o Statutu Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (UL C 362, 16.12.2000, str. 13).

²⁰Mnenje o osnutku Pogodbe o Ustavi za Evropo (UL C 229, 25.9.2003, str. 7).

²¹Glej ECB (2004), Annual Report 2003, poglavje 4.1.

²²Uredba Sveta (ES) št. 3603/93 z dne 13. decembra 1993 o opredelitvi pojmov za uporabo prepovedi iz členov 104 in 104b(1) Pogodbe (UL L 332, 31.12.1993, str. 1).

²³Uredba Sveta (ES) št. 3604/93 z dne 13. decembra 1993 o opredelitvi pojmov za uporabo prepovedi privilegirane dostopa iz člena 104a Pogodbe (UL L 332, 31.12.1993, str. 4).

²⁴Odstavek 11 Protokola o nekaterih določbah, ki se nanašajo na Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irsko.

ECB spremlja tudi nakupe dolžniških instrumentov, katerih izdajatelj je tako domači javni sektor kot javni sektorji drugih držav članic EU, ki jih na sekundarnem trgu opravijo centralne banke EU. V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 3603/93 se z nakupi dolžniških instrumentov javnega sektorja na sekundarnem trgu ne sme zaobiti cilja člena 101 Pogodbe, tj. nakupi ne smejo postati način posrednega financiranja javnega sektorja.

2.5.6 Izvajanje od EMI prevzetih nalog

Ker nekatere države članice EU ne sodelujejo v tretji fazi ekonomske in monetarne unije (glej razdelek 1.2.2), se morajo nekatere naloge EMI še vedno izvajati. Ob likvidaciji EMI so bile te prehodne naloge s členom 123(2) Pogodbe in členom 44 Statuta ESCB zaupane ECB.

Dve temeljni nalogi, prevzeti od EMI, sta:

- spodbujati sodelovanje med Eurosistemom in nacionalnimi centralnimi bankami zunaj euroobmočja;
- opravljati pripravljala dela za vključitev nacionalnih centralnih bank novih držav članic v ESCB in za pristop nacionalnih centralnih bank zunaj euroobmočja k Eurosistemu.

Pristop desetih novih držav članic k Evropski uniji 1. maja 2004 in prihodnja nadaljnja širitev EU dajeta nalogam, prevzetim od EMI, novo dimenzijo. Čeprav bodo nove države članice uvedle euro šele v poznejši fazi, tj. ko bodo izpolnile potrebne pogoje, so njihove nacionalne centralne banke že postale članice ESCB po uradni dolžnosti. Medtem ko je ECB zadnja leta pripravljala njihovo vključitev v ESCB, zdaj že proučuje posledice vključitve teh držav v Eurosistem.

V skladu s členom 123(2) Pogodbe in členom 9 Uredbe Sveta (ES) št. 332/2002²⁵ ECB vodi tudi operacije najemanja in dajanja posojil Evropske skupnosti v okviru mehanizma srednjeročne finančne pomoči²⁶. Mehanizem temelji na členu 119 Pogodbe, ki med drugim predvideva pomoč državam članicam zunaj euroobmočja v primeru resnih plačilnobilančnih težav. Izkupiček takih operacij se lahko razdeli le centralnim bankam upravičenih držav članic. Mehanizem se trenutno ne uporablja.

²⁵Uredba Sveta (ES) št. 332/2002 z dne 18. februarja 2002 o ustanovitvi aranžmaja za zagotavljanje srednjeročne finančne pomoči za plačilne bilance držav članic (UL L 53, 23.2.2002, str. 1).

²⁶Sklep ECB/2003/14 z dne 7. novembra 2003 o vodenju poslov najemanja in dajanja posojil, ki jih je sklenila Evropska skupnost v okviru sistema srednjeročne finančne pomoči (UL L 297, 15.11.2003, str. 35).

Osvetljeni simbol eura pred
Eurostolpnico (Eurotower)

3 POLITIKE ECB IN DEJAVNOSTI EUROSISTEMA

3.1 VODENJE DENARNE POLITIKE

Denarna politika ECB, skupaj s teoretično podlago in praktičnim izvajanjem, je podrobno opisana v publikaciji *The Monetary Policy of the ECB* (januar 2004). Ta knjiga pa se omejuje na osnovne razmisleke o tej nalogi.

3.1.1 Teoretična podlaga

Zmožnost denarne politike, da v srednjeročnem obdobju zagotavlja cenovno stabilnost, temelji na odvisnosti bančnega sistema od denarja, ki ga izdaja centralna banka („primarni denar“). Banke so odvisne od centralnobančnega denarja pri:

- (i) zadovoljevanju povpraševanja javnosti po gotovini;
- (ii) poravnavi medbančnih saldov;
- (iii) izpolnjevanju zahtev po obveznih rezervah na računu pri centralni banki.

Glede na monopol nad ustvarjanjem primarnega denarja ima Eurosistem možnost, da odločilno vpliva na pogoje in obrestne mere denarnega trga. Spremembe obrestnih mer denarnega trga, ki jih povzroči centralna banka, sprožijo številne mehanizme in odzive gospodarskih subjektov, ki končno vplivajo na gibanje gospodarskih spremenljivk, kot so obseg proizvoda in cene (glej okvir 9). Ta proces, ki se imenuje „transmisijski mehanizem denarne politike“ in je podrobno opisan v publikaciji ECB z naslovom *The Monetary Policy of the ECB*, je kompleksen. Ker obsega številne različne mehanizme in odzive gospodarskih subjektov v različnih fazah, mora običajno preteči precej časa, preden se pokaže vpliv ukrepov denarne politike na gibanje cen. Poleg tega se lahko velikost in moč različnih vplivov razlikujeta glede na stanje gospodarstva, zaradi česar jih je težko natančno oceniti.

Kljub temu se ekonomisti večinoma strinjajo s tezo, da na dolgi rok, ko se zgodijo vse prilagoditve v gospodarstvu, sprememba količine denarja v gospodarstvu (ob nespremenjenih ostalih pogojih) vpliva na splošno raven cen in ne povzroči trajnih sprememb realnih spremenljivk, kot sta realna rast gospodarstva ali brezposelnost. V tem kontekstu je treba razumeti tudi trditev, da je inflacija pravzaprav denarni pojav. Dejansko se daljša obdobja visoke inflacije običajno povezujejo z močno rastjo količine denarja. Medtem ko lahko drugi dejavniki (spremembe agregatnega povpraševanja, tehnološke spremembe ali šoki zaradi cen surovin) na krajši rok vplivajo na gibanje cen, se njihovi učinki na dolgi rok nevtralizirajo z določeno prilagoditvijo količine denarja. To pomeni, da lahko centralne banke nadzirajo dolgoročneje trende cen ali inflacije.

Izhodiščna točka transmisijskega procesa denarne politike so spremembe obrestnih mer denarnega trga, ki jih lahko sproži centralna banka prek uravnavanja pogojev denarnega trga. Spremembe obrestnih mer denarnega trga nato vplivajo na druge obrestne mere, čeprav v različni meri. Tako na primer vplivajo na obrestne mere bank za kratkoročna posojila in vloge. Na dolgoročneje obrestne mere pa vplivajo tudi pričakovanja o prihodnjih spremembah ključnih obrestnih mer, saj se v dolgoročnejših obrestnih merah odražajo pričakovanja o prihodnjem gibanju kratkoročnih obrestnih mer. Vpliv sprememb obrestnih mer denarnega trga na obrestne mere zelo dolgih ročnosti (na primer donosnost 10-letnih državnih obveznic, dolgoročne bančne posojilne obrestne mere) je manj neposreden. Te obrestne mere so v veliki meri odvisne od tržnih pričakovanj glede dolgoročne rasti in inflacijskih trendov v gospodarstvu. Ali če povemo drugače, spremembe obrestnih mer centralne banke običajno ne vplivajo na dolgoročneje obrestne mere, razen če ne povzročijo sprememb tržnih pričakovanj glede dolgoročnih gospodarskih trendov.

Denarna politika lahko zaradi svojega vpliva na pogoje financiranja v gospodarstvu – pa tudi zaradi svojega vpliva na pričakovanja – vpliva na druge finančne spremenljivke, kot so cene finančnega premoženja (na primer delniški tečaji) in devizni tečaji.

Spremembe obrestnih mer in cen finančnega premoženja lahko vplivajo na odločitve gospodinjstev in podjetij glede varčevanja, trošenja in investiranja. Tako na primer ob nespremenjenih ostalih pogojih postanejo zaradi višjih obrestnih mer posojila za financiranje trošenja ali investiranja manj privlačna za gospodinjstva in podjetja. Zaradi višjih obrestnih mer postane za gospodinjstva privlačnejše varčevanje tekočih dohodkov, ker prinaša višje donose. Poleg tega lahko spremembe ključnih obrestnih mer vplivajo tudi na samo ponudbo kreditov. Po zvišanju obrestnih mer se lahko na primer tveganje, da nekateri dolžniki ne bodo mogli redno odplačevati svojih posojil, toliko poveča, da jim banke posojil sploh niso več pripravljene odobriti. Posledično so taki dolžniki, tako gospodinjstva kot podjetja, prisiljeni odlagati svoje trošenje ali investiranje.

Končno lahko spremembe v cenah finančnega premoženja vplivajo na trošenje in investiranje tudi prek učinkov dohodka in premoženja. Če se na primer delniški tečaji povišajo, postanejo gospodinjstva, ki imajo v lasti delnice, bogatejša in se lahko odločijo, da bodo več trošila. In obratno, če se torej delniški tečaji znižajo, lahko gospodinjstva zmanjšajo svoje trošenje. Cene finančnega premoženja lahko vplivajo na agregatno povpraševanje tudi prek vrednosti zavarovanja, ki posojilojemalcem omogoča, da dobijo več posojil oziroma znižajo premijo za tveganje, ki jo zahtevajo posojilodajalci/banke. Na kreditne odločitve v veliki meri vpliva višina zavarovanja. Če se vrednost zavarovanja zmanjša, postanejo posojila dražja oziroma jih je sploh težko dobiti, zaradi česar se zmanjša trošenje.

Zaradi sprememb v trošenju in investiranju se spremeni razmerje med domačim povpraševanjem po blagu in storitvah ter med domačo ponudbo. Ko povpraševanje presega ponudbo se – ob nespremenjenih ostalih pogojih – pojavijo pritiski na rast cen. Poleg tega se lahko spremembe agregatnega povpraševanja odrazijo v zaostritvi ali sprostivni pogojev na trgu dela in trgu vmesnih proizvodov, kar pa lahko vpliva na oblikovanje plač in cen na teh trgih.

Okvir 9 Transmisijski mehanizem denarne politike

Spremembe deviznega tečaja običajno vplivajo na inflacijo na tri načine. Prvič, gibanje deviznega tečaja lahko neposredno vpliva na domače cene uvoženega blaga. Če devizni tečaj aprecira, se cene uvoženega blaga običajno znižajo, s čimer neposredno pripomorejo k zmanjšanju inflacije, če gre za potrošno blago. Drugič, če se uvoženo blago porabi v proizvodnem procesu, se lahko nižje cene sčasoma odrazijo v nižjih cenah končnih izdelkov. Tretjič, gibanje deviznega tečaja lahko vpliva tudi na konkurenčnost doma proizvedenega blaga na mednarodnih trgih. Če je zaradi apreciacije deviznega tečaja doma proizvedeno blago manj konkurenčno na svetovnem trgu, to običajno omeji zunanje povpraševanje in s tem zmanjša skupen pritisk s strani povpraševanja na gospodarstvo. Ob nespremenjenih ostalih pogojih apreciacija deviznega tečaja običajno zmanjša inflacijske pritiske. Moč učinkov takšnih gibanj deviznega tečaja je odvisna od odprtosti nacionalnega gospodarstva za mednarodno trgovinsko menjavo. Devizni tečaj kot kanal transmisije denarne politike je v velikem, relativno zaprtem valutnem območju, kot je euroobmočje, manj pomemben kot v majhnem odprtem gospodarstvu. Seveda so cene finančnega premoženja poleg denarne politike odvisne še od številnih drugih dejavnikov, ki pogosto vplivajo tudi na spremembe deviznih tečajev.

Drugi kanali, prek katerih lahko denarna politika vpliva na gibanje cen, delujejo v glavnem v obliki vplivanja na dolgoročnejša pričakovanja zasebnega sektorja. Če centralna banka pri zasledovanju svojega cilja uživa visoko stopnjo verodostojnosti, ima lahko denarna politika močan neposreden vpliv na gibanje cen s tem, ko usmerja pričakovanja gospodarskih subjektov glede prihodnje inflacije in tako vpliva na njihovo vedenje pri oblikovanju plač in cen. Pri tem ima odločilno vlogo verodostojnost centralne banke pri ohranjanju cenovne stabilnosti na trajen način. Le če gospodarski subjekti verjamejo, da je centralna banka tega sposobna in temu tudi zavezana, ostanejo inflacijska pričakovanja trdno zasidrana na ravni, ki ustreza stabilnosti cen. To po drugi strani vpliva na oblikovanje plač in cen v gospodarstvu, ker v okolju, ki ga odlikujejo stabilne cene, ni treba navzgor prilagajati cen v strahu pred višjo inflacijo v prihodnje. V tem pogledu je zaradi verodostojnosti naloga denarne politike lažja.

Vir: Odlomek iz ECB (2004), *The Monetary Policy of the ECB*, str. 44-47.

Transmisijski mehanizem denarne politike je torej zapleten preplet medsebojnega delovanja, centralne banke pa se zaradi tega srečujejo z dolgimi, spremenljivimi in negotovimi časovnimi odlogi pri vodenju denarne politike. ECB se v primerjavi z drugimi centralnimi bankami morda srečuje s še večjo negotovostjo, ker je odgovorna za mednarodno valutno območje, ki se je oblikovalo šele leta 1999. Poleg tega so lahko tudi institucionalne in vedenjske spremembe, ki so sledile uvedbi enotne valute, spremenile odnose med različnimi gospodarskimi spremenljivkami. Razumevanje transmisije denarne politike v euroobmočju se je z večjim obsegom razpoložljivih informacij že izboljšalo, kljub temu pa bo treba to še izboljšati.

3.1.2 Strategija denarne politike ECB

Prvi element strategije denarne politike ECB je številčna opredelitev cenovne stabilnosti. Strategija poleg tega nudi okvir, ki zagotavlja, da Svet ECB pretehta vse bistvene informacije in analize, potrebne za sprejemanje daljnosežnih sklepov o denarni politiki.

Kvantitativen pristop k cenovni stabilnosti

Čeprav je v Pogodbi ES stabilnost cen jasno določena kot temeljni cilj ECB, v njej ni opredeljeno, kaj „stabilnost cen“ pravzaprav pomeni.

Svet ECB je zato oktobra 1998 objavil številčno opredelitev stabilnosti cen. Kvantitativen pristop je bil izbran iz treh glavnih razlogov.

1. Definicija prispeva k temu, da je denarna politika bolj **pregledna**.
2. Številčna opredelitev predstavlja **merilo**, na podlagi katerega javnost presoja ECB. Ker ni težko ugotoviti, ali gibanje cen odstopa od cenovne stabilnosti, mora ECB upravičiti trajnejša odstopanja in pojasniti, kako se bo cenovna stabilnost ponovno vzpostavila v sprejemljivem časovnem obdobju.
3. Definicija naj bi **usmerjala** pričakovanja glede prihodnjih gibanj cen in s tem gradila verodostojnost denarne politike ECB in večala njeno učinkovitost. Zaveza ohranjanju cenovne stabilnosti, ki ji ECB daje prednost pred vsemi drugimi, bi morala biti tako za finančne trge kot za širšo javnost zadosten razlog za pričakovanje, da se bo srednjeročna inflacija gibala v pasu, skladnem s cenovno stabilnostjo. Na tak način stabilizirana dolgoročnejša inflacijska pričakovanja bi morala podjetjem, sindikatom in posameznim subjektom, udeleženi v procesu določanja plač in cen, preprečiti, da bi pri svojih odločitvah upoštevali višje inflacijske stopnje, zaradi česar bi bilo težje ohraniti cenovno stabilnost.

Opredelitev cenovne stabilnosti ECB

Oktobra 1998 je Svet ECB opredelil cenovno stabilnost kot „*medletno povečanje harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin (HICP) v euroobmočju, ki je manjše od dveh odstotkov*“, in dodal, da je treba „*cenovno stabilnost ohranjati v srednjeročnem obdobju*“. Svet ECB je to opredelitev potrdil maja leta 2003, potem ko je natančno ocenil strategijo denarne politike ECB. Ob tej priložnosti je pojasnil, da „*želi pri zasledovanju cenovne stabilnosti stopnjo inflacije srednjeročno ohranjati pod dvema odstotkoma, vendar blizu te meje*“.

Sklicevanje na „HICP v euroobmočju“ pomeni dvoje: prvič, da je cilj denarne politike ECB cenovna stabilnost v euroobmočju kot celoti, in drugič, da je javnost običajno osredotočena na cene življenjskih potrebščin. Indeks HICP najbolje odraža spremembe v ceni reprezentativne košarice blaga in storitev za široko porabo, ki jih kupujejo gospodinjstva euroobmočja.

Z izrazom „*pod dvema odstotkoma*“ je jasno določena zgornja meja za stopnjo izmerjene inflacije po HICP, ki je skladna s stabilnostjo cen v srednjeročnem obdobju. Hkrati cilj nizke pozitivne stopnje inflacije „*blizu dveh odstotkov*“ zagotavlja „*ustrezno rezervo pred tveganjem deflacije*“¹ (glej okvir 10). Poleg tega upošteva tudi možnost pristranskosti pri merjenju HICP in posledice razlik v inflaciji znotraj euroobmočja, ki so strukturne narave.

Končno tudi izraz „*v srednjeročnem obdobju*“ odraža soglasno mnenje, da denarna politika ne more natančno uravnati gibanja cen ali inflacije v kratkoročnem obdobju, ki obsega nekaj tednov ali mesecev. Spremembe v denarni politiki vplivajo na cene šele s časovnim odlogom, pri čemer je obseg morebitnih vplivov negotov. To pomeni, da denarna politika ne more ublažiti vseh nepričakovanih šokov, ki vplivajo na raven cen v kratkoročnem obdobju. Določeno kratkoročno nihanje inflacije je torej neizogibno.

Glavna načela strategije denarne politike ECB

ECB vpliva na razmere na denarnem trgu in s tem na raven kratkoročnih obrestnih mer tako, da cenovno stabilnost najbolje zagotavlja v srednjeročnem obdobju prek učinkovanja transmisijskega mehanizma denarne politike na raven cen. To počne v skladu s svojo strategijo denarne politike, s čimer zagotavlja časovno dosleden in sistematičen pristop k sprejemanju sklepov o denarni politiki. Takšna doslednost prispeva k umiritvi inflacijskih pričakovanj in povečuje verodostojnost ECB.

Glede na časovni odlog, do katerega prihaja v transmisijem procesu, se današnje spremembe denarne politike pokažejo na ravni cen šele čez nekaj mesecev ali celo let. To pomeni, da morajo centralne banke oceniti, kakšna naravnost denarne politike je potrebna danes, da bi se ohranila cenovna stabilnost v prihodnje. V tem smislu mora biti denarna politika daljnosežna.

Ker denarna politika zaradi časovnega odloga v transmisiji ne more kratkoročno nevtralizirati nepričakovanih šokov, ki vplivajo na raven cen (na primer spremembe v mednarodnih cenah surovin), se določenim kratkoročnim nihanjem inflacijske stopnje ni mogoče izogniti. K temu je treba dodati še veliko mero negotovosti, ki zaradi zapletenosti transmisijskega procesa vedno spremlja učinke denarne politike. Zaradi tega je pomembna srednjeročna usmerjenost denarne politike: skladna je z ugotovitvijo ECB, da „*je treba cenovno stabilnost ohranjati v srednjeročnem obdobju*“, in se izogiba pretiranemu ukrepanju in povzročanju nepotrebnih (in po možnosti samostojnih) nihanj v realnem gospodarstvu.

Nenazadnje se ECB srečuje s precejšnjo negotovostjo glede zanesljivosti ekonomskih kazalnikov, strukture gospodarstva euroobmočja in transmisijskega mehanizma enotne denarne politike, še posebno v prvih letih ekonomske in monetarne unije. Vendar se vse centralne banke – ECB ni izjema – soočajo z veliko mero negotovosti, zaradi česar mora biti uspešna denarna politika široko zasnovana in upoštevati vse ustrezne informacije, ne da bi se zanašala na en sam ekonomski model.

¹ Odloček iz ECB (2004), *The Monetary Policy of the ECB*, str. 51.

Izogibanje deflaciji je pomembno, ker ta gospodarstvu prinaša podobne stroške kot inflacija. Poleg tega obstaja nevarnost, da deflacija, ko se enkrat pojavi, tudi ostane, ker nominalne obrestne mere pač ne morejo pasti pod nič.

- Ohranjanje nizke pozitivne stopnje inflacije zmanjšuje verjetnost, da bi se nominalne obrestne mere približale svoji spodnji meji nič. Če se namreč spustijo na raven nič, se lahko okrepi negotovost glede učinkovitosti denarne politike. Če to sovpade še z močnim upadom povpraševanja, ima lahko centralna banka težave pri ponovnem vzpostavljanju cenovne stabilnosti z uporabo instrumenta obrestnih mer. Takšni primeri so redki, pa tudi, če do njih pride, je na razpolago veliko učinkovitih ukrepov denarne politike. Za izogibanje likvidnostni pasti je bilo predlaganih več različnih sprejemljivih rešitev. Kljub temu je preventiva boljša od kurative, varnostna rezerva v obliki stopnje inflacije nad nič pa pripomore, da učinkovitosti teh alternativnih politik in praks ni treba dejansko preizkusiti.

Da bi lahko ECB natančno določila to varnostno rezervo, je upoštevala raziskave, ki se ukvarjajo z verjetnostjo, da nominalne obrestne mere padejo na spodnjo mejo nič pri različnih ciljnih stopnjah inflacije. Rezultati na tem področju se do določene mere razlikujejo, ker so odvisni od številnih posebnih predpostavk. Vendar pa razpoložljive raziskave vseeno kažejo, da se ta verjetnost drastično zmanjša, če centralna banka cilja na inflacijsko stopnjo, večjo od 1%.

- Drugi razlog za ciljno usmerjenost na nizko pozitivno inflacijo je, da so statistični podatki o inflaciji lahko predmet pozitivne napake pri merjenju. Takšna napaka bi pomenila, da je nična stopnja inflacije dejansko že identična s padajočo ravno cen. V primeru HICP natančno oceno takšne pristranskosti pri merjenju še vedno spremlja negotovost. Glede na stalne izboljšave indeksa, ki jih uvaja Eurostat, pa je verjetno, da je pristranskost majhna in da bo v prihodnje še manjša.
- Tretji razlog za ciljno usmerjenost na nizko pozitivno inflacijo je povezan z možno prisotnostjo vztrajnih inflacijskih razlik znotraj euroobmočja. Načeloma so inflacijske razlike med regijami običajen pojav v vsaki denarni uniji. So sestavni del mehanizma prilagajanja, ki izhaja iz različnega gospodarskega razvoja regij v denarni uniji. Toda enotna denarna politika lahko vpliva le na raven cen območja kot celote, ne more pa vplivati na inflacijske razlike, tako kot denarna politika posamezne države ne more zmanjšati inflacijskih razlik med regijami ali mesti.

Inflacijske razlike, ki so posledica prehodnih dejavnikov, so z ekonomskega vidika nepomembne. Večjo skrb zbujajo strukturne inflacijske razlike, ki izhajajo iz nepopolne realne konvergence med regijami, na primer začetne razlike v dohodku in stalni proces dohitevanja na področju življenjskega standarda. Njihov pojav bi lahko povzročil gospodarske probleme v državah ali regijah s podpovprečno inflacijo, še posebno, če nominalna togost navzdol preprečuje potrebno prilagoditev relativnih cen in s tem ovira učinkovito razporejanje virov.

Okvir 10 Zakaj ohranjati nizko pozitivno stopnjo inflacije?

Utemeljeno je bilo, da mora denarna politika ECB ciljati na srednjeročno inflacijsko stopnjo euroobmočja, ki je dovolj visoka, da prepreči, da bi regije s strukturno nižjimi inflacijskimi stopnjami morale nositi stroške morebitne nominalne togosti navzdol ali se znašle v daljšem obdobju deflacije. Razpoložljive raziskave potrjujejo, da inflacija pod dvema odstotkoma, vendar blizu te meje, v tem pogledu zagotavlja zadostno rezervo.

Dvostebni pristop strategije denarne politike ECB

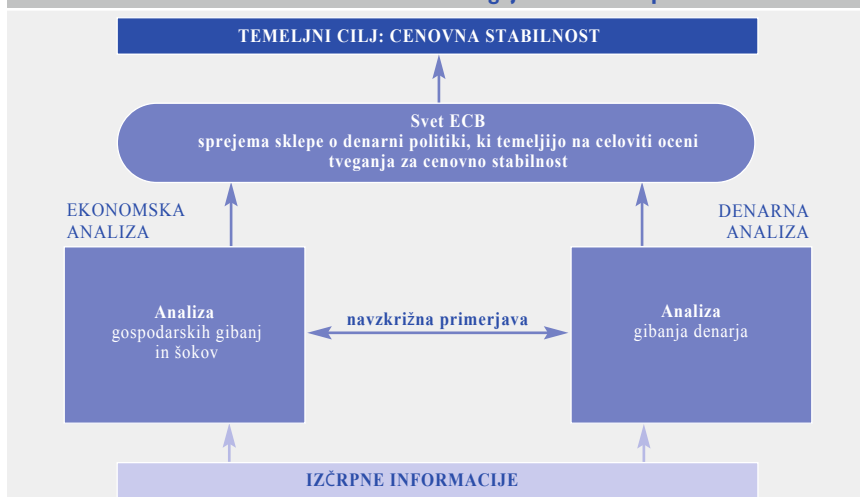
Svet ECB je oktobra 1998 dosegel soglasje glede glavnih elementov strategije denarne politike. Strategija je bila potrjena in dodatno pojasnjena maja 2003, po temeljitem pregledu vseh pomembnih vidikov.

Poleg opredelitve cenovne stabilnosti ECB uporablja dve analitični perspektivi (dva „stebra“), ki sta podlaga njenemu pristopu k pripravi, oceni in navzkrižni primerjavi podatkov, pomembnih pri ocenjevanju tveganj za cenovno stabilnost.

- Prva perspektiva se osredotoča na oceno kratkoročnih do srednjeročnih determinant gibanja cen, s poudarkom na aktivnosti realnega sektorja in finančnih pogojih v gospodarstvu (**ekonomska analiza**).
- Druga perspektiva (**denarna analiza**) je namenjena predvsem temu, da se s srednjeročne do dolgoročne perspektive preverijo ugotovitve ekonomske analize.

Dvostebni pristop (glej okvir 11) zagotavlja, da se različne perspektive primerno upoštevajo, kar omogoča celovito oceno tveganj za cenovno stabilnost. Diverzificiran pristop k razlagi gospodarskih razmer zmanjšuje tveganje napačnih odločitev politik, do katerih lahko pride zaradi prevelikega zanašanja na en sam kazalec, napoved ali model.

Slika 2 Stabilnostna usmeritev strategije denarne politike ECB

Vir: ECB (2004), *The Monetary Policy of the ECB*, str. 66.

Dva stebra strategije denarne politike ECB sta **ekonomska analiza** in **denarna analiza**.

Ekonomska analiza

Ekonomska analiza se osredotoča na ocenjevanje tekočih gospodarskih in finančnih gibanj ter s tem povezanih kratkoročnih in srednjeročnih tveganj za cenovno stabilnost. Analizira vse dejavnike, ki pomagajo pri oceni dinamike aktivnosti realnega sektorja gospodarstva ter verjetnega gibanja cen z vidika součinkovanja ponudbe in povpraševanja na trgih blaga, storitev in dela. Ekonomska analiza upošteva tudi nujnost prepoznavanja narave gospodarskih šokov, njihovega vpliva na gibanje stroškov in oblikovanje cen, kot tudi kratkoročne do srednjeročne nevarnosti njihove širitve. Da bi lahko Svet ECB sprejemal primerne odločitve, mora imeti vsestranski pregled nad prevladujočimi gospodarskimi razmerami ter poznati specifično naravo in obseg vseh gospodarskih motenj, ki ogrožajo cenovno stabilnost.

ECB redno spremlja gibanje skupnega proizvoda, povpraševanje in razmere na trgu dela, širok nabor cenovnih in stroškovnih kazalnikov, fiskalno politiko ter plačilno bilanco euroobmočja. Pozorno spremlja tudi gibanja kazalnikov finančnih trgov in cen premoženja. Spremembe v cenah premoženja lahko vplivajo na gibanje cen prek učinkov dohodka in premoženja. Če se na primer delniški tečajji povišajo, postanejo gospodinjstva, ki imajo v lasti delnice, bogatejša, in se lahko odločijo, da bodo več trošila. S tem se poveča zasebno povpraševanje, kar lahko okrepi domače inflacijske pritiske. In obratno, če se torej delniški tečajji znižajo, lahko gospodinjstva zmanjšajo svoje trošenje.

Z analizo cen premoženja in finančnih donosov lahko dobimo tudi informacije o pričakovanih finančnih trgov, vključno s pričakovanji glede prihodnjih gibanj cen. Tako na primer udeleženci na finančnem trgu z nakupom in prodajo obveznic prikrito izražajo pričakovanja glede prihodnjih gibanj obrestnih mer in cen. ECB lahko z uporabo različnih tehnik analizira cene na finančnem trgu, da bi izluščila prikrita pričakovanja glede prihodnjih gibanj.

Prav tako so skrbno ocenjena gibanja deviznih tečajev in njihove posledice za cenovno stabilnost. Tečajna gibanja se prek vpliva na uvozne cene neposredno prenašajo na gibanje cen. Spremembe deviznih tečajev lahko spremenijo tudi cenovno konkurenčnost, ki jo ima doma proizvedeno blago na mednarodnih trgih, s čimer vplivajo na pogoje povpraševanja in morda tudi na pričakovana gibanja cen v prihodnosti. Če takšni učinki deviznega tečaja spremenijo pričakovanja in vedenje oblikovalcev plač in cen, lahko pride do sekundarnih učinkov.

Makroekonomske projekcije Eurosistema, ki jih dvakrat na leto pripravijo strokovnjaki ECB in nacionalnih centralnih bank, imajo pomembno vlogo pri ekonomski analizi. Svet ECB jih ovrednoti skupaj s številnimi drugimi informacijami in analizami, ki so del dvostebnega okvira, vendar zanje ne prevzema odgovornosti. Objavljene projekcije so rezultat scenarija, ki temelji na vrsti tehničnih predpostavk, vključno s predpostavko glede gibanja kratkoročnih obrestnih mer. Zaradi tega je malo verjetno, da bi se ta scenarij uresničil v praksi, saj se denarna politika vedno odziva na nevarnosti, ki prežijo na cenovno stabilnost.

Zato makroekonomskih projekcij inflacije, ki jih pripravlja Eurosistem, v nobenem primeru ne bi smeli razumeti v smislu, da postavljajo pod vprašaj zavezanost Sveta ECB k ohranjanju cenovne stabilnosti v srednjeročnem obdobju. Oblikovalci plač in cen, kot tudi podjetja in gospodinjstva, morajo verjeti, da je cenovna stabilnost, kot jo je številčno opredelila ECB, „najboljša napoved“ srednjeročnih gibanj.

Denarna analiza

Denarna analiza ECB sloni na dejstvu, da sta rast količine denarja in inflacija na srednji do dolgi rok tesno povezani. Izstopajoča vloga, ki je pripisana količini denarja, poudarja srednjeročno usmerjenost strategije denarne politike ECB. Dejansko lahko pogled ECB seže onkraj prehodnih učinkov različnih šokov ter se upre skušnjavi pretiranega ukrepanja, ker sprejema odločitve politik ne samo na podlagi kratkoročnih do srednjeročnih kazalcev, ki izhajajo iz ekonomske analize, pač pa tudi na podlagi presoje količine denarja in likvidnosti.

Kot znak svoje zavezanosti denarni analizi, pa tudi, da bi ponudila merilo za ocenjevanje gibanj denarja, je ECB objavila referenčno vrednost rasti širokega denarnega agregata M3. Ta referenčna vrednost pomeni takšno stopnjo rasti M3, ki velja za združljivo s stabilnostjo cen v srednjeročnem obdobju. Svet ECB je decembra 1998 to referenčno vrednost določil na ravni 4½% na leto in jo potrdil v poznejših presojah. Referenčna vrednost temelji na opredelitvi cenovne stabilnosti ter na srednjeročnih predpostavkah o potencialni rasti realnega BDP v višini 2-2½% in zmanjšanju hitrosti kroženja denarja med ½% in 1% na leto.

Referenčna vrednost ni denarni cilj, pač pa merilo, ki se uporablja pri analizi informacij, ki jih je mogoče izluščiti iz gibanj denarja v euroobmočju. Zaradi srednjeročne do dolgoročne narave denarne perspektive ni neposredne povezave med kratkoročnimi gibanji denarja in sklepi o denarni politiki, zato se denarna politika na odstopanja rasti M3 od referenčne vrednosti ne odziva mehanično.

Denarna analiza ECB ni omejena na presojo rasti M3 glede na referenčno vrednost. Številne druge denarne in finančne spremenljivke se redno podrobno analizirajo. Tako se na primer gibanja komponent M3 (na primer gotovine v obtoku in vezanih vlog) preučujejo zato, ker dajejo vpogled v to, kako se spreminja M3 kot celota. V tem smislu lahko ožji agregati (na primer M1) vsebujejo nekatere informacije o aktivnosti realnega sektorja. Podobno lahko spremembe v obsegu kreditov zasebnemu sektorju dajejo informacije o finančnih razmerah ter prek bilance stanja monetarnih finančnih institucij (MFI) dodatne informacije o denarju. Takšna analiza daje boljši vpogled v gibanje M3 glede na referenčno vrednost in daje širšo sliko likvidnostnih razmer v gospodarstvu ter ugotavlja posledice za cenovno stabilnost.

3.1.3 Operacije denarne politike

ECB v skladu s svojo strategijo denarne politike usmerja kratkoročne obrestne mere na denarnem trgu tako, da signalizira naravnost svoje denarne politike in upravlja raven likvidnosti na denarnem trgu. Poleg usmerjanja obrestnih mer z upravljanjem likvidnosti lahko ECB denarnemu trgu signalizira naravnost svoje denarne politike tudi s spreminjanjem pogojev, pod katerimi je Eurosistem pripravljen izvajati transakcije z udeleženci na denarnem trgu.

Z izvajanjem operacij Eurosistema skuša ECB zagotoviti urejeno delovanje denarnega trga in bankam pomagati, da nemoteno in organizirano zadovoljijo svoje likvidnostne potrebe. To dosega tako, da bankam zagotavlja redno financiranje in instrumente, ki jim omogočajo, da obvladujejo stanje ob koncu delovnega dne in premostijo občasna likvidnostna nihanja.

Tabela 3 Operacije denarne politike Eurosistema					
Operacije denarne politike	Vrste transakcij		Dospelost	Pogostost	Postopek
	Povečanje likvidnosti/Umikanje likvidnosti				
Operacije odprtega trga					
Operacije glavnega refinanciranja	Povratne transakcije	-	En teden	Tedensko	Standardne avkcije
Operacije dolgoročnejšega refinanciranja	Povratne transakcije	-	Tri mesece	Mesečno	Standardne avkcije
Operacije finega uravnavanja	Povratne transakcije	Povratne transakcije	Nestandardizirano	Občasno	Hitre avkcije
	Valutne zamenjave	Zbiranje vezanih vlog Valutne zamenjave			
	Dokončni nakupi	Dokončne prodaje	-	Občasno	Dvostranski postopki
Strukturne operacije	Povratne transakcije	Izdaja dolžniških certifikatov	Standardizirano / Nestandardizirano	Redno in občasno	Standardne avkcije
	Dokončni nakupi	Dokončne prodaje		Občasno	Dvostranski postopki
Odperte ponudbe					
Odperta ponudba mejnega posojila	Povratne transakcije	-	Čez noč	Dostop po prostem preudarku nasprotnih strank	
Odperta ponudba mejnega depozita	-	Vloge	Čez noč	Dostop po prostem preudarku nasprotnih strank	

Operativni okvir Eurosistema temelji na določbah statuta ESCB. Oblikovan je bil v skladu s členom 105 Pogodbe ES, ki določa, da Eurosistem „[...] deluje v skladu z načelom odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco, pri čemer daje prednost učinkovitemu razporejanju virov [...]“ ter ob upoštevanju naslednjih načel:

- operativna učinkovitost, ki omogoča, da se sklepi o denarni politiki čim bolj natančno in čim hitreje prenesejo v kratkoročne obrestne mere denarnega trga;
- enako obravnavanje finančnih institucij ne glede na njihovo velikost in kraj v euroobmočju;

- decentralizirano izvajanje operacij denarne politike Eurosistema prek nacionalnih centralnih bank;
- enostavnost, preglednost, trajnost, varnost in varčnost.

Enostavnost in preglednost zagotavljata pravilno razumevanje namenov operacij denarne politike. Namen načela trajnosti je preprečiti pogoste večje spremembe v instrumentih in postopkih, tako da se lahko centralne banke in njihove nasprotne stranke pri sodelovanju v operacijah denarne politike opirajo na pretekle izkušnje. Načelo varnosti zahteva, da so finančna in operativna tveganja Eurosistema čim manjša. To zlasti pomeni, da morajo biti vsa posojila kreditnim institucijam zavarovana v skladu s členom 18 statuta ESCB. Varčnost pomeni skrb za čim nižje stroške tako za Eurosistem kot tudi za njegove nasprotne stranke.

Okvir 12 Operacije odprtega trga in odprte ponudbe

Operacije Eurosistema na odprtem trgu je glede na namen, pogostost in postopek izvedbe mogoče razdeliti v štiri skupine:

- operacije glavnega refinanciranja, operacije dolgoročnejšega refinanciranja, operacije finega uravnavanja in strukturne operacije.

Operacije glavnega refinanciranja

Operacije glavnega refinanciranja so najpomembnejše operacije odprtega trga in predstavljajo glavni instrument denarne politike Eurosistema. Bančnemu sektorju zagotavljajo največji delež likvidnosti in imajo osrednjo vlogo pri usmerjanju obrestnih mer, upravljanju likvidnostnih razmer na trgu in signaliziranju naravnosti denarne politike.

Izvajajo se tedensko in imajo običajno rok dospelosti en teden². Potekajo v obliki standardnih avkcij z vnaprej določenim urnikom in se izvedejo v roku 24 ur od najave avkcije do objave rezultatov. V teh operacijah lahko sodelujejo vse nasprotne stranke, ki izpolnjujejo merila primernosti. Načeloma ta merila izpolnjujejo vse kreditne institucije v euroobmočju.

Operacije dolgoročnejšega refinanciranja

Poleg tedenskih operacij glavnega refinanciranja Eurosistem izvaja tudi mesečne operacije dolgoročnejšega refinanciranja s trimesečnim rokom dospelosti.

Namen teh operacij je bančnemu sistemu zagotoviti likvidnost na daljši rok. S tem vse likvidnosti na denarnem trgu ni treba vsak teden prenašati v naslednjega. Tako kot operacije glavnega refinanciranja tudi operacije dolgoročnejšega refinanciranja potekajo v obliki standardnih avkcij na decentraliziran način in v njih lahko sodelujejo vse nasprotne stranke, ki izpolnjujejo merila primernosti.

Operacije finega uravnavanja

Eurosistem lahko izvaja tudi občasne operacije na denarnem trgu, ki se imenujejo operacije finega uravnavanja. Z njimi lahko umika ali zagotavlja likvidnost in tako uravnava likvidnostne razmere ter usmerja obrestne mere na denarnem trgu, predvsem takrat, ko želi ublažiti učinke, ki jih imajo nepričakovana nihanja na denarnem trgu na obrestne mere.

² Marca 2004 je bil rok dospelosti skrajšan z dveh tednov na enega.

Okvir 12 Operacije odprtega trga in odprte ponudbe

Glede na njihov namen se operacije finega uravnavanja navadno izvajajo s t.i. „hitrimi“ avkcijami, pri katerih med najavo in objavo rezultatov dodelitve mine največ ena ura.

Iz operativnih razlogov v teh operacijah lahko sodeluje samo omejeno število izbranih nasprotnih strank. Operacije finega uravnavanja je mogoče izvajati tudi v obliki dvostranskih postopkov, pri katerih Eurosistem izvede transakcijo z eno ali več sodelujočimi strankami brez avkcije. Operacije finega uravnavanja se navadno izvajajo decentralizirano s strani nacionalnih centralnih bank, vendar lahko Svet ECB v izrednih okoliščinah odloči, da dvostranske operacije finega uravnavanja izvaja ECB.

Strukturne operacije

Operativni okvir daje Eurosistemu tudi možnost, da izvaja strukturne operacije. Z njimi prilagaja strukturni likvidnostni položaj Eurosistema v razmerju do bančnega sistema, tj. obseg likvidnostni na trgu v daljšem časovnem obdobju. Izvajajo se lahko kot povratne transakcije, dokončne operacije ali z izdajo dolžniških certifikatov. Doslej Eurosistemu ni bilo treba izvajati operacij zato, da bi prilagodil strukturni likvidnostni položaj bančnega sistema.

Odprte ponudbe

Odprta ponudba mejnega posojila omogoča najem posojila od centralne banke čez noč proti zavarovanju po vnaprej določeni obrestni meri. Obrestna mera za takšna posojila čez noč je ponavadi občutno višja kot ustrezna tržna obrestna mera. Zato kreditne institucije odprto ponudbo mejnega posojila za pridobitev sredstev uporabljajo kot izhod v sili. Ker je dostop do odprte ponudbe mejnega posojila omejen samo z višino zavarovanja, obrestna mera za to odprto ponudbo navadno določa zgornjo vrednost obrestne mere za posojila čez noč na denarnem trgu.

Odprta ponudba mejnega depozita po drugi strani bankam omogoča, da sredstva pri centralni banki čez noč deponirajo po vnaprej določeni obrestni meri. Obrestna mera za takšna posojila čez noč je ponavadi občutno nižja kot ustrezna tržna obrestna mera. Zato nasprotno stranke deponirajo sredstva čez noč pri Eurosistemu samo takrat, ko jih ne morejo uporabiti kako drugače. Enako kot obrestna mera za odprto ponudbo mejnega posojila tudi obrestna mera za odprto ponudbo mejnega depozita navadno predstavlja spodnjo mejo obrestne mere za depozite čez noč na denarnem trgu.

Raven obrestnih mer občutno zmanjšuje spodbudo, da bi banke uporabile te odprte ponudbe, zato je njihova povprečna uporaba na splošno omejena. Navadno se giblje pod 1 milijardo EUR, kar kaže, da je njihov glavni namen zagotavljanje ali umikanje likvidnosti v izjemnih primerih.

Operacije odprtega trga (glej okvir 12) so **najpomembnejša skupina operacij denarne politike**. Izvajajo jih predvsem nacionalne centralne banke na pobudo ECB, navadno na denarnem trgu, na katerem je dospelost transakcij navadno manj kot eno leto. Operacije odprtega trga imajo v denarni politiki Eurosistema pomembno vlogo pri usmerjanju obrestnih mer, signaliziranju naravnosti denarne politike in uravnavanju likvidnosti na denarnem trgu.

Odrpte ponudbe (glej okvir 12) – odprta ponudba mejnega depozita in odprta ponudba mejnega posojila – so na voljo vsem nasprotnim strankam Eurosistema na njihovo pobudo. Z določanjem njihovih obrestnih mer ECB vzpostavlja koridor, znotraj katerega lahko nihajo obrestne mere čez noč na denarnem trgu.

Operativni okvir dopolnjuje sistem obveznih rezerv, ki jih morajo kreditne institucije hraniti pri nacionalni centralni banki (glej okvir 13). Glavne naloge sistema **obveznih rezerv** so, da pomagajo stabilizirati obrestne mere na denarnem trgu in povečujejo strukturni likvidnostni primanjkljaj v bančnem sistemu, kar krepi povpraševanje po refinanciranju centralne banke.

Okvir 13 Obvezne rezerve

ECB od kreditnih institucij zahteva, da na računu pri nacionalni centralni banki hranijo vloge, ki se imenujejo „minimalne“ ali „obvezne“ rezerve. Višina obveznih rezerv, ki jih mora imeti posamezna institucija, je določena glede na njeno osnovo za obvezne rezerve, ki je pomnožena s stopnjo obveznih rezerv.

Osnova za rezerve se posamezni instituciji določi glede na kratkoročne obveznosti v njeni bilanci stanja. V osnovo za rezerve niso vključene obveznosti do drugih kreditnih institucij, uvrščenih na seznam institucij, ki so obvezniki obveznih rezerv Eurosistema, ter obveznosti do ECB in nacionalnih centralnih bank.

Prva ključna naloga sistema obveznih rezerv je, da stabilizira obrestne mere denarnega trga. Izvaja se z metodo povprečenja, po kateri se izpolnjevanje obveznih rezerv kreditnih institucij ocenjuje na osnovi povprečja stanj ob koncu koledarskega dneva na računu rezerv v obdobju izpolnjevanja obveznih rezerv, ki traja približno en mesec. Kreditne institucije lahko izravnavajo dnevna nihanja likvidnosti (na primer zaradi nihanja povpraševanja po bankovcih), saj je začasna neravnovesja v rezervah mogoče nevtralizirati z nasprotnimi neravnovesji v istem obdobju izpolnjevanja.

Določba o povprečenju obenem pomeni, da lahko institucije ustvarjajo dobiček s tem, da dajejo posojila na trgu in imajo primanjkljaj rezerv vsakič, ko so obrestne mere denarnega trga z najkrajšo ročnostjo višje od obresti, ki so pričakovane za ostanek obdobja izpolnjevanja obveznih rezerv.

V nasprotnem scenariju si lahko izposojajo na trgu in imajo presežek rezerv. Ta mehanizem stabilizira obrestno mero čez noč v obdobju izpolnjevanja in centralni banki omogoča, da ji ni treba pogosto intervenirati na denarnem trgu. Druga pomembna naloga, ki jo opravlja sistem obveznih rezerv, je povečevanje strukturnega likvidnostnega primanjkljaja v bančnem sistemu. Obvezne rezerve, ki jih morajo imeti

Okvir 13 Obvezne rezerve

kreditne institucije pri nacionalni centralni banki, povečujejo potrebo po refinanciranju centralne banke, kar ECB po drugi strani omogoča, da z operacijami za zagotavljanje likvidnosti lažje usmerja obrestne mere denarnega trga.

Sistem obveznih rezerv je zasnovan tako, da ne obremenjuje bančnega sistema v euroobmočju in hkrati ne ovira učinkovitega razporejanja sredstev. Zato so imetja obveznih rezerv, ki jih morajo vzdrževati kreditne institucije, obrestovane po obrestni meri, ki je zelo blizu kratkoročnim obrestnim meram na denarnem trgu. Obrestovanje obenem ustreza povprečju mejne obrestne mere (ponderirane glede na število koledarskih dni) za operacije glavnega refinanciranja v obdobju izpolnjevanja obveznih rezerv.

3.2 POSLOVANJE S TUJINO

V zvezi s poslovanjem Eurosistema s tujino daje člen 23 Statuta ESCB Evropski centralni banki in nacionalnim centralnim bankam pravico, da:

- vzpostavljajo odnose s centralnimi bankami in finančnimi institucijami v drugih državah ter, kadar je primerno, z mednarodnimi organizacijami;
- kupujejo in prodajajo promptno in terminsko vse vrste deviznih sredstev in plemenitih kovin;
- upravljajo vso tujo aktivo v njihovi hrambi;
- opravljajo vse vrste bančnih poslov s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami, vključno z najemanjem in dajanjem posojil.

3.2.1 Devizni posli

Najpomembnejša vrsta deviznih poslov Eurosistema je, da intervenira na deviznih trgih. Interventni posli se izvajajo samo prek deviznih rezerv, ki jih hrani ECB. Pri tem se lahko uporabijo valute držav zunaj EU, na primer ameriški dolarji ali japonski jeni, v okviru politike deviznega tečaja euroobmočja. Izvedejo se lahko tudi v okviru mehanizma deviznih tečajev II (ERM II).

V skladu s členom 105(2) Pogodbe ES in členom 3 Statuta ESCB se devizni posli Eurosistema opravljajo „v skladu z določbami člena 111 Pogodbe“. Člen 111 opredeljuje institucionalni okvir za politiko deviznega tečaja euroobmočja.

Institucionalni okvir za politiko deviznega tečaja euroobmočja

V skladu s členom 105(2) Pogodbe ES in členom 3 Statuta ESCB morajo biti devizni posli Eurosistema skladni z določbami člena 111 Pogodbe.

- V skladu s členom 111(1) lahko Svet EU soglasno sprejme formalne sporazume o sistemu deviznega tečaja za euro glede na valute držav zunaj EU.
- Člen 111(2) določa, da v primeru, če tak sistem deviznih tečajev ne obstaja, Svet EU s kvalificirano večino lahko oblikuje splošne usmeritve za politiko deviznega tečaja.

Vseeno morata oba institucionalna ukrepa spoštovati temeljni cilj vzdrževanja stabilnosti cen in se ju lahko sproži samo na priporočilo ECB ali Evropske komisije, po posvetovanju z ECB. V primeru formalnega sistema deviznih tečajev za euro mora Svet EU „v prizadevanju doseči soglasje, združljivo s ciljem stabilnosti cen“ (člen 111(1) Pogodbe) upoštevati mnenje ECB.

Doslej ni bil uporabljen še noben od obeh opisanih postopkov. Evropski svet je na zasedanju v Luxembourgju 13. decembra 1997 poudaril, da naj se devizni tečaj eura razume kot rezultat ekonomskih gibanj in ekonomskih politik, ne pa kot neodvisen cilj. V tem smislu je določil, da se splošne usmeritve za politiko deviznih tečajev oblikujejo samo v izjemnih okoliščinah, na primer, ko pride do očitnega neskladja. Takšne usmeritve morajo vedno spoštovati neodvisnost ESCB in njegov temeljni cilj, torej cenovno stabilnost.

Intervencije v valutah nečlanic EU

V odsotnosti institucionalnih ureditev ter ciljnega tečaja ECB je v prvih petih letih monetarne unije do intervencije na deviznih trgih glede na valute nečlanic EU prišlo samo dvakrat, in sicer jeseni leta 2000. Devizni tečaj eura, ki je vztrajno padal od druge polovice leta 1998, se je vse bolj razhajal z glavnimi značilnostmi gospodarstva euroobmočja in povečeval tveganje, da ustvari resna neskladja. To bi po drugi strani lahko negativno vplivalo na svetovno gospodarstvo in cenovno stabilnost euroobmočja. Tako je 22. septembra 2000 ECB skupaj z denarnimi oblastmi ZDA, Japonske, Združenega kraljestva in Kanade začela skupno intervencijo na deviznih trgih. ECB je ponovno intervenirala v začetku novembra istega leta.

Mehanizem deviznih tečajev II

Novi mehanizem deviznih tečajev (ERM II) je začel veljati z začetkom tretje faze ekonomske in monetarne unije. Nadomestil je evropski monetarni sistem, ki je odigral ključno vlogo v procesu oblikovanja ekonomske in monetarne unije (glej razdelek 1.1.2), a ga je bilo treba prilagoditi novemu okolju, ki je nastalo z ekonomsko in monetarno unijo.

Enako kot njegov predhodnik je tudi ERM II medvladni dogovor, ki temelji na dveh pravnih dokumentih:

- Resolucija Evropskega sveta o vzpostavitvi mehanizma deviznih tečajev v tretji fazi ekonomske in monetarne unije, Amsterdam, 16. junij 1997³;

³ UL C 236, 2.8.1997, str. 5.

- Sporazum z dne 1. septembra 1998 med Evropsko centralno banko in nacionalnimi centralnimi bankami držav članic zunaj euroobmočja o določitvi operativnih postopkov za mehanizem deviznih tečajev v tretji fazi ekonomske in monetarne unije⁴, kot je bil spremenjen s Sporazumom z dne 14. septembra 2000⁵.

Namen ERM II je povezati valute držav zunaj euroobmočja z eurom. Ta povezava je vzpostavljena s sporazumno dogovorjenimi in fiksnimi, vendar prilagodljivimi centralnimi tečaji do eura in standardnim razponom nihanja $\pm 15\%$. V prizadevanjih za konvergenco deviznih tečajev lahko posamezne države sporazumno sprejmejo tudi ožji razpon nihanja.

Sodelovanje v ERM II je za države članice zunaj euroobmočja prostovoljno. Vendar, kot je zapisano v omenjeni Resoluciji Evropskega sveta, se od države članice z odstopanjem „lahko pričakuje“, da bo vstopila v ERM II. Člen 124 Pogodbe ES od vsake države članice zunaj euroobmočja zahteva, da „svojo politiko deviznega tečaja obravnava kot zadevo skupnega interesa“ in upošteva „izkušnje, ki jih je pridobila v okviru evropskega monetarnega sistema“. V skladu s členom 121 je vsaj dveletno članstvo v ERM II brez večjih napetosti eno od meril za oceno, ali država članica izpolnjuje pogoje za sprejem eura. ERM II tako krepi konvergenco in državam članicam zunaj euroobmočja pomaga v njihovih prizadevanjih, da bi uvedle euro. Obenem države članice zunaj in znotraj euroobmočja ščiti pred neupravičenimi pritiski na deviznih trgih.

Odločitve glede centralnega tečaja in standardnega razpona nihanja z medsebojnim dogovorom sprejemajo ministri za finance posameznih držav članic euroobmočja, ECB ter ministri za finance in guvernerji centralnih bank držav članic EU zunaj euroobmočja, ki sodelujejo v mehanizmu. Postopek omogoča večstransko razpravo (navadno na seji), v kateri sodelujejo tudi predstavniki Komisije in Ekonomsko-finančnega odbora (glej razdelek 4.3.4).

Intervencije v ERM II

Intervencija centralne banke v primeru, ko se valuta približa robu razpona nihanja, je načeloma samodejna in neomejena. Vseeno obveznosti glede intervaniranja in financiranja, ki jih nalaga ECB, ne posegajo v temeljni cilj vzdrževanja cenovne stabilnosti. V skladu s pogoji, ki so določeni v navedeni Resoluciji in Sporazumu, lahko ECB in sodelujoče centralne banke držav zunaj euroobmočja začasno prekinejo samodejno intervencijo in financiranje, če bi bila v nasprotju s temeljnim ciljem vzdrževanja cenovne stabilnosti. V istem duhu imajo vse podpisnice sporazuma „pravico sprožiti zaupni postopek za ponovno preučitev osrednjih tečajev“.

Danska krona sodeluje v ERM II od samega začetka, pri čemer je njen razpon nihanja $\pm 2,25\%$ od centralnega tečaja do eura. Grška drahma je v ERM II sodelovala do leta 2001, ko je Grčija vstopila v euroobmočje (glej razdelek 1.1.4).

⁴ UL C 345, 13.11.1998, str. 6.

⁵ UL C 362, 16.12.2000, str. 11.

Število udeleženk v mehanizmu se je po širitvi EU 1. maja 2004 povečalo za sedem. Doslej so v ERM II s standardnim razponom nihanja $\pm 15\%$ do eura vstopile valute Estonije, Litve in Slovenije (28. junija 2004), Cipra, Latvije in Malte (2. maja 2005) ter Slovaške (28. novembra 2005). Tudi od drugih držav, ki so se EU pridružile 1. maja 2004, se pričakuje, da bodo na določeni stopnji vstopile v mehanizem.

Intervencije v eurih so bile doslej redke. Operacije so izvajale centralne banke sodelujočih držav članic EU, kadar je bila intervencija nujna za ohranitev stabilnosti v mehanizmu ERM II.

3.2.2 Upravljanje deviznih rezerv

Tako ECB kot nacionalne centralne banke imajo in upravljajo devizne rezerve: ECB ima in upravlja tiste devizne rezerve, ki so prenesene nanjo za namene, ki so določeni v Statutu ESCB; devizne rezerve, ki so ostale pri nacionalnih centralnih bankah, pa upravljajo te centralne banke.

Velikost in sestava deviznih rezerv ECB

ECB hrani in upravlja devizne rezerve predvsem zato, da lahko intervenira, če bi bilo to potrebno.

Velikost deviznih rezerv ECB

Člen 30.1 Statuta ESCB je zagotovil začetni prenos deviznih rezerv z nacionalnih centralnih bank v ECB v višini do 50 milijard EUR⁶. Na začetku tretje faze ekonomske in monetarne unije v januarju 1999 so nacionalne centralne banke euroobmočja v ECB prenesle devizne rezerve v vrednosti 39,46 milijarde EUR. To je bila največja v Statutu ESCB dovoljena vrednost, popravljena navzdol z odbitkom deležev v kapitalu ECB tistih nacionalnih centralnih bank držav, ki v euroobmočju ne sodelujejo od začetka. Ko se je 1. januarja 2001 euroobmočju pridružila Grčija, je Bank of Greece prenesla dodatne devizne rezerve v eurski vrednosti 1,28 milijarde EUR. Skupna vrednost deviznih rezerv, ki so jih nacionalne centralne banke prenesle v ECB v sorazmerju z njihovimi deleži v kapitalu, za katerega so v zameno dobile obrestonosne terjatve v eurih, je bila 40,74 milijarde EUR. 15% teh prenosov je bilo opravljenih v zlatu, ostalih 85% pa v ameriških dolarjih in japonskih jeni.

Devizne rezerve ECB so od takrat močno nihale zaradi transakcij, deviznega tečaja in cenovnih gibanj. Ob koncu leta 2005 je njihova vrednost znašala 41,5 milijarde EUR. Tako devizne rezerve kot imetja v zlatu so se po obsegu zmanjšala, prve zaradi intervencijskih prodaj, ki jih je ECB izvedla jeseni leta 2000 (glej razdelek 3.2.1), druge pa zaradi prodaje zlata v letih 2005 in 2006⁷ v

⁶ Ko se EU pridružijo nove države, se ta začetni limit samodejno poveča sorazmerno z deležem njihovih nacionalnih centralnih bank v vpisanem kapitalu ECB (člen 49.3 Statuta). 1. maja, ko se je EU pridružilo deset novih vzhodnoevropskih in mediteranskih držav, se je limit povečal na približno 55,6 milijarde EUR. Samodejno povečanje pomeni, da lahko nacionalne centralne banke vseh bodočih držav članic euroobmočja opravijo sorazmerni prenos deviznih rezerv, ne da bi morala ECB devizne rezerve prenesti nazaj v nacionalne centralne banke sedanjih držav članic euroobmočja.

⁷ Glej sporočili ECB za javnost z dne 31. marca 2005 in 31. marca 2006.

skladu s Sporazumom centralnih bank o zlatu (glej okvir 14). Zmanjšanje je v celoti izravnala višja tržna vrednost imetij ECB v zlatu.

Člen 30.4 Statuta ESCB poleg tega ECB daje pravico, da zahteva prenos dodatnih deviznih rezerv nad zgornjo mejo zneska za začetni prenos. Te zahteve ureja sekundarna zakonodaja Skupnosti. V ta namen je na priporočilo ECB Svet EU sprejel uredbo⁸, ki ECB omogoča, da izda dodatne zahteve v višini do 50 milijard EUR. ECB bi te dodatne zahteve izdala samo za dopolnitev zmanjšanih rezerv in ne za povečanje svojih rezervnih imetij. Če se oceni, da je to potrebno, se dodatni prenosi deviznih rezerv v ECB lahko izvedejo tudi na osnovi nadaljnje sekundarne zakonodaje Skupnosti.

Devizne rezerve ECB obsegajo tudi določeno količino posebnih pravic črpanja. Te izhajajo iz prostovoljnih transakcij, ki jih je ECB opravila z drugimi imetniki posebnih pravic črpanja v skladu s sporazumom med ECB in Mednarodnim denarnim skladom (MDS) (glej razdelek 5.3.1).

Upravljanje deviznih imetij ECB

Cilj upravljanja deviznih rezerv ECB je zagotoviti, da ima ECB v vsakem trenutku na voljo zadostna likvidna sredstva za vsakršno devizno intervencijo. To pomeni, da sta likvidnost in varnost temeljni zahtevi pri investiranju deviznih rezerv. Ob upoštevanju teh omejitev ECB devizne rezerve upravlja tako, da povečuje njihovo vrednost.

Smernice glede investiranja pretvarjajo splošne cilje upravljanja portfelja v konkretna načela in pravila: določi jih ECB in vključujejo valutno sestavo, kompromis med obrestnim tveganjem in donosnostjo ter med kreditnim tveganjem in likvidnostnimi zahtevami.

Svet ECB je valutno sestavo deviznih rezerv ECB določil na osnovi ocenjenih potreb v primeru tržne intervencije in v skladu z optimizacijo tveganja. V začetku leta 1999 je bilo razmerje sredstev v ameriških dolarjih in japonskih jeni 90/10. Ob koncu leta 2005 je bilo po nihanjih deviznega tečaja in nekaterih operacijah uravnoteženja razmerje 85/15.

Medtem ko se nekatere naloge pri upravljanju rezerv, na primer obvladovanje tveganj in računovodstvo, izvajajo centralizirano v ECB, je večina nalog trgovanja in podpore poslov decentralizirana po Eurosistemu v skladu z mandatom za upravljanje deviznih rezerv, ki ga ECB daje nacionalnim centralnim bankam euroobmočja⁹. Pri izvajanju teh nalog nacionalne centralne banke delujejo v imenu ECB. Tako lahko nasprotno stranke ECB na mednarodnih finančnih trgih razlikujejo med operacijami, ki jih izvajajo nacionalne centralne banke v imenu ECB, in operacijami, ki jih nacionalne centralne banke izvajajo v okviru upravljanja svojih

⁸ Uredba Sveta (ES) št. 1010/2000 o zahtevah Evropske centralne banke po dodatnih deviznih rezervah (UL L 115, 16.5.2000, str. 2).

⁹ Od začetka leta 2006 imajo nacionalne centralne banke euroobmočja pravico, da ne prevzamejo mandata za upravljanje deviznih rezerv ECB. Tiste, ki tak mandat sprejmejo (trenutno vseh 12 nacionalnih centralnih bank euroobmočja), lahko dobijo mandat, ki ustreza podportfelju v ameriških dolarjih ali japonskih jeni. Deutsche Bundesbank in Banque de France imata pravico do dveh mandatov. Glej ECB (2006), Upravljanje premoženja v ECB, str. 23.

lastnih rezerv. ECB od vseh nacionalnih centralnih bank v elektronski obliki prek sistema upravljanja premoženja, ki deluje v varnem komunikacijskem omrežju ESCB, prejema informacije o poslih, ki jih izvajajo v njenem imenu.

Strateška referenčna vrednost za vsako valuto, ki jo je določil Svet ECB, odraža dolgoročne zahteve politik ter ravni tveganja in donosov, ki jih želi doseči ECB. Taktične referenčne vrednosti, ki jih je določil Investicijski odbor ECB in odobril Izvršilni odbor in ki morajo ostati znotraj vnaprej določenih razponov nihanja, odražajo kratkoročna do srednjeročna tveganja in donose, ki jih ob obstoječih tržnih pogojih želi doseči ECB. Mandati za upravljanje deviznega premoženja, ki jih ECB podeljuje nacionalnim centralnim bankam, predvidevajo takšne rezultate, ki presegajo taktične referenčne vrednosti.

ECB na priporočilo nacionalnih centralnih bank izbere nasprotno stranke in posrednike, ki sodelujejo v operacijah z deviznimi rezervami. Pri izboru ECB uporablja enoten pristop, ki temelji na dveh sklopih kriterijev:

- ocena kreditne sposobnosti nasprotnih strank;
- učinkovitost delovanja, kamor sodijo predvsem storitve raziskovanja, cenovna konkurenčnost in sposobnost nasprotno stranke, da obdela velike posle v vseh tržnih pogojih.

Transakcije z nasprotnimi strankami ECB se dokumentirajo s standardnimi tržnimi sporazumi. ECB je razvila tudi lastno okvirno pogodbo o pobotu, ki so jo njene nasprotno stranke sprejele.

Od časa do časa ECB spremeni seznam instrumentov, ki so primerni za operacije upravljanja njenih deviznih rezerv. Pri izboru instrumentov si ECB prizadeva za čim večjo natančnost, ob spoštovanju zahtev za visoko raven varnosti in likvidnosti.

Imetja ECB v zlatu

V skladu s Sporazumom centralnih bank o zlatu (glej okvir 14) se zlate rezerve ECB ne upravljajo aktivno.

Devizne rezerve nacionalnih centralnih bank

Devizne rezerve, ki niso bile prenesene v ECB, še naprej imajo in upravljajo nacionalne centralne banke.

Neto vrednost deviznih rezerv brez tečajnih sprememb, ki jih imajo nacionalne centralne banke, se je med leti 1999 in 2005 vztrajno zmanjševala in ob koncu 2005 znašala približno 279 milijard EUR. Od tega je bilo 111 milijard EUR deviznih imetij in 168 milijard EUR imetij v zlatu, posebnih pravicah črpanja in rezervnih imetij pri Mednarodnem denarnem skladu (MDS).

Ker se intervencije na deviznih trgih izvajajo iz rezerv, ki jih hrani ECB, se devizne rezerve nacionalnih centralnih bank ne uporabljajo več za namene devizne politike. Lahko pa so, kot je bilo pojasnjeno, predmet dodatnih zahtev za rezerve ECB.

Evropska centralna banka
Banca d'Italia
Banco de España
Banco de Portugal
Bank of Greece
Banque centrale du Luxembourg
Banque de France
Banque Nationale de Belgique
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland
De Nederlandsche Bank
Deutsche Bundesbank
Oesterreichische Nationalbank
Suomen Pankki – Finlands Bank
Schweizerische Nationalbank
Sveriges Riksbank

Z namenom pojasniti svoje namene glede imetij zlata podpisane ustanove sprejemajo naslednjo izjavo.

1. Zlato bo ostalo pomemben element v svetovnih denarnih rezervah.
2. Prodaje zlata, ki so že potrjene ali jih bodo potrdile podpisane ustanove, se izvedejo v okviru usklajenega programa prodaj v obdobju naslednjih petih let, ki se začne 27. septembra 2004, takoj po koncu prejšnjega sporazuma. Letne prodaje ne smejo preseči 500 ton, skupni obseg prodaje v tem obdobju pa ne sme preseči 2500 ton.
3. Podpisniki tega sporazuma so se dogovorili, da v tem obdobju skupni obseg zakupa zlata in skupni obseg uporabe zlatih terminskih pogodb in opcij ne bo presegel obsega na dan podpisa prejšnjega sporazuma.

Ta sporazum se ponovno pregleda vsakih pet let.

Vir: Sporočilo za javnost ECB z dne 8. marca 2004.

Člen 31 Statuta ESCB določa, da mora devizne posle, ki jih izvajajo nacionalne centralne banke s svojimi deviznimi rezervami, najprej odobriti ECB. S to zahtevo je zagotovljena skladnost z denarno in tečajno politiko ECB. Zahteva velja za transakcije, ki bi lahko vplivale na devizni tečaj ali domače likvidnostne pogoje in presegajo zgornjo mejo, ki je določena s smernicami ECB. Za investicijske posle nacionalnih centralnih bank na deviznih trgih ni potrebna predhodna odobritev, saj ne vplivajo na enotno denarno politiko in politiko deviznega tečaja ECB. Transakcije, ki jih bodisi zase ali v imenu vlade svoje države izvajajo nacionalne centralne banke pri izpolnjevanju svojih obveznosti do mednarodnih organizacij, kot sta Banka za mednarodne poravnave (BIS) in MDS, so prav tako izvzete iz te zahteve.

Po analogiji z nacionalnimi centralnimi bankami euroobmočja in v skladu s členom 31.3 Statuta so nadzoru s strani ECB¹⁰ podvržene tudi transakcije držav članic EU z njihovimi operativnimi deviznimi sredstvi.

3.3 PLAČILNI IN KLIRINŠKI SISTEMI

Pri zagotavljanju učinkovitega delovanja plačilnih sistemov Eurosistemu dodatno oporo zagotavlja člen 22 Statuta, ki ECB in nacionalnim centralnim bankam omogoča, da zagotovijo možnosti za delovanje učinkovitih in zanesljivih klirinških in plačilnih sistemov znotraj Skupnosti in z drugimi državami. V okviru izvajanja te naloge lahko ECB izda tudi uredbe¹¹.

Učinkoviti in zanesljivi plačilni sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev so nujni za učinkovito izvajanje denarne politike. Eurosistem uporablja plačilne sisteme za poravnavo svojih operacij denarne politike in posojila čez dan. Ker morajo biti ti posli zavarovani, je sposobnost nasprotnih strank Eurosistema, da zagotovijo finančno premoženje za zavarovanje, odvisna od zanesljive in učinkovite infrastrukture kliringa in poravnave vrednostnih papirjev. Nemoteno delovanje tako plačilnih sistemov kot sistemov poravnave vrednostnih papirjev je ključno tudi za delovanje eurskega denarnega trga in splošnejše tudi za druge nacionalne in mednarodne finančne trge (na primer devizni trg, trg vrednostnih papirjev in izvedenih finančnih instrumentov).

Obstajata dve glavni vrsti finančnega tveganja, ki je povezano s plačilnimi sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev:

- tveganje, da stranka v sistemu ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti bodisi takrat, ko obveznosti zapadejo, ali kadar koli v prihodnosti (kreditno tveganje);
- tveganje, da stranka v sistemu ne bo imela zadostnih sredstev ali vrednostnih papirjev, da bi lahko poravnala svoje obveznosti pravočasno in kot dogovorjeno, čeprav jih bo morda sposobna poravnati pozneje (likvidnostno tveganje).

Obe kategoriji finančnega tveganja lahko privedeta do položaja, kjer nesposobnost ene stranke, da bi v sistemu za medbančni prenos sredstev ali v sistemu kliringa in poravnave vrednostnih papirjev poravnala svoje obveznosti, sproži domino učinek, pri katerem tudi drugi udeleženci ob zapadlosti ne morejo poravnati svojih obveznosti. Takšen scenarij lahko povzroči velike motnje na finančnih trgih kot celoti (sistemsko tveganje), ki lahko prizadenejo tudi širše gospodarstvo.

Pri sistemih kliringa in poravnave vrednostnih papirjev obstaja tudi tveganje izgube ali nedostopnosti vrednostnih papirjev v skrbništvu zaradi nesolventnosti

¹⁰Smernica ECB/2003/12 z dne 23. oktobra 2003 za transakcije sodelujočih držav članic s svojimi operativnimi deviznimi sredstvi po členu 31.3 Statuta Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (UL L 283, 31.10.2003, str. 81).

¹¹Doslej ECB ni bilo treba uporabiti svojih normativnih pooblastil, ki jih ima po členu 22 Statuta ESCB. Normativna pooblastila ECB po členu 22 Statuta so podrobneje predstavljena v članku z naslovom „The role of the Eurosystem in payment and clearing systems“, ECB Monthly Bulletin, april 2002.

ali malomarnosti skrbniške banke ali zaradi drugih neugodnih okoliščin, v katerih se ta znajde (skrbniško tveganje). To prav tako lahko vpliva na sposobnost udeleženca, da ob ustreznem času izroči vrednostne papirje.

Sistemi kliringa in poravnave plačil in vrednostnih papirjev morajo biti varni in hkrati tudi učinkoviti in praktični, tako za njihove uporabnike kot tudi za gospodarstvo kot celoto. Kljub temu vedno obstaja kompromis med čim nižjimi stroški in drugimi cilji, kot je na primer varnost. Minimalni standardi glede varnosti in učinkovitosti ter priporočila so zato smiselni kot pomoč uporabnikom in izvajalcem sistemov kliringa in poravnave plačil in vrednostnih papirjev pri njihovem odločanju, saj po drugi strani prispevajo k večji konkurenčnosti med plačilnimi sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev ter zmanjšujejo potrebo po normativnem poseganju.

V skladu s temi dejavniki in mandatom, ki izhaja iz Pogodbe ES in Statuta ESCB, je politika Eurosistema usmerjena k zagotavljanju varnih in učinkovitih sistemov. S tem namenom Eurosistem:

- zagotavlja tehnične zmogljivosti za plačilne sisteme in sisteme poravnave vrednostnih papirjev;
- pregleduje delovanje sistemov in tako zagotavlja njihovo učinkovitost in varnost.

3.3.1 Tehnične zmogljivosti za plačilne sisteme in sisteme poravnave vrednostnih papirjev

V skladu s svojo zakonsko obveznostjo, da podpira nemoteno delovanje plačilnih sistemov, Eurosistem zagotavlja širok izbor tehničnih zmogljivosti za plačilne sisteme in sisteme poravnave vrednostnih papirjev, od katerih je najpomembnejši sistem TARGET.

TARGET (transevropski sistem bruto poravnave v realnem času)

Eurosistem je razvil TARGET za obdelavo plačil velikih vrednosti v eurih v realnem času v celotnem euroobmočju. TARGET tržnim udeležencem zagotavlja enake pogoje in orodje, ki omogoča hitro in varno izvedbo transakcij, povezanih z denarno politiko, med nacionalnimi centralnimi bankami Eurosistema in kreditnimi institucijami. Je edini plačilni sistem za čezmejna plačila v eurih, ki je neposredno dostopen vsem nasprotnim strankam denarne politike. Eurskemu denarnemu trgu s tem omogoča, da deluje kot enotni trg, in zagotavlja izvajanje enotne denarne politike.

Sedanji sistem

TARGET je v živo začel delovati 4. januarja 1999 in ima decentralizirano strukturo. Trenutno obsega in povezuje 16 nacionalnih sistemov bruto poravnave v realnem času (BPRČ) in plačilni mehanizem ECB (EPM). Teh 16 nacionalnih sistemov BPRČ predstavljajo sistemi 12 držav članic euroobmočja ter sistemi Danske, Švedske, Združenega kraljestva in – od marca 2005 – Poljske. Slovenija bo v sistemu začela sodelovati leta 2007.

Smernica ECB o sistemu TARGET¹² določa pravila za delovanje sistema, vključno z njegovimi nacionalnimi komponentami. Vključuje tudi določila glede številnih minimalnih skupnih značilnosti (na primer merila za dostop, valuta, pravila za določanje cene in plačevanje storitev, čas delovanja, nepreklicnost, dokončnost in posojilo čez dan), ki jih morajo izpolnjevati vsi nacionalni sistemi bruto poravnave v realnem času in sistem TARGET. Med Eurosistemom in nacionalnimi centralnimi bankami zunaj euroobmočja je bil sklenjen večstranski sporazum, ki odraža določila Smernice TARGET.

Sistem TARGET se mora uporabljati za vsa plačila, ki neposredno izhajajo ali so povezana z:

- (i) operacijami denarne politike Eurosistema;
- (ii) poravnavo eurskega dela deviznih operacij, v katerih je udeležen Eurosistem;
- (iii) poravnalnimi operacijami sistemov velikih vrednosti, ki obdelujejo prenose v eurih.

Za ostala plačila, na primer medbančna ali komercialna plačila v eurih, lahko tržni udeleženci uporabijo sistem TARGET ali kak drug plačilni sistem.

V letu 2005 je bilo 89% celotnega prometa plačil velikih vrednosti v eurih opravljenega prek sistema TARGET. Ob koncu leta 2004 je imel sistem več kot 10.000 udeležencev, skupno pa je prek sistema mogoče nasloviti približno 50.000 institucij¹³.

TARGET2

Sedanja struktura sistema TARGET je bila dogovorjena leta 1994 in je temeljila na načelih minimalne usklajenosti in medsebojne povezanosti obstoječih infrastruktur. To je bil najboljši način za vzpostavitev sistema, ki bi lahko začel delovati ob samem začetku tretje faze ekonomske in monetarne unije. Zaradi vse večje finančne povezanosti euroobmočja in dejstva, da imajo uporabniki sistema TARGET vse bolj podobne poslovne potrebe, pa so se oktobra 2002 začele priprave za nov in izboljššan sistem (TARGET2). Po načrtih naj bi TARGET2 začel delovati leta 2007. Druga generacija sistema TARGET (i) bo bolje zadovoljevala potrebe uporabnikov, ker bo nudila bolj usklajene storitve, (ii) bo bolj stroškovno učinkovita in (iii) se bo lahko zelo hitro prilagajala morebitnim spremembam, vključno s širitvijo EU in Eurosistema. Obenem bodo nacionalne centralne banke obdržale odgovornost za račune in poslovne odnose s kreditnimi institucijami.

TARGET2 bo tistim centralnim bankam, ki se bodo odločile, da se odrečejo nacionalnemu sistemu bruto poravnave v realnem času in se pridružijo sistemu

¹²Smernica ECB/2001/3 z dne 26. aprila 2001 o transevropskem sistemu bruto poravnave v realnem času (TARGET) (UL L 140, 24.5.2001, str. 72), kakor je bila nazadnje spremenjena s Smernico ECB/2003/6 z dne 4. aprila 2003 (UL L 113, 7.5.2003, str. 74).

¹³Glej ECB (2006), Letno poročilo 2005, poglavje 2, podpoglavje 2.

TARGET, omogočil uporabo enotne skupne platforme (*Single Shared Platform – SSP*). V sistemu TARGET2 bodo sodelovale vse centralne banke Eurosistema. Udeležbo je potrdila tudi Danmarks Nationalbank, medtem ko Sveriges Riksbank in Bank of England ne bosta povezani v TARGET2. Centralne banke nekaterih novih držav članic EU bodo v sistemu začele sodelovati šele, ko bodo uvedle euro.

Poravnalni agent za zasebne sisteme

Eurosistem deluje tudi kot poravnalni agent za plačilne sisteme, ki jih ne upravlja sam. Tako je na primer ECB poravnalni agent za sistem EURO1, ki ga upravlja Bančno združenje za euro (*Euro Banking Association – EBA*), nekatere nacionalne centralne banke pa so agent za zasebne sisteme plačil malih vrednosti in za sisteme poravnave vrednostnih papirjev. Naloga, ki jo opravljajo ECB in nekatere nacionalne centralne banke kot poravnalni agenti, zagotavlja, da poravnave v teh plačilnih sistemih potekajo v centralnobančnem denarju, s čimer se zmanjšuje tveganje napak s kritičnimi sistemskimi posledicami za finančni sistem.

Sistem CLS (Continuous Linked Settlement System)

Mednarodni poravnalni sistem za poravnavo valutnih poslov ali sistem CLS deluje od leta 2002 in je namenjen poravnavi deviznih transakcij med sodelujočimi bankami po načelu plačilo proti plačilu v poslovnih knjigah banke CLS Bank, ki ima sedež v New Yorku. Glavni preglednik sistema je ameriška centralna banka (US Federal Reserve). ECB zagotavlja storitve v zvezi z računi in nastopa kot preglednik za euro, ki je druga najpomembnejša valuta v tem sistemu.

Sistemi za plačila malih vrednosti

V sistemih za plačila malih vrednosti Eurosistem sodeluje na različne načine. Nekatere nacionalne centralne banke, na primer Banca d'Italia, Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique in Deutsche Bundesbank, imajo dolgo tradicijo pri upravljanju sistemov plačil malih vrednosti. Zagotavljajo nevtralna in odprta omrežja, v katerih lahko banke sodelujejo ne glede na obseg svojega poslovanja. Stopnja udeležnosti Eurosistema v teh plačilnih sistemih bo v veliki meri odvisna od prizadevanj bančnega sektorja, da v prihodnosti zagotovi učinkovito infrastrukturo za plačila malih vrednost v eurih.

Korespondenčni centralnobančni model

V odsotnosti ustreznih tržnih zmogljivosti za čezmejno mobilizacijo sredstev v celotnem euroobmočju je Eurosistem za lastne operacije vzpostavil korespondenčni centralnobančni model (*Correspondent Central Banking Model – CCBM*). Ta vsem udeležencem v plačilnih sistemih in nasprotnim strankam denarne politike omogoča, da zagotovijo primerno zavarovanje za kreditne operacije Eurosistema ne glede na to, kje se zavarovanje nahaja. V ta namen vsaka nacionalna centralna banka nastopa kot skrbnica za ustrezno drugo nacionalno centralno banko. CCBM je začasna rešitev, dokler se na trgu ne pojavijo ustrezne alternative, in ne želi konkurirati tržnim pobudam na področju čezmejnih storitev za tržne operacije.

Dejavnosti centralnega depozitarja vrednostnih papirjev

Nacionalne centralne banke Eurosistema so pri poravnavi vrednostnih papirjev tradicionalno imele operativno vlogo. Čeprav so bile različne naloge prenesene na zasebne subjekte, nekatere nacionalne centralne banke še vedno nastopajo kot centralni depozitar ali registrski organ za nekatere državne ali druge vrednostne papirje.

3.3.2 Pregled nad delovanjem plačilnih sistemov in sistemov poravnave vrednostnih papirjev

Pregled nad delovanjem plačilnih sistemov določa standarde za varnost teh sistemov in skrbi za to, da se ti pravilno izvajajo. Glavni namen pregleda nad delovanjem sistemov, ki temelji na kombinaciji moralnega prepričevanja in zakonske moči, je zaščititi delovanje plačilnih sistemov. Pregled nad delovanjem sistemov se zato razlikuje od bančnega nadzora. Slednji vključuje nadzor posameznih bank ali finančnih institucij, s čimer je zagotovljena njihova finančna stabilnost ter predvsem zaščita imetnikov vlog in bančnih komitentov.

Od leta 1999 so za pregled nad delovanjem plačilnih sistemov skupaj odgovorne ECB in nacionalne centralne banke euroobmočja. ECB je preglednik za sisteme plačil velikih vrednosti v EU (vključno s sistemom TARGET), nacionalne centralne banke pa izvajajo pregled nad delovanjem ustreznih domačih sistemov.

Pregled nad delovanjem se izvaja v skladu s standardi varnosti in učinkovitosti, ki jih je ECB sprejela za plačilne sisteme, ki delujejo v eurih. Februarja 2001 je ECB prevzela „Temeljna načela za sistemsko pomembne plačilne sisteme“¹⁴, ki jih je januarja 2001 oblikoval Odbor skupine G10 za plačilne in poravnalne sisteme (CPSS)¹⁵. Ti so zdaj sestavni del sklopa standardov, ki jih ECB in nacionalne centralne banke Eurosistema uporabljajo za spremljanje sistemov za plačila velikih vrednosti.

Pooblastila Eurosistema so manj izrecna in izključna pri pregledu nad delovanjem sistemov kliringa in poravnave poslov z vrednostnimi papirji. Kljub temu ESCB in Odbor evropskih zakonodajalcev za vrednostne papirje (*Committee of European Securities Regulators* – CESR) na tem področju tesno sodelujeta od leta 2001. Skupna delovna skupina, ki jo sestavljajo predstavniki vseh centralnih bank in ESCB ter vseh zakonodajalcev iz odbora CESR, je na osnovi priporočil Odbora za plačilne in poravnalne sisteme (CPSS) in Mednarodne organizacije komisij za vrednostne papirje (*International Organisation of Securities Commissions* – IOSCO) razvila evropske standarde za kliring in poravnavo. Namen standardov ESCB-CESR je povečati varnost, zanesljivost in učinkovitost sistemov kliringa in poravnave poslov z vrednostnimi papirji v Evropski uniji ter hkrati prispevati k odpravi ovir za učinkovit čezmejni kliring in poravnavo poslov v tem območju.

¹⁴Publikacije CPSS, št. 43, Temeljna načela za sistemsko pomembne plačilne sisteme (*Core Principles for Systemically Important Payment Systems*), ki jih je januarja 2001 objavila Banka za mednarodne poravnave (BIS).

¹⁵CPSS je stalni odbor, ki so ga ustanovili guvernerji centralnih bank skupine držav G10 in ima sedež v Banki za mednarodne poravnave (BIS) (glej razdelek 5.4).

Eurosystem poleg tega spodbuja trge, da razmišljajo o prihodnjih izzivih in pripravijo možne rešitve zanje. Z dvostranskimi ali večstranskimi sestanki, predstavitvami, govori in publikacijami Eurosystem zagotavlja forum za razpravo s tržnimi udeleženci in tako prispeva k nadaljnjemu razvoju in posodabljanju plačilnih sistemov in infrastruktur. ECB pozorno spremlja proces konsolidacije na področju sistemov poravnave vrednostnih papirjev, pri čemer sledi politiki, ki krepi učinkovitost predvsem čezmejnih prenosov vrednostnih papirjev v euroobmočju.

3.4 EUROBANKOVCI IN EUROKOVANCI

V skladu s členom 106 Pogodbe ES in členom 16 Statuta ESCB ima Svet ECB izključno pravico, da odobri izdajanje bankovcev v euroobmočju. ECB in nacionalne centralne banke so edine institucije, ki imajo pravico, da dejansko izdajajo bankovce, ki so zakonito plačilno sredstvo v euroobmočju. V skladu s členom 106(2) Pogodbe so izdajateljske pravice držav članic euroobmočja omejene na kovance „*pod pogojem, da jim ECB odobri obseg emisije*“.

Načini izdaje eurobankovcev

Med letoma 1999 in 2002 so bili v odsotnosti bankovcev, ki se glasijo na euro, edino zakonito plačilno sredstvo v euroobmočju bankovci nacionalnih valut. Izdajale so jih nacionalne centralne banke po odobritvi Sveta ECB, vendar je v nasprotju s poznejšo ureditvijo za eurobankovce vsaka nacionalna centralna banka nacionalne bankovce izdajala za svoj račun in v lastno korist.

Od 1. januarja 2002 nacionalne centralne banke in ECB skupaj izdajajo eurobankovce. Za razliko od bankovcev nacionalnih valut, predhodnic eura, pa na eurobankovcih ni označeno, katera centralna banka jih je izdala. Nacionalne centralne banke Eurosystema morajo sprejeti eurobankovce, ki so jih v obtok dale druge članice Eurosystema, ti bankovci pa se ne vračajo v državo izdaje. Kljub temu, da je bankovce mogoče razumeti kot obveznost Eurosystema kot celote, je nujno, da centralne banke nastopajo kot zakoniti izdajatelji, saj Eurosystem nima pravne osebnosti.

ECB izda 8% celotne vrednosti bankovcev, ki jih izda Eurosystem. Ker solidarnostna shema vključuje vse članice Eurosystema, ECB nastopa kot ena od zakonitih izdajateljic in zato te bankovce izkazuje v svoji bilanci stanja. V praksi bankovce ECB v obtok dajejo nacionalne centralne banke, s čimer nastanejo enakovredne obveznosti do ECB. Te obveznosti se obrestujejo po obrestni meri za glavno refinanciranje ECB (glej razdelek 3.8.1).

Preostalih 92% eurobankovcev izdajo nacionalne centralne banke glede na svoj delež v kapitalnem ključu ECB. Razlika med deležem, ki ga ima vsaka nacionalna centralna banka v skupnem obsegu bankovcev v obtoku, in številom bankovcev, ki jih je ta banka dejansko dala v obtok, se izračuna vsak mesec in zabeleži kot obrestovana terjatev ali obveznost znotraj Eurosystema¹⁶.

¹⁶Nacionalna centralna banka, ki v obtok da več bankovcev kot je njen delež v kapitalnem ključu, dobi obrestovano terjatev do ostalega Eurosystema, in obratno.

S takšnim načinom dodeljevanja izdaje eurobankovcev posameznim nacionalnim centralnim bankam se je mogoče izogniti evidentiranju „migracije bankovcev“ v bilanci stanja teh bank, saj večizdajateljski sistem Eurosistema izhaja iz popolne zamenljivosti vseh eurobankovcev. V nasprotnem primeru bi se zaradi migracije bankovcev, tj. prenesene gotovine iz ene države euroobmočja v drugo, podatek ene centralne banke o obsegu bankovcev v obtoku povečal na račun druge centralne banke. To bi lahko imelo opazne posledice v bilanci stanja obeh centralnih bank in sčasoma povzročilo precejšnjo erozijo bilance stanja centralne banke, ki je neto prejemnica.

Skupni obseg izdanih bankovcev v Eurosistemu (neto brez opisanih stanj znotraj Eurosistema) vsak teden objavlja ECB v svojem konsolidiranem računovodskem izkazu. Trenutno je vrednost bankovcev v obtoku precej nad 500 milijard EUR, od česar imajo po ocenah velik delež nerezidenti euroobmočja.

Okvir 15 Od oblikovanja do obtoka: priprava eurobankovcev in eurokovancev

Uspešna uvedba eurobankovcev in eurokovancev 1. januarja 2002 je predstavljala vrhunec dolgih in podrobnih priprav, ki so se začele že v začetku 90. let.

Eurobankovci

Glavnino dela za prvo serijo eurobankovcev je v okviru priprav na tretjo fazo ekonomske in monetarne unije opravil Evropski monetarni inštitut (EMI), zaključila pa ga je ECB.

Pripravljalna dela so se dejansko začela že leta 1992 pod pokroviteljstvom Odbora guvernerjev. Zaradi dolgotrajnosti postopka proizvodnje bankovcev je odbor ustanovil Delovno skupino za tiskanje in izdajo evropskega bankovca (*Working Group on the Printing and Issuing of a European Banknote* – BNWG), ki so jo sestavljali glavni blagajniki in direktorji tiskarn nacionalnih centralnih bank.

Junija 1995 je Svet EMI po nasvetu umetnostnih zgodovinarjev, grafikov in strokovnjakov za trženje izbral dve temi za likovno podobo bankovcev:

- „obdobja in slogi v Evropi“, ki predstavlja sedem značilnih arhitekturnih obdobij v evropski zgodovini: antiko, romaniko, gotiko, renesanso, barok in rokoko, obdobje železa in stekla ter moderno arhitekturo dvajsetega stoletja;
- abstraktno ali sodobno oblikovanje.

Svet EMI je poleg tega sklenil, da bo izdanih sedem apoenov eurobankovcev, in sicer za 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € in 500 €.

Oblikovalski natečaj je bil objavljen 12. februarja 1996 in je trajal sedem mesecev. Ob zaključku v sredini septembra so nacionalne centralne banke najprej preverile, ali je predlagane likovne rešitve mogoče natisniti in ali izpolnjujejo predpisane zahteve, nato pa sprejete rešitve poslala notarju v Frankfurtu na Majni, ki je oznako avtorstva zamenjal s skrivno trimestno kodo. Anonimne likovne predloge so bile nato izročene EMI.

Okvir 15 Od oblikovanja do obtoka: priprava eurobankovcev in eurokovancev

Žirija štirinajstih neodvisnih strokovnjakov s področja trženja, oblikovanja in umetnostne zgodovine, ki ji je predsedoval generalni sekretar EMI, se je na sedežu EMI sestala 26. in 27. septembra 1996. Člani žirije, ki so predstavljali vse države članice EU razen Danske (Danmarks Nationalbank ni predlagala strokovnjaka, ker se je Danska odločila, da ne bo vstopila v euroobmočje), so predlagane oblikovne rešitve ocenili glede na različne kriterije: ustvarjalnost, estetika, funkcionalnost, javna percepcija, spolna enakost in nacionalna nepristranskost. Po podrobni razpravi so uspeli oblikovati ožji izbor petih predlogov za vsako od obeh tem.

Med 7. in 13. oktobrom 1996 je agencija Gallup Europe izvedla javnomnenjsko raziskavo glede desetih likovnih rešitev v ožjem izboru, ki je zajela več kot 2000 ljudi iz vseh držav članic EU razen Danske. Rezultati raziskave, ocena žirije in tehnična ocena, ki jo je pripravil BNWG, so bili decembra 1996 predani Svetu EMI.

Ta je 3. decembra 1996 izbral zmagovalno serijo bankovcev. Oblikoval jih je Avstrijec Robert Kalina iz Oesterreichische Nationalbank, ki je uporabil temo obdobja in slogi v Evropi. Zmagovalna serija prikazuje okna, portale in mostove iz različnih zgodovinskih obdobij, ki ponazarjajo skupno kulturno dediščino Evrope ter utelešajo rojstvo nove dobe in vizijo prihodnosti.

Okna in portali na sprednji strani bankovcev simbolizirajo duha odprtosti in sodelovanja v Evropi. Vključenih je tudi dvanajst evropskih zvezd, ki predstavljajo dinamiko in složnost sodobne Evrope. Na hrbtni strani vsakega bankovca so upodobljeni mostovi, od najpreprostejših do najsodobnejših, ki simbolizirajo sporazumevanje med prebivalci Evrope ter med Evropo in ostalim svetom.

Ostali vidnejši oblikovalski elementi na bankovcih so:

- ime valute – euro – izpisano v latinski (EURO) in grški pisavi (ΕΥΡΟ);
- 12 zvezd kot simbol Evropske unije;
- začetnice zakonite izdajateljice v petih jezikovnih različicah – BCE, ECB, EZB, EKT in EKP;
- podpis predsednika ECB.

Po obsežnih znanstvenih raziskavah so bile za lažje razlikovanje med apoeni in zanesljivejše prepoznavanje bankovcev izbrane dominantne barve. Da bi lahko bankovce brez težav uporabljali tudi slepi in slabovidni, so se oblikovalci posvetovali tudi z Evropsko zvezo slepih. Tako je vsak apoen različne velikosti, številke vrednosti so označene z velikimi, krepko tiskanimi številkami, na nekaterih mestih pa so oznake, ki jih je mogoče otipati.

Za zaščito pred ponarejanjem in za hitro razlikovanje pristnih bankovcev od ponaredkov so v bankovce vgrajeni številni zaščitni elementi, na primer varnostna nit, globoki tisk

Okvir 15 Od oblikovanja do obtoka: priprava eurobankovcev in eurokovanecv

in srebrna hologramska folija. Papir vsebuje fluorescentna vlakna ter elektrotipski in večstopenjski vodni znak. Poleg tega je v pomoč nacionalnim centralnim bankam in vsem poklicnim uporabnikom bankovcev pri preverjanju pristnosti vključena še vrsta skritih in strojno berljivih zaščitnih elementov.

Leta 1998 je Svet ECB odobril dokončno likovno podobo novih bankovcev in njihove tehnične specifikacije, nato pa se je po vrsti pripravljanih tehničnih postopkov v juliju 1999 začela proizvodnja eurobankovcev. Vsaka nacionalna centralna banka se je samostojno odločila, kje bo natisnila začetno zalogo bankovcev, potrebnih v njeni državi. Skupno je bilo v devetih tovarnah papirja in 15 tiskarnah natisnjenih 15 milijard eurobankovcev, potrebnih za zamenjavo gotovine. Zdaj, ko so bankovci v obtoku, se število novo natisnjenih bankovcev določi vsako leto, izdelava pa je združena po posameznih apoenih in razdeljena med 12 sodelujočih nacionalnih centralnih bank.

Podrobno opredeljen pregled bankovcev in nadzor njihove kakovosti zagotavljata, da so vsi bankovci enaki in izpolnjujejo vse tehnične zahteve. Zato jih je mogoče uporabljati v prodajnih avtomatih na bankovce in bankomatih kjer koli v euroobmočju.

Eurokovanci

Osem apoenov eurokovanecv – 1, 2, 5, 10, 20 in 50 centov ter 1 € in 2 € – je pripravila delovna skupina direktorjev kovnic, izdajajo pa jih države članice euroobmočja. Medtem ko je skupna stran vseh osmih kovanecv enaka, je druga stran za vsako od 12 držav euroobmočja drugačna, vse pa obkroža 12 zvezd kot simbol Evropske unije. Likovno podobo za skupno stran je izdelal Luc Luycx iz belgijske kovnice Royal Belgian Mint, ki je zmagal na natečaju Evropske komisije. Njegov likovni predlog je pred začetkom izdelave nato odobril še Svet EU. Kovanci za 1, 2 in 5 centov prikazujejo položaj Evrope na zemeljski obli, na kovancih za 10, 20 in 50 centov je Evropa prikazana kot skupina ločenih držav, na kovancih za 1 € in 2 € pa je upodobljena združena Evropa. Tako kot z eurobankovci je tudi z eurokovanci mogoče plačevati kjer koli v euroobmočju, ne glede na njihovo nacionalno stran.

Da bi uporabniki, zlasti slepi in slabovidni, lahko lažje razlikovali med posameznimi apoeni, imajo vsi kovanci več inovativnih elementov. Tako ima na primer vsak zaporedni kovanec v seriji drugačen obod. Zapletena dvokovinska sestava kovanecv za 1 € in 2 € s specifičnimi magnetnimi lastnostmi otežuje ponarejanje teh dveh apoenov. Dodatno zaščito predstavlja tudi napis na obodu kovanecv za 2 €, ki je za vsako državo drugačen.

Vsaka nacionalna kovnica je odgovorna za kakovost svojih kovanecv v skladu s skupnimi pravili. Za zamenjavo gotovine je bilo izdelanih približno 52 milijard eurokovanecv. Ta obseg proizvodnje je odobrila ECB, ki tudi sicer odobri skupno vrednost kovanecv, ki jih izda posamezna država članica.

Uvedba eurobankovcev in eurokovanecv

1. marca 2001 se je začela obsežna večjezična vseevropska kampanja, da bi se ljudje v 12 državah euroobmočja lahko seznanili z novimi bankovci in kovanci ter pripravili na zamenjavo gotovine. Informativna kampanja Euro 2002 je potekala pod geslom „EURO. NAŠ denar“, dopolnjevale pa so jo številne nacionalne pobude.

Pred uvedbo nove valute so bile zaloge eurobankovcev in eurokovanecv dobavljene bankam, te pa so jih nato posredovale drugim organizacijam, ki potrebujejo gotovino, na primer poštam, varnostnim podjetjem za prevoz gotovine, lastnikom prodajnih avtomatov in trgovinam. Zato je bilo 1. januarja 2002 mogoče zelo hitro zamenjati nacionalne bankovce v celotnem euroobmočju. Eurobankovci so bili preddobavljeni tudi bankam zunaj euroobmočja, zlasti v nesodelujočih državah članicah EU ter nekaterih srednje- in vzhodnoevropskih ter mediteranskih državah.

Izdelava eurobankovcev

Pri zamenjavi gotovine v letu 2002 je bila vsaka od 12 centralnih bank držav euroobmočja odgovorna za nabavo vseh sedmih apoenov eurobankovcev, ki so bili potrebni v njeni državi. Od takrat je letna proizvodnja bankovcev (za zamenjavo bankovcev, ki niso več primerni za nadaljnjo uporabo) združena po apoenih in razdeljena med posamezne centralne banke tako, da je vsaka odgovorna za proizvodnjo enega ali več apoenov, ki jih dodeli Svet ECB. Takšen decentralizirani scenarij z združevanjem apoenov bo nadomestil enotni razpisni postopek na ravni Eurosistema, ki se bo začel izvajati najpozneje 1. januarja 2012. Novi postopek je bil razvit v skladu z načelom odprtega tržnega gospodarstva ter v skladu s konkurenčno zakonodajo EU. Njegov cilj je zagotoviti enakopravno obravnavo vseh tiskarn, ki želijo sodelovati pri enotnem razpisnem postopku Eurosistema, ter še naprej zagotavljati preglednost in varnost proizvodnje eurobankovcev. Izvajati se bo začel po prehodnemu obdobju, ki bo dal nacionalnim centralnim bankam in tiskarnam dovolj časa, da se pripravijo na spremembe.

Ukrepi proti ponarejanju

ECB je trdno odločena, da z najvišjimi možnimi standardi zaščiti eurobankovce pred ponarejanjem. Eurobankovci so bili zasnovani in oblikovani tako, da zagotavljajo najsodobnejšo zaščito pred ponarejanjem na svetu. Doslej je število odkritih ponaredkov manjše, kot je bilo pri nacionalnih valutah pred uvedbo eura.

Leta 2002 je ECB ustanovila Center za analizo ponaredkov, ki v obsežni bazi podatkov usklajuje statistične in tehnične informacije o ponaredkih iz nacionalnih analitskih centrov. Zbrane informacije so na voljo vsem organom, ki sodelujejo v boju proti ponarejanju. Poleg tega ECB tesno sodeluje z Europolom, kot tudi z Interpolom in Evropsko komisijo, in povečuje učinkovitost njihovega dela na

tem področju. Posebno tesno sodeluje z Europolom, ki je odgovoren za krepitev sodelovanja med nacionalnimi organi držav članic, pristojnimi za boj proti ponarejanju denarja (zlasti eura). V ECB ima svoj sedež tudi Mednarodni center za preprečevanje ponarejanja (*International Counterfeit Deterrence Centre – ICDC*), v katerem delujejo strokovnjaki ECB in predstavniki drugih ustanov, ki izdajajo bankovce.

ECB zelo natančno spremlja razvoj v grafični industriji in ocenjuje, kolikšno nevarnost lahko predstavljajo različni visokokakovostni ponaredki. Kot odgovor na sodobni tehnološki razvoj Eurosistem namenja velika sredstva za raziskave in razvoj ter išče načine za izboljšanje obstoječih zaščitnih elementov in tehničnih rešitev za prihodnje oblikovanje bankovcev.

Vloga pri izdajanju kovancev

Število kovancev, ki jih lahko izda posamezna država članica, vsako leto določi ECB. Pri tem upošteva oceno vsake države glede obsega kovancev, ki jih bo potrebovala v naslednjem letu.

Apoeni in tehnične specifikacije eurokovanecv so opredeljene v uredbi Sveta ES¹⁷. Vsaka nacionalna kovnica je odgovorna za kakovost svojih kovancev in za njihovo skladnost s tehničnimi specifikacijami, ki zagotavljajo, da je kovance mogoče uporabiti kjer koli v euroobmočju. V skladu s sporazumom z delovno skupino direktorjev kovnic ECB nastopa kot neodvisna ocenjevalka kakovosti kovancev.

Eurokovanecv v obtok dajejo predvsem nacionalne centralne banke Eurosistema v imenu svoje vlade. Imetja kovancev, ki jih imajo nacionalne centralne banke, so enakovredna posojanju javnemu sektorju, vendar so v skladu s členom 6 Uredbe Sveta (ES) št. 3603/93 z dne 13. decembra 1993¹⁸ ta imetja dovoljena kot operativna sredstva, pod pogojem, da ne presegajo 10% kovancev v obtoku (glej razdelek 2.5.5).

3.5 ZBIRANJE IN UREJANJE STATISTIČNIH PODATKOV

ECB pri izvajanju denarne politike in opravljanju ostalih nalog Eurosistema potrebuje vrsto ekonomskih in finančnih podatkov.

Pravna podlaga za statistično funkcijo ECB

V skladu s členom 5.1 Statuta ESCB ima ECB pravico, da zbira statistične podatke v obsegu, ki je potreben za izvajanje ene ali več nalog, navedenih v členu 105 Pogodbe ES in členu 3 Statuta. Pri izpolnjevanju svojih statističnih obveznosti mora ECB delovati učinkovito in si prizadevati, da čim bolj olajša

¹⁷Uredba Sveta (ES) št. 975/98 z dne 3. maja 1998 o apoenih in tehničnih specifikacijah eurokovanecv, namenjenih obtoku (UL L 139, 11.5.1998, str. 6).

¹⁸Uredba Sveta (ES) št. 3603/93 z dne 13. decembra 1993 o opredelitvi pojmov za uporabo prepovedi iz členov 104 in 104b(1) Pogodbe (UL L 332, 31.12.1993, str. 1).

breme, ki ga statistično poročanje predstavlja za kreditne institucije in druge obveznike poročanja.

Statistično dejavnost ECB ureja uredba Sveta¹⁹, ki je bila sprejeta na priporočilo ECB in dopolnjuje določila Statuta in drugih pravnih aktov, sprejetih pred začetkom tretje faze ekonomske in monetarne unije. Ta sekundarna zakonodaja določa troje:

- subjekte, od katerih je ECB upravičena zbirati statistični podatke;
- pravila o zaupnosti;
- izvršilne določbe.

Obseg statistične funkcije ECB

Glavna področja statistične dejavnosti ECB so:

- denarna in bančna statistika ter statistika finančnih trgov, vključno s statistiko o denarnih agregatih in njihovih protipostavkah, obrestnih merah, dolžniških vrednostnih papirjih in delnicah v borzni kotaciji ter nedenarnih finančnih posrednikih;
- statistika plačilne bilance in statistika mednarodnih rezerv Eurosistema, statistika stanja mednarodnih naložb euroobmočja kot celote ter statistika nominalnega in realnega efektivnega tečaja eura;
- finančni računi (vključno s statistiko javnih financ); celoviti sektorski računi (v pripravi).

ECB objavlja širok razpon statističnih podatkov s teh področij, poleg tega pa tudi statistiko o HICP, drugih cenah, stroških, proizvodnji in trgu dela, ki jih večinoma pripravlja Statistični urad Evropskih skupnosti (Eurostat).

Statistično sodelovanje z institucijami Skupnosti in mednarodnimi organizacijami

Kot določa člen 5.1 Statuta ESCB mora ECB pri izvajanju statističnih dejavnosti sodelovati „z institucijami ali organi Skupnosti in s pristojnimi organi držav članic ali tretjih držav ter z mednarodnimi organizacijami“. V ta namen najtesneje sodeluje z Eurostatom. Njunjo sodelovanje je bilo 10. marca 2003 potrjeno z memorandumom o soglasju²⁰ med Eurostatom in statističnim oddelkom ECB. Memorandum statistične pristojnosti razporeja na naslednji način:

¹⁹Uredba Sveta (ES) št. 2533/98 z dne 23. novembra 1998 o zbiranju statističnih informacij s strani Evropske centralne banke (UL L 318, 27.11.1998, str. 8).

²⁰Memorandum o soglasju o ekonomski in finančni statistiki med generalnim direktoratom za statistiko Evropske centralne banke (DG Statistics) in Statističnim uradom Evropskih skupnosti (Eurostat) z dne 10. marca 2003 je objavljen na spletni strani ECB (<http://www.ecb.int>). Nadomešča podoben sporazum med statističnim oddelkom EMI in Eurostatom z dne 26. julija 1995, ki je bil sestavljen na osnovi zaključkov, sprejetih v CMFB v začetku 90. let.

- ECB je pristojna za denarno in bančno statistiko na ravni EU;
- ECB in Komisija si delita pristojnost za statistiko plačilne bilance in sorodne statistike ter za statistiko finančnih računov;
- Komisija je pristojna za statistiko cen in stroškov in druge ekonomske statistike.

ECB in Komisija dvostransko ali prek odborov (predvsem v Odboru za monetarno, finančno in plačilnobilančno statistiko (CMFB)) sodelujeta pri vseh vprašanih skupnega statističnega interesa, vključno z začetkom postopka za sprejetje zakonodaje Skupnosti ali posvetovanjem o njeni zakonodaji.

V zvezi s statističnimi vprašanji ECB vzdržuje tesne stike tudi z drugimi mednarodnimi organizacijami, na primer z Mednarodnim denarnim skladom. Če je le mogoče, statistični podatki ECB izpolnjujejo mednarodne statistične standarde. S tem ECB izpolnjuje zahtevo, da „prispeva k usklajevanju pravil in običajnih postopkov glede zbiranja, urejanja in razpošiljanja statističnih podatkov s področij v njeni pristojnosti“, ki je opredeljena v členu 5.3 Statuta ESCB.

Pomoč nacionalnih centralnih bank

V skladu s členom 5.2 Statuta ESCB so pri pripravi statistik nacionalne centralne banke dolžne pomagati ECB. V praksi te banke (oziroma v nekaterih primerih drugi nacionalni organi) zbirajo podatke od kreditnih institucij in iz drugih virov v svojih državah ter izračunavajo agregate na nacionalni ravni. ECB nato pripravi agregate za euroobmočje.

Omeniti velja, da ta določila veljajo za vse države članice EU in od ustreznih organov v državah zunaj euroobmočja zahtevajo, da pri izvajanju statističnih nalog sodelujejo z ECB. Člen 47.2 Statuta ESCB določa, da „Razširjeni svet sodeluje pri zbiranju statističnih podatkov iz člena 5“. Čeprav pravni instrumenti, ki jih je sprejela ECB, niso zavezujoči v vseh državah zunaj euroobmočja, je Razširjeni svet, in torej nacionalne centralne banke držav zunaj euroobmočja, dolžan prispevati k statističnemu delu ECB.

3.6 EKONOMSKE RAZISKAVE

Kakovostne raziskave so v sodobnem centralnem bančništvu vedno bolj pomembne. To še posebno velja za ECB, ki se pri svojem delu sooča z izzivom brez primere v zgodovini – z izvajanjem enotne denarne politike v območju, ki ga sestavlja več držav.

Namen ekonomskih raziskav v ECB je zagotoviti trdno konceptualno in empirično osnovo za oblikovanje politike in za boljše obveščanje trgov in javnosti o tej politiki. Ekonomske raziskave znotraj Eurosistema so tako usmerjene v poglobljanje znanja o delovanju gospodarstva euroobmočja ter pripravo modelov, orodij in analiz, ki so potrebni za izvajanje denarne politike in drugih nalog Eurosistema.

V številnih primerih raziskave ECB potekajo v okviru organiziranih mrež. Te sestavljajo skupine raziskovalcev, ki sodelujejo v širših in večnamenskih projektih. Pogosto v njih sodelujejo ekonomisti iz ECB, nacionalnih centralnih bank euroobmočja, drugih nacionalnih centralnih bank in drugih oblikovalcev politik ter univerz. ECB v teh projektih sodeluje ter sama ali v sodelovanju z drugimi ustanovami tem mrežam zagotavlja koordinacijsko in organizacijsko podporo.

Druga skupna dejavnost ECB in nacionalnih centralnih bank euroobmočja je makroekonomsko modeliranje euroobmočja. Ekonometrični modeli se uporabljajo v procesu oblikovanja sklepov o denarni politiki (na primer pri pripravi makroekonomskih projekcij strokovnjakov Eurosistema). Poleg tega oblikovanje modelov prispeva tudi k razvoju novih statističnih podatkov. Končno so tu še centralnibančne konference, ki dopolnjujejo raziskovalne dejavnosti Eurosistema, kakršna so na primer centralnibančne konference ECB in konference Mednarodnega raziskovalnega foruma o denarni politiki.

3.7 PRISPEVEK ECB K BONITETNEMU NADZORU IN FINANČNI STABILNOSTI

Člen 105(5) Pogodbe ES Eurosistemu nalaga, da prispeva „*k nemotenemu vodenju politik pristojnih oblasti glede bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema*“.

Institucionalni okvir

Institucionalni okvir za bančni nadzor, ki ga vzpostavlja zakonodaja Skupnosti, temelji na dveh osnovnih načelih:

- nacionalna pristojnost po načelu „nadzora domače države“, minimalna usklajenost osnovnih konceptov in „vzajemno priznavanje“;
- sodelovanje med pristojnimi organi.

Nadzor domače države in vzajemno priznavanje

Po načelu nadzora domače države so za nadzor kreditnih institucij odgovorni pristojni organi države članice, v kateri je institucija pridobila dovoljenje za opravljanje svojih dejavnosti. Načelo vzajemnega priznavanja pomeni, da lahko vsaka kreditna institucija z licenco opravlja lokalne ali čezmejne bančne storitve v vsej Evropski uniji na osnovi medsebojnega priznavanja bančnih licenc in nadzornih praks v vsej EU. V ta namen zakonodaja Skupnosti zahteva minimalno usklajenost osnovnih konceptov, kot so na primer pojem kreditne institucije, kriteriji za izdajo licenc bankam, skupni standardi bonitetnega nadzora in računovodska načela.

Nadzorne naloge se torej izvajajo na nacionalni ravni in so razdeljene glede na institucionalno ureditev v posamezni državi članici EU. V nekaterih bančni nadzor pretežno ali celo izključno izvajajo nacionalne centralne banke. V drugih bančni nadzor izvajajo ločeni organi, ki pa vseeno sodelujejo s svojo centralno banko.

Ekonomska in monetarna unija je uvedla ločevanje med pristojnostjo za denarno politiko (zdaj celotno euroobmočje) in pristojnostjo za nacionalno nadzorno politiko (domača država), kar je v več državah članicah EU povzročilo precejšnje spremembe v nacionalni institucionalni in operativni ureditvi. To velja tudi za obseg nadzornih funkcij, ki segajo zunaj bančnega sektorja. Posledično se nadzor v vseh segmentih finančnih trgov vse bolj koncentrira v enem samem nadzornem organu.

Sodelovanje med nacionalnimi nadzornimi organi

Nacionalni nadzorni organi so že zgodaj v procesu globalizacije finančnih trgov in rasti obsega čezmejnih dejavnosti spoznali, da morajo za uspešno izvajanje svojih nalog med seboj sodelovati. Že v 70. letih sta bila na evropski ravni ustanovljena dva foruma za večstransko sodelovanje na področju bančnega nadzora:

- *Group de Contact*, odbor organov za bančni nadzor v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP), je bil ustanovljen z namenom, da obravnava vprašanja, ki so povezana s praksami na področju pravne ureditve in nadzora bančništva, tudi na ravni posameznih primerov.
- *Banking Supervision Group*, ki jo je oblikoval Odbor guvernerjev, je pripravila temelje za sedanjo ureditev, ki jo vzpostavlja ECB.

Avtorji Maastrichtske pogodbe so se zavedali, da bo ekonomska in monetarna unija povečala potrebo po sodelovanju na področju nadzora. Vendar pa je v odsotnosti jasne vizije okrepljenega sodelovanja Pogodba pustila vse možnosti odprte. Mandat za ESCB je bil oblikovan zelo splošno in brez opredelitve instrumentov, vloga ECB pa je bila omejena na svetovalne naloge. V skladu s pooblastilno določbo iz člena 105(6) Pogodbe ES in člena 25.2 Statuta ESCB lahko Svet EU, s privolitvijo Evropskega parlamenta, prenese na ECB „posebne naloge, ki se nanašajo na politike bonitetnega nadzora kreditnih in drugih finančnih institucij, z izjemo zavarovalnic“.

Pooblastilna določba ni bila aktivirana v nedavni reformi institucionalne ureditve EU v zvezi s finančno stabilnostjo, ki naj bi okrepila sodelovanje v okviru ekonomske in monetarne unije in enotnega trga. Sodelovanje na področju finančne ureditve, nadzora in stabilnosti je bilo preurejeno leta 2004. *Lamfalussyjev okvir*, ki se je že uporabljal v storitvenem sektorju, je bil razširjen na vse ostale finančne sektorje. S sprejemom novega okvira se bo po pričakovanih povečala prilagodljivost in učinkovitost regulativnega procesa. Uvedeno je bilo razlikovanje med „zakonodajo prve ravni“ (ki jo Svet EU in Evropski parlament sprejemata v postopku soodločanja) in „zakonodajo druge ravni“, ki obsega izvedbene ukrepe, ki jih lahko regulativni odbori („odbori druge ravni“) sprejmejo hitreje in prožneje. Nadzorni odbori („odbori tretje ravni“) skrbijo za bolj dosledno izvajanje direktiv Skupnosti in si prizadevajo za konvergenco nadzornih praks.

Na področju bančne zakonodaje in nadzora sta nova odbora, in sicer Evropski odbor za bančništvo (*European Banking Committee*, druga raven), ki je nadomestil Svetovalni odbor za bančništvo (*Banking Advisory Committee*), in Odbor evropskih bančnih nadzornikov (*Committee of European Banking*

Supervisors, tretja raven), ki vključuje Groupe de Contact. Odbor za finančne storitve (*Financial Services Committee*) Ekonomsko-finančnemu svetu svetuje in zagotavlja pregled v zadevah, ki so povezane s finančnimi trgi.

Prispevek ECB

Prispevek ECB „*k nemotenemu vodenju politik pristojnih oblasti glede bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema*“ obsega:

- krepitev sodelovanja med centralnimi bankami in nadzornimi organi pri vprašanih politikah, ki so skupnega interesa na področju bonitetnega nadzora in finančne stabilnosti;
- izvajanje svetovalne funkcije v skladu s členoma 4 in 25.1 Statuta ESCB;
- sodelovanje z drugimi ustreznimi forumi, ki delujejo v Evropi.

ECB krepi sodelovanje med centralnimi bankami in nadzornimi organi tako, da zagotavlja pogoje za delovanje Odbora za bančni nadzor (BSC). BSC je odbor ESCB (glej razdelek 2.5.2), ki ga je Svet ECB ustanovil leta 1998, da bi prevzel naloge dotedanjega Pododbora za bančni nadzor, ki ga je leta 1990 oblikoval Odbor guvernerjev in je bil nato leta 1994 ustanovljen pri EMI. Odbor združuje visoke predstavnike ECB, nacionalnih centralnih bank ter nadzornih organov držav članic EU. Njegov mandat, ki je bil zadnjič pregledan leta 2004, je pomagati Eurosistemu pri izvajanju zakonskih nalog na področju bonitetnega nadzora kreditnih institucij in zagotavljanju stabilnosti finančnega sistema.

S sodelovanjem med Eurosistemom in nacionalnimi nadzornimi organi BSC pripomore k temu, da se o vrsti različnih vprašanj razmišlja tudi z vseevropske perspektive. S tem dopolnjuje nacionalne poglede na vprašanja finančne stabilnosti in prispeva k oblikovanju skupnih stališč glede izzivov, ki jih prinaša vse tesneje povezan bančni sistem. V svojih skupnih analizah odbor obravnava predvsem strukturne spremembe, ki vplivajo na bančni sektor, trdnost bančnih in finančnih struktur ter dejavnike, ki bi lahko ogrozili njihovo stabilnost. Poleg tega deluje tudi kot kanal za dvostranski pretok informacij med Eurosistemom in nacionalnimi nadzornimi organi.

Odbor tudi pomaga ECB pri izvajanju svetovalnih nalog na področju bančnega nadzora in finančne stabilnosti. V skladu s členom 4 Statuta je potrebno predhodno posvetovanje z ECB o osnutkih zakonodaje na ravni držav članic ali Skupnosti. Člen 25.1 Statuta tudi določa, da ECB lahko svetuje o obsegu in načinu izvajanja zakonodaje Skupnosti, ki se nanaša na bančni nadzor in finančno stabilnost.

In končno, ECB sodeluje v drugih relevantnih forumih, ki delujejo na področju bonitetnega nadzora in finančne stabilnosti. Poleg obstoječih vezi z Baselskim odborom (glej razdelek 5.4.5) bo ECB ob pomoči BSC prispevala k novi strukturi EU na področju finančne ureditve, nadzora in stabilnosti prek sodelovanja v Evropskem odboru za vrednostne papirje (*European Securities Committee*) in dveh novih navedenih odborih.

3.8 FINANČNI ODNOSI ZNOTRAJ EUROSISTEMA

Vse nacionalne centralne banke euroobmočja imajo finančno avtonomijo in naloge Eurosistema večinoma izvajajo na lastne stroške in lastno tveganje. Vseeno pa znotraj sistema na dveh področjih obstajajo finančni odnosi:

- i.) nacionalne centralne banke euroobmočja so vplačale svoj delež v kapital ECB, ECB so oskrbele z deviznimi rezervami in so udeležene v izidu poslovanja ECB;
- ii.) nacionalne centralne banke euroobmočja si delijo „denarne prihodke“, tj. prihodke, ki jih ustvarijo z izvajanjem funkcije denarne politike Eurosistema.

Njihove pravice in obveznosti, ki izhajajo iz teh dveh področij, so med centralnimi bankami razdeljene glede na ključ za vpis kapitala ECB. Metoda za določitev in spreminjanje tega ključa je opisana v okviru 16.

3.8.1 Finančni viri ECB

Finančni viri ECB obsegajo predvsem lastna sredstva, devizne rezerve in terjatve do nacionalnih centralnih bank, ki izvirajo iz deleža ECB v izdaji eurobankovcev.

Okvir 16 Ključ za vpis kapitala ECB

Ključ za vpis kapitala ECB ne določa le vpisa kapitala ECB s strani nacionalnih centralnih bank (člen 28 Statuta ESCB), ampak, ker je prilagojen za deleže nacionalnih centralnih bank zunaj euroobmočja, predstavlja tudi merilo za razdelitev naslednjih finančnih pravic in obveznosti med nacionalne centralne banke euroobmočja:

- prispevek v devizne rezerve ECB (člen 30 Statuta);
- dodelitev eurobankovcev v obtoku med nacionalne centralne banke in razporeditev denarnih prihodkov (člen 32 Statuta);
- razporeditev letnega poslovnega izida ECB (člen 33 Statuta);
- ponderiranje glasovalnih pravic v Svetu ECB pri odločanju o finančnih vprašanjih, opredeljenih v členih 28, 30, 32 in 33 Statuta.

Na podlagi člena 29 Statuta ESCB se deleži nacionalnih centralnih bank v ključu za vpis kapitala ECB ponderirajo glede na delež zadevne države v celotnem prebivalstvu in BDP Evropske unije, ki ju ugotovi in ECB posreduje Evropska komisija v skladu s pravili Sveta EU.

Ključ je bil prvič izračunan leta 1998, ko je bila ustanovljena ECB, in se prilagodi vsakih pet let. Prva prilagoditev ključa za vpis kapitala ECB je začela veljati 1. januarja 2004, naslednja prilagoditev pa je bila opravljena 1. maja 2004 ob širitvi EU²¹.

²¹ Glej sporočili za javnost ECB z dne 30. decembra 2003 in 26. aprila 2004 o ključu za vpis kapitala ECB.

Tabela 4 **Kapitalski ključ ECB (%)**

Nacionalna centralna banka	Od 1. junija 1998 do 31. decembra 2003	Od 1. januarja 2004 do 30. aprila 2004	Od 1. maja 2004
Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique	2,8658	2,8297	2,5502
Deutsche Bundesbank	24,4935	23,4040	21,1364
Bank of Greece	2,0564	2,1614	1,8974
Banco de España	8,8935	8,7801	7,7758
Banque de France	16,8337	16,5175	14,8712
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	0,8496	1,0254	0,9219
Banca d'Italia	14,8950	14,5726	13,0516
Banque centrale du Luxembourg	0,1492	0,1708	0,1568
De Nederlandsche Bank	4,2780	4,4323	3,9955
Oesterreichische Nationalbank	2,3594	2,3019	2,0800
Banco de Portugal	1,9232	2,0129	1,7653
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,3970	1,4298	1,2887
<i>Delna vsota za nacionalne centralne banke euroobmočja</i>	<i>80,9943</i>	<i>79,6384</i>	<i>71,4908</i>
Česká národní banka	-	-	1,4584
Danmarks Nationalbank	1,6709	1,7216	1,5663
Eesti Pank	-	-	0,1784
Central Bank of Cyprus	-	-	0,1300
Latvijas Banka	-	-	0,2978
Lietuvos bankas	-	-	0,4425
Magyar Nemzeti Bank	-	-	1,3884
Central Bank of Malta	-	-	0,0647
Narodowy Bank Polski	-	-	5,1380
Banka Slovenije	-	-	0,3345
Národná banka Slovenska	-	-	0,7147
Sveriges Riksbank	2,6537	2,6636	2,4133
Bank of England	14,6811	15,9764	14,3822
<i>Delna vsota za nacionalne centralne banke zunaj euroobmočja</i>	<i>19,0057</i>	<i>20,3616</i>	<i>28,5092</i>
Skupaj	100,0000	100,0000	100,0000

Lastna sredstva

Lastna sredstva ECB so protipostavke vplačanega kapitala in rezervnega sklada ter splošnih rezervacij za tečajna in obrestna tveganja. Njihov namen je ustvarjati prihodke za kritje upravnih stroškov ECB in blažiti morebitne izgube, do katerih lahko pride zaradi imetja tveganih finančnih sredstev, zlasti deviznih sredstev.

Kapital ECB

Kapital ECB so vpisale nacionalne centralne banke ESCB v sorazmerju s svojim deležem v kapitalnem ključu ECB (glej okvir 16). Člen 28 Statuta ESCB je začetni kapital določil na ravni 5.000 milijonov EUR. V skladu s členom 49.3 Statuta, kakor je bil spremenjen s Pristopno pogodbo, se je 1. maja 2004 vpisani kapital ECB povečal sorazmerno s ponderji nacionalnih centralnih bank novih držav članic v razširjenem kapitalnem ključu in zdaj znaša 5.564.669.247 EUR. To povečanje je omogočilo, da zaradi ponderiranja novih nacionalnih centralnih bank v kapitalnem ključu ni bilo treba bistveno zmanjšati zneskov kapitala, ki so ga nacionalne centralne banke vplačale pred 1. majem 2004.

Nacionalne centralne banke euroobmočja so svoj znesek vplačale v celoti. Trenutno v celoti vplačani vpisi nacionalnih centralnih bank euroobmočja v kapital ECB skupaj znašajo 3.978.226.562 EUR.

Kot določa člen 48 Statuta, nacionalnim centralnim bankam zunaj euroobmočja ni treba vplačati svojega deleža vpisanega kapitala. Namesto tega morajo prispevati h kritju operativnih stroškov, ki jih ima ECB v zvezi z nalogami, ki jih opravlja zanje. Po sklepu Razširjenega sveta ECB ti prispevki znašajo 7% zneska, ki bi ga morale te države vplačati, če bi sodelovale v ekonomski in monetarni uniji.

Trenutno prispevki nacionalnih centralnih bank zunaj euroobmočja skupaj znašajo 111.050.988 EUR. Bankam ne dajejo pravice od kakršnega koli deleža v dobičku ECB, prav tako pa jim ni treba prispevati h kritju morebitnih izgub ECB.

Kot določata člen 28.2 Statuta ESCB in Uredba Sveta z dne 8. maja 2000²², se kapital ECB lahko poveča za največ 5.000 milijonov EUR. V skladu s to uredbo se Svet ECB za povečanje lahko odloči, „da bi ohranil primernost kapitalne osnove, ki je potrebna za podporo poslovanju ECB“.

Splošni rezervni sklad

Kot določa člen 33 Statuta ESCB, Svet ECB lahko sklene, da največ 20% čistega dobička ECB prenese v splošni rezervni sklad, vendar največ do vrednosti, ki je enaka 100% kapitala ECB. ECB je svoj čisti dobiček v rezervni sklad prenesla v letih 2000 in 2001. Ob koncu leta 2002 je bilo v skladu tako 773 milijonov EUR. Ker je v letih 2003 in 2004 akumulirane rezerve uporabila za kritje izgub, se je vrednost sklada pozneje zmanjšala na nič.

Devizna rezervna sredstva

Devizne rezerve izvirajo predvsem iz sredstev, ki so jih na ECB prenesle nacionalne centralne banke euroobmočja v skladu s členom 30.1 Statuta (glej razdelek 3.2.2). Višina teh rezerv se je z leti spreminjala zaradi deviznih transakcij in sprememb vrednotenja. Ob koncu leta 2003 so devizne rezerve ECB v eurski protivrednosti znašale približno 38 milijard EUR.

²²Uredba Sveta (ES) št. 1009/2000 z dne 8. maja 2000 o povečanju kapitala Evropske centralne banke (UL L 115, 16.5.2000, str. 1).

Kot protipostavka začetnega prenosa deviznih rezerv so pri ECB nastale obveznosti do nacionalnih centralnih bank euroobmočja v višini približno 40 milijard EUR. Te obveznosti so denominirane v eurih in določene z vrednostjo sredstev v času prenosa²³. Obrestovane so po zadnji razpoložljivi mejni obrestni meri za operacije glavnega refinanciranja Eurosistema in prilagojene tako, da odražajo ničelno stopnjo donosa na komponento zlata.

Devizne rezerve in z njimi povezane obveznosti predstavljajo zelo velik delež sredstev in obveznosti v bilanci stanja ECB ter so vir precejšnjih tečajnih in obrestnih tveganj. Ta tveganja so se uresničila v letih 2000, 2003 in 2004: v letu 2000 je ECB ustvarila velike dobičke z interventnimi prodajami ameriških dolarjev in japonskih jenov; nasprotno pa je tako v letih 2003 in 2004 utrpela precejšnje izgube, ko se je vrednost ameriškega dolarja do eura skokovito znižala in je tečaj dolarja padel pod nabavno vrednost deviznih imetij ECB.

Terjatve in obveznosti iz izdajanja eurobankovcev

Od leta 2002 je ECB dodeljen delež v višini 8% skupne vrednosti eurobankovcev v obtoku (glej razdelek 3.4). Ta delež je v bilanci stanja razkrit kot postavka obveznosti „bankovci v obtoku“ in je konec leta 2005 znašal 45 milijard EUR.

Delež ECB v skupnem obsegu izdaje eurobankovcev je krit s terjatvami do nacionalnih centralnih bank, ki bankovce ECB dajejo v obtok. Te terjatve so obrestovane po zadnji razpoložljivi mejni obrestni meri za operacije glavnega refinanciranja Eurosistema. Te obresti so prihodek ECB od izdaje denarja (denarni prihodka), ki pa se nacionalnim centralnim bankam posebej razporedi konec leta. Razporedi se v celoti, razen če je čisti dobiček ECB za dano leto, po prenosu v katero koli rezervacijo za tečajna ali obrestna tveganja ali iz nje, manjši od prihodka iz naslova eurobankovcev v obtoku²⁴. V tem primeru se del ali celoten znesek prihodka od izdaje denarja zadrži za kritje morebitnega primanjkljaja.

Razporeditev dobička in primanjkljaja

Zaradi specifične strukture bilance stanja (z zelo veliko devizno komponento na strani sredstev) na poslovni izid ECB močno vplivajo spremembe deviznega tečaja in obrestnih mer. Če na primer tečaj ameriškega dolarja do eura pade za samo 100 bazičnih točk, se čisti dobiček ECB zmanjša za približno 300 milijonov EUR, kar je približno toliko, kot so znašali celotni upravni stroški ECB v letu 2005.

V skladu s členom 33.1 Statuta ESCB se čisti dobiček ECB, zmanjšan za vmesne razporeditve njenega prihodka od izdaje denarja in morebitne prenose v

²³Skupne obveznosti do nacionalnih centralnih bank se spreminjajo s spremembo kapitalnega ključa ECB, ko se ponderji nacionalnih centralnih bank Eurosistema spremenijo glede na ponderje nacionalnih centralnih bank nečlanice Eurosistema, kar slednjim omogoča, da sčasoma dobijo terjatve ustreznega ponderja, ne da bi prekršile predpisano zgornjo mejo eurske vrednosti rezervnih sredstev, ki se smejo prenesti na ECB.

²⁴Glej Sklep ECB/2005/11 z dne 17. novembra 2005 o razdelitvi prihodka Evropske centralne banke iz naslova eurobankovcev v obtoku med nacionalne centralne banke sodelujočih držav članic, UL L 311, 26.11.2005, str. 41.

splošni rezervni sklad, razporedi med nacionalne centralne banke euroobmočja sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži.

V primeru izgube člen 33.2 Statuta določa, da se primanjkljaj pokrije iz sklada splošnih rezerv ECB in po potrebi na podlagi odločitve Sveta ECB iz denarnih prihodkov v določenem poslovnem letu sorazmerno z višino in do višine zneskov, porazdeljenih nacionalnim centralnim bankam (glej razdelek 3.8.2). Tako je bila neto izguba, ki jo je imela ECB v poslovnem letu 2003 (476 milijonov EUR), pokrita iz splošnega rezervnega sklada. Druga možnost je bila uporabljena v poslovnem letu 2004, ko je imela ECB izgubo v višini približno 1,6 milijarde EUR. Medtem ko je bilo 300 milijonov EUR mogoče pokriti iz splošnega rezervnega sklada, ki je bil s tem izčrpan, je bil preostanek pokrit z zadržanjem denarnih prihodkov, ki so jih tisto leto skupaj ustvarile nacionalne centralne banke.

3.8.2 Delitev denarnih prihodkov

V skladu s členom 32 Statuta ESCB se „denarni prihodki“ – tj. prihodki, ki jih ustvarjajo nacionalne centralne banke pri izvajanju nalog denarne politike Eurosistema – razporedijo med nacionalne centralne banke sorazmerno z njihovim deležem v kapitalu ECB.

Delitev prihodkov znotraj Eurosistema je omejena na denarni prihodek, vsi drugi prihodki, ki jih ustvarjajo nacionalne centralne banke (na primer prihodki iz njihovih lastnih finančnih sredstev), pa ostanejo v nacionalni centralni banki, ki jih je ustvarila. Konceptualno gledano nacionalne centralne banke ustvarijo denarne prihodke s tistimi sredstvi, ki so protipostavke njihovih obveznosti tako v zvezi z izdanimi bankovci kot z depoziti kreditnih institucij. Ker se depoziti kreditnih institucij pri nacionalnih centralnih bankah obrestujejo po obrestnih merah, ki so blizu ali enake tržnim, za Eurosistem ne predstavljajo pomembnega vira prihodkov, denarni prihodki pa izhajajo predvsem iz prihodka od izdaje denarja. To je prihodek, ki izhaja iz izključne pravice ECB in nacionalnih centralnih bank, da izdajajo neobrestovane bankovce, ki imajo status zakonitega plačilnega sredstva.

Denarni prihodek je treba deliti, ker v območju enotne valute denarne obveznosti nacionalnih centralnih bank lahko prosto in avtonomno prehajajo z ene nacionalne centralne banke na drugo. To še posebno velja za obveznosti nacionalnih centralnih bank iz naslova eurobankovcev, ki so glavni vir denarnega prihodka. Kot je že omenjeno v razdelku 3.4, so eurobankovci zakonito plačilno sredstvo v celotnem euroobmočju in se ne vračajo v državo, kjer so bili izdani. Poleg tega se na povezanem eurskem denarnem trgu kreditne institucije lahko svobodno odločijo, ali bodo svoje potrebe po centralnobančnem denarju pokrile z izposojanjem pri svoji domači nacionalni centralni banki ali pri nasprotni stranki na domačem denarnem trgu ali pa s pridobitvijo sredstev pri čezmejnih nasprotnih strankah na denarnem trgu. Ta možnost izbire vpliva na vrsto sredstev, ki jih posamezna nacionalna centralna banka pridobi v zameno za izdajo primarnega denarja, in posledično na njen dejanski denarni prihodek. Zato je ustvarjanje centralnobančnega denarja mogoče nadzorovati samo na ravni Eurosistema; nobena posamezna nacionalna centralna banka nima nadzora nad velikostjo in naravo svojih denarnih sredstev in obveznosti.

Delitev denarnega prihodka je pomembna v dveh pogledih: zagotavlja pravično razporeditev prihodka Eurosistema med njegove članice in ščiti funkcionalno celovitost sistema. Namen je zagotoviti, da denarni prihodek prejme nacionalna centralna banka države, ki ga je ustvarila, in ne države, ki ga je v začetku prejela.

Kapitalski ključ ECB, ki temelji na kombinaciji deleža v BDP in prebivalstvu Eurosistema (glej okvir 16), se uporablja kot približek prispevka države članice k skupnemu denarnemu prihodu Eurosistema. Njegova uporaba obenem zagotavlja, da se prihodek od eurobankovcev, ki jih imajo nerezidenti euroobmočja, pravično razdeli med države euroobmočja.

Z delitvijo denarnega prihodka je zagotovljena tudi funkcionalna celovitost Eurosistema. S tem, ko se vsaki nacionalni centralni banki vnaprej dodeli določen delež v denarnem prihodu, se vsaki nacionalni centralni banki omogoči, da izvaja decentralizirane operacije Eurosistema, in onemogoči tekmovalne vzgibe, ki so v nasprotju z enotno naravo politik ECB.

Denarni prihodek nacionalnih centralnih bank se izračuna tako, da se določijo finančna sredstva za izravnavo denarnih obveznosti, nato pa se izmeri prihodek od teh sredstev v skladu s pravili, ki jih opredeli Svet ECB²⁵. Tako določena finančna sredstva obsegajo sredstva, na katera neposredno vplivajo operacije denarne politike Eurosistema²⁶, uporabi pa se lahko tudi določeno količino zlata. Prihodek od teh sredstev združijo nacionalne centralne banke po odbitku izplačanih obresti za depozite kreditnih institucij, izplačanih obresti za obveznosti znotraj Eurosistema (ki so nadomestek za denarne obveznosti) in izjemoma posebnih izgub, ki lahko nastanejo zaradi operacij denarne politike, ki jih izvajajo nacionalne centralne banke v imenu Eurosistema.

Opisana pravila bodo postopno uvedena in bodo v celoti začela veljati v letu 2008. Do takrat razporejanje denarnega prihodka znotraj Eurosistema urejajo prehodne določbe, ki blažijo vpliv, ki ga bo na dohodke nacionalnih centralnih bank imela takšna ureditev²⁷.

²⁵Sklep ECB/2001/16 z dne 6. decembra 2001 o razdelitvi denarnega prihodka nacionalnih centralnih bank sodelujočih držav članic za poslovno leto 2002 (UL L 337, 20.12.2001, str. 55), kakor je bil spremenjen s Sklepom ECB/2003/22 z dne 18. decembra 2003 (UL L 9, 15.1.2004, str. 39).

²⁶To so posojila kreditnim institucijam in neto terjatve do drugih sodelujočih nacionalnih centralnih bank, do katerih pride zaradi čezmejnih premikov denarja prek sistema TARGET in dogovorov za razporeditev bankovcev v obtoku med centralne banke Eurosistema.

²⁷Prehodni režim zmanjšuje razlike v ustvarjenem denarnem prihodu, do katerih prihaja v nacionalnih centralnih bankah, ker je bil njihov delež bankovcev, izdanih v euroobmočju pred letom 2002, višji ali nižji, kot je njihov delež v kapitalu ECB. Višina denarnega prihodka, ki ga prispeva vsaka posamezna nacionalna centralna banka, se ustrezno prilagodi s kompenzacijskim faktorjem, ki je povezan s povprečnim deležem vsake od njih v skupnem obsegu bankovcev v obtoku med sredino leta 1999 in sredino leta 2001. Ti kompenzacijski faktorji se bodo postopno zmanjšali na nič do leta 2008, ko se bo denarni prihodek v celoti razporejal v skladu s kapitalskim ključem ECB.

3.9 UPRAVLJANJE REZERV ZA POOBLAŠČENE TUJE STRANKE

V letu 2005 je Eurosistem zaradi vse večje uporabe eura kot mednarodne rezervne valute sprejel skupni okvir za zagotavljanje celovitega sklopa storitev upravljanja rezerv v eurih tujim pooblaščenim strankam (centralnim bankam, denarnim oblastem, vladnim agencijam držav zunaj euroobmočja in mednarodnim organizacijam). Eden ključnih vidikov tega okvira je zagotavljanje storitev upravljanja rezerv prek enotne dostopne točke v euroobmočju, za katero veljajo pretežno usklajeni pogoji, ki so v skladu s splošnimi tržnimi standardi. Centralne banke Eurosistema, ki delujejo kot enotna dostopna točka (trenutno so to Deutsche Bundesbank, Banco de España, Banque de France, Banca d'Italia, Banque centrale du Luxembourg in De Nederlandsche Bank), so „ponudniki storitev Eurosistema“ in izvajajo vse storitve upravljanja rezerv. Te segajo od vodenja skrbniških računov in s tem povezanih skrbniških (hrambnih) in poravnalnih storitev do gotovinskih in naložbenih storitev. Poleg tega lahko ponudniki storitev Eurosistema in druge centralne banke Eurosistema v konkretnih primerih ponudijo tudi dodatne storitve upravljanja rezerv v eurih. ECB usklajuje dejavnosti na najvišji ravni in zagotavlja nemoteno delovanje okvira.

Jean-Claude Trichet,
predsednik ECB, med
zaslišanjem v Evropskem
parlamentu septembra 2005

4 ECB IN EVROPSKA SKUPNOST

V skladu s členom 108 Pogodbe ES deluje ECB popolnoma samostojno in v lastnem imenu ob upoštevanju meja pristojnosti po tej pogodbi. Kljub temu je kot organizacija, ustanovljena z zakonodajo Skupnosti, ki opravlja funkcijo oblikovanja in izvajanja politik po Pogodbi ES, vpeta v institucionalni okvir Skupnosti.

Pogodba torej združuje neodvisnost ECB (in nacionalnih centralnih bank) pri izpolnjevanju ciljev Eurosistema z določili, ki zagotavljajo:

- demokratično odgovornost ECB;
- učinkovit dialog in sodelovanje med ECB ter institucijami in organi Skupnosti;
- sodni nadzor zakonskih aktov ECB, ki ga izvaja Sodišče Evropskih skupnosti;
- zunanje preverjanje finančnega poslovanja in poštenosti ECB.

4.1 NEODVISNOST

Temeljni kamen denarne ureditve v euroobmočju je neodvisnost ECB in nacionalnih centralnih bank euroobmočja od političnih vplivov. Ta neodvisnost je zagotovljena s Pogodbo ES in Statutom ESCB in ne s sekundarno zakonodajo, zato ima „ustavni“ status.

Neodvisnost ECB izhaja tudi iz njenega temeljnega cilja – ohranjati stabilnost cen – ter iz njene izključne pristojnosti za denarno politiko in z njo povezanih nalog v euroobmočju. ECB mora biti zaščitena pred vsemi oblikami vplivanja, ki bi lahko ogrozile doseganje tega cilja. Neodvisna centralna banka lažje dosega svoj temeljni cilj ohranjanja cenovne stabilnosti, obenem pa v javnosti velja za bolj verodostojno kot od vlade odvisna centralna banka. Vlade namreč pogosto vodijo drugi cilji, zato po mnenju finančnih trgov in širše javnosti ne dajejo vedno prednosti cenovni stabilnosti, če se različni cilji izključujejo.

Neodvisnost ECB zato ni cilj sam po sebi, ampak prej nujna sestavina denarne ureditve, katere glavni cilj je zagotavljati cenovno stabilnost.

Pojem neodvisnosti zajema:

- institucionalno neodvisnost,
- pravno neodvisnost,
- osebno neodvisnost članov organov odločanja,
- funkcionalno in operativno neodvisnost,
- finančno in organizacijsko neodvisnost.

Glede na specifično vlogo Eurosistema neodvisnost velja tudi za nacionalne centralne banke in njihove organe odločanja. Pomen tega pojma za sistemske zakone nacionalnih centralnih bank je v svojih konvergenčnih poročilih, sestavljenih v skladu s členoma 121(2) in 122(2) Pogodbe ES (glej razdelek 1.2.2), opredelil EMI, pozneje pa jih je prav tako v konvergenčnih poročilih potrdila ECB.

4.1.1 Institucionalna neodvisnost

Ključna določba Pogodbe, ki vzpostavlja neodvisnost ECB, je člen 108. Ta v prvem stavku izrecno določa naslednje: „*Pri izvajanju svojih pooblastil ter opravljanju nalog in dolžnosti po tej pogodbi in tem statutu ESCB ne smejo niti ECB niti nacionalne centralne banke, pa tudi noben član njihovih organov odločanja zahtevati ali sprejemati navodil od institucij ali organov Skupnosti, vlad držav članic ali katerih koli drugih organov.*“ V skladu s tem členom je protizakonito sprejemati ali zahtevati navodila od katerega koli organa, ne glede na to, ali gre za javni ali zasebni, nacionalni ali mednarodni organ, pri čemer je poudarek na izrazu „navodila“. Člen 108 tako ne izključuje iskanja ustreznih informacij pri teh organih in dialoga z njimi.

Prepoved sprejemanja navodil dopolnjuje prostovoljna zaveza institucij in organov Skupnosti ter vlad držav članic. Drugi stavek tako določa, da se ti organi „*obvezujejo, da bodo to načelo spoštovali in ne bodo poskušali vplivati na člane organov odločanja ECB ali nacionalnih centralnih bank pri opravljanju njihovih nalog*“. To pomeni, da se morajo vzdržati poskusov, da bi dajali navodila članom organov odločanja ECB in nacionalnih centralnih bank ter skušali vplivati nanje.

4.1.2 Pravna neodvisnost

ECB in nacionalne centralne banke so pravne osebe (glej razdelek 2.1), kar je predpogoj za neodvisnost članic Eurosistema. Za ECB pravna neodvisnost med drugim pomeni pravico do tožbe na Sodišču Evropskih skupnosti z namenom potrditve svojih posebnih pravic, če jih krati institucija Skupnosti ali država članica.

4.1.3 Osebna neodvisnost

V podkrepitev institucionalne neodvisnosti statut ščiti tudi osebno neodvisnost članov organov odločanja ECB. V tem okviru določa predvsem razmeroma dolge mandate:

- najmanj petletni mandat za guvernerje nacionalnih centralnih bank, ki so lahko ponovno imenovani;

- osemletni mandat za člane Izvršilnega odbora ECB¹, ki pa ne morejo biti ponovno imenovani.

Član organa odločanja ECB ne more biti diskrecijsko razrešen zaradi (ne)uspešnosti preteklih politik. Razrešen je lahko samo v primeru, da ne izpolnjuje več pogojev, zahtevanih za opravljanje njegovih dolžnosti, ali če je zagrešil hujšo kršitev. V tem primeru lahko Svet ECB ali Izvršilni odbor zaprosi Evropsko sodišče, da člana Izvršilnega odbora *prisilno razreši* (člen 11.4 Statuta ESCB).

V enakih okoliščinah lahko pristojni nacionalni organ *razreši* guvernerja nacionalne centralne banke po postopku, ki je določen v statutu te nacionalne centralne banke. Zadevni guverner ali Svet ECB lahko zadevo predloži Sodišču, ki je pristojno za takšne primere (člen 14.2 Statuta ESCB).

V skladu s statuti nacionalnih centralnih bank (kot so bili spremenjeni v skladu s členom 109 Pogodbe ES) so pred diskrecijsko razrešitvijo zaščiteni tudi drugi člani organov odločanja nacionalnih centralnih bank, vendar pa drugi člani nimajo pravice, da zadevo predložijo Evropskemu sodišču.

4.1.4 Funkcionalna in operativna neodvisnost

Funkcionalna in operativna neodvisnost je opredeljena v več določilih Statuta ESCB. V ta namen je ECB dobila vse pristojnosti, ki jih potrebuje za izvajanje svojega temeljnega cilja, tj. ohranjanje cenovne stabilnosti. Tako ima na primer Eurosistem izključno pristojnost za denarno politiko in monopol nad izdajanjem bankovcev. Pravica držav članic do izdaje kovancev je omejena na nižje apoene, obseg izdaje pa mora odobriti ECB. To pomeni, da nobenega zakonitega plačilnega sredstva ni mogoče izdati proti volji ECB, kar daje ECB popoln nadzor nad primarnim denarjem v euroobmočju.

Institucionalna ureditev na področju tečajne politike zagotavlja skladnost s ciljem ohranjanja cenovne stabilnosti tako za enotno denarno politiko kot tudi za tečajno politiko (člen 4 Pogodbe ES). Z istim namenom se uradne devizne rezerve v Eurosistemu koncentrirajo; ECB nadzira njihovo uporabo kot tudi uporabo operativnih deviznih rezerv držav članic (glej razdelek 3.2).

Poleg tega člen 101 Pogodbe ES Eurosistemu prepoveduje dajanje posojil javnemu sektorju. Ta prepoved, ki je začela veljati na začetku druge faze ekonomske in monetarne unije, ščiti Eurosistem pred pritiski javnega sektorja po denarnem financiranju z uporabo centralnobančnega denarja in vključuje tudi nakup javnega dolga na primarnem trgu s strani Eurosistema. ECB redno spremlja tržna dogajanja, da bi odkrila morebitne poskuse zaobiti to prepoved z nakupi državnega dolga na sekundarnem trgu.

¹ Ob ustanovitvi ECB v letu 1998 je bil za zagotovitev kontinuitete uveden sistem stopničasto zamaknjenih mandatov za imenovanje v Izvršilni odbor. Prvi predsednik ECB je bil imenovan za dobo osmih let, prvi podpredsednik pa za štiri leta. Ostali štirje člani Izvršilnega odbora so bili imenovani za pet, šest, sedem oziroma osem let. Ko se je ta sistem v letu 2007 iztekel, so vsi člani Izvršilnega odbora opravili polni osemletni mandat.

Eurosistem lahko pri izvajanju svojih politik uporablja vrsto različnih instrumentov. Ti vključujejo tudi normativna pooblastila in pravico izrekanja sodno izvršljivih sankcij v primeru nespoštovanja predpisov in sklepov ECB (glej razdelek 2.5.3).

4.1.5 Finančna in organizacijska neodvisnost

ECB in nacionalne centralne banke imajo lastna finančna sredstva in prihodke ter uživajo organizacijsko avtonomijo. Njihova finančna in organizacijska avtonomija Eurosistemu omogoča, da učinkovito izvaja svoje naloge.

Kapital ECB vpišejo in vplačajo nacionalne centralne banke. ECB ima svoj lasten proračun, ki je neodvisen od proračuna Evropske unije. Statut ji prav tako dopušča, da samostojno določa pogoje za zaposlitev svojih uslužbencev in svojo notranjo organizacijo, kot se ji zdi primerno.

Poleg tega ECB kot nadnacionalna organizacija na ozemlju držav članic uživa privilegije in imunitete, ki jih potrebuje za izvajanje svojih nalog. Poglavje 1 Protokola o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti z dne 8. aprila 1965 med drugim določa, da so prostori in arhiv ECB nedotakljivi ter da so njena sredstva, prihodki in drugo premoženje oproščeni vseh neposrednih davkov. Protokol nadalje določa, da ne smejo biti predmet upravnega ali pravnega prisilnega ukrepa brez dovoljenja Sodišča.

Na področju finančne in proračunske avtonomije nacionalnih centralnih bank in njihovih uslužbencev imajo države članice določen vpliv na proračun in razdelitev prihodkov ter kadrovske odločitve nacionalnih centralnih bank, bodisi kot (včasih edine) delničarke banke ali kot nacionalne zakonodajalke. Vendar pa so v skladu s statuti nacionalnih centralnih bank te pravice držav članic omejene z določilom, da njihovo uveljavljanje ne sme zmanjševati sposobnosti nacionalnih centralnih bank za izvajanje nalog, povezanih z Eurosistemom.

4.2 DEMOKRATIČNA ODGOVORNOST

ECB zaradi svoje izključne pristojnosti za denarno politiko euroobmočja uživa denarno suverenost. Spoštovanje temeljnih načel demokratičnih družb zahteva, da za svoja dejanja odgovarja državljanom in njihovim demokratično izvoljenim predstavnikom. Tako Pogodba ES kot Statut ESCB zato vsebujeta številne določbe, ki zahtevajo, da ECB, tako kot katera koli druga neodvisna centralna banka, omogoči javno preverjanje svojih dejanj in odločitev. Seveda je tudi v lastnem interesu ECB, da svoje odločitve ustrezno razloži in upraviči, saj s tem krepi javno podporo svojim politikam.

4.2.1 Odgovornost kot temelj legitimnosti

Odgovornost je osnovni predpogoj za demokratično legitimnost in temeljna sestavina demokratičnih struktur. V demokraciji vsa oblast izvira iz državljanov, zato morajo legitimnost vseh odločitev, ki skupnost zavezujejo in nanjo vplivajo, s svojo voljo potrditi volivci. To pomeni, da so odločitve o politikah legitimne,

če predstavljajo posredni ali neposredni izraz te volje (t.i. „legitimnost na podlagi postopka“) ali če izpolnjujejo upravičena pričakovanja in potrebe državljanov (t.i. „legitimnost na podlagi rezultatov“).

Kot organizacija, ustanovljena s Pogodbo ES, ki so jo podpisale in ratificirale vse države članice v skladu s svojimi ustavnimi zahtevami, uživa ECB „*legitimnost na podlagi postopka*“. Države članice EU so (prek svojih izvoljenih predstavnikov) sprejele suvereno odločitev, da odgovornost za denarno politiko in z njo povezane naloge prenesejo na novo organizacijo Skupnosti ter ji zagotovijo neodvisnost od političnega vmešavanja. Pristojnost za denarno politiko je prenesena v okviru omejitev in pogojev mandata, ki jasno določa cilj denarne politike in tako omejuje obseg zakonsko dovoljenega prostega preudarka, ki ga imajo organi odločanja ECB pri izvajanju denarne politike.

Nadalje „legitimnost na podlagi postopka“ izhaja iz načina imenovanja članov v organe odločanja ECB – vse člane imenujejo demokratično izvoljeni predstavniki držav članic. Kot je opisano, člane Izvršilnega odbora v medsebojnem soglasju imenujejo države članice na ravni predsednikov držav ali vlad (po posvetovanju z Evropskim parlamentom). Druge člane Sveta ECB imenujejo pristojni nacionalni organi v skladu z veljavnimi postopki.

ECB pa lahko doseže tudi „legitimnost na podlagi rezultatov“, če uspešno izvaja naloge, ki so ji zaupane. Pri izvajanju denarne politike in drugih nalog se uporablja postopek neodvisnega odločanja za poseben namen, tj. ohranjanje cenovne stabilnosti v euroobmočju. Kot je opisano v razdelku 4.1, so izkušnje več centralnih bank v povojnem obdobju pokazale, da je ta cilj mogoče najbolje dosegati z neodvisno centralno banko, ki deluje z jasnim in zavezujočim mandatom. Na ta način lahko neodvisna centralna banka kljub namerni distanci do normalnega političnega procesa uživa popolno legitimnost na podlagi rezultatov.

Poleg tega legitimnost neodvisne centralne banke temelji na celovitem okviru, ki zagotavlja, da prevzema odgovornost za svoje delovanje. Neodvisnost in odgovornost sta dve strani istega kovanca. Tako lahko evropski državljani in njihovi izvoljeni predstavniki od ECB zahtevajo, da pojasni in utemelji, kako uporablja svoja pooblastila in pravice, ki so ji bile zaupane.

4.2.2 Narava in obseg odgovornosti ECB

Izraz „odgovornost“ označuje pojem, ki je trdno zakoreninjen v demokratičnih in institucionalnih konvencijah angleško govorečih držav². V evropskem kontekstu izraz „biti odgovoren“ pomeni sprejemati odgovornost za svoje odločitve in dejanja ter za njihovo upravičevanje in pojasnjevanje. Pri tem gre nujno za *ex post* upravičevanje in pojasnjevanje. Če bi namreč kateri koli politični organ – na primer parlament ali vlada – neposredno posegal v oblikovanje politike centralne banke ali neposredno vplival nanje, bi s tem dejansko sodeloval v

² Primerjava z ameriškim sistemom zveznih rezerv, angleško in japonsko centralno banko je predstavljena v članku z naslovom „The accountability of the ECB“, ECB Monthly Bulletin, november 2002.

postopku odločanja in bi bil torej soodgovoren za rezultate te politike. To bi bilo v nasprotju z neodvisnim statusom centralne banke, hkrati pa bi pojem odgovornosti postal nesmiseln.

Odgovornost je v veliki meri povezana s preglednostjo delovanja. Slednja ne pomeni le objavljajanja informacij, ampak tudi oblikovanje teh informacij na način, ki je razumljiv splošni javnosti. Preglednost torej javnosti omogoča, da neodvisno centralno banko pokliče na odgovornost.

Določbe Pogodbe glede odgovornosti ECB ter praks in postopkov, ki so bili oblikovani tekom let, so bile prilagojene posebnim političnim, ekonomskim in institucionalnim pogojem, v katerih deluje ECB. Kot je opisano v razdelku 1.2.2, je ECB nadnacionalna centralna banka, ki svoje naloge izvaja za večdržavno gospodarstvo euroobmočja, njeno občinstvo pa ni zares evropsko, ampak prej večnacionalno. ECB ima tudi posebno institucionalno strukturo, za katero je značilno, da guvernerji nacionalnih centralnih bank po uradni dolžnosti sodelujejo v njenih postopkih odločanja.

Kljub institucionalnim in političnim razlikam določbe in postopki za preverjanje odgovornosti ECB zagotavljajo, da ECB svoje obveznosti odgovornega ravnanja izpolnjuje enako učinkovito in primerno kot „konvencionalna“ centralna banka v nacionalnem okviru.

4.2.3 Izvajanje obveznosti odgovornega ravnanja

Kolektivna odgovornost organov odločanja ECB

Kot je opisano v razdelku 2.5.1, delujeta glavna organa odločanja ECB – Svet ECB in Izvršilni odbor – kot kolegij, v katerem so vsi člani kolektivno odgovorni za pravilno izvajanje nalog in funkcij ECB. Člani obeh organov sprejemajo odločitve izključno v skladu s cilji Eurosistema in glede na razmere v euroobmočju kot celoti, ne glede na dogajanja v kateri koli posamezni državi.

Organi odločanja ECB so torej kolektivno odgovorni za vse odločitve, ki jih sprejmejo. Sistem individualne odgovornosti, kakršen je v veljavi v ameriški, angleški in japonski centralni banki, za ECB ne more veljati, saj je nezdržljiv z njeno institucionalno strukturo in politiko.

Tako bi bilo na primer nedosledno imeti sistem, v katerem so vsi člani Sveta ECB individualno odgovorni Evropskemu parlamentu, saj institucije in organi EU ne sodelujejo pri imenovanju guvernerjev nacionalnih centralnih bank. Prav tako bi bilo nedosledno, če bi guvernerji nacionalnih centralnih bank za svoja dejanja kot člani Sveta ECB morali odgovarjati nacionalnim parlamentom. Slednji namreč nimajo legitimnosti, da bi presojali, kako guvernerji izpolnjujejo svoje „evropske“ dolžnosti – dolžnosti, ki jim izrecno prepovedujejo, da bi delovali kot branilci nacionalnih interesov.

Odgovornost za zakonska pooblastila ECB

ECB je odgovorna za vse dejavnosti in naloge, ki jih Pogodba ES nalaga Eurosistemu, predvsem za izvajanje denarne politike. Z uvedbo kvantitativne opredelitve cenovne stabilnosti je ECB ponudila merilo, s katerim je mogoče oceniti uspešnost njenega delovanja.

ECB je odgovorna tudi za vse druge naloge, ki se v okviru Eurosistema izvajajo po njenem nalogu. Nasprotno pa ni odgovorna za naloge, ki niso povezane z Eurosistemom in jih nacionalne centralne banke izvajajo v skladu s členom 14.4 Statuta ESCB. Te naloge izvajajo na lastno odgovornost in so zanje odgovorne pristojnim nacionalnim organom v skladu zakonskimi in ustavnimi določbami ustrezne države članice.

Komu je odgovorna ECB?

Kot organ, ki je bil ustanovljen s Pogodbo in deluje v okviru svojih pooblastil, je ECB v prvi vrsti odgovorna državljanom držav članic EU, ki so sprejele in ratificirale Pogodbo. Ta opredeljuje obsežne obveznosti poročanja (glej naslednji razdelek), ki vzpostavljajo okvir za neposreden nadzor delovanja ECB s strani evropske javnosti. ECB svoje odločitve javnosti neposredno pojasnjuje in utemeljuje v publikacijah v vseh uradnih jezikih Skupnosti in v govorih, ki jih imajo člani organov odločanja v državah članicah euroobmočja in drugod.

Poleg tega Pogodba ES zahteva reden dialog z izvoljenimi predstavniki evropskih državljanov, tj. z Evropskim parlamentom (glej razdelek 4.3.1), enako kot so nacionalni zakonodajni organi v ZDA, na Japonskem in v Združenem kraljestvu glavni naslovniki za centralne banke svojih držav, ko gre za njihovo demokratično odgovornost.

Onkraj določil o odgovornosti iz Pogodbe ES lahko nacionalna zakonodaja centralni banki naloži pripravo letnega poročila ali pooblasti parlament, da povabi guvernerja centralne banke, da se na zahtevo ali na lastno pobudo udeleži plenarnega zasedanja parlamenta ali seje ustreznega parlamentarnega odbora. Nacionalni parlament lahko nacionalno centralno banko kliče na odgovornost samo za naloge, ki jih izvaja zunaj Eurosistema, medtem ko je za naloge Eurosistema odgovorna izključno ECB.

Stiki nacionalnih centralnih bank z nacionalnimi političnimi organi strogo gledano niso del obveznosti odgovornega ravnanja, vseeno pa predstavljajo odlično priložnost, da predstavniki centralne banke oblikovalcem nacionalnih politik pojasnijo odločitve ECB in jih obveščajo o izvajanju enotne denarne politike in razlogih, na katerih temelji.

Načini izvajanja obveznosti odgovornega ravnanja

Teoretično so odobravanje in nagrada (če je mandat uspešno izpolnjen) oziroma sankcije (če so rezultati slabši) primerni načini za zagotavljanje odgovornosti centralne banke. V praksi pa je zaradi posebne narave denarne politike treba dodati še nekatere druge pogoje.

Kot je omenjeno v razdelku 3.1.1, lahko denarna politika zaradi časovnega odloga, do katerega prihaja v transmisijskem procesu, na raven cen vliva samo na srednji rok. To pomeni, da centralna banka ne more v celoti preprečiti učinkov nepričakovanih šokov na raven cen (na primer zaradi sprememb cen surovin) v kratkoročnem obdobju. Še več, zaradi negotovosti v transmisijskem mehanizmu in dejstva, da je ustrezen odziv denarne politike odvisen od narave, trajanja in moči gospodarskega šoka, se ne zdi primerno, da bi določili fiksno obdobje za ocenjevanje denarne politike.

Pri merjenju uspešnosti centralne banke je zato potrebna uravnovešena in razčlenjena ocena. Formalne sankcije so preprosto premalo natančne in lahko centralni banki celo preprečijo, da bi učinkovito izvajala svoj mandat. Iz tega izhaja, da bi bilo stalno preverjanje delovanja centralne banke, ki ga izvajata parlament in širša javnost, najprimernejša metoda za zagotavljanje odgovornosti centralne banke.

Obveznosti poročanja

Za ECB veljajo številne obveznosti poročanja:

- člen 113 Pogodbe ES določa, da mora ECB Evropskemu parlamentu, Svetu EU, Evropski komisiji in Evropskemu svetu predstaviti letno poročilo o dejavnostih ESCB in denarni politiki v preteklem in tekočem letu;
- člen 15 Statuta ESCB določa, da mora ECB objavljati četrtletna poročila in tedenske konsolidirane računovodske izkaze Eurosistema.

ECB dejansko presega te zakonske obveznosti, saj na svoji spletni strani objavlja mesečni bilten (in ne le četrtletna poročila), delovne zvezke in druge publikacije.

Za razliko od ameriške, angleške in japonske centralne banke ECB ne objavlja zapisnikov sej svojih glavnih organov odločanja in podrobnosti o tem, kako je glasoval vsak posamezni član Sveta ECB. To je skladno z jasno zahtevo člena 10.4 Statuta ESCB, ki določa, da „*so seje tajne*“.

Nerazkritje glasovanja ščiti tudi neodvisnost članov Sveta ECB. Objava posamičnih glasov bi lahko povzročila pritiske in špekulacije glede motivov, ki so vodili člane Sveta. Omogočila bi celo, da javnost vidi, ali so morebitni poskusi vplivanja na glasovanje dosegli zelene rezultate. Medtem ko ta skrb ni posebno velika pri centralnih bankah, ki delujejo v „konvencionalnih“ nacionalnih državah, pa se guvernerje nacionalnih centralnih bank euroobmočja povezuje z njihovimi domačimi državami. Zato obstaja tveganje, da bi javnost v guvernerju nacionalne centralne banke videla „nacionalnega predstavnika“ v Svetu ECB, kar bi lahko vodilo do neupravičenih poskusov vplivanja nanj.

Vseeno člen 10.4 Statuta določa tudi, da se „*Svet ECB lahko odloči, da rezultate svojih posvetovanj objavi*“. S tem namenom imata predsednik in podpredsednik ECB takoj po vsaki prvi seji Sveta ECB v mesecu tiskovno konferenco, katere magnetogram je objavljen na spletni strani ECB, poleg tega pa ECB v svojem mesečnem biltenu redno objavlja celovito oceno denarnih in gospodarskih gibanj. Po hitrosti in podrobnosti te oblike obveščanja enako uspešno predstavljajo odločitve o politiki (in razlogih zanjo) kot dokumenti, ki jih druge centralne banke imenujejo „*summary records*“ oziroma kratki zapisniki.

4.3 DIALOG TER SODELOVANJE Z INSTITUCIJAMI IN ORGANI SKUPNOSTI

Pogodba ES sicer jasno določa pristojnosti glede oblikovanja in izvajanja politik v okviru ekonomske in monetarne unije, vseeno pa hkrati spodbuja dialog in sodelovanje med različnimi oblikovalci politik prek številnih formaliziranih stikov med ECB ter institucijami in organi Skupnosti.

Delovni odnosi med ECB in drugimi organi, ki oblikujejo politiko v EU, so nujni za učinkovito delovanje Eurosistema. To je očitno pri tistih nalogah, pri katerih si ECB pristojnost deli z organi Skupnosti. V teh primerih Pogodba določa, da mora ECB sodelovati s pristojnimi institucijami in organi (na primer na področju tečajne politike, zastopanja euroobmočja in na statističnem področju). Vseeno pa je ECB glede na medsebojni vpliv enotne denarne politike in ekonomskih politik v Skupnosti zainteresirana tudi za ploden dialog z drugimi oblikovalci politik, kot so nacionalne vlade in socialni partnerji. Reden dialog z njimi ECB daje priložnost, da podrobneje predstavi usmeritve svoje denarne politike in zunanjim partnerjem omogoča lažje razumevanje svojih dejavnosti. Na ta način lahko ECB zagotovi zanesljivo oporo odločitvam posameznih akterjev in tako prispeva k stabilizaciji inflacijskih pričakovanj.

4.3.1 Evropski parlament

Dialog med ECB in Evropskim parlamentom je vezan predvsem na izpolnjevanje mandata in nalog ECB. Kot je opisano v razdelku 4.2, ima Evropski parlament ključno vlogo pri preverjanju, ali ECB odgovorno izvaja denarno politiko in druge z njo povezane naloge.

Razprava o letnem poročilu ECB

V skladu s členom 113(3) Pogodbe ES mora predsednik ECB predstaviti letno poročilo ECB Evropskemu parlamentu na plenarnem zasedanju. Po predstavitvi Parlament sprejme resolucijo, v kateri celovito oceni dejavnosti ECB in izvajanje politike.

Zaslišanja pred Evropskim parlamentom

Člen 113(3) tudi določa, da lahko pristojni odbori Evropskega parlamenta zaslišijo predsednika ECB in druge člane Izvršilnega odbora na zahtevo Evropskega parlamenta ali na njihovo lastno pobudo. V skladu s tem določilom je predsednik ECB štirikrat na leto povabljen pred Odbor za ekonomske in monetarne zadeve Evropskega parlamenta. Ta odbor je po poslovniku Parlamenta pristojen za stike z ECB. Na zaslišanjih predsednik pojasni odločitve o politiki ECB in odgovarja na vprašanja članov odbora. Takšna četrletna zaslišanja so postala glavna dejavnost, s katero Parlament preverja odgovornost delovanja ECB.

Odbor za ekonomske in monetarne zadeve občasno zasliši tudi druge člane Izvršilnega odbora ECB. V zadnjih nekaj letih odbor v okviru priprav na plenarno zasedanje navadno povabi podpredsednika ECB, da predstavi letno poročilo ECB. Poleg tega enkrat letno povabi člana Izvršilnega odbora, ki je pristojen za ekonomske analize in raziskave, da predstavi stališča ECB glede letnega pregleda gospodarskih razmer v EU, ki ga pripravi Komisija, ter o osnutku širših smernic ekonomskih politik. Na zaslišanje o konkretnih vprašanjih v zvezi s pristojnostmi in nalogami ECB odbor občasno povabi tudi druge člane Izvršilnega odbora.

Seje odbora so navadno odprte za javnost in dobesedni zapis razprav je kmalu po zaključku seje objavljen na spletni strani Evropskega parlamenta. Poleg tega letno poročilo ECB vsebuje posebno poglavje o odgovornosti in odnosih ECB s Parlamentom, ki predstavlja glavna vprašanja, o katerih so predstavniki obeh institucij razpravljali v okviru tega rednega dialoga.

Pisna vprašanja

Poleg neposrednih stikov in izmenjave stališč med predsednikom ECB in člani Odbora za ekonomska in monetarna vprašanja poslovnik Parlamenta (pravilo 111, „Vprašanja Evropski centralni banki za pisni odgovor“) članom Evropskega parlamenta tudi dovoljuje, da prek predsednika odbora na ECB naslovijo pisna vprašanja. Ta so skupaj z odgovori, ki jih pripravi ECB, objavljena v *Uradnem listu Evropske unije*. Tako so javnosti na voljo v vseh uradnih jezikih Skupnosti.

Čeprav niti Pogodba niti Statut ESCB tega ne zahtevata, je ECB pristala, da sodeluje v tem postopku. Vseeno pa je poudarila, da pisna vprašanja ne smejo kakor koli zmanjšati pomena rednih zaslišanj, kjer se obravnavajo glavna vprašanja v zvezi s politiko ECB.

Druga področja sodelovanja

ECB sodeluje z Evropskim parlamentom še na treh pomembnih področjih.

1. Parlament sodeluje v posvetovanjih o imenovanju predsednika, podpredsednika in drugih članov Izvršilnega odbora ECB (člen 112(2) Pogodbe ES). Odbor za ekonomska in monetarna vprašanja zasliši kandidate, plenum Evropskega parlamenta pa sprejme mnenje.
2. Parlament sodeluje pri pripravi zakonodaje Skupnosti, ki spreminja in dopolnjuje Statut ESCB (členi 10.6, 41 in 42 Statuta). Privolitev Parlamenta je potrebna za spremembo Statuta v skladu s členom 41 Statuta, posvetovanje s Parlamentom pa je potrebno pri spremembah volilnih pravic v skladu s členom 10.6 in predlagano dopolnilno zakonodajo v skladu s členom 42.
3. Parlament sodeluje tudi pri pripravi zakonov na področjih, za katera je pristojna ECB.

4.3.2 Svet EU in Euroskupina

ECB si s Svetom EU deli odgovornost za vprašanja deviznega tečaja in zastopanje euroobmočja na mednarodni ravni. Z njim se povezuje tudi pri sodelovanju na področju ekonomske politike na ravni euroobmočja. Zaradi spoštovanja neodvisnosti in priznavanja pristojnosti ECB pa so odnosi med ECB ter Svetom in Euroskupino na področju ekonomske politike omejeni samo na nezavezujoč dialog in ne vključujejo vnaprejšnjega usklajevanja denarne politike z drugimi politikami.

Svet je poleg tega pristojen, da predsednikom držav ali vlad izda priporočila za imenovanje predsednika, podpredsednika in drugih članov Izvršilnega odbora ECB.

Svet EU

Pravno gledano obstaja samo en Svet EU, čeprav se ta dejansko sestaja v različnih sestavah glede na vprašanja, ki jih obravnava. Za vsako pomembno odločitev ekonomske in monetarne unije, na primer sprejem novih držav članic EU v euroobmočje ali spremembo člena 10.2 Statuta ESCB, se Svet sestane v sestavi predsednikov držav ali vlad³.

Nasprotno tekoče zadeve EU spadajo v pristojnost Sveta ekonomskih in finančnih ministrov (Ekonomsko-finančnega sveta). V tem kontekstu odstavek 44 sklepov predsedstva Evropskega sveta v Luxembourgju z dne 12. in 13. decembra 1997 izrecno določa, da je Ekonomsko-finančni svet „središče za usklajevanje ekonomskih politik držav članic“ in „pooblaščen, da ukrepa na ustreznih področjih“.

Čeprav vse države članice EU ne sodelujejo v euroobmočju, predstavniki vseh držav članic (tudi tistih, ki ne sodelujejo v tretji fazi ekonomske in monetarne unije) sodelujejo v razpravah Sveta EU o vprašanjih, ki so povezana z ekonomsko in monetarno unijo. Vseeno predstavniki nesodelujočih držav pri večini vprašanj v zvezi z ekonomsko in monetarno unijo, čeprav ne vseh, nimajo pravice glasovanja. Izjeme, pri katerih glasujejo vsi člani, vključujejo zakonodajo Skupnosti, ki jo Svet EU sprejme na osnovi člena 107 Pogodbe ES in s katero spreminja ali dopolnjuje Statut ESCB (glej razdelek 2.5.4).

V skladu s členom 113(2) Pogodbe ES je predsednik ECB vabljen, da sodeluje na sestankih Ekonomsko-finančnega sveta, kadar so na dnevnem redu vprašanja v zvezi s cilji in nalogami ESCB. Sem spadajo širše smernice ekonomskih politik, valutna vprašanja, reforme evropskega finančnega sektorja in zunanje zastopanje Skupnosti v okviru ekonomske in monetarne unije, pa tudi vprašanja, ki so povezana s tečajno politiko.

ECB na sestankih Ekonomsko-finančnega sveta sodeluje tudi takrat, ko ta razpravlja o „dopolnilni zakonodaji“ ali spreminja nekatera določila v Statutu ESCB. V teh primerih je ECB zastopana tudi v ustreznih podskupinah Sveta, ko te pripravljajo sejo Ekonomsko-finančnega sveta. ECB je na splošno vabljen, da kot opazovalka sodeluje v postopku priprave zakonodaje Skupnosti za področja, ki so zanjo posebno pomembna. ECB sodeluje tudi pri dejavnostih posameznih delovnih teles, ki obravnavajo vprašanja, ki so zanjo posebej pomembna ali jo neposredno zadevajo, kakršna sta na primer Odbor za finančne storitve ali Odbor modrecev za ureditev evropskih trgov vrednostnih papirjev.

Predsednik ECB se redno udeležuje neformalnih srečanj Ekonomsko-finančnega sveta, ki potekajo dvakrat letno in predstavljajo priložnost za odprto razpravo o aktualnih vprašanjih brez običajnih proceduralnih omejitev, ki veljajo za uradne seje Sveta. Na te sestanke so vabljeni tudi guvernerji nacionalnih centralnih bank, ki ob tej priložnosti spremljajo pristojnega ministra svoje države.

³ Sestanka Sveta EU v sestavi predsednikov vlad ne smemo zamenjevati z Evropskim svetom. Slednji označuje sestanek predsednikov držav ali vlad držav članic EU in predsednika Evropske komisije ter Evropski uniji daje potreben razvojni zagon in določa splošne politične usmeritve. Odločitve predsednikov vlad glede imenovanja članov Izvršilnega odbora in določitve sedeža ECB so medvladne narave.

ECB ima pomembne obveznosti poročanja tudi do ekonomsko-finančnega sveta. Predsednik ECB mora Svetu na primer predstaviti letno poročilo ECB in mu poročati v okviru dveletnih konvergenčnih pregledov, ki se izvajajo na podlagi člena 122 Pogodbe ES.

Euroskupina

Kot smo že omenili, Svet EU razpravlja in odloča o zadevah ekonomske in monetarne unije v polni zasedbi, čeprav predstavniki nesodelujočih držav največkrat začasno nimajo glasovalne pravice. Pogodba ne predvideva organa, v katerem bi finančni ministri držav članic euroobmočja razpravljali o vprašanih skupnega pomena, ki se nanašajo na euroobmočje in enotno valuto. Da bi odpravil to pomanjkljivost, je Evropski svet v Luxembourgju decembra 1997 oblikoval „Euroskupino“ kot neformalno telo, ki ga sestavljajo finančni ministri držav članic euroobmočja in komisar za gospodarske in monetarne zadeve. Od leta 2005 jo vodi predsednik, ki je izvoljen z navadno večino članov Euroskupine za dobo dveh let. ECB je vabljen, da sodeluje na sestankih Euroskupine, „kadar je to potrebno“; doslej je bila dejansko povabljen in je sodelovala na vseh sestankih.

Euroskupina predstavlja komunikacijski kanal na ravni euroobmočja, podoben neformalnemu stikom, ki tradicionalno obstajajo med vladami in centralnimi bankami v okviru nacionalnih držav. Neformalni značaj Euroskupine dopušča odprto razpravo o vseh vprašanih, ki so pomembna za euroobmočje. Občutek odprtosti in zaupanja na teh sestankih še dodatno krepi dejstvo, da so srečanja Euroskupine omejena na ministre, pristojnega komisarja in predsednika ECB (vsak z enim spremljevalcem). To je v ostrem nasprotju z velikim številom predstavnikov, ki se navadno udeležujejo uradnih sej Ekonomsko-finančnega sveta.

Člani Euroskupine se običajno sestajajo enkrat mesečno pred sejo Ekonomsko-finančnega sveta. Navadno obravnavajo predvsem splošne gospodarske razmere v euroobmočju, zlasti pričakovana gospodarska gibanja v prihodnosti, proračunska gibanja v posameznih državah euroobmočja in zagotavljanje političnih spodbud za nadaljnja prizadevanja na področju strukturnih reform. Poleg tega člani Euroskupine razpravljajo o gibanjih tečaja eura in zunanji podobi euroobmočja kot samostojnega subjekta.

4.3.3 Evropska komisija

Evropska komisija prav tako sodeluje v dialogu med ECB in Ekonomsko-finančnim svetom. Komisar za gospodarske in monetarne zadeve se udeležuje sej Sveta in Euroskupine, kot tudi sej Sveta ECB.

Poleg dialoga o politikah na najvišji ravni Komisija in ECB vzdržujeta tudi tesne delovne odnose, ki jih dodatno krepijo pogosti stiki na večstranski ravni, na primer v okviru Ekonomsko-finančnega odbora ali Odbora za ekonomsko politiko (glej spodaj), ter dvostranska srečanja. Ti stiki so posebno pomembni zato, ker ima Komisija osrednjo vlogo v procesu oblikovanja ekonomske politike v Skupnosti. Predvsem ima Komisija vrsto konkretnih nalog, ki so povezane z ekonomsko in monetarno unijo. Te zajemajo:

- oblikovanje širših smernic ekonomskih politik;

- spremljanje proračunskega stanja v državah članicah in poročanje Ekonomsko-finančnemu svetu;
- priprava konvergenčnih poročil (vsaj vsaki dve leti) z analizo o izpolnjevanju konvergenčnih kriterijev držav članic, ki še niso sprejele eura.

Poleg tega je Evropska komisija sprožila vrsto konkretnih dejavnosti oziroma v njih vsaj sodeluje, ki so bodisi neposredno povezane z nalogami in dejavnostmi Eurosistema ali pa nanje vplivajo. V številnih primerih je neposredno sodelovanje ECB v teh dejavnostih koristno ali pa celo nujno.

- Eurostat in ECB tesno sodelujeta na statističnem področju, tako dvostransko kot tudi v okviru pristojnih statističnih odborov Skupnosti, zlasti v Odboru za monetarno, finančno in plačilnobilančno statistiko (*Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics – CMFB*) (glej razdelek 3.5).
- Tudi na drugih področjih ECB sodeluje v vrsti specializiranih delovnih skupin in regulativnih odborov. Ta telesa obravnavajo vrsto različnih vprašanj, kot so povezovanje finančnih trgov (na primer „skupina Giovannini“) ali skrbno in varno poslovanje in finančna stabilnost (na primer Evropski odbor za bančništvo in Odbor evropskih bančnih nadzornikov).
- In končno, Komisija in ECB sta in bosta še naprej tesno sodelovali pri vprašanjih širitve EU na področjih, za katera je ECB pristojna in ima strokovno znanje.

4.3.4 Ekonomsko-finančni odbor

Ekonomsko-finančni odbor (*Economic and Financial Committee – EFC*) je bil ustanovljen s členom 114(2) Pogodbe ES. Njegov namen je izvajati pripravljalne analize za Ekonomsko-finančni svet in mu svetovati o vrsti ekonomskih in finančnih vprašanj. V 12. odstavku Resolucije o koordinaciji ekonomskih politik v tretji fazi ekonomske in monetarne unije je Evropski svet v Luxembourg decembra 1997 odboru zaupal tudi nalogo, da vzpostavi „okvir za pripravo in vzdrževanje dialoga [med Svetom in ECB] na ravni visokih predstavnikov [ministrstev, nacionalnih centralnih bank, Komisije in ECB]“.

Pogodba določa, da države članice, Komisija in ECB v odbor imenujejo največ po dva člana. Ustaljena praksa je, da je eden od članov iz vsake države članice visok predstavnik vlade, drugi pa visok predstavnik centralne banke. Zdaj, ko ima EU 27 držav članic, se EFC navadno sestaja v ožji sestavi, ki vključuje po enega predstavnika vsake države članice (običajno visok vladni predstavnik) ter po dva predstavnika Komisije in ECB. Slednjo zdaj zastopata podpredsednik ECB in član Izvršilnega odbora, ki je pristojen za ekonomske analize. Njuna namestnika sta vodji generalnega direktorata za mednarodne odnose oziroma za ekonomske analize.

Prek sodelovanja v EFC se je ECB vključila v razpravo o širših smernicah ekonomskih politik, v nadzor fiskalne politike na osnovi letnih programov stabilnosti in konvergenčnih programov držav članic ter v pripravo evropskih stališč o mednarodnih vprašanjih. ECB sodeluje tudi pri drugih dejavnostih EFC,

ki segajo od tehničnih vprašanj, kot je kovanje eurokovancev, do institucionalne reforme in zunanjega zastopanja Skupnosti v okviru ekonomske in monetarne unije.

Razprave v EFC so koristne tudi za pripravo dialoga med finančnimi ministri euroobmočja in ECB, ki poteka v okviru Euroskupine. Glavna dejavnost ECB v okviru EFC je priprava ocen o splošnih gospodarskih obetih za euroobmočje in gibanju deviznega tečaja. Poleg tega ECB stalno ocenjuje vzdržnost javnih financ in ustreznost splošnih usmeritev javnofinančne politike.

Sodelovanje ECB v EFC temelji na spoštovanju njene neodvisnosti in izključne pristojnosti za enotno denarno politiko. ECB polnopravno sodeluje v razpravah in izraža svoja stališča glede vseh obravnavanih vprašanj, ne sodeluje pa v nobenem glasovanju. Poleg tega se EFC zavestno ogiba razpravi o izvajanju denarne politike. To velja tudi za izjave o enotni denarni politiki, ki so izražene na sestankih mednarodnih organizacij in forumov, kakršna sta MDS in G7. V skladu z delitvijo pristojnosti je priprava in predstavitev teh stališč v izključni pristojnosti ECB.

4.3.5 Odbor za ekonomsko politiko

Ustanovljen je bil leta 1974 s sklepom Sveta⁴. Sestavljata ga po dva predstavnika in dva namestnika iz vsake države članice, Komisije in ECB.

Tako kot Ekonomsko-finančni odbor tudi Odbor za ekonomsko politiko (*Economic Policy Committee – EPC*) sodeluje pri pripravi zasedanj Euroskupine in Ekonomsko-finančnega sveta, vendar se pri svojem delu osredotoča predvsem na strukturne reforme. V okviru „cardifskega procesa“ (glej razdelek 1.2.2) odbor vsako leto izvaja podrobni medsebojni pregled gospodarskih reform v državah članicah. Intenzivno sodeluje tudi v „luksemburškem procesu“ (glej razdelek 1.2.2), ki zagotavlja okvir za usklajevanje politik zaposlovanja med državami članicami. Obravnava tudi vrsto dolgoročnih strukturnih vprašanj, kakršno je na primer vpliv staranja prebivalstva na proračunsko politiko.

ECB strukturnim reformam v državah članicah pripisuje velik pomen, saj predstavljajo glavno sredstvo boja proti brezposelnosti in za izkoriščanje gospodarskega potenciala euroobmočja, zato sodelovanje v EPC predstavlja dobro priložnost, da ECB prispeva k njegovemu delu. Enako kot pri Ekonomsko-finančnem odboru tudi sodelovanje v Odboru za ekonomsko politiko temelji na polnem spoštovanju neodvisnosti ECB.

4.3.6 Makroekonomski dialog

Namen makroekonomskega dialoga je prispevati k boljšemu razumevanju zahtev politik, ki so povezane z ekonomsko in monetarno unijo, ter s tem izboljševati pogoje za neinflatorno gospodarsko rast in oblikovanje novih delovnih mest. Ta dialog, ki poteka dvakrat letno, se imenuje „kölnski proces“, ker ga je ustanovil

⁴ Sklep Sveta 74/112/EGS z dne 18. februarja 1974 o oblikovanju Odbora za ekonomsko politiko (UL L 63, 5.3.1974, str. 21).

Evropski svet v Kölnu leta 1999 (glej razdelek 1.2.2), in poteka tako na politični kot tudi na tehnični ravni. Temelji na polnem spoštovanju neodvisnosti vseh sodelujočih strani, zlasti neodvisnost socialnih partnerjev v postopku določanja plač ter neodvisnost ECB v zvezi z enotno denarno politiko. Priznavanje pristojnosti sodelujočih subjektov za posamezne politike in z njimi povezane obveznosti krepi zavest, da je vsak politični subjekt odgovoren za zagotovitev uspešnega izvajanja ustreznih politik na področju, za katero je pristojen.

4.4 JEZIKOVNA UREDITEV V ECB

Kot organizacija Skupnosti ECB nagovarja občinstvo, ki govori različne jezike, ima večnacionalne organe odločanja in zaposluje ljudi različnih narodnosti. Jezikovna pestrost EU zahteva, da ECB komunicira v številnih jezikih, saj želi doseči čim širši krog naslovnikov. ECB uporablja pragmatični pristop, ki ji omogoča, da spoštuje jezikovno raznolikost EU ter obenem komunicira hitro in učinkovito.

Od 1. maja 2004 ima Skupnost 20 uradnih jezikov⁵. Jezikovna ureditev ECB za pravne akte in odnose s tretjimi strankami ter širšo javnostjo se ravna po načelu večjezičnosti, ki je utemeljena v zakonodaji Skupnosti⁶. Uredbe in drugi splošno veljavni pravni akti so objavljeni v vseh uradnih jezikih. Enako velja za publikacije, ki so določene s statutom (na primer letno poročilo, mesečni bilteni), in številna sporočila za javnost. Pravni akti, ki so naslovljeni na posamezne tretje stranke, so izdani v jeziku naslovnika. Tretje stranke, ki naslavljajo ECB v enem od uradnih jezikov Skupnosti, lahko pričakujejo, da bodo odgovor dobile v jeziku, ki so ga uporabile.

Za večino drugih dokumentov, zlasti za notranjo komunikacijo v ECB in odnose v okviru ESCB, se uporablja en sam sporazumevalni jezik, in sicer angleščina. Izjema so sestanki Sveta ECB ter Razširjenega sveta in odborov ESCB, kjer je na voljo simultano prevajanje v več jezikov. Uporaba enega samega sporazumevalnega jezika je potrebna, ker je za oblikovanje in izvajanje enotne denarne politike in z njo povezanih nalog potrebna učinkovita in popolnoma zanesljiva komunikacija znotraj ECB in Eurosistema.

4.5 SODNO PREVERJANJE S STRANI SODIŠČA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Kot že omenjeno, ima ECB po Pogodbi in Statutu ESCB obsežna pooblastila, ki vključujejo normativna pooblastila in pravico izrekanja sankcij ali nalaganja kazni podjetjem, ki ne spoštujejo njenih uredb in določb. Zaradi tega člen 35.1 Statuta ESCB predpisuje sodno preverjanje dejanj in opustitev dejanj ECB v primerih, ki so določeni v členih 230 do 233 Pogodbe ES. Tako lahko Svet

⁵ Jeziki po abecednem vrstnem redu glede na izvorno ime: španščina, češčina, danščina, nemščina, grščina, angleščina, estonščina, francoščina, italijanščina, latvijščina, litovščina, madžarščina, malteščina, nizozemščina, poljščina, portugalsščina, slovaščina, slovenščina, finščina in švedščina.

⁶ Uredba Sveta EGS št. 1 o določitvi jezikov, ki se uporabljajo v Evropski gospodarski skupnosti (UL B 17, 6.10.1958, str. 385).

EU, Komisija ali katera koli država članica sproži postopek pred Sodiščem Evropskih skupnosti proti dejanjem ECB s pravnim učinkom do tretjih oseb. Sodišče Evropskih skupnosti je tako pristojno za odločanje o tožbah „zaradi nepristojnosti, bistvene kršitve postopka, kršitve [te] Pogodbe ali katerega koli pravnega pravila, ki se nanaša na njeno uporabo, ali zaradi zlorabe pooblastil“ (drugi odstavek člena 230 Pogodbe). Poleg tega lahko vsaka fizična ali pravna oseba pod istimi pogoji sproži postopek proti odločitvi ECB, ki jo neposredno ali posamično zadevajo (četrti odstavek člena 230).

Po členu 232 Pogodbe lahko institucije Skupnosti ali države članice pri Sodišču Evropskih skupnosti vložijo tožbo za ugotovitev kršitve Pogodbe z opustitvijo ukrepanja. Podobno se lahko fizične ali pravne osebe pritožijo pri Sodišču, da ECB nanje ni naslovila akta, ki ga predvideva Pogodba ali Statut ESCB.

Če je tožba utemeljena, Sodišče Evropskih skupnosti razglasi zadevni akt za ničnega ali, v primeru opustitve, da je bila opustitev ukrepanja v nasprotju s Pogodbo. V takih primerih mora ECB sprejeti ukrepe, potrebne za izvršitev sodbe Sodišča. To se je zgodilo leta 2003, ko je Sodišče razglasilo sistem ECB za boj proti goljufijam za ničnega, ter odločilo, da se sistem Skupnosti za boj proti goljufijam uporablja tudi za ECB.

Sodišče ne preverja samo dejanj in opustitve dejanj ECB, pač pa je pristojno tudi za tožbe, ki jih vloži ECB proti instituciji Skupnosti ali državi članici zaradi varovanja svojih posebnih pravic ali proti instituciji Skupnosti zaradi opustitve ukrepanja (člen 230 oziroma 232). Prav tako lahko ECB vloži tožbo proti nacionalni centralni banki, ki ne izpolnjuje svojih obveznosti v skladu s Pogodbo in Statutom (člen 237(d) Pogodbe).

Sodišče je pristojno tudi za spore med ECB in njenimi uslužbenci (glej razdelek 6.4.1) ter v vseh primerih, v katerih se mu prizna pristojnost na podlagi sporazuma med ECB in njenim pogodbenim partnerjem.

4.6 PREVERJANJE FINANČNEGA UPRAVLJANJA IN POŠTENOSTI

Dobro finančno upravljanje Eurosistema je zadeva v javnem interesu, saj ECB in nacionalne centralne banke izvajajo javno funkcijo, ki nenazadnje zadeva tudi davkoplačevalski denar. Temu ustrezno Pogodba vsebuje več določb o preverjanju finančnega upravljanja in poštenosti ECB.

ECB svojo obveznost odgovornega ravnanja izpolnjuje s pripravo zaključnega računa in njegovo objavo v sklopu letnega poročila. Zaključne račune ECB in vseh nacionalnih centralnih bank Eurosistema pregledajo neodvisni zunanji revizorji. Po členu 27.1 Statuta ESCB te zunanje revizorje priporoči Svet ECB, odobri pa Svet EU. Pravni predpisi ECB in postopki, ki jih je z njimi v zvezi razvila ECB, so skladni s Kodeksom Mednarodnega denarnega sklada o preglednosti denarne in finančne politike (*Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies*), sprejetega leta 1999 in nazadnje pregledanega avgusta leta 2000.

Finančno upravljanje ECB poleg neodvisnih zunanjih revizorjev presoja tudi Evropsko računsko sodišče. Po členu 27.2 Statuta Evropsko Računsko sodišče preverja učinkovitost upravljanja ECB in v *Uradnem listu Evropske unije* objavi letno poročilo.

In končno, po sodbi Sodišča Evropskih skupnosti z dne 10. julija 2003⁷ velja sistem za boj proti goljufijam, ki ga je vzpostavila Evropska skupnost na podlagi člena 280 Pogodbe ES⁸, tudi za ECB. Ta sistem pooblašča Evropski urad za boj proti goljufijam (*European Anti-Fraud Office* – OLAF), ki je neodvisno preiskovalno telo v okviru Komisije⁹, da v primeru utemeljenega suma v ECB opravi preiskavo v zvezi z morebitnimi goljufijami in drugimi nepravilnostmi. Na podlagi sodbe Sodišča je ECB svoja interna pravila in postopke prilagodila pravnemu okviru, predvidenem v tej sodbi, in sprejela potrebne ukrepe za zagotovitev tesnega sodelovanja z OLAF pri boju proti goljufijam¹⁰.

⁷ Primer C-11/00 Komisija Evropskih skupnosti proti Evropski centralni banki [2003] PSES I-07147.

⁸ Uredba (ES) št. 1073/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o preiskavah, ki jih izvaja Evropski urad za boj proti goljufijam (UL L 136, 31.5.1999, str. 1).

⁹ Sklep Komisije z dne 28. aprila 1999 o ustanovitvi Evropskega urada za boj proti goljufijam (UL L 136, 31.5.1999, str. 20).

¹⁰ Sklep (ECB/2004/11) Evropske centralne banke z dne 3. junija 2004 o pogojih za preiskave Evropskega urada za boj proti goljufijam v Evropski centralni banki v zvezi s preprečevanjem goljufij, korupcije in drugih nezakonitih dejanj, ki škodujejo finančnim interesom Evropskih skupnosti, in o spremembah Pogojev za zaposlitev v Evropski centralni banki (UL L 230, 30.6.2004, str. 56).

Jean-Claude Trichet s
finančnimi ministri držav
G7 in guvernerji centralnih
bank na letni skupščini
Mednarodnega denarnega
sklada v Singapuru septembra
2006

5 VKLJUČENOST ECB V MEDNARODNO SODELOVANJE

ECB predstavlja euroobmočje na mednarodni ravni, kar pomeni, da Evropsko skupnost zastopa v mednarodnih organizacijah in forumih v tistih zadevah ekonomske in monetarne unije, ki spadajo v pristojnost Eurosistema. Natančna narava njene vloge temelji na delitvi pristojnosti znotraj Skupnosti ter med Skupnostjo in državami članicami. Odvisno od obravnavane teme lahko sodelovanje ECB v mednarodnih organizacijah in forumih tako sega od izključnega zastopanja političnih stališč Evropske skupnosti do oblikovanja lastnih stališč ECB vzporedno s stališči oblikovalcev politik na ravni Skupnosti ali držav članic.

5.1 IZHODIŠČA

S prenosom denarne in tečajne politike na raven Skupnosti je bilo treba vzpostaviti pravila za vključevanje ECB v denarno in finančno sodelovanje na mednarodni ravni. Pri tem je bilo treba upoštevati naslednje štiri dejavnike.

I. Delitev pristojnosti v okviru Skupnosti

V skladu s členoma 111(3) in (4) Pogodbe ES ima Svet EU pravico, da določi ureditev za pogajanja in sklepanje sporazumov z državami nečlanicami ali mednarodnimi organizacijami glede vprašanj denarnega ali deviznega režima ter glede zastopanja stališč Skupnosti na mednarodni ravni v zvezi z zadevami ekonomske in monetarne unije „v skladu s porazdelitvijo pristojnosti“ v okviru Skupnosti. Določila člena 111(3) so bila doslej uporabljena samo za sklenitev sporazumov med Evropsko skupnostjo in nekaterimi državami nečlanicami EU o monetarnih in tečajnih vprašanjih¹; ostale določbe tega člena doslej še niso bile uporabljene. Namesto tega sedanja ureditev za zastopanje Skupnosti na mednarodni ravni temelji na sporazumu, ki je bil dosežen na zasedanju Evropskega sveta v Luxembourgju decembra 1997 in na Dunaju decembra 1998. Sklepi predsedstva luxembourškega Evropskega sveta določajo, da bosta ECB in Ekonomsko-finančni svet „svoje naloge pri zastopanju Skupnosti na mednarodni ravni izvajala učinkovito in v skladu s porazdelitvijo pristojnosti, določenih v Pogodbi“.

II. Delitev odgovornosti v Eurosistemu

V skladu s členoma 6.1 in 12.5 Statuta ESCB je Svet ECB pristojen, da določi, kako naj bo Eurosistem zastopan na mednarodni ravni. ECB ima pravico sodelovati v mednarodnih denarnih institucijah, enako kot nacionalne centralne banke, če to odobri Svet ECB. Svet ECB je sklenil, da naj nacionalne centralne banke še naprej sodelujejo v mednarodnih organizacijah in forumih, odvisno od tega, kako dejavne so njihove države v teh organih, ECB pa naj, kjer je to potrebno in primerno, zagotavlja dosledno zastopnost Eurosistema.

¹ Gre za štiri sklepe Sveta o monetarnih odnosih s Kneževino Monako, Republiko San Marino, Kneževino Andora in Vatikansko mestno državo ter dva sklepa Sveta o tečajnih vprašanjih, povezanih z zelenortskega eskudom, frankom CFA in komorskim frankom.

III. Delitev pristojnost med Skupnostjo in državami članicami euroobmočja

Kot je opisano v razdelku 1.2.2, so posamezne države članice euroobmočja še naprej odgovorne za vse ekonomske politike razen denarne in tečajne. To pomeni, da se vključenost ECB, Skupnosti in posameznih držav članic EU v proces mednarodnega sodelovanja razlikuje glede na mandat posamezne mednarodne organizacije ali foruma.

IV. Institucionalna struktura posameznih mednarodnih organizacij in forumov

S prenosom denarne suverenosti je bilo treba na novo opredeliti institucionalni okvir za mednarodno sodelovanje, saj dotedanje ureditve niso bile prilagojene sodelovanju tako velike denarne unije, kot je euroobmočje. Mednarodne organizacije in forumi so bili zasnovani za krepitev sodelovanja med suverenimi državami, ki so bile v celoti pristojne za izvajanje svoje ekonomske, denarne in finančne politike. Preden so začela veljati določila, ki urejajo mednarodne odnose Skupnosti in ECB, se je bilo treba dogovoriti o spremembah pravil in postopkov, na katerih temeljijo mednarodni odnosi. Doslej so bile te spremembe večinoma oblikovane pragmatično. To je v skladu s sklepi predsedstva Evropskega sveta na Dunaju decembra 1998, po katerih *„pragmatičen pristop utegne biti najprimernejši, saj terja najmanj sprememb sedanjih pravil in postopkov, seveda pod pogojem, da takšen pristop privede do rešitev, ki ustrezno priznavajo vlogo eura“*.

Pragmatične rešitve, ki so bile sprejete doslej, ECB omogočajo, da sodeluje v mednarodnih organizacijah in forumih, ko gre za naloge, ki so zaupane Eurosistemu.

- Vedno, ko je predmet mednarodnega sodelovanja *enotna denarna politika*, je ECB edina institucija, ki ima pravico zastopati politična stališča Evropske skupnosti, saj je enotna denarna politika v izključni pristojnosti glavnih organov odločanja ECB, namreč Sveta ECB in Izvršilnega odbora.
- Pri vprašanih *deviznega tečaja eura* si ECB deli odgovornost s Svetom EU (Ekonomsko-finančni svet) in Euroskupino. Zato v posvetovanjih s tretjimi strankami – na primer na ravni skupine G7 – in pri oblikovanju politike obveščanja javnosti sodelujeta tako predsednik ECB kot tudi predsednik Euroskupine.
- Na področju *plačilnih sistemov* lahko ECB na mednarodni ravni oblikuje stališča glede zadev, ki so povezane z odgovornostjo Eurosistema pri podpori nemotenega in učinkovitega delovanja plačilnih in poravnalnih sistemov. Nacionalne centralne banke euroobmočja, ki z ECB sodelujejo v mednarodnih organizacijah in forumih, lahko prav tako izrazijo stališča, ki odražajo njihovo lastno odgovornost in izkušnje v zvezi z upravljanjem domačih plačilnih in poravnalnih sistemov ter pregledom nad njihovim delovanjem.
- Pri statističnih *vprašanjih* ima ECB v skladu s Statutom ESCB splošno obveznost, da sodeluje z mednarodnimi organizacijami. Ta določba, ki upošteva dejstvo, da se statistična dejavnost izvaja v svetovnem kontekstu, omogoča ECB, da oblikuje stališča skupaj z drugimi pristojnimi organi Skupnosti (na primer Eurostatom).

- Na področju *bonitetnega nadzora in finančne stabilnosti* se ECB lahko udeležuje ustreznih mednarodnih srečanj in izraža svoja stališča skupaj s stališči nacionalnih organov, ki so pristojni za to področje (na primer nacionalne centralne banke in nacionalne nadzorne službe).

5.2 POMEN MEDNARODNIH ODNOSOV ECB ZA OBLIKOVANJE POLITIK

Na področju mednarodnega sodelovanja je glavna dejavnost ECB izmenjava informacij in stališč z drugimi oblikovalci politik v okviru multilateralnih organizacij in forumov. V tem kontekstu je še posebno pomemben medsebojni pregled gospodarskih gibanj in politik na glavnih gospodarskih področjih, saj ECB omogoča boljše analizo učinkov zunanjih gibanj na gospodarstvo euroobmočja. Izmenjavo informacij in stališč dopolnjuje tudi nadzor, ki ga izvajajo neodvisne organizacije, kot sta Mednarodni denarni sklad (MDS) in Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD).

ECB sodeluje tudi v prizadevanjih mednarodne skupnosti, da bi dosegla soglasje o vrsti najboljših praks in pravil, katerih namen je izboljšati učinkovitost in preglednost oblikovanja politik. Najboljše prakse so navadno opredeljene v temeljnih načelih, standardih in kodeksih, ki jih prostovoljno izvaja vsaka posamezna država. Oblikovanje najboljših praks spodbuja posnemanje in preglednost delovanja med oblikovalci politik, s čimer pojem dobrega javnega upravljanja postaja osrednja sestavina mednarodnega sodelovanja.

Pomen mednarodnega sodelovanja ECB za oblikovanje politik pa ne vključuje predhodnega usklajevanja njene denarne in tečajne politike s politikami, ki jih izvajajo države zunaj euroobmočja. To bi lahko hitro postalo nezdržljivo z njenim mandatom in neodvisnim statusom: poskusi predhodnega usklajevanja ne bi le zameglili meje med pristojnostmi posameznih oblikovalcev politik, ampak tudi zmanjšali njihovo odgovornost.

5.3 ODNOSI ECB Z MEDNARODNIMI ORGANIZACIJAMI

ECB je vzpostavila odnose z Mednarodnim denarnim skladom (MDS) in Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). Obe organizaciji redno spremljata in ocenjujeta gospodarska gibanja in dogajanja na področju politik v svojih državah članicah.

5.3.1 Mednarodni denarni sklad

Mednarodni denarni sklad (MDS) je bil ustanovljen z Brettonwoodskim sporazumom leta 1944 in ima danes 184 članic. Njegove glavne naloge so spodbujati denarno sodelovanje na svetovni ravni, zagotavljati stabilnost deviznih tečajev, pospeševati mednarodno trgovinsko menjavo in spodbujati gospodarsko rast. Takšen obširen mandat umešča MDS v samo središče mednarodnega denarnega in finančnega sistema.

Zaradi pomena ekonomskih politik držav članic MDS za stabilnost svetovnega gospodarskega sistema je nadzor osrednja dejavnost MDS. Nadzor MDS obsega spremljanje in ocenjevanje gospodarskih in finančnih gibanj ter politik držav članic v okviru posvetovanj z državami članicami v skladu s členom IV statuta MDS (t.i. posvetovanja po IV. členu). Nadzor vključuje tudi oceno svetovnih posledic nacionalnih politik v vedno bolj povezanem svetovnem gospodarskem in finančnem sistemu (večstranski nadzor).

Opazovalni status ECB

Glede na mandat, ki ga imata MDS in ECB, je bilo ocenjeno, da mora biti ECB v MDS nujno zastopana pri tistih zadevah, ki spadajo v njeno pristojnost. Tako je Izvršilni odbor MDS 21. decembra 1998 sklenil, da ECB podeli status opazovalke. To je bila pragmatična rešitev, saj ni terjala spremembe statuta MDS, ki članstvo omejuje samo na države. ECB je dobila stalno povabilo, da kot opazovalka sodeluje na vseh zasedanjih Izvršilnega odbora MDS, ko ta obravnava zadeve, ki neposredno zadevajo ECB. Mednje spadajo naslednje točke dnevnega reda:

- posvetovanja po IV. členu o politikah euroobmočja;
- posvetovanja po IV. členu s posameznimi državami članicami euroobmočja;
- vloga eura v mednarodnem denarnem sistemu;
- večstranski nadzor oziroma polletna razprava o poročilih MDS (*World Economic Outlook* in *Global Financial Stability Report*) ter redne razprave o svetovnih gospodarskih in tržnih gibanjih.

V vseh teh razpravah Izvršilnega odbora MDS, če so povezane z denarno politiko euroobmočja, opazovalec ECB predstavi politična stališča Evropske skupnosti. Pri zadevah, ki so povezane z deviznim tečajem, stališče Skupnosti predstavi izvršilni direktor, ki zastopa predsedstvo Euroskupine, kot tudi opazovalec ECB. Predstavljeno stališče temelji na redni izmenjavi pogledov, ki poteka na ravni euroobmočja, na primer v okviru srečanj Euroskupine (glej razdelek 4.3.2).

Poleg stalnega vabila lahko opazovalec ECB dobi tudi *ad hoc* vabilo na sestanke v zvezi s točkami dnevnega reda, za katere tako ECB kot MDS menita, da so v njunem skupnem interesu zaradi izvajanja njunega mandata. Tako je postala redna praksa, da je opazovalec ECB vabljen na posvetovanja po IV. členu, ki zadevajo države članice EU, ki še niso uvedle eura, saj ECB z nacionalnimi centralnimi bankami teh držav sodeluje pri koordinaciji denarnih politik. Podobno opazovalec ECB sodeluje tudi v letnih posvetovanjih po IV. členu o ZDA in Japonski.

Prav tako je v okviru opazovalnega statusa predsednik ECB vabljen, da se kot opazovalec udeleži sestankov Mednarodnega denarnega in finančnega odbora MDS (IMFC). IMFC se sestaja dvakrat letno vzporedno s spomladanskimi in letnimi zasedanji MDS, da bi Odboru guvernerjev MDS svetoval in poročal o nadzoru mednarodnega denarnega in finančnega sistema. Poleg tega daje tudi smernice Izvršilnemu odboru MDS glede oblikovanja politik.

Posvetovanja po IV. členu z ECB in državami članicami euroobmočja

Od uvedbe eura so posvetovanja po IV. členu z državami članicami euroobmočja razdeljena na dva dela: prvi se osredotoča na denarna in tečajna vprašanja v euroobmočju, drugi pa obravnava posamezne države članice euroobmočja ter vse njihove ekonomske politike (na primer javnofinančno in strukturno) razen denarne in tečajne politike. Ta dvostranski pristop je rezultat sprememb, s katerimi je MDS svoje postopke prilagodil novi razdelitvi pristojnosti v okviru euroobmočja.

Delegacija MDS dvakrat letno obišče ECB in s sogovorniki obravnava tekoča gibanja in zadeve, ki so pomembne za denarno in tečajno politiko euroobmočja. V tem kontekstu ima misija MDS razprave tudi z organi Evropske skupnosti, ki imajo vlogo koordinatorja pri oblikovanju nacionalnih politik (na primer v okviru širših smernic ekonomskih politik ter Pakta za stabilnost in rast), kot so Evropska komisija, Ekonomsko-finančni odbor in Euroskupina. Osrednja tema teh razprav so gospodarska gibanja in politike (na primer finančna ali strukturna politika) v euroobmočju kot celoti, ki so pomembna za denarno politiko in gibanja deviznega tečaja.

V drugem delu postopka po IV. členu v zvezi z ekonomsko politiko posameznih držav članic pa MDS obišče zadevno državo in se sestane z oblikovalci nacionalnih politik.

Druga področja sodelovanja

ECB sodeluje tudi v številnih drugih pobudah MDS, katerih namen je okrepiti mednarodno finančno arhitekturo. Tako je sodelovala pri oblikovanju kodeksa dobre prakse za preglednost denarne in finančne politike (*Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies*), ki vsebuje splošna načela za preglednost in odgovornost organov oblasti na področju denarne politike in z njo povezanih nalog centralnih bank. Mednje spadajo plačilni sistemi in nadzor, smernice za upravljanje deviznih rezerv in poročila o spoštovanju standardov in kodeksov (*Reports on the Observance of Standards and Codes – ROSC*), ki so sestavni del širših prizadevanj mednarodne skupnosti, da bi pospešila uvajanje mednarodno sprejetih standardov in kodeksov. V poročilih ROSC MDS oceni, v kolikšni meri države spoštujejo te standarde in kodekse, ter prispeva k odkritju šibkih točk, ki bi lahko povzročile gospodarsko in finančno ranljivost.

ECB je razvila delovne odnose z MDS tudi na drugih področjih. Še posebno dejavno sodeluje pri razvoju in uvajanju mednarodnih statističnih standardov (kakor so na primer opredeljeni v priročniku MDS za plačilno bilanco (*IMF Balance of Payments Manual – fifth edition*), kar je sestavni del revidiranega sistema nacionalnih računov (SNA 93). Delovni odnosi so bili vzpostavljeni tudi v okviru posebnih standardov objavljanja statističnih podatkov (*Special Data Dissemination Standard – SDDS*), ki so bili uvedeni leta 1996 s ciljem, da države članice javnosti in MDS za namene nadzora posredujejo ažurne, zanesljive in izčrpne podatke. ECB redno sodeluje tudi v dejavnostih tehnične pomoči MDS.

In končno, od novembra 2000 je ECB tudi uradna imetnica posebnih pravic črpanja, kar pomeni, da lahko sodeluje v prostovoljnih transakcijah z državami članicami MDS in drugimi uradnimi imetniki teh pravic. S tem namenom sta ECB

in MDS aprila 2001 sklenila sporazum o kupoprodaji posebnih pravic črpanja. Ta sporazum omogoča, da MDS sproži transakcije s posebnimi pravicami črpanja med ECB in drugimi njihovimi imetniki, ter s tem prispeva k nemotenemu delu svojega oddelka za posebne pravice črpanja².

5.3.2 Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD)

OECD je medvladna organizacija, ki ima trenutno 30 držav članic in povezave s 70 drugimi državami. Svojim članicam ponuja forum, kjer se lahko med sabo posvetujejo, primerjajo izkušnje in sodelujejo, da bi dosegle čim višjo vzdržno rast ter izboljšale gospodarsko in socialno blaginjo v skladu z načeli tržnega gospodarstva. OECD pokriva vsa področja javnih politik, vključno z denarno in drugimi ekonomskimi politikami. ECB sodeluje v vseh njenih dejavnostih, ki so povezane z nalogami Eurosistema.

Čeprav je članstvo v OECD omejeno na države, je Evropska skupnost v njej trajno zastopana in se udeležuje njenega dela. Ta ureditev temelji na dopolnilnem protokolu št. 1 k členu 13 Konvencije OECD z dne 14. decembra 1960. Od leta 1999 tudi ECB z Evropsko komisijo in v okviru delegacije Evropske skupnosti sodeluje na vseh sestankih OECD, ki so zanjo pomembni. Pri tem tako ECB kot Komisija, vsaka v okviru svojih pristojnosti, izražata svoja stališča.

ECB sodeluje v naslednjih odborih in delovnih skupinah OECD:

- Odbor za analizo gospodarstva in razvoja,
- Odbor za ekonomsko politiko in njegove delovne skupine,
- Odbor za finančne trge.

Odbor za analizo gospodarstva in razvoja (Economic and Development Review Committee – EDRC), ki je bil ustanovljen leta 1961, izvaja redne preglede gospodarskih razmer in politik v vsaki državi članici OECD. Na osnovi teh pregledov objavlja poročila po državah, ki vključujejo tudi vrsto priporočil za oblikovanje politik. Države članice lahko ta priporočila upoštevajo pri oblikovanju svojih politik. Od leta 2001 dalje Odbor za analizo gospodarstva in razvoja opravlja tudi letne preglede euroobmočja.

Odbor za ekonomsko politiko (Economic Policy Committee – EPC) se osredotoča na svetovne gospodarske razmere, zlasti na posledice dogajanj v treh glavnih regijah OECD (euroobmočje, ZDA in Japonska). Ukvarja se s širokim spektrom vprašanj, ki so povezana tako s pričakovanimi gospodarskimi gibanji v prihodnosti kot tudi z zahtevami politik v območju OECD, s čimer članicam OECD zagotavlja celovito oceno razmer. Odboru za ekonomsko politiko pri delu pomaga več delovnih skupin.

- i. Delovna skupina št. 1 se ukvarja z gospodarskimi vprašanji in politikami, ki so bolj strukturne narave (na primer povezave med politikami in dolgoročno rastjo, kriteriji za nadzor javne porabe in vloga samodejnih stabilizatorjev).

² Glej ECB (2002), *Annual Report 2001*, poglavje V, podpoglavje 2.

- ii. Delovna skupina št. 3 spremlja in ocenjuje glavna makroekonomska gibanja (na primer gibanja deviznih tečajev, zunanja in/ali proračunska neravnovesja, sistemska finančna tveganja).
- iii. Delovna skupina za kratkoročne ekonomske možnosti (*Working Party on Short-Term Economic Prospects* – STEP) pomaga EPC pri oblikovanju ekonomskih projekcij.

Odbor za finančne trge pa preučuje strukturna gibanja na finančnih trgih OECD.

5.4 SODELOVANJE ECB V NEFORMALNIH FORUMIH FINANČNIH MINISTROV IN GUVERNERJEV CENTRALNIH BANK

5.4.1 Finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine G7

V okviru širšega *sodelovanja* med državami skupine G7³ se finančni ministri in guvernerji centralnih bank redno sestajajo in razpravljajo o ključnih mednarodnih gospodarskih in finančnih vprašanjih. Osrednja tema razprav so gospodarska in finančna gibanja ter obeti v njihovih državah, pa tudi devizni tečaji in svetovno gospodarstvo. Poleg tega razpravljajo tudi o drugih vprašanjih skupnega interesa, ki so povezana z mednarodno denarno in finančno politiko. Ta neformalna izmenjava pogledov lahko udeležencem pomaga, da bolje razumejo obravnavane teme, koristna pa je lahko tudi v razpravah in postopku odločanja mednarodnih organizacij, kot so MDS, Svetovna banka ali OECD, saj jih pri delu lahko usmerja ali politično spodbuja.

Do tretje faze ekonomske in monetarne unije je bilo sodelovanje na srečanjih finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank G7 omejeno na nacionalne organe oblasti držav članic G7. S prenosom denarne in tečajne politike z nacionalne ravni na Skupnost pa je bila ureditev v euroobmočju prilagojena tako, da upošteva novo razdelitev pristojnosti. Tako predsednik ECB in predsednik Euroskupine sodelujeta pri tistih točkah srečanj, ki obravnavajo makroekonomski nadzor in tečajna vprašanja. Trije guvernerji centralnih bank držav skupine G7, ki so hkrati tudi v euroobmočju (Francija, Nemčija in Italija), na teh točkah sestankov ne sodelujejo. Vseeno pa se udeležujejo razprav, ko skupina G7 obravnava ostala vprašanja, na primer mednarodno finančno arhitekturo in pobude glede reševanja zadolženosti revnih držav.

Kar se tiče dejanskih vlog in pristojnosti, predsednik ECB predstavi stališča Eurosistema o denarni politiki v euroobmočju, predsednik Euroskupine pa sodeluje v razpravah o drugih gospodarskih gibanjih in politikah v euroobmočju. Ker sta ECB in Svet EU skupaj pristojna za tečajna vprašanja, se o svojih stališčih posvetujeta še pred predstavitvijo skupini G7.

³ Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Združeno kraljestvo in ZDA tvorijo skupino G7, skupaj z Rusijo pa skupino G8. Predsedniki držav ali vlad in finančni ministri se sestajajo v sestavi skupine G8, finančni ministri pa v sestavi skupine G7.

5.4.2 Finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine G10

Delo ministrov in guvernerjev Skupine desetih⁴ (G10) je tesno povezano z dejavnostmi Mednarodnega denarnega sklada. Začelo se je z oblikovanjem Splošnega sporazuma o izposojanju (*General Arrangements to Borrow – GAB*), ki je bil sprejet leta 1962 kot dopolnilo rednim sredstvom MDS. Zadnja leta so dejavnosti skupine G10 usmerjene predvsem v preprečevanje in obvladovanje mednarodnih finančnih kriz.

Predsednik ECB kot opazovalec sodeluje na letnih zasedanjih ministrov in guvernerjev, ki potekajo vzporedno z letnimi zasedanji MDS. Ta zasedanja dopolnjujejo priložnostna srečanja na ravni namestnikov, ki se jih ECB prav tako udeležuje kot opazovalka.

5.4.3 Finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine G20

Skupina G20⁵ je neformalni forum finančnih ministrov in guvernerjev centralnih bank, ki je bil ustanovljen leta 1999 z namenom, da bi v dialog o mednarodnih vprašanih ekonomske in finančne politike vključili ključna nastajajoča tržna gospodarstva. Cilj skupine je omogočiti odprto izmenjavo stališč o teh vprašanih in s tem olajšati doseganje soglasja o vprašanih, ki jih obravnavajo pristojni organi odločanja, kot sta MDS in Svetovna banka.

ECB in predsedstvo EU sta člana skupine G20. Oba sodelujeta na sestankih ministrov in guvernerjev G20 ter na pripravljanih sestankih na ravni namestnikov. Z njunim sodelovanjem je zagotovljeno, da so vprašanja obravnavana tudi s stališča euroobmočja. Prispevki ECB in/ali predsedstva EU k razpravam skupine G20 so usklajeni, kolikor je potrebno, glede na razdelitev pristojnosti, dodeljenih s Pogodbo.

5.4.4 Forum za finančno stabilnost

Februarja 1997 so finančni ministri in guvernerji centralnih bank skupine držav G7 sklenili, da ustanovijo Forum za finančno stabilnost (*Financial Stability Forum – FSF*), ki ima naslednje cilje:

- i. oceniti šibke točke mednarodnega finančnega sistema;
- ii. predlagati dejavnosti za krepitev mednarodne finančne stabilnosti na podlagi boljše izmenjave informacij in mednarodnega sodelovanja na področju finančnega nadzora.

Administrativno podporo Forumu za finančno stabilnost nudi sekretariat, ki ima

⁴ Skupino G10 sestavljajo Belgija, Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Nizozemska, Švedska, Združeno kraljestvo in ZDA. Švica ima status pridružene članice.

⁵ Člani skupine G20 so finančni ministri in guvernerji centralnih bank Argentine, Avstralije, Brazilije, Kanade, Kitajske, Francije, Nemčije, Indije, Indonezije, Italije, Japonske, Koreje, Mehike, Rusije, Saudove Arabije, Južnoafriške republike, Turčije, Združenega kraljestva in ZDA. Članica je tudi Evropska skupnost, ki jo predstavljata predsednik Sveta EU in predsednik ECB. Direktor MDS in predsednik Svetovne banke, pa tudi predsednika Mednarodnega monetarnega in finančnega odbora ter Razvojnega odbora MDS in Svetovne banke, se prav tako udeležujejo pogovorov kot člani po službeni dolžnosti.

svoje prostore v Banki za mednarodne poravnave (BIS). Član Izvršilnega odbora ECB se je zasedanj Foruma sprva udeleževal kot opazovalec, od junija 2000 pa kot predsednik Odbora BIS za plačilne in poravnalne sisteme (*Committee on Payment and Settlement Systems*) na zasedanjih sodeluje kot reden član.

5.4.5 Banka za mednarodne poravnave in centralnobančni forumi

Banka za mednarodne poravnave (*Bank for International Settlements* – BIS), ustanovljena leta 1930, je najstarejša mednarodna denarna in finančna organizacija. Njen glavni cilj je „*spodbujati sodelovanje centralnih bank*“ (člen 3 Statuta BIS). ECB sodeluje v vseh dejavnostih BIS za krepitev sodelovanja, tudi na statističnem področju. Od leta 2000 je ECB tudi delničarka BIS s pravico do udeležbe in glasovanja na letni skupščini delničarjev.

Predsednik ECB sodeluje⁶ na srečanjih guvernerjev centralnih bank skupine držav G10, ki navadno potekajo na sedežu BIS v Baslu vsaka dva meseca. V okviru tega foruma guvernerji obravnavajo ključna mednarodna ekonomska, denarna in finančna vprašanja (na primer gospodarske trende v razvitih državah in nastajajočih tržnih gospodarstvih, dejavnike, ki bi lahko ogrozili svetovno finančno stabilnost, dolgoročno denarna in finančna gibanja). Zasedanja so odprta tudi za centralne banke nastajajočih tržnih gospodarstev, ki so sistemskega pomena.

Guvernerji centralnih bank skupine držav G10 so ustanovili vrsto stalnih odborov in priložnostnih delovnih skupin. Za ECB so še posebno pomembni štirje stalni odbori.

- i. ECB ima status opazovalke na zasedanjih *Baselskega odbora za bančni nadzor* (*Basel Committee on Banking Supervision* – BCBS). Ta odbor, ki je stalni forum za sodelovanje med državami skupine G10, postavlja mednarodno priznane bančne standarde na področju zakonske ureditve, nadzora in dobre prakse. Delo tega odbora je velikega pomena za dejavnosti ECB in Eurosistema na področju bonitetnega nadzora in finančne stabilnosti, zato ECB sodeluje tudi v nekaterih podskupinah BCBS (na primer v skupini za elektronsko bančništvo, kapitalski skupini, projektni skupini za raziskave in skupini za obvladovanje tveganj).
- ii. *Odbor za plačilne in poravnalne sisteme* (*Committee on Payment and Settlement Systems* – CPSS) od junija 2000 vodi član Izvršilnega odbora ECB. Odbor za plačilne in poravnalne sisteme je glavni nosilec prizadevanj za učinkovito in zanesljivo ureditev plačilnih in poravnalnih sistemov.
- iii. ECB je tudi članica *Odbora za svetovni finančni sistem* (*Committee on the Global Financial System* – CGFS). Dejavnosti tega odbora so namenjene ugotavljanju in ocenjevanju možnih šibkih točk svetovnega finančnega okolja, poglobljanju razumevanja delovanja finančnih trgov ter krepitvi učinkovitosti in stabilnosti teh trgov.

⁶ Od novembra 2003 predsednik ECB predseduje tudi zasedanjem skupine G10.

- iv. In končno, ECB je tudi članica *Odbora za trge (Markets Committee)*, v okviru katerega visoki predstavniki centralnih bank redno obravnavajo dogajanja na finančnih trgih, pri čimer so zlasti pozorni na dogajanja na deviznih trgih.

Eurostolpnica
(Eurotower), sedež
ECB v Frankfurtu
na Majni

6 ECB KOT GOSPODARSKI SUBJEKT

Kot centralna banka ima ECB značilnosti tako javnega kot tudi zasebnega sektorja. Po svoji pravni osnovi in poslanstvu je javni organ, obenem pa svoje politike večinoma izvaja s finančnimi operacijami, njena organizacijska struktura in metode delovanja pa so podobne tistim v bankah zasebnega sektorja. ECB je torej javni organ *sui generis* z nekaterimi značilnostmi gospodarske družbe.

6.1 IZJAVA O POSLANSTVU

Avgusta 2003 je Izvršilni odbor sprejel izjavo o poslanstvu ECB, ki izraža njene cilje in položaj v Eurosistemu.

„Evropska centralna banka in nacionalne centralne banke skupaj tvorijo Eurosistem – centralnobačni sistem euroobmočja. Njegov glavni cilj je vzdrževati stabilnost cen oziroma ohranjati vrednost eura.

V Evropski centralni banki si prizadevamo, da bi vse centralnobačne naloge, ki so nam zaupane, opravljali čimbolj pošteno, strokovno, učinkovito in pregledno.“

Prvi del izjave poudarja tesno povezanost ECB z nacionalnimi centralnimi bankami euroobmočja in primarni cilj Eurosistema. Drugi del poudarja zavezo ECB, da bo učinkovito opravljala svoje naloge, in vrednote, za katere zaposleni in vodstvo ECB menijo, da so posebno pomembne pri izpolnjevanju njihovih dolžnosti. Vrednote, kot so poštenost, strokovnost, učinkovitost in preglednost, so zaposleni v anketi, ki je predstavljala neposreden prispevek k oblikovanju izjave o poslanstvu, izpostavili kot posebno pomembne.

Te vrednote se odražajo tudi v načinu, kako je ECB organizirala svojo notranjo strukturo in delovne postopke. Te strukture in postopki niso statični, ampak se neprestano razvijajo s ciljem oblikovati dobre prakse in standarde. Tako je bila v začetni fazi prednostna naloga ECB oblikovati svoje naloge in uvesti euro. Zdaj, ko sta ta prvotna cilja uspešno izpolnjena, se ECB vse bolj osredotoča na krepitev svoje notranje organizacije in strategije človeških virov.

6.2 UPRAVLJANJE DRUŽBE

Pojem „upravljanje družbe“ (*corporate governance*) ima lahko vrsto pomenov in opredelitev. Ko gre za ECB, ta pojem obsega:

- pravila in postopke za sprejemanje odločitev o poslovnih zadevah ECB,
- ureditev za spremljanje skladnosti s temi odločitvami in veljavno zakonodajo.

Ker je ECB neodvisna organizacija, je upravljanje ECB predvsem v pristojnosti njenih organov odločanja, zlasti Sveta ECB in Izvršilnega odbora. Poleg tega obstaja tudi več plasti zunanje in notranje nadzora.

6.2.1 Vloga Sveta ECB in Izvršilnega odbora pri upravljanju družbe

Svet ECB kot najvišji organ odločanja o upravljanju in delovanju ECB sprejme Poslovnik ECB in je zlasti odgovoren za njene finance. Na predlog Izvršilnega odbora sprejme tudi letni proračun ECB in je pristojen za vse odločitve, ki so povezane z zagotavljanjem finančnih virov ECB in uporabo letnega poslovnega izida. Določa tudi pogoje za zaposlitev tako članov Izvršilnega odbora (glej razdelek 2.5.1) kot uslužbencev ECB.

V skladu s svojo zakonsko nalogo vodenja tekočega poslovanja ECB ima Izvršilni odbor organizacijske in vodstvene pristojnosti. Po posvetovanju s Svetom ECB Izvršilni odbor določi notranjo strukturo ECB, tj. število, naziv in pristojnosti njenih funkcionalnih enot. Glavne med njimi, ki se imenujejo „poslovna področja“, so pod neposrednim vodstvom in nadzorom Izvršilnega odbora. Odbor nato določi, kateri izmed članov je odgovoren za posamezno poslovno področje, in o tem obvesti Svet ECB in tudi Razširjeni svet. Te odločitve so sprejete v prisotnosti vseh članov Izvršilnega odbora in ne morejo biti sprejete v nasprotju z glasom predsednika ECB¹.

Izvršilni odbor je odgovoren tudi za vse kadrovske zadeve. Sprejme pravila za zaposlene (s katerimi se izvajajo pogoji za zaposlitev v ECB, ki jih določi Svet ECB) ter vse odločitve v zvezi z izborom, imenovanjem in napredovanjem zaposlenih v ECB.

6.2.2 Plasti zunanje in notranje nadzora

Kot je že omenjeno v razdelku 4.6, izvajajo zunanji nadzor finančnega poslovanja in poštenosti ECB neodvisni revizorji, Evropsko računsko sodišče in Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF). Te plasti zunanje nadzora dopolnjuje več mehanizmov in postopkov notranje nadzora, ki so opisani v nadaljevanju.

Odbor za proračun

Odbor za proračun, ki je bil ustanovljen po členu 15 Poslovnika ECB, pomaga Svetu ECB v zadevah, ki se tičejo proračuna ECB. Sestavljajo ga predstavniki centralnih bank Eurosistema, od katerih je eden predsedujoči. Odbor zlasti pregleda osnutek letnega proračuna in Svetu ECB poda mnenje, preden ta proračun sprejme. Odbor Svetu ECB predstavi tudi svoje stališče glede izvrševanja letnega proračuna.

Struktura notranje nadzora

Struktura notranje nadzora temelji na funkcionalnem pristopu, kar pomeni, da je vsako poslovno področje odgovorno za svoj notranji nadzor in učinkovitost. Poslovna področja oblikujejo in izvajajo niz operativnih nadzornih postopkov na

¹ Člen 10.2 Poslovnika ECB.

področju svoje pristojnosti. Poleg tega generalni direktorat ECB za kadrovske službe, proračun in organizacijo ter oddelek za obvladovanje tveganj svetujeta Izvršilnemu odboru pri specifičnih vprašanjih, ki so povezana z nadzorom celotne banke.

Notranja revizija

Direktorat za notranjo revizijo je podrejen neposredno Izvršilnemu odboru. Njegova pooblastila so opredeljena v Pravilniku ECB o revidiranju, ki ga je na osnovi mednarodnih revizijskih standardov, predvsem standardov Inštituta notranjih revizorjev, pripravil Izvršilni odbor.

Kodeks ravnanja in preprečevanje trgovanja na podlagi notranjih informacij

Ena temeljnih vrednot ECB je prizadevanje za čim bolj pošteno delovanje. V skladu s to vrednoto je ECB oblikovala pravila in postopke, ki izražajo njeno zavezanost temu cilju.

Kodeks ravnanja za člane Izvršilnega odbora, ki je bil sprejet maja 2002², odraža odgovornost vseh članov Izvršilnega odbora, da skrbijo za poštenost in ugled Eurosistema ter za učinkovitost njegovega delovanja. Pri nekaterih vidikih profesionalnega ravnanja dodatno pomoč zagotavlja svetovalec, ki ga je imenoval Svet ECB.

*Kodeks ravnanja ECB*³ uporabljajo zaposleni v ECB in člani Izvršilnega odbora kot vodilo in merilo pri svojem poklicnem delu, pri čemer se od njih pričakuje, da pri opravljanju svojih nalog spoštujejo najvišje standarde poklicne etike.

*Pravila glede trgovanja na osnovi notranjih informacij*⁴ so bila oblikovana za preprečevanje zlorab občutljivih informacij o finančnih trgih. Zaposlenim v ECB in članom Izvršilnega odbora prepovedujejo, da bi neposredno ali posredno izkoristili notranje informacije, ko izvajajo zasebne finančne posle bodisi na lastno tveganje in za svoj račun ali na tveganje in za račun tretje osebe.

Svetovalec za poklicno etiko, ki ga imenuje Izvršilni odbor, zaposlenim svetuje pri vseh vidikih poklicnega ravnanja in skrbi za enotno razlago pravil glede trgovanja na osnovi notranjih informacij.

Uradna oseba za varstvo podatkov

V skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta⁵ je Izvršilni odbor imenoval uradno osebo za varstvo podatkov, ki je položaj nastopila 1. januarja 2002. Njena naloga je zagotoviti zaupnost osebnih podatkov, ki jih zbira ali obdeluje ECB.

² UL C 123, 24.5.2002, str. 9.

³ UL C 76, 8.3.2001, str. 12.

⁴ UL C 236, 22.8.2001, str. 13.

⁵ Uredba (ES) št. 45/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2000 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah in organih Skupnosti in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 8, 12.1.2001, str. 1).

Pravila o naročilih

Pri naročanju blaga in storitev ECB upošteva načela javnosti, preglednosti, enakega dostopa, nediskriminacije in učinkovitega upravljanja. Pravila o naročilih so usklajena z načeli direktiv Skupnosti o javnih naročilih. V skladu z njimi so odstopanja od teh načel možna v nujnih primerih, zaradi varnosti ali tajnosti, kadar je dobavitelj le eden, za dobave iz nacionalnih centralnih bank v ECB in za zagotovitev stalnosti dobavitelja.

6.2.3 Dostop do arhiva ECB

Javni dostop do arhiva ECB urejajo določbe Sklepa ECB z dne 4. marca 2004⁶. Ta v skladu z resolucijami Evropskega sveta z zasedanja v Birminghamu (1992) in Kopenhagnu (1993) javnosti zagotavlja dostop do dokumentov ECB, da bi Skupnost približal državljanom in potrdil njihovo legitimno zanimanje za urejenost in delovanje institucij in organov, financiranih z javnimi sredstvi.

Izraz „dokument“ pomeni vsako vsebino ne glede na vrsto nosilca, v katerem je shranjena, ki jo je pripravila ali jo hrani ECB in je povezana z njenimi politikami, dejavnostmi ali odločitvami. To pomeni, da je javni dostop mogoč tudi do tistih dokumentov v arhivu ECB, ki izvirajo iz Evropskega monetarnega inštituta (EMI) in Odbora guvernerjev.

Dostop do dokumentov ni odobren, če razkritje ne bi bilo v javnem interesu zaradi zaupnosti delovanja organov odločanja ECB. Ti in z njimi povezani dokumenti ostanejo zaupni največ 30 let. Razlogi za ohranjanje zaupnosti teh dokumentov (glej razdelek 4.2.2) so močnejši od javnega interesa. Vseeno pa javni interes s tem ni prizadet, saj ECB javnost obširno obvešča o sklepih, ki jih na svojih sejah sprejmejo njeni organi odločanja.

Prošnje za dostop do dokumentov ECB sprejema generalni direktorat za sekretariat in jezikovne storitve, ki upravlja arhiv ECB. Prosilec, čigar prošnja je zavrnjena, se lahko obrne na Izvršilni odbor. Če ECB prošnjo dokončno zavrne, se v skladu s členoma 195 in 230 Pogodbe ES lahko obrne na evropskega varuha človekovih pravic ali Evropsko sodišče.

6.3 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA

ECB je trenutno razdeljena na 17 poslovnih področjih (glej tabelo 3). Ploska organizacijska struktura odraža širino funkcij ECB kot tudi željo, da bi se izognili preveliki hierarhiji. Vsako poslovno področje vodi višji vodstveni delavec (generalni direktor ali direktor), ki je podrejen enemu od članov Izvršilnega odbora. Več vodij poslovnih področjih predseduje tudi odborom ESCB s svojega področja dejavnosti (glej razdelek 2.5.2).

⁶ Sklep ECB/2004/3 z dne 4. marca 2004 o javnem dostopu do dokumentov Evropske centralne banke (UL L 80, 18.3.2004, str. 42).

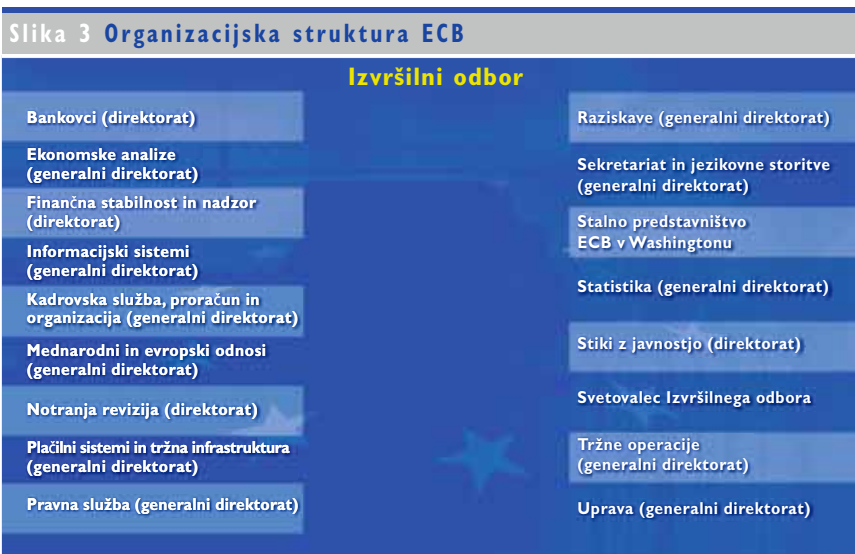
Za izvajanje funkcij, pri katerih je potrebno sodelovanje različnih oddelkov, je ECB ustanovila več internih odborov. Leta 2003 je Izvršilni odbor ustanovil Odbor za upravljanje (*Management Committee*), ki svetuje Izvršilnemu odboru in mu pomaga v zadevah, povezanih z upravljanjem ECB, strateškim načrtovanjem in pripravo letnega proračuna. Odboru predseduje eden od članov Izvršilnega odbora, sestavljajo pa ga višji vodstveni delavci.

6.4 ZAPOSLENI IN ODNOSI Z ZAPOSLENIMI

ECB ima pravico, da samostojno določa svojo kadrovsko politiko. Samostojnost na tem področju izhaja iz neodvisnega položaja ECB, ki ga zagotavlja člen 108 Pogodbe ES in opredeljuje člen 36 Statuta ESCB.

6.4.1 Zaposleni

ECB zaposluje ljudi iz vseh držav članic EU (in tudi iz držav pristopnic). Ob koncu leta 2005 je število zaposlenih za nedoločen ali določen čas za najmanj eno leto znašalo 1.360. Poleg tega ECB ponuja tudi možnost pogodbenega dela za obdobja, krajša od enega leta, katerega cilj je zadovoljiti začasne kadrovske potrebe. V skladu s programom kadrovskih izmenjav v okviru Eurosistema ECB za krajši čas zaposluje tudi strokovnjake iz centralnih bank Eurosistema. Velika večina zaposlenih v ECB so visoko usposobljeni strokovnjaki, ki delujejo na področju analiz in raziskav ter pri upravljanju ECB. Kot središče in vodja Eurosistema ponuja ECB številne zaposlitvene možnosti, za katere so potrebne vodstvene in analitične sposobnosti. Večina strokovnjakov je ekonomistov z diplomsko ali podiplomsko izobrazbo.

Vsi zaposleni v ECB so izbrani in imenovani ter napredujejo na podlagi strokovne usposobljenosti ob upoštevanju načel javnosti, preglednosti, enakega dostopa in nediskriminacije. V skladu s temi načeli pravila za zaposlovanje, ki jih je sprejel Izvršilni odbor⁷, določajo izbirni postopek tako, da dobijo prednost visoko izobraženi in sposobni kandidati z najvišjimi standardi poštenosti. Dodatni cilj izbirnega postopka je zagotoviti čim bolj enakomerno zastopanost državljanov vseh držav članic EU ne glede na njihovo rasno ali etnično pripadnost, vero ali prepričanje, spolno usmerjenost ali invalidnost. ECB ne uporablja nacionalnih kvot, pač pa prosta delovna mesta objavlja v vseh državah članicah s posebnimi informacijskimi kampanjami in tako zagotavlja enakopravne pogoje vsem nacionalnostim v EU.

Pogoje za zaposlitev v ECB sprejme Svet ECB, izvajajo pa se s pravili za zaposlene, ki jih sprejme Izvršilni odbor. Ta pravila tvorijo sestavni del individualnih pogodb o zaposlitvi med ECB in zaposlenimi.

Plače in socialni prejemki v ECB so primerljivi s tistimi v drugih evropskih ustanovah in mednarodnih organizacijah s sedežem v Evropi. ECB izvaja različne programe, ki zaposlenim in njihovim družinskim članom iz različnih delov EU pomagajo pri selitvi v Frankfurt na Majni. Poleg tega ECB zagotavlja tudi otroško varstvo in mednarodno šolo. Od septembra 2002 lahko otroci zaposlenih v ECB obiskujejo novo evropsko šolo, ki je bila ustanovljena v severozahodnem delu Frankfurta⁸.

Plače, ki jih plačuje ECB, vključno s prejemki članov Izvršilnega odbora, so obdavčeni z davkom na dohodek, ki ga za svoj proračun pobira Evropska skupnost.

Kadrovska politika ECB daje vse večji poudarek skupnim vrednotam, ki so opredeljene v izjavi o poslanstvu ECB. Obsega ukrepe za spodbujanje zunanje in notranje mobilnosti, krepitev vodstvenih spretnosti ter oblikovanje programov usposabljanja, ki zaposlenim omogočajo, da se ves čas dodatno izobražujejo ter pridobivajo nova znanja in sposobnosti. ECB zaradi mednarodne sestave svojih zaposlenih v svoje tekoče delovanje vključuje tudi upravljanje raznolikosti. To pomeni, da si prizadeva izkoristiti razlike med zaposlenimi z namenom, da bi ustvarila produktivno in spoštljivo delovno okolje, v katerem je mogoče v celoti izkoristiti nadarjenost zaposlenih in izpolniti organizacijske cilje.

Pravice zaposlenih v ECB so zaščitene s pravnim sistemom Evropske skupnosti. V skladu s Pogodbo je za vse spore med ECB in njenimi zaposlenimi pristojno Sodišče Evropskih skupnosti. Pravice zaposlenih vključujejo tudi pravico do stavke.

Neodvisni socialni delavec zaposlenim zaupno svetuje v zadevah, povezanih z njihovim delom, ter posreduje v medosebni sporih na delovnem mestu. ECB je imenovala tudi svetovalca za enake možnosti, ki svetuje pri vprašanih enakosti v najširšem smislu, na primer glede spola, nacionalnosti ali starosti.

⁷ ECB (2004), Upravna okrožnica 05/2004 z dne 18. maja 2004.

⁸ Evropske šole so skupni projekt držav članic EU in Evropske skupnosti, namenjene pa so predvsem otrokom zaposlenih v organih in telesih Skupnosti.

6.4.2 Zastopanje zaposlenih v ECB

V skladu s pogoji za zaposlitev v ECB zaposlene zastopa Odbor zaposlenih (*Staff Committee*). Ta zastopa splošni interes vseh zaposlenih na področjih, ki so povezana s pogodбами o zaposlitvi, kadrovskimi predpisi in nagrajevanjem, zaposlitvijo, delovnimi, zdravstvenimi in varnostnimi pogoji v ECB ter socialnim in pokojninskim zavarovanjem. Člane odbora tajno izvolijo vsi zaposleni.

V skladu s pogoji za zaposlitev v ECB ima Odbor zaposlenih pri teh vprašanjih vse posvetovalne pravice, ECB pa te pravice dosledno spoštuje. Poleg tega je ECB odboru dala na razpolago tudi vsa potrebna sredstva za učinkovito izvajanje njegovih nalog. Tako za člane odbora na primer velja delna oprostitev dela, ki je enakovredna 2,3 delovnega mesta s polnim delovnim časom. ECB plačuje tudi tajniško in logistično podporo ter pravno svetovanje.

Nekateri zaposleni v ECB so včlanjeni v sindikat zaposlenih ECB (*Union of the Staff of the ECB – USE*). ECB se z USE med drugim posvetuje glede socialnih vprašanj in delovnih pogojev. Kljub temu je leta 2002 prvostopenjsko sodišče zavrnilo zahtevo USE in zunanjega sindikata IPSO (*International and European Public Services Organisation*) za priznanje partnerskega statusa v pogajanjih o kolektivnih pogodbah o zaposlitvi. IPSO se je pri Sodišču Evropskih skupnosti pritožil na to razsodbo, a je pritožbo pozneje umaknil.

6.4.3 Socialni dialog v zvezi z ESCB

Leta 1999 je ECB začela prostovoljni socialni dialog z evropskimi sindikalnimi združenji, ki zastopajo zaposlene v centralnih bankah ESCB:

- UNI-Europa (prej Eurofiet),
- Standing Committee of European Central Bank Unions (SCECBU) (Stalni odbor sindikatov evropskih centralnih bank),
- European Federation of Public Service Unions (EPSU) (Evropska zveza sindikatov javnih uslužbencev).

Socialni dialog je bil vzpostavljen na zahtevo evropskih sindikalnih združenj in vključuje predstavnike zaposlenih iz vseh centralnih bank ESCB. Obravnava različne vidike odločitev (na primer vsebino, razloge, čas), ki pomembno vplivajo na raven in kakovost zaposlitve v posamezni nacionalni centralni banki. Predstavnikom zaposlenih iz vseh nacionalnih centralnih bank EU in iz ECB omogoča, da svoja stališča predstavijo, še preden organi odločanja v ECB sprejmejo odločitev.

Socialni dialog se ne spušča v konkretna kadrovska vprašanja v ECB in nacionalnih centralnih bankah; to načelo je bilo izrecno izraženo v dokumentu, ki so ga vse strani podpisale decembra 1999. Ta vprašanja se tičejo le ECB oziroma nacionalnih centralnih bank in se rešujejo na lokalni ravni.

6.5 SEDEŽ IN PROSTORI

Predsedniki držav ali vlad držav članic EU so 29. oktobra 1993 v medsebojnem soglasju sklenili, da Frankfurt na Majni postane sedež ECB⁹. Sporazum o sedežu ECB je bil z Zvezno republiko Nemčijo podpisan 18. septembra 1998 in je začel veljati 4. marca 1999. Obravnava tehnična in praktična vprašanja izvajanja Protokola o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti.

ECB trenutno uporablja tri najete stavbe v središču Frankfurta, vendar je sklenila, da zgradi lastno stavbo. Marca 2002 je kupila zemljišče v vzhodnem delu Frankfurta, na katerem zdaj stoji frankfurtska *Grossmarkthalle* (veleprodajna tržnica), ki je spomeniško zaščiten in bo vključena v novo stavbo.

Novembra 2002 je ECB objavila mednarodni urbanistični in arhitekturni natečaj za novo stavbo¹⁰, na katerega se je prijavilo več kot 300 arhitektov iz 31 držav in petih celin. Predizbirni odbor, ki ga je sestavljalo pet strokovnjakov ECB ob podpori petih arhitektov, je izbral 80 kandidatov, od tega 70 uveljavljenih ter 10 mladih in še neveljavljenih arhitektov.

Mednarodna žirija, ki je pod vodstvom podpredsednika ECB Lucasa D. Papademos štela 12 članov (po trije iz ECB in nacionalnih centralnih bank, pet mednarodno priznanih arhitektov ter predstavnik mesta Frankfurt), je tri nagrajene predloge izbrala februarja 2004¹¹.

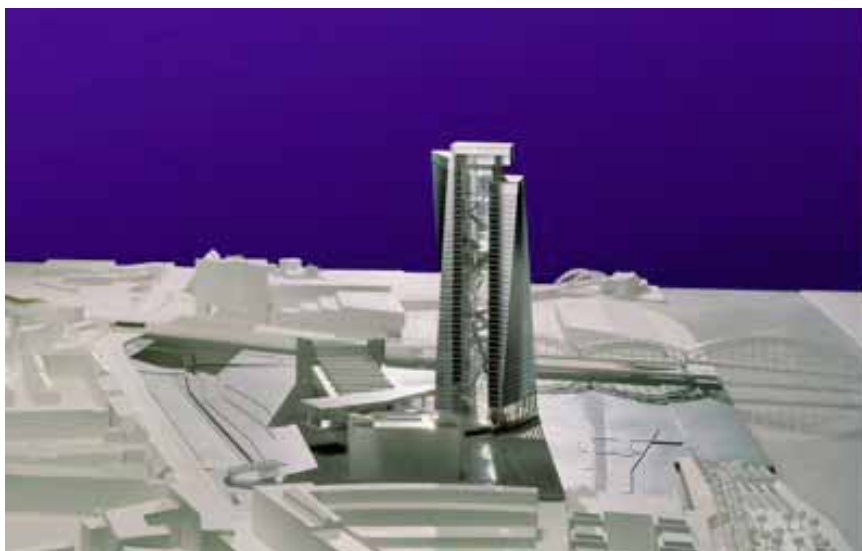
Izbor je opravila po vnaprej določenih kriterijih, kot so kakovost arhitekturnega načrta, izvirnost, domiselnost in inovativnost ter vpetost v okolico.

Avtorje vseh treh nagrajenih načrtov je nato povabila k sodelovanju v naslednji fazi natečaja, kjer so morali predlagane rešitve prilagoditi specifičnim priporočilom in zahtevam žirije, ECB in mesta. Ob zaključku revizije se je Svet ECB januarja 2005 odločil za predelan idejni načrt arhitekturnega biroja COOP HIMMELB(L) AU, ki je prejel prvo nagrado na mednarodnem urbanističnem in arhitekturnem natečaju. Po uspešni optimizaciji idejnega načrta se je marca 2006 začela faza načrtovanja. Po sedanjih predvidevanjih se bo gradnja začela proti koncu leta 2007, končala pa konec leta 2011.

⁹ Sklepi sprejeti v medsebojnem soglasju predstavnikov vlad držav članic, ki se sestanejo na ravni predsednikov držav in vlad, o sedežu posameznih organov in oddelkov Evropskih skupnosti in Europolu (UL C 323, 30.11.1993, str. 1).

¹⁰ Glej sporočilo za javnost ECB z dne 26. novembra 2002.

¹¹ Glej sporočilo za javnost ECB z dne 13. februarja 2004.

Model bodoče stavbe ECB.

PRILOGA I

IZVLEČKI IZ POGODBE O USTANOVITVI EVROPSKE SKUPNOSTI

PRVI DEL

NAČELA

Člen 2

Naloga Skupnosti je, da z vzpostavitvijo skupnega trga in ekonomske in monetarne unije ter z izvajanjem skupnih politik ali dejavnosti iz členov 3 in 4 v vsej Skupnosti spodbuja skladen, uravnotežen in trajnosten razvoj gospodarskih dejavnosti, visoko stopnjo zaposlenosti in socialne zaščite, enakost med moškimi in ženskami, trajnostno in neinflatorno rast, visoko stopnjo konkurenčnosti in konvergence ekonomskih učinkov, visoko raven varstva in izboljšanje kakovosti okolja, zvišanje ravni in kakovosti življenja ter ekonomsko in socialno kohezijo in solidarnost med državami članicami.

Člen 3

1. Za namene iz člena 2 dejavnosti Skupnosti v skladu z določbami te pogodbe in v njej opredeljenim časovnim razporedom vključujejo:

- (a) prepoved carin in količinskih omejitev pri uvozu in izvozu blaga med državami članicami ter vseh drugih ukrepov z enakim učinkom;
- (b) skupno trgovinsko politiko;
- (c) notranji trg, za katerega je značilna odprava ovir pri prostem pretoku blaga, oseb, storitev in kapitala med državami članicami;
- (d) ukrepe, ki se nanašajo na vstop in gibanje oseb, kakor je predvideno v naslovu IV;
- (e) skupno politiko na področju kmetijstva in ribištva;
- (f) skupno prometno politiko;
- (g) sistem, ki zagotavlja, da na notranjem trgu ni izkrivljanja konkurence;
- (h) približevanje zakonodaj držav članic v obsegu, ki zagotavlja delovanje skupnega trga;
- (i) spodbujanje usklajevanja politik zaposlovanja držav članic, da bi z razvojem usklajene strategije zaposlovanja povečali njihovo učinkovitost;
- (j) politiko na socialnem področju, ki zajema tudi Evropski socialni sklad;
- (k) krepitev ekonomske in socialne kohezije;

- (l) politiko na področju okolja;
 - (m) krepitev konkurenčnosti industrije Skupnosti;
 - (n) pospeševanje raziskav in tehnološkega razvoja;
 - (o) spodbujanje ustanavljanja in razvoja vseevropskih omrežij;
 - (p) prispevek k doseganju visoke ravni varovanja zdravja;
 - (q) prispevek h kakovostnemu izobraževanju in usposabljanju ter razcvetu kultur držav članic;
 - (r) politiko na področju razvojnega sodelovanja;
 - (s) pridružitvev čezmorskih držav in ozemelj, zato da se poveča obseg trgovine in skupno pospeši gospodarski in socialni razvoj;
 - (t) prispevek h krepitvi varstva potrošnikov;
 - (u) ukrepe na področju energetike, civilne zaščite in turizma.
2. V vseh dejavnostih iz tega člena si Skupnost prizadeva odpraviti neenakosti in spodbujati enakost med moškimi in ženskami.

Člen 4

1. Za namene iz člena 2 dejavnosti držav članic in Skupnosti v skladu s pogoji in časovnim razporedom te pogodbe vključujejo sprejetje ekonomske politike, ki temelji na tesnem usklajevanju ekonomskih politik držav članic, notranjem trgu in opredelitvi skupnih ciljev in ki se izvaja v skladu z načelom odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco.

2. Hkrati z navedenim ter v skladu z določbami te pogodbe in v njej opredeljenim časovnim razporedom in postopki te dejavnosti vključujejo nepreklicno določitev deviznih tečajev, ki bo omogočila uvedbo enotne valute ekuja, ter opredelitev in izvajanje enotne monetarne politike in politike deviznega tečaja, katere glavni cilj je ohranjati stabilnost cen in brez poseganja v ta cilj podpirati splošne ekonomske politike v Skupnosti v skladu z načelom odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco.

3. Pri teh dejavnostih države članice in Skupnost upoštevajo naslednja vodilna načela: stabilne cene, zdrave javne finance in monetarne pogoje ter uravnoteženo plačilno bilanco.

Člen 8

V skladu s postopki, določenimi v tej pogodbi, se ustanovi Evropski sistem centralnih bank (v nadaljnjem besedilu „ESCB”) in Evropska centralna banka (v nadaljnjem besedilu „ECB”); delujeta v okviru pristojnosti, dodeljenih s to pogodbo ter statutom ESCB in ECB (v nadaljnjem besedilu „statut ESCB”), ki je priloga k tej pogodbi.

TRETJI DEL

POLITIKE SKUPNOSTI

Naslov VII

Ekonomska in monetarna politika

POGLAVJE I

EKONOMSKA POLITIKA

Člen 98

Države članice vodijo svoje ekonomske politike tako, da bi prispevale k doseganju ciljev Skupnosti, kakor so opredeljeni v členu 2, in v okviru širših smernic, navedenih v členu 99(2). Države članice in Skupnost delujejo v skladu z načelom odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco, pri čemer dajejo prednost učinkovitemu razporejanju virov, in se ravna po načelih člena 4.

Člen 99

1. Države članice obravnavajo svoje ekonomske politike kot zadevo skupnega pomena in jih usklajujejo v okviru Sveta skladno z določbami člena 98.
2. Svet na priporočilo Komisije s kvalificirano večino oblikuje osnutek širših smernic ekonomskih politik držav članic in Skupnosti ter poroča o svojih ugotovitvah Evropskemu svetu.

Evropski svet na podlagi poročila Sveta obravnava sklep o širših smernicah ekonomskih politik držav članic in Skupnosti.

Na podlagi tega sklepa Svet s kvalificirano večino sprejme priporočilo, ki opredeljuje omenjene širše smernice. Svet o svojem priporočilu obvesti Evropski parlament.

3. Za zagotavljanje tesnejše uskladitve ekonomskih politik in trajnostne konvergence ekonomskih učinkov držav članic Svet na podlagi poročil, ki mu jih predloži Komisija, spremlja gospodarski razvoj v vsaki od držav članic in v Skupnosti ter skladnost ekonomskih politik s širšimi smernicami iz odstavka 2, redno pa pripravlja tudi celovito oceno.

Zaradi tega večstranskega nadzora pošiljajo države članice Komisiji podatke o pomembnih ukrepih, ki so jih sprejele na področju svoje ekonomske politike, in vse druge podatke, za katere menijo, da so potrebni.

4. Kadar se v okviru postopka iz odstavka 3 ugotovi, da ekonomske politike neke države članice niso skladne s širšimi smernicami iz odstavka 2 ali da bi lahko ogrozile pravilno delovanje ekonomske in monetarne unije, lahko Svet na priporočilo Komisije s kvalificirano večino pripravi potrebna priporočila za to državo članico. Svet lahko na predlog Komisije s kvalificirano večino sklene, da svoja priporočila objavi.

Predsednik Sveta in Komisija poročata Evropskemu parlamentu o rezultatih večstranskega nadzora. Če je Svet svoja priporočila objavil, je njegov predsednik lahko povabljen pred pristojni odbor Evropskega parlamenta.

5. Svet lahko v skladu s postopkom iz člena 252 sprejme podrobna pravila za postopek večstranskega nadzora iz odstavkov 3 in 4 tega člena.

Člen 100

1. Brez poseganja v druge postopke, predvidene v tej pogodbi, lahko Svet na predlog Komisije s kvalificirano večino odloči o ukrepih, ki ustrezajo gospodarskim razmeram, zlasti ob hudih težavah pri oskrbi z nekaterimi izdelki.

2. Kadar je država članica v težavah ali ji zaradi naravnih nesreč ali izjemnih okoliščin, nad katerimi nima nikakršnega nadzora, resno grozijo hude težave, ji lahko Svet pod določenimi pogoji na predlog Komisije s kvalificirano večino odobri finančno pomoč Skupnosti. Predsednik Sveta obvesti Evropski parlament o sprejeti odločitvi.

Člen 101

1. Prepovedane so prekoračitve pozitivnega stanja na računu ali druge oblike kreditov pri ECB ali pri centralnih bankah držav članic (v nadaljnjem besedilu „nacionalne centralne banke“) v korist institucij ali organov Skupnosti, institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države ter drugih oseb javnega prava ali v korist javnih podjetij držav članic, prav tako je prepovedano, da bi ECB ali nacionalne centralne banke neposredno od njih kupovale dolžniške instrumente.

2. Odstavek 1 se ne uporablja za kreditne institucije v javni lasti, ki jih nacionalne centralne banke in ECB pri zagotavljanju rezerv s strani centralnih bank obravnavajo enako kakor zasebne kreditne institucije.

Člen 102

1. Prepovedani so vsi ukrepi, ki ne temeljijo na načelih skrbnega in varnega poslovanja in ki vzpostavljajo privilegirani dostop institucij ali organov Skupnosti, institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države ter drugih oseb javnega prava ali javnih podjetij držav članic do finančnih institucij.

2. Svet v skladu s postopkom iz člena 252 še pred 1. januarjem 1994 opredeli pojme v zvezi z uporabo prepovedi, navedene v odstavku 1.

Člen 103

1. Skupnost ne jamči za obveznosti niti ne prevzema obveznosti institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države in drugih oseb javnega prava ali javnih podjetij katere koli države članice, kar pa ne posega v vzajemna finančna jamstva za skupno izvedbo določenega projekta. Država članica ne jamči za obveznosti niti ne prevzema obveznosti institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države in drugih oseb javnega prava ali javnih podjetij druge države članice, kar pa ne posega v vzajemna finančna jamstva za skupno izvedbo določenega projekta.

2. Po potrebi lahko Svet v skladu s postopkom iz člena 252 opredeli pojme v zvezi z uporabo prepleved, navedene v členu 101 in v tem členu.

Člen 104

1. Države članice se izogibajo čezmernemu javnofinančnemu primanjkljaju.
2. Komisija spremlja gibanje proračunskega stanja in višine javnega dolga v državah članicah zato, da bi ugotovila večje napake. Zlasti preverja upoštevanje proračunske discipline na podlagi naslednjih dveh meril:
 - (a) ali razmerje med načrtovanim ali dejanskim javnofinančnim primanjkljajem in bruto domačim proizvodom presega referenčno vrednost, razen
 - če se ni to razmerje znatno in stalno zmanjševalo ter doseglo ravni blizu referenčne vrednosti,
 - oziroma če ni preseganje referenčne vrednosti le izjemno in začasno, razmerje pa ostaja blizu referenčne vrednosti;
 - (b) ali razmerje med javnim dolgom in bruto domačim proizvodom presega referenčno vrednost, razen če se razmerje ne znižuje zadosti in ne približuje dovolj hitro referenčni vrednosti.

Referenčne vrednosti so opredeljene v Protokolu o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki je priloga k tej pogodbi.

3. Če država članica ne izpolnjuje zahtev enega ali obeh navedenih meril, Komisija o tem pripravi poročilo. To poročilo upošteva tudi, ali javnofinančni primanjkljaj presega javne investicijske odhodke, in vse druge pomembne dejavnike, tudi srednjeročno gospodarsko in proračunsko stanje države članice.

Komisija lahko pripravi poročilo tudi, če ne glede na izpolnjevanje zahtev navedenih meril meni, da v državi članici obstaja tveganje čezmernega primanjkljaja.

4. Odbor, predviden v členu 114, pripravi mnenje o poročilu Komisije.
5. Če Komisija meni, da v neki državi članici obstaja čezmeren primanjkljaj ali da bi do njega lahko prišlo, predloži svoje mnenje Svetu.
6. Svet na priporočilo Komisije in ob upoštevanju morebitnih pripomb zadevne države članice ter po opravljeni celoviti oceni s kvalificirano večino odloči, ali čezmeren primanjkljaj obstaja.
7. Kadar se v skladu z odstavkom 6 ugotovi čezmerni primanjkljaj, Svet naslovi na zadevno državo članico priporočila z namenom, da se to stanje v danem roku odpravi. Ob upoštevanju določb odstavka 8 se ta priporočila ne objavijo.
8. Kadar Svet ugotovi, da na podlagi njegovih priporočil niso bili sprejeti učinkoviti ukrepi v predpisanem roku, lahko priporočila objavi.

9. Če država članica vztraja pri neuresničevanju priporočil Sveta, se lahko Svet odloči za poziv državi članici, naj v določenem roku sprejme ukrepe za zmanjšanje primanjkljaja, ki so po njegovem mnenju potrebni za izboljšanje stanja. V takem primeru lahko Svet od zadevne države članice zahteva, da mu po natančno določenem časovnem razporedu predloži poročila in tako omogoči preverjanje njenih prizadevanj pri prilagajanju.

10. V okviru odstavkov 1 do 9 tega člena se ne more uveljavljati pravica do tožbe, predvidena v členih 226 in 227.

11. Dokler država članica ne upošteva sklepa, sprejetega v skladu z odstavkom 9, se lahko Svet odloči za uvedbo ali, glede na okoliščine, zaostritev enega ali več od naslednjih ukrepov:

- od zadevne države članice zahteva, naj še pred izdajo obveznic in drugih vrednostnih papirjev objavi dodatne informacije, ki jih podrobneje določi Svet;
- Evropsko investicijsko banko pozove, naj ponovno pretehta svojo posojilno politiko do zadevne države članice;
- od zadevne države članice zahteva, naj pri Skupnosti položi brezobrestni depozit v primerni vrednosti, dokler se čezmerni primanjkljaj, po mnenju Sveta, ustrezno ne zmanjša;
- naloži primerno visoke denarne kazni.

Predsednik Sveta o sprejetih odločitvah obvesti Evropski parlament.

12. Svet razveljavi nekatere ali vse svoje odločitve, navedene v odstavkih 6 do 9 in v odstavku 11, če se je čezmerni primanjkljaj v zadevni državi članici po njegovem mnenju ustrezno zmanjšal. Če je Svet svoja priporočila predhodno objavil, takoj po razveljavitvi odločitve iz odstavka 8 javno izjavi, da čezmernega primanjkljaja v tej državi članici ni več.

13. Pri sprejemanju odločitev iz odstavkov 7 do 9 ter odstavkov 11 in 12 Svet odloča na priporočilo Komisije z dvotretjinsko večino glasov svojih članov, ki se ponderirajo v skladu s členom 205(2) ob izključitvi glasov predstavnika zadevne države članice.

14. Nadaljnje določbe za izvajanje postopka, opisanega v tem členu, so opredeljene v Protokolu o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki je priloga k tej pogodbi.

Svet na predlog Komisije ter po posvetovanju z Evropskim parlamentom in ECB soglasno sprejme ustrezne določbe, ki nato nadomestijo navedeni protokol.

Ob upoštevanju drugih določb tega odstavka Svet pred 1. januarjem 1994 na predlog Komisije in po posvetovanju z Evropskim parlamentom s kvalificirano večino določi podrobna pravila in opredeli pojme v zvezi z uporabo določb navedenega protokola.

POGLAVJE 2

DENARNA POLITIKA

Člen 105

1. Poglavitni cilj ESCB je ohranjanje stabilnosti cen. ESCB podpira splošne ekonomske politike v Skupnosti, če to ni v nasprotju s ciljem stabilnosti cen, z namenom prispevati k doseganju ciljev Skupnosti, opredeljenih v členu 2. ESCB ravna po načelu odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco, pri čemer daje prednost učinkovitemu razporejanju virov, in v skladu z načeli iz člena 4.

2. Temeljne naloge ESCB so:

- opredeliti in izvajati monetarno politiko Skupnosti;
- opravljati devizne posle v skladu z določbami člena 111;
- imeti in upravljati uradne devizne rezerve držav članic;
- podpirati nemoteno delovanje plačilnih sistemov.

3. Tretja alineja odstavka 2 ne posega v to, da imajo vlade držav članic operativna devizna sredstva in da jih upravljajo.

4. ECB se zaprosi, da svetuje:

- glede vseh predlaganih aktov Skupnosti na področjih iz njene pristojnosti;
- nacionalnim organom glede vseh osnutkov pravnih predpisov na področjih iz njene pristojnosti, vendar v mejah in pod pogoji, ki jih Svet določi v skladu s postopkom iz člena 107(6).

ECB lahko ustreznim institucijam ali organom Skupnosti ali nacionalnim organom predloži mnenja o zadevah s področij iz njene pristojnosti.

5. ESCB prispeva k nemotenemu vodenju politik pristojnih oblasti glede bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema.

6. Svet lahko na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB ter po prejemu privolitve Evropskega parlamenta soglasno prenese na ECB posebne naloge, ki se nanašajo na politike bonitetnega nadzora kreditnih in drugih finančnih institucij, z izjemo zavarovalnic.

Člen 106

1. ECB ima izključno pravico odobriti izdajanje bankovcev v Skupnosti. Bankovce lahko izdajajo ECB in nacionalne centralne banke. Samo bankovci, ki jih izdajajo ECB in nacionalne centralne banke, so zakonito plačilno sredstvo v Skupnosti.

2. Države članice lahko izdajajo kovance pod pogojem, da jim ECB odobri obseg emisije. Svet lahko v skladu s postopkom iz člena 252 in po posvetovanju z ECB sprejme potrebne ukrepe za usklajevanje apoenov in tehničnih specifikacij vseh kovancev, namenjenih obtoku, da bi tako omogočil njihovo neovirano kroženje v Skupnosti.

Člen 107

1. ESCB sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke.
2. ECB je pravna oseba.
3. ESCB upravljata organa odločanja ECB; to sta Svet ECB in Izvršilni odbor.
4. Statut ESCB je določen v protokolu, ki je priloga k tej pogodbi.
5. Svet lahko spremeni člene 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1(a) in 36 statuta ESCB bodisi s kvalificirano večino na priporočilo ECB in po posvetovanju s Komisijo ali soglasno na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB. V obeh primerih je potrebna privolitev Evropskega parlamenta.
6. Svet na predlog Komisije ter po posvetovanju z Evropskim parlamentom in ECB ali na priporočilo ECB ter po posvetovanju z Evropskim parlamentom in Komisijo s kvalificirano večino sprejme predpise iz členov 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 in 34.3 statuta ESCB.

Člen 108

Pri izvajanju svojih pooblastil ter opravljanju nalog in dolžnosti po tej pogodbi in statutu ESCB ne smejo niti ECB niti nacionalne centralne banke, pa tudi noben član njihovih organov odločanja zahtevati ali sprejemati navodil od institucij ali organov Skupnosti, vlad držav članic ali katerih koli drugih organov. Institucije in organi Skupnosti ter vlade držav članic se obvezujejo, da bodo to načelo spoštovali in ne bodo poskušali vplivati na člane organov odločanja ECB ali nacionalnih centralnih bank pri opravljanju njihovih nalog.

Člen 109

Najpozneje do datuma ustanovitve ESCB vsaka država članica zagotovi združljivost svoje nacionalne zakonodaje, tudi statuta nacionalne centralne banke, s to pogodbo in statutom ESCB.

Člen 110

1. Za izvajanje nalog, zaupanih ESCB, Evropska centralna banka v skladu z določbami te pogodbe in pod pogoji, določenimi s statutom ESCB:

- sprejema uredbe, kolikor so potrebne za izvajanje nalog, opredeljenih v prvi alineji člena 3.1, v členih 19.1, 22 in 25.2 statuta ESCB, in v primerih, ki se določijo v aktih Sveta iz člena 107(6);

- sprejema odločbe, ki so potrebne za izvajanje nalog, zaupanih ESCB v skladu s to pogodbo in statutom ESCB;
- daje priporočila in daje mnenja.

2. Uredba se splošno uporablja. Zavezujoča je v celoti in se neposredno uporablja v vseh državah članicah.

Priporočila in mnenja niso zavezujoča.

Odločba je v celoti zavezujoča za vse, na katere je naslovljena.

Členi 253, 254 in 256 se uporabljajo za uredbe in odločbe, ki jih sprejme ECB.

ECB lahko sklene, da svoje odločbe, priporočila in mnenja objavi.

3. V mejah in pod pogoji, ki jih sprejme Svet po postopku iz člena 107(6), ima ECB pravico naložiti globe ali periodične denarne kazni podjetjem, ki ne izpolnjujejo obveznosti iz njenih uredb in odločb.

Člen 111

1. Z odstopanjem od člena 300 lahko Svet na priporočilo ECB ali Komisije in po posvetovanju z ECB v prizadevanju doseči soglasje, združljivo s ciljem stabilnosti cen, po posvetovanju z Evropskim parlamentom in v skladu s postopkom iz odstavka 3 za določitev modalitet soglasno sklene formalne sporazume o sistemu deviznih tečajev za eku glede na valute nečlanice Skupnosti. Svet lahko na priporočilo ECB ali Komisije in po posvetovanju z ECB v prizadevanju doseči soglasje, združljivo s ciljem stabilnosti cen, s kvalificirano večino sprejme, prilagodi ali opusti osrednje tečaje ekuja v okviru sistema deviznih tečajev. Predsednik Sveta obvesti Evropski parlament o sprejetju, prilagoditvi ali opustitvi osrednjih tečajev ekuja.

2. Če sistem deviznih tečajev za eno ali več valut nečlanice Skupnosti iz odstavka 1 ne obstaja, lahko Svet na priporočilo Komisije in po posvetovanju z ECB ali na priporočilo ECB s kvalificirano večino oblikuje splošne usmeritve za politiko deviznega tečaja glede omenjenih valut. Te splošne usmeritve ne posegajo v poglobitni cilj ESCB glede ohranjanja stabilnosti cen.

3. Z odstopanjem od člena 300 Svet, kadar se pojavi potreba po pogajanjih med Skupnostjo in eno ali več državami ali mednarodnimi organizacijami o sporazumih glede vprašanj monetarnega ali deviznega režima, na priporočilo Komisije in po posvetovanju z ECB s kvalificirano večino določi modalitete pogajanj in sklepanja takšnih sporazumov. Te modalitete zagotavljajo, da Skupnost zastopa enotno stališče. Komisija je v celoti vključena v pogajanja. Sporazumi, sklenjeni v skladu s tem odstavkom, so zavezujoči za institucije Skupnosti, ECB in države članice.

4. Ob upoštevanju odstavka 1 Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB s kvalificirano večino določi stališče Skupnosti na mednarodni ravni glede zadev posebnega pomena za ekonomsko in monetarno unijo ter o njenem zastopanju v skladu s porazdelitvijo pristojnosti iz členov 99 in 105.

5. Brez poseganja v pristojnost Skupnosti in njene sporazume glede ekonomske in monetarne unije se lahko države članice pogajajo v mednarodnih organih in sklepajo mednarodne sporazume.

POGLAVJE 3

INSTITUCIONALNE DOLOČBE

Člen 112

1. Svet ECB sestavljajo člani Izvršilnega odbora ECB in guvernerji nacionalnih centralnih bank.

2. (a) Izvršilni odbor sestavljajo predsednik, podpredsednik in štirje drugi člani.

(b) Vlade držav članic na ravni voditeljev držav ali vlad na priporočilo Sveta, ki se je predhodno posvetoval z Evropskim parlamentom in Svetom ECB, v medsebojnem soglasju imenujejo predsednika, podpredsednika in druge člane Izvršilnega odbora med osebami, ki imajo ugled in poklicne izkušnje na monetarnem ali bančnem področju.

Njihov mandat traja 8 let, ne morejo pa biti ponovno imenovani.

Člani Izvršilnega odbora so lahko le državljani držav članic.

Člen 113

1. Predsednik Sveta in član Komisije lahko sodelujeta na sejah Sveta ECB, vendar nimata pravice glasovanja.

Predsednik Sveta lahko Svetu ECB predloži predlog za posvetovanje.

2. Predsednik ECB je vabljen na seje Sveta, kadar ta razpravlja o zadevah v zvezi s cilji in nalogami ESCB.

3. ECB naslovi letno poročilo o dejavnostih ESCB in monetarni politiki v preteklem in tekočem letu na Evropski parlament, Svet in Komisijo, pa tudi na Evropski svet. Predsednik ECB predstavi to poročilo Svetu in Evropskemu parlamentu, ki imata lahko na tej podlagi splošno razpravo.

Predsednika ECB in druge člane Izvršilnega odbora lahko na zahtevo Evropskega parlamenta ali na njihovo lastno pobudo zaslišijo pristojni odbori Evropskega parlamenta.

Člen 114

1. Za čim bolj učinkovito usklajevanje politik držav članic, ki je nujno za delovanje notranjega trga, se ustanovi Monetarni odbor s svetovalnim statusom.

Monetarni odbor opravlja naslednje naloge:

- spremlja monetarno in finančno stanje držav članic in Skupnosti in splošni plačilni sistem držav članic ter o tem redno poroča Svetu in Komisiji;
- na zahtevo Sveta ali Komisije ali na lastno pobudo pripravlja mnenja za navedeni instituciji;
- brez poseganja v člen 207 sodeluje pri pripravljanju dejavnosti Sveta, navedenih v členih 59, 60, 99(2), (3), (4) in (5), 100, 102, 103, 104, 116(2), 117(6), 119, 120, 121(2) in 122(1);
- najmanj enkrat na leto preveri stanje glede pretoka kapitala in prostega pretoka plačil, kot izhajata iz uporabe te pogodbe in ukrepov, ki jih je sprejel Svet; preverjanje se nanaša na vse ukrepe glede pretoka kapitala in plačil; odbor poroča o izidu tega preverjanja Komisiji in Svetu.

Države članice in Komisija imenujejo po dva člana Monetarnega odbora.

2. Na začetku tretje faze se ustanovi Ekonomsko-finančni odbor. Monetarni odbor, predviden v odstavku 1, se razpusti.

Ekonomsko-finančni odbor ima naslednje naloge:

- na zahtevo Sveta ali Komisije ali na lastno pobudo pripravlja mnenja za navedeni instituciji;
- spremlja gospodarsko in finančno stanje držav članic in Skupnosti ter o tem redno poroča Svetu in Komisiji, zlasti o finančnih odnosih s tretjimi državami in mednarodnimi institucijami;
- brez poseganja v člen 207 sodeluje pri pripravljanju dejavnosti Sveta, navedenih v členih 59, 60, 99(2), (3), (4) in (5), 100, 102, 103, 104, 105(6), 106(2), 107(5) in (6), 111, 119, 120(2) in (3), 122(2), 123(4) in (5), ter opravlja druge svetovalne in pripravljalne naloge, ki mu jih dodeli Svet;
- najmanj enkrat na leto preveri stanje glede pretoka kapitala in prostega pretoka plačil, kakor izhajata iz uporabe te pogodbe in ukrepov, ki jih je sprejel Svet; preverjanje se nanaša na vse ukrepe glede pretoka kapitala in plačil; odbor poroča o izidu tega preverjanja Komisiji in Svetu.

Države članice, Komisija in ECB imenujejo največ po dva člana odbora.

3. Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB in odborom iz tega člena s kvalificirano večino podrobno določi sestavo Ekonomsko-finančnega odbora. Predsednik Sveta o tem obvesti Evropski parlament.

4. Če in dokler obstajajo države članice, za katere velja odstopanje, navedeno v členih 122 in 123, ima odbor poleg nalog iz odstavka 2 tudi nalogo, da spremlja

monetarno in finančno stanje in splošni plačilni sistem teh držav ter o tem redno poroča Svetu in Komisiji.

Člen 115

Glede zadev, ki jih urejajo členi 99(4), 104 razen odstavka 14, 111, 121, 122 ter 123(4) in (5), lahko Svet ali država članica zaprosi Komisijo bodisi za priporočilo ali za predlog. Komisija to prošnjo preuči in svoje sklepe nemudoma predloži Svetu.

POGLAVJE 4

PREHODNE DOLOČBE

Člen 119

1. Kadar ima država članica plačilnobilančne težave ali obstaja resna nevarnost, da bi v tovrstne težave zašla, bodisi zaradi splošne neuravnoteženosti plačilne bilance ali vrste valute, s katero razpolaga, in kadar bi te težave lahko predvsem ogrozile delovanje skupnega trga ali postopno uresničevanje skupne trgovinske politike, Komisija nemudoma preuči stanje te države in ukrepe, ki jih je ta ob uporabi vseh razpoložljivih sredstev sprejela ali jih lahko sprejme v skladu z določbami te pogodbe. Komisija navede ukrepe, ki jih priporoča tej državi članici v sprejetje.

Če se izkaže, da ukrepi, ki jih je sprejela država članica, in ukrepi, ki jih je predlagala Komisija, ne zadoščajo za premagovanje nastalih ali grozečih težav, Komisija po posvetovanju z odborom iz člena 114 priporoči Svetu odobritev medsebojne pomoči in ustreznih metod za njeno izvajanje.

Komisija redno obvešča Svet o stanju in njegovih spremembah.

2. Svet s kvalificirano večino odobri omenjeno medsebojno pomoč; sprejme direktive ali odločbe, s katerimi določi pogoje in podrobnosti te pomoči, katere oblike so lahko naslednje:

- (a) usklajeno delovanje v razmerju do ali v okviru drugih mednarodnih organizacij, na katere se lahko države članice obrnejo;
- (b) ukrepi, potrebni za preprečevanje preusmeritve trgovinskih tokov, kadar država članica, ki je v težavah, ohrani ali ponovno uvede količinske omejitve do tretjih držav;
- (c) odobritev kreditov v omejenem obsegu drugih držav članic, za kar je potrebno njihovo soglasje.

3. Če Svet medsebojne pomoči, ki jo je priporočila Komisija, ne odobri ali če odobrena medsebojna pomoč in sprejeti ukrepi ne zadoščajo, Komisija dovoli državi, ki je v težavah, da sprejme zaščitne ukrepe, za katere določi pogoje in podrobnosti.

Svet lahko s kvalificirano večino takšno dovoljenje prekliče ter spremeni omenjene pogoje in podrobnosti.

4. Ob upoštevanju člena 122(6) se ta člen preneha uporabljati z začetkom tretje faze.

Člen 120

1. Kadar nastopi nenadna plačilnobilančna kriza in odločitev v smislu člena 119(2) ni takoj sprejeta, lahko zadevna država članica preventivno sprejme potrebne zaščitne ukrepe. Ti ukrepi smejo povzročati kar najmanjše motnje v delovanju skupnega trga, po obsegu pa ne smejo preseči okvira, ki je nujno potreben za odpravo nenadno nastalih težav.

2. Komisija in druge države članice se o takšnih zaščitnih ukrepih obvestijo najpozneje ob začetku njihove veljavnosti. Komisija lahko Svetu priporoči odobritev medsebojne pomoči v skladu s členom 119.

3. Po pridobljenem mnenju Komisije in opravljenem posvetu z odborom iz člena 114 lahko Svet s kvalificirano večino odloči, da zadevna država spremeni, odloži ali odpravi omenjene zaščitne ukrepe.

4. Ob upoštevanju člena 122(6) se ta člen preneha uporabljati z začetkom tretje faze.

Člen 121

1. Komisija in Evropski monetarni inštitut (EMI) poročata Svetu o napredku, ki so ga države članice dosegle pri izpolnjevanju svojih obveznosti glede uresničevanja ekonomske in monetarne unije. Ta poročila vključujejo preverjanje združljivosti nacionalnih zakonodaj držav članic, skupaj s statuti njihovih nacionalnih centralnih bank, s členoma 108 in 109 te pogodbe in statutom ESCB. V poročilih se tudi preveri, ali je bila dosežena visoka stopnja trajnostne konvergence, pri čemer se upošteva, kako države članice izpolnjujejo naslednja merila:

- doseganje visoke stopnje stabilnosti cen; to je razvidno iz stopnje inflacije, ki je blizu stopnji inflacije največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen;
- vzdržnost stanja javnih financ; izhaja iz doseženega proračunskega stanja brez čezmernega primanjkljaja v skladu s členom 104(6);
- upoštevanje normalnih meja nihanja, predvidenih z mehanizmom deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema, v obdobju najmanj dveh let brez devalvacije glede na valuto katere koli druge države članice;
- trajnost dosežene konvergence in sodelovanja države članice v mehanizmu deviznega tečaja evropskega monetarnega sistema, kar se kaže v ravni dolgoročnih obrestnih mer.

Štiri merila, omenjena v tem odstavku, in ustrezna obdobja, v katerih se morajo ta merila spoštovati, so natančneje določena v protokolu, ki je priloga k tej pogodbi. Poročila Komisije in EMI upoštevajo tudi razvoj ekuja, rezultate združevanja trgov, stanje in razvoj tekočega računa plačilne bilance ter preverjanje gibanja stroškov dela na enoto in drugih cenovnih kazalcev.

2. Na podlagi teh poročil Svet na predlog Komisije s kvalificirano večino oceni:

- ali posamezna država članica izpolnjuje potrebne pogoje za uvedbo enotne valute;
- ali večina držav članic izpolnjuje potrebne pogoje za uvedbo enotne valute, in svoje ugotovitve priporoči Svetu v sestavi voditeljev držav ali vlad. Posvetuje se z Evropskim parlamentom in ta pošlje svoje mnenje Svetu v sestavi voditeljev držav ali vlad.

3. Ob ustreznem upoštevanju poročil iz odstavka 1 in mnenja Evropskega parlamenta iz odstavka 2 Svet v sestavi voditeljev držav ali vlad najpozneje do 31. decembra 1996 s kvalificirano večino:

- odloči na podlagi priporočil Sveta iz odstavka 2, ali večina držav članic izpolnjuje potrebne pogoje za uvedbo enotne valute,
- odloči, ali je primerno, da Skupnost vstopi v tretjo fazo,
- določi datum začetka tretje faze.

4. Če do konca leta 1997 datum začetka tretje faze ni bil določen, se tretja faza začne 1. januarja 1999. Svet v sestavi voditeljev držav ali vlad po ponovitvi postopka, predvidenega v odstavkih 1 in 2 z izjemo druge alineje odstavka 2, ter ob upoštevanju poročil iz odstavka 1 in mnenja Evropskega parlamenta na podlagi priporočil Sveta iz odstavka 2 še pred 1. julijem 1998 s kvalificirano večino potrdi, katere države članice izpolnjujejo potrebne pogoje za uvedbo enotne valute.

Člen 122

1. Če je bil datum določen v skladu s členom 121(3), Svet na podlagi priporočil iz člena 121(2) in na priporočilo Komisije s kvalificirano večino odloči, za katero državo članico, če sploh katero, velja odstopanje, kakršno je opredeljeno v odstavku 3 tega člena. Takšne države članice se v tej pogodbi navajajo kot „države članice z odstopanjem”.

Če je Svet v skladu s členom 121(4) potrdil, katere države članice izpolnjujejo potrebne pogoje za uvedbo enotne valute, velja za države članice, ki teh pogojev ne izpolnjujejo, odstopanje, kakršno je opredeljeno v odstavku 3 tega člena. Takšne države članice se v tej pogodbi navajajo kot „države članice z odstopanjem”.

2. Najmanj enkrat vsaki dve leti ali na zahtevo države članice z odstopanjem Komisija in ECB poročata Svetu v skladu s postopkom, določenim v členu 121(1). Po posvetovanju z Evropskim parlamentom in po razpravi v Svetu v sestavi voditeljev držav ali vlad Svet na predlog Komisije s kvalificirano večino odloči, katera od držav članic z odstopanjem izpolnjuje potrebne pogoje na podlagi meril iz člena 121(1), in odpravi odstopanja zadevnih držav članic.

3. Posledica odstopanja iz odstavka 1 je, da se za zadevno državo članico ne uporabljajo naslednji členi: 104(9) in (11), 105(1), (2), (3) in (5), 106, 110, 111 in 112(2)(b). Izvzetje zadevne države članice in njene centralne banke iz pravic in obveznosti v okviru ESCB je opredeljeno v poglavju IX statuta ESCB.

4. V členih 105(1), (2) in (3) ter 106, 110, 111 in 112(2)(b) izraz „države članice” pomeni „države članice brez odstopanja”.

5. Glasovalna pravica držav članic z odstopanjem miruje, kadar Svet odloča po členih te pogodbe, navedenih v odstavku 3. V takšnem primeru se z odstopanjem od členov 205 in 250(1) kvalificirana večina opredeli kot dve tretjini glasov predstavnikov držav članic brez odstopanja, ponderiranih v skladu s členom 205(2), za pravni akt, ki se sprejema soglasno, pa je potrebno soglasje teh držav članic.

6. Za državo članico z odstopanjem se še naprej uporabljata člena 119 in 120.

Člen 123

1. Takoj po določitvi datuma začetka tretje faze v skladu s členom 121(3) oziroma takoj po 1. juliju 1998:

- Svet sprejme predpise iz člena 107(6);
- vlade držav članic brez odstopanja imenujejo predsednika, podpredsednika in druge člane Izvršilnega odbora ECB v skladu s postopkom, določenim v členu 50 statuta ESCB. Če obstajajo države članice z odstopanjem, je lahko število članov Izvršilnega odbora manjše, kakor predvideva člen 11.1 statuta ESCB, nikakor pa ne manjše od štiri.

Takoj ko je Izvršilni odbor imenovan se ustanovita ESCB in ECB ter se pripravita za redno delovanje, opisano v tej pogodbi in statutu ESCB. Svoje pristojnosti začneta v celoti izvajati s prvim dnem tretje faze.

2. ECB takoj po ustanovitvi, če je treba, prevzame naloge EMI. EMI ob ustanovitvi ECB preneha obstajati; način likvidacije je določen v statutu EMI.

3. Če in dokler obstajajo države članice z odstopanjem, se brez poseganja v člen 107(3) te pogodbe kot tretji organ odločanja ECB ustanovi Razširjeni svet ECB, naveden v členu 45 statuta ESCB.

4. Na dan začetka tretje faze Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB s soglasjem držav članic brez odstopanja sprejme tečaje zamenjave, po katerih se nepreklicno določi vrednost njihovih valut, omenjene valute pa se po

teh nepreklicno določenih tečajih nadomestijo z ekujem, ta pa postane samostojna valuta. Ta ukrep sam po sebi ne spremeni zunanje vrednosti ekuja.

Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB s kvalificirano večino navedenih držav članic sprejme druge ukrepe, ki so potrebni za hitro uvajanje ekuja kot enotne valute v teh državah članicah. Pri tem se uporablja drugi stavek člena 122(5).

5. Če je odločeno v skladu s postopkom iz člena 122(2), da se odstopanje odpravi, sprejme Svet s soglasjem držav članic brez odstopanja in zadevne države članice ter na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB tečaj, po katerem eku nadomesti valuto zadevne države članice, pa tudi druge ukrepe, ki so potrebni za uvajanje ekuja kot enotne valute v zadevni državi članici.

Člen 124

1. Do začetka tretje faze obravnava vsaka država članica svojo politiko deviznega tečaja kot zadevo skupnega interesa. Pri tem države članice upoštevajo izkušnje, ki so jih pridobile pri sodelovanju v okviru evropskega monetarnega sistema (EMS) in pri razvoju ekuja, spoštujejo pa tudi obstoječe pristojnosti na tem področju.

2. Od začetka tretje faze in dokler za državo članico velja odstopanje, se za njeno politiko deviznega tečaja po analogiji uporablja odstavek 1.

PRILOGA 2

PROTOKOL O STATUTU EVROPSKEGA SISTEMA CENTRALNIH BANK IN EVROPSKE CENTRALNE BANKE*

VISOKE POGODBENICE SO SE

Z ŽELJO oblikovati Statut Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke, predviden v členu 8 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti,

DOGOVORILE o naslednjih določbah, priloženih Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti:

POGLAVJE I

USTANOVITEV ESCB

Člen 1

Evropski sistem centralnih bank

1.1. V skladu s členom 8 te pogodbe se ustanovita Evropski sistem centralnih bank (ESCB) in Evropska centralna banka (ECB); svoje naloge in dejavnosti opravljata v skladu z določbami te pogodbe in tega statuta.

1.2. ESCB sestavljajo v skladu s členom 107(1) te pogodbe ECB in centralne banke držav članic (nacionalne centralne banke). Institut monétaire luxembourgeois bo centralna banka Luksemburga.

POGLAVJE II

CILJI IN NALOGE ESCB

Člen 2

Cilji

V skladu s členom 105(1) te pogodbe je poglavitni cilj ESCB ohranjanje stabilnosti cen. ESCB podpira splošne ekonomske politike v Skupnosti, če to ni v nasprotju s ciljem stabilnosti cen, z namenom prispevati k doseganju ciljev Skupnosti, opredeljenih v členu 2 te pogodbe. ESCB ravna po načelu odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco, pri čemer daje prednost učinkovitemu razporejanju virov, in v skladu z načeli iz člena 4 te pogodbe.

* Protokol, ki je priloga k Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti (UL C 191, 29.7.1992, str. 68), kakor je bil spremenjen z Amsterdamsko pogodbo (UL C 340, 10.11.1997, str. 1), Pogodbo iz Nice (UL C 80, 10.3.2001, str. 1), Sklepom Sveta št. 2003/223/ES (UL L 83, 1.4.2003, str. 66) in Aktom o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Ciper, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike ter prilagoditvah pogodb, na katerih temelji Evropska unija (UL L 236, 23.9. 003, str. 33) – neuradno prečiščeno besedilo.

Člen 3

Naloge

3.1. V skladu s členom 105(2) te pogodbe so temeljne naloge ESCB:

- opredeliti in izvajati monetarno politiko Skupnosti;
- opravljati devizne posle v skladu z določbami člena 111 te pogodbe;
- imeti in upravljati uradne devizne rezerve držav članic;
- podpirati nemoteno delovanje plačilnih sistemov.

3.2. V skladu s členom 105(3) te pogodbe tretja alineja člena 3.1 ne posega v to, da imajo vlade držav članic operativna devizna sredstva in da jih upravljajo.

3.3. V skladu s členom 105(5) te pogodbe ESCB prispeva k nemotenemu vodenju politik pristojnih organov glede bonitetnega nadzora kreditnih institucij in stabilnosti finančnega sistema.

Člen 4

Svetovalne funkcije

V skladu s členom 105(4) te pogodbe:

(a) se ECB zaprosi, da svetuje:

- glede vseh predlaganih aktov Skupnosti na področjih iz njene pristojnosti;
- nacionalnim organom glede vseh osnutkov pravnih predpisov na področjih iz njene pristojnosti, vendar v mejah in pod pogoji, ki jih Svet določi v skladu s postopkom iz člena 42.

(b) ECB lahko ustreznim institucijam ali organom Skupnosti ali nacionalnim organom predloži mnenja o zadevah s področij iz njene pristojnosti.

Člen 5

Zbiranje statističnih podatkov

5.1. Za izpolnjevanje nalog ESCB ECB ob pomoči nacionalnih centralnih bank zbira potrebne statistične podatke od pristojnih nacionalnih organov ali neposredno od gospodarskih subjektov. V ta namen sodeluje z institucijami ali organi Skupnosti in s pristojnimi organi držav članic ali tretjih držav ter z mednarodnimi organizacijami.

5.2. Nacionalne centralne banke izvajajo naloge iz člena 5.1, kolikor je najbolj mogoče.

5.3. Kadar je to potrebno, ECB prispeva k usklajevanju pravil in običajnih postopkov glede zbiranja, urejanja in razpošiljanja statističnih podatkov s področij v njeni pristojnosti.

5.4. Svet v skladu s postopkom iz člena 42 opredeli fizične in pravne osebe, ki so obvezane poročati, pravila o zaupnosti in ustrezne izvršilne določbe.

Člen 6

Mednarodno sodelovanje

6.1. Na področju mednarodnega sodelovanja, ki vključuje naloge, zaupane ESCB, ECB odloča o načinu zastopanosti ESCB.

6.2. ECB in nacionalne centralne banke, če jim ECB to odobri, lahko sodelujejo v mednarodnih monetarnih institucijah.

6.3. Člena 6.1 in 6.2 ne posegata v člen 111(4) te pogodbe.

POGLAVJE III

ORGANIZACIJA ESCB

Člen 7

Neodvisnost

V skladu s členom 108 te pogodbe ne smejo niti ECB niti nacionalne centralne banke, pa tudi noben član njihovih organov odločanja pri izvajanju svojih pooblastil ter opravljanju nalog in dolžnosti po tej pogodbi in tem statutu zahtevati ali sprejemati navodil od institucij ali organov Skupnosti, vlad držav članic ali katerih koli drugih organov. Institucije in organi Skupnosti ter vlade držav članic se obvezujejo, da bodo to načelo spoštovali in ne bodo poskušali vplivati na člane organov odločanja ECB ali nacionalnih centralnih bank pri opravljanju njihovih nalog.

Člen 8

Splošno načelo

ESCB vodijo organi odločanja ECB.

Člen 9

Evropska centralna banka

9.1. ECB, ki ima v skladu s členom 107(2) te pogodbe pravno osebnost, ima v vsaki državi članici kar najširšo pravno in poslovno sposobnost, ki jo pravnim osebam priznava nacionalna zakonodaja; zlasti lahko pridobiva premičnine in nepremičnine ali z njimi razpolaga ter je lahko stranka v sodnem postopku.

9.2. ECB zagotovi, da se naloge, ki jih ima ESCB po členu 105(2), (3) in (5) te pogodbe, izvajajo z njeno lastno dejavnostjo v skladu s tem statutom ali prek nacionalnih centralnih bank v skladu s členoma 12.1 in 14.

9.3. V skladu s členom 107(3) te pogodbe sta organa odločanja ECB Svet ECB in Izvršilni odbor.

Člen 10

Svet ECB

10.1. V skladu s členom 112(1) te pogodbe sestavljajo Svet ECB člani Izvršilnega odbora ECB in guvernerji nacionalnih centralnih bank.

10.2.¹ Vsak član Sveta ECB ima en glas. Od dneva, ko število članov Sveta ECB preseže 21, ima vsak član Izvršilnega odbora en glas in število guvernerjev z glasovalno pravico je 15. Dodelitev in rotacija glasovalnih pravic se izvajata, kakor sledi:

- od dneva, ko število guvernerjev preseže 15 in dokler ne doseže števila 22, so guvernerji razdeljeni v dve skupini glede na razvrstitev velikosti deleža države članice njihove nacionalne centralne banke v skupnem bruto domačem proizvodu po tržnih cenah in v skupni agregatni bilanci stanja monetarnih finančnih institucij držav članic, ki so uvedle euro. Deležem v skupnem bruto domačem proizvodu po tržnih cenah in v skupni agregatni bilanci stanja monetarnih finančnih institucij se dodeli ponderje 5/6 oziroma 1/6. Prvo skupino sestavlja pet guvernerjev, drugo skupino pa preostali guvernerji. Pogostost glasovalnih pravic guvernerjev, razporejenih v prvo skupino, ne sme biti manjša od pogostosti glasovalnih pravic guvernerjev iz druge skupine. S pridržkom prejšnjega stavka se prvi skupini dodelijo štiri glasovalne pravice in drugi skupini enajst glasovalnih pravic;
- od dneva, ko število guvernerjev doseže 22, so guvernerji razdeljeni v tri skupine glede na razvrstitev na podlagi omenjenih meril. Prvo skupino sestavlja pet guvernerjev in dodelijo se jim štiri glasovalne pravice. Drugo skupino sestavlja polovica celotnega števila guvernerjev, pri čemer se v primeru, da število ni celo, to zaokroži navzgor na najbližje celo število, dodeli pa se jim osem glasovalnih pravic. Tretjo skupino sestavljajo preostali guvernerji in dodelijo se jim tri glasovalne pravice;
- v vsaki skupini imajo guvernerji glasovalne pravice enako dolgo;
- za izračun deležev v skupnem bruto domačem proizvodu po tržnih cenah se uporablja člen 29.2. Skupna agregatna bilanca stanja monetarnih finančnih institucij se izračuna v skladu s statističnim okvirom, ki se uporablja v Evropski skupnosti v času izračuna;
- če se skupni bruto domači proizvod po tržnih cenah prilagodi v skladu s členom 29.3 ali če se število guvernerjev poveča, se velikost in/ali sestava skupin prilagodi v skladu z navedenimi načeli;
- Svet ECB, ki odloča z dvotretjinsko večino vseh svojih članov z glasovalno pravico ali brez nje, sprejme vse ukrepe, potrebne za izvajanje navedenih načel, in lahko sklene, da se začetek sistema rotacije preloži do datuma, ko število guvernerjev preseže 18.

¹ Kakor je bil spremenjen s Sklepom Sveta št. 2003/223/ES.

Pravica do glasovanja se uresničuje osebno. Z odstopanjem od tega pravila je lahko v poslovniku iz člena 12.3 določeno, da lahko člani Sveta ECB glasujejo po telekonferenci. Ta poslovnik tudi določa, da lahko član Sveta ECB, ki daljši čas ne more biti navzoč na sejah Sveta ECB, imenuje namestnika kot člana Sveta ECB.

Določbe prejšnjih odstavkov ne posegajo v glasovalne pravice vseh članov Sveta ECB z glasovalnimi pravicami ali brez njih na podlagi členov 10.3, 10.6 in 41.2.

Če s tem statutom ni določeno drugače, Svet ECB odloča z navadno večino članov, ki imajo glasovalno pravico. Pri neodločenem izidu glasovanja ima predsednik odločilni glas.

Svet ECB je sklepčen, če sta navzoči dve tretjini članov, ki imajo glasovalno pravico. Če Svet ECB ni sklepčen, lahko predsednik skliče izredno sejo, na kateri se odločitve sprejmejo ne glede na sklepčnost.

10.3. Za vse odločitve, ki se sprejemajo v skladu s členi 28, 29, 30, 32, 33 in 51, se glasovi v Svetu ECB ponderirajo v skladu z deležem nacionalnih centralnih bank v vpisanem kapitalu ECB. Vrednost ponderjev, ki jih imajo glasovi članov Izvršilnega odbora, je enaka nič. Odločitev, za katero je potrebna kvalificirana večina, je sprejeta, če glasovi, oddani v njeno podporo, zastopajo vsaj dvetretjini vpisanega kapitala ECB in vsaj polovico delničarjev. Guverner, ki ne more biti navzoč, lahko imenuje namestnika, da odda njegov ponderirani glas.

10.4. Seje so tajne. Svet ECB se lahko odloči, da rezultate svojih posvetovanj objavi.

10.5. Svet ECB se sestane vsaj desetkrat na leto.

10.6.² Svet lahko v sestavi voditeljev držav ali vlad na priporočilo ECB ter po posvetovanju z Evropskim parlamentom in Komisijo ali na priporočilo Komisije ter po posvetovanju z Evropskim parlamentom in ECB soglasno spremeni člen 10.2. Svet priporoči takšne spremembe v sprejetje državam članicam. Te spremembe začnejo veljati, ko jih ratificirajo vse države članice v skladu s svojimi ustavnimi pravili.

Za priporočilo, ki ga pripravi ECB po tem odstavku, je potrebna soglasna odločitev Sveta ECB.

Člen 11

Izvršilni odbor

11.1. V skladu s členom 112(2)(a) te pogodbe sestavljajo Izvršilni odbor predsednik, podpredsednik in štirje drugi člani.

Člani opravljajo svoje naloge polni delovni čas. Člani ne smejo opravljati nobene druge poklicne dejavnosti, bodisi pridobitne ali nepridobitne, razen če tega izjemoma ne odobri Svet ECB.

² Kakor je bil dodan s členom 5 Pogodbe iz Nice.

11.2. V skladu s členom 112(2)(b) te pogodbe vlade držav članic na ravni voditeljev držav ali vlad na priporočilo Sveta, ki se je predhodno posvetoval z Evropskim parlamentom in Svetom ECB, v medsebojnem soglasju imenujejo predsednika, podpredsednika in druge člane Izvršilnega odbora med osebami, ki imajo ugled in poklicne izkušnje na monetarnem ali bančnem področju.

Mandat članov je 8 let in ne morejo biti ponovno imenovani.

Samo državljani držav članic so lahko člani Izvršilnega odbora.

11.3. Pogoji za zaposlitev članov Izvršilnega odbora, zlasti njihove plače, pokojnine in druge socialnovarstvene dajatve, so predmet pogodb z ECB in jih določi Svet ECB na predlog odbora, sestavljenega iz treh članov, ki jih imenuje Svet ECB, in treh članov, ki jih imenuje Svet. Člani Izvršilnega odbora nimajo pravice glasovati o zadevah iz tega odstavka.

11.4. Če član Izvršilnega odbora ne izpolnjuje več pogojev za opravljanje svojih dolžnosti ali če je zagrešil hujšo kršitev, ga lahko Sodišče na predlog Sveta ECB ali Izvršilnega odbora razreši.

11.5. Vsi osebno navzoči člani Izvršilnega odbora imajo pravico glasovati in imajo v ta namen en glas. Če ni določeno drugače, odloča Izvršilni odbor z navadno večino oddanih glasov. Pri neodločenem izidu glasovanja ima predsednik odločilni glas. Način glasovanja je določen v poslovniku iz člena 12.3.

11.6. Izvršilni odbor je odgovoren za tekoče poslovanje ECB.

11.7. Prosto mesto v Izvršilnem odboru se zapolni z imenovanjem novega člana v skladu s členom 11.2.

Člen 12

Obveznosti organov odločanja

12.1. Svet ECB sprejema smernice in odločitve, potrebne za izvajanje nalog, ki so zaupane ESCB v skladu s to pogodbo in tem statutom. Svet ECB oblikuje monetarno politiko Skupnosti in, če je primerno, sprejema odločitve glede bližnjih monetarnih ciljev, ključnih obrestnih mer in zagotavljanja rezerv v ESCB ter oblikuje potrebne smernice za njihovo izvajanje.

Izvršilni odbor izvaja monetarno politiko v skladu s smernicami in odločitvami, ki jih sprejme Svet ECB. Pri tem Izvršilni odbor daje potrebna navodila nacionalnim centralnim bankam. Poleg tega lahko Izvršilni odbor dobi nekatera prenesena pooblastila, kadar Svet ECB tako odloči.

Kolikor je možno in ustrezno ter brez poseganja v določbe tega člena naloži ECB nacionalnim centralnim bankam opravljanje poslov, ki so sestavni del nalog ESCB.

12.2. Izvršilni odbor je odgovoren za pripravo sej Sveta ECB.

12.3. Svet ECB sprejme poslovnik, ki določa notranjo organizacijo ECB in njene organe odločanja.

12.4. Svet ECB opravlja svetovalne funkcije iz člena 4.

12.5. Svet ECB sprejema odločitve iz člena 6.

Člen 13

Predsednik

13.1. Predsednik ali v njegovi odsotnosti podpredsednik predseduje Svetu ECB in Izvršilnemu odboru ECB.

13.2. Brez poseganja v določbe člena 39 predsednik ali oseba, ki jo imenuje predsednik, zastopa ECB navzven.

Člen 14

Nacionalne centralne banke

14.1. V skladu s členom 109 te pogodbe vsaka država članica najpozneje do datuma ustanovitve ESCB zagotovi, da je njena nacionalna zakonodaja, vključno s statutom nacionalne centralne banke, združljiva s to pogodbo in tem statutom.

14.2. V statutih nacionalnih centralnih bank se zlasti določi, da mandat guvernerja nacionalne centralne banke ni krajši od 5 let.

Guverner je lahko razrešen funkcije le, če ne izpolnjuje več pogojev, ki se zahtevajo za opravljanje njegovih dolžnosti, ali če je zagrešil hujšo kršitev. Zadevni guverner ali Svet ECB lahko takšno odločitev zaradi kršitve te pogodbe ali pravnega pravila o njeni uporabi predloži Sodišču. Tak postopek se mora sprožiti v dveh mesecih od objave odločitve ali njenega uradnega obvestila tožniku, če tega ni bilo, pa od dneva, ko je zanjo izvedel.

14.3. Nacionalne centralne banke so sestavni del ESCB in delujejo v skladu s smernicami in navodili ECB. Svet ECB stori vse potrebno za zagotovitev upoštevanja smernic in navodil ECB ter zahteva, da se mu dajo vse potrebne informacije.

14.4. Nacionalne centralne banke lahko opravljajo tudi funkcije, ki niso navedene v tem statutu, razen če Svet ECB z dvotretjinsko večino oddanih glasov ugotovi, da so te funkcije v nasprotju s cilji in nalogami ESCB. Te funkcije, ki jih nacionalne centralne banke izvajajo na lastno odgovornost in za svoj račun, ne veljajo za sestavni del funkcij ESCB.

Člen 15

Obveznosti poročanja

15.1. ECB pripravlja in objavlja poročila o dejavnostih ESCB najmanj četrtletno.

15.2. Vsak teden se objavi konsolidirani računovodski izkaz ESCB.

15.3. V skladu s členom 113(3) te pogodbe ECB pošlje letno poročilo o dejavnostih ESCB ter o monetarni politiki preteklega in tekočega leta Evropskemu parlamentu, Svetu in Komisiji, pa tudi Evropskemu svetu.

15.4. Poročila in izkazi iz tega člena so vsem zainteresiranim strankam na voljo brezplačno.

Člen 16

Bankovci

V skladu s členom 106(1) te pogodbe ima Svet ECB izključno pravico odobriti izdajanje bankovcev v Skupnosti. Bankovce lahko izdajajo ECB in nacionalne centralne banke. Samo bankovci, ki jih izdajajo ECB in nacionalne centralne banke, so zakonito plačilno sredstvo v Skupnosti.

ECB, kolikor je najbolj mogoče, upošteva obstoječe postopke glede izdajanja in oblikovanja bankovcev.

POGLAVJE IV

MONETARNE FUNKCIJE IN POSLOVANJE ESCB

Člen 17

Računi pri ECB in nacionalnih centralnih bankah

ECB in nacionalne centralne banke lahko za opravljanje svojega poslovanja odpirajo račune za kreditne institucije, osebe javnega prava in druge udeležence na trgu ter sprejemajo sredstva, tudi nematerializirane vrednostne papirje, kot zavarovanje.

Člen 18

Operacije odprtega trga in kreditni posli

18.1. Za doseganje ciljev ESCB in za izvajanje njegovih nalog lahko ECB in nacionalne centralne banke:

- posredujejo na finančnih trgih z dokončnimi nakupi in prodajami (promptno in terminsko) ali z začasnim nakupom in s posojanjem ali zadolževanjem na podlagi terjatev in tržnih instrumentov, izraženih v valutah Skupnosti ali drugih valutah, pa tudi plemenitih kovinah;
- sklepajo kreditne posle s kreditnimi institucijami in drugimi udeleženci na trgu na podlagi ustreznega zavarovanja posojil.

18.2. ECB določi splošna načela za operacije odprtega trga in kreditne posle, ki jih izvaja sama ali nacionalne centralne banke, ter načela glede objave pogojev, pod katerimi so pripravljene sklepati posle.

Člen 19

Obvezne rezerve

19.1. Z upoštevanjem člena 2 in skladno s cilji monetarne politike lahko ECB od kreditnih institucij s sedežem v državah članicah zahteva, da imajo obvezne rezerve

na računih pri ECB in nacionalnih centralnih bankah. Pravila za izračun in določitev zahtevanih obveznih rezerv lahko opredeli Svet ECB. Ob kršitvah ima ECB pravico zaračunati kazenske obresti in sprejeti druge sankcije s primerljivim učinkom.

19.2. Za uporabo tega člena Svet v skladu s postopkom iz člena 42 določi osnovo za obvezne rezerve ter najvišja dopustna razmerja med temi rezervami in njihovimi osnovami, pa tudi ustrezne sankcije za kršitve.

Člen 20

Drugi instrumenti monetarnega nadzora

Svet ECB lahko z dvotretjinsko večino oddanih glasov odloči o uporabi drugih operativnih metod monetarnega nadzora, ki se mu zdijo primerne, z upoštevanjem člena 2. Svet v skladu s postopkom iz člena 42 določi področje uporabe teh metod, če te nalagajo obveznosti tretjim osebam.

Člen 21

Poslovanje z osebami javnega prava

21.1. V skladu s členom 101 te pogodbe so prepovedane prekoračitve pozitivnega stanja na računu ali druge oblike kreditov pri ECB ali pri nacionalnih centralnih bankah v korist institucij ali organov Skupnosti, institucionalnih enot centralne, regionalne ali lokalne ravni države ter drugih oseb javnega prava ali v korist javnih podjetij držav članic, prav tako je prepovedano, da bi ECB ali nacionalne centralne banke neposredno od njih kupovale dolžniške instrumente.

21.2. ECB in nacionalne centralne banke lahko nastopajo kot fiskalni agenti za osebe iz člena 21.1.

21.3. Določbe tega člena se ne uporabljajo za kreditne institucije v javni lasti, ki jih nacionalne centralne banke in ECB pri zagotavljanju rezerv s strani centralnih bank obravnavajo enako kakor zasebne kreditne institucije.

Člen 22

Klirinški in plačilni sistemi

ECB in nacionalne centralne banke lahko ustvarijo možnosti in ECB lahko sprejme predpise za zagotovitev učinkovitih in zanesljivih klirinških in plačilnih sistemov znotraj Skupnosti in z drugimi državami.

Člen 23

Poslovanje s tujino

ECB in nacionalne centralne banke lahko:

- vzpostavljajo odnose s centralnimi bankami in finančnimi institucijami v drugih državah ter, kadar je primerno, z mednarodnimi organizacijami;
- kupujejo in prodajajo promptno in terminsko vse vrste deviznih sredstev in plemenitih kovin; izraz „devizna sredstva“ zajema vrednostne papirje in vsa druga sredstva v valuti katere koli države ali obračunski enoti ter v kateri koli obliki;
- imajo in upravljajo sredstva iz tega člena;

- opravljajo vse vrste bančnih poslov s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami, tudi najemanje in dajanje posojil.

Člen 24

Drugo poslovanje

Poleg poslov, ki izhajajo iz njihovih nalog, lahko ECB in nacionalne centralne banke sklepajo posle za svoje upravne namene ali za svoje zaposlene.

POGLAVJE V

BONITETNI NADZOR

Člen 25

Bonitetni nadzor

25.1. ECB lahko svetuje o področju uporabe in izvajanju zakonodaje Skupnosti, ki se nanaša na bonitetni nadzor kreditnih institucij ter na stabilnost finančnega sistema, Svetu, Komisiji in pristojnim organom držav članic, ti pa jo prav tako lahko zaprosijo za mnenje.

25.2. V skladu z odločitvijo Sveta iz člena 105(6) te pogodbe lahko ECB izvaja posebne naloge v zvezi z bonitetnim nadzorom kreditnih in drugih finančnih institucij razen zavarovalnic.

POGLAVJE VI

FINANČNE DOLOČBE ESCB

Člen 26

Finančna poročila

26.1. Poslovno leto se za ECB in za nacionalne centralne banke začne prvega dne januarja in konča zadnji dan decembra.

26.2. Zaključni račun ECB pripravi Izvršilni odbor v skladu z načeli, ki jih določi Svet ECB. Potem ko ga odobri Svet ECB, se objavi.

26.3. Izvršilni odbor za potrebe analiz in upravljanja pripravi konsolidirano bilanco stanja ESCB, ki zajema sredstva in obveznosti nacionalnih centralnih bank iz pristojnosti ESCB.

26.4. Za uporabo tega člena sprejme Svet ECB potrebna pravila za standard iziranje računovodstva in poročanja o poslovanju nacionalnih centralnih bank.

Člen 27

Revizija

27.1. Revizijo računovodskih izkazov ECB in nacionalnih centralnih bank opravljajo neodvisni zunanji revizorji, ki jih priporoči Svet ECB in potrdi Svet. Revizorji so pooblašteni za pregled vseh poslovnih knjig in računov ECB in nacionalnih centralnih bank ter za pridobivanje celovitih informacij o njihovem poslovanju.

27.2. Določbe člena 248 te pogodbe se uporabljajo samo za preverjanje učinkovitosti upravljanja ECB.

Člen 28

Kapital ECB

28.1. Kapital ECB, ki postane operativen ob njeni ustanovitvi, znaša 5 milijard ekujev. Kapital se lahko poveča z zneski, ki jih Svet ECB določi s kvalificirano večino iz člena 10.3 v mejah in pod pogoji, določenimi v Svetu skladno s postopkom iz člena 42.

28.2. Nacionalne centralne banke so edini vpisniki in lastniki kapitala ECB. Vpisovanje kapitala se izvede po ključu, določenem v skladu s členom 29.

28.3. Svet ECB s kvalificirano večino iz člena 10.3 določi, koliko kapitala in v kakšni obliki se vplača.

28.4. Deležev nacionalnih centralnih bank v vpisanem kapitalu ECB ob upoštevanju člena 28.5 ni mogoče prenesti, zastaviti ali zaseči.

28.5. Če se ključ iz člena 29 spremeni, nacionalne centralne banke izvedejo medsebojni prenos kapitalskih deležev v obsegu, ki zagotavlja, da je razdelitev kapitalskih deležev skladna s spremenjenim ključem. Svet ECB določi pogoje za te prenose.

Člen 29

Ključ za vpis kapitala

29.1. Po ustanovitvi ESCB in ECB v skladu s postopkom iz člena 123(1) te pogodbe se določi ključ za vpis kapitala ECB. Za vsako od nacionalnih centralnih bank se po tem ključu določi ponder, ki je enak vsoti:

- 50% deleža države članice v prebivalstvu Skupnosti v predzadnjem letu pred ustanovitvijo ESCB;
- 50% deleža države članice v bruto domačem proizvodu po tržnih cenah Skupnosti iz zadnjih petih let pred predzadnjim letom pred ustanovitvijo ESCB.

Odstotek se zaokroži navzgor na najbližji mnogokratnik 0,05 odstotne točke.

29.2. Statistične podatke za uporabo tega člena da na razpolago Komisija v skladu s pravili, ki jih sprejme Svet po postopku iz člena 42.

29.3. Ponderji, določeni za nacionalne centralne banke, se po ustanovitvi ESCB usklajujejo vsakih pet let po analogiji z določbami člena 29.1. Spremenjeni ključ se uporablja od prvega dne naslednjega leta.

29.4. Svet ECB sprejme vse druge ukrepe, ki so potrebni za uporabo tega člena.

Člen 30

Prenos deviznih rezerv na ECB

30.1. Brez poseganja v določbe člena 28 nacionalne centralne banke oskrbijo ECB z deviznimi rezervami do zneska v protivrednosti 50 milijard ekujev, kar ne vključuje valut držav članic, ekujev, rezervnih pozicij pri MDS in posebnih pravic črpanja. Svet ECB določi delež, ki se prenese na ECB po njeni ustanovitvi, in zneske, ki se prenesejo pozneje. ECB je polno upravičena imeti in upravljati devizne rezerve, ki so nanjo prenesene, ter jih uporabljati za namene, določene s tem statutom.

30.2. Prispevek posamezne nacionalne centralne banke se določi sorazmerno z njenim deležem v vpisanem kapitalu ECB.

30.3. ECB prizna vsaki nacionalni centralni banki terjatev v višini njenega prispevka. Svet ECB določi denominacijo in obrestovanje teh terjatev.

30.4. V skladu s členom 30.2 lahko ECB zahteva dodatne devizne rezerve nad mejo, določeno v členu 30.1, v mejah in pod pogoji, ki jih določi Svet v skladu s postopkom iz člena 42.

30.5. ECB lahko ima in upravlja rezervne pozicije pri MDS in posebne pravice črpanja ter omogoča združevanje teh sredstev.

30.6. Svet ECB sprejme vse druge ukrepe, ki so potrebni za uporabo tega člena.

Člen 31

Devizne rezerve nacionalnih centralnih bank

31.1. Nacionalne centralne banke lahko opravljajo posle pri izpolnjevanju svojih obveznosti do mednarodnih organizacij v skladu s členom 23.

31.2. Za vse drugo poslovanje z deviznimi rezervami, ki ostanejo v nacionalnih centralnih bankah po prenosih iz člena 30, in za transakcije, ki jih opravijo države članice z operativnimi deviznimi sredstvi, je nad mejo, ki se določi v okviru člena 31.3, potrebna odobritev ECB, da se zagotovi skladnost s politiko deviznega tečaja in monetarno politiko Skupnosti.

31.3. Svet ECB izda smernice za olajšanje tega poslovanja.

Člen 32

Razporeditev denarnih prihodkov nacionalnih centralnih bank

32.1. Prihodki, ki jih ustvarjajo nacionalne centralne banke pri izvajanju nalog monetarne politike ESCB (v nadaljnjem besedilu „denarni prihodki“), se na koncu vsakega poslovnega leta razporedijo v skladu z določbami tega člena.

32.2. Ob upoštevanju člena 32.3 je višina denarnih prihodkov vsake nacionalne centralne banke enaka njenemu letnemu prihodku, ustvarjenemu iz sredstev, ki jih ima nasproti bankovcem v obtoku in depozitom kreditnih institucij. Ta sredstva nacionalne centralne banke namensko razporedijo v skladu s smernicami, ki jih pripravi Svet ECB.

32.3. Če Svet ECB po začetku tretje faze presodi, da struktura bilanc stanja nacionalnih centralnih bank ne dovoljuje uporabe člena 32.2, lahko Svet ECB z odstopanjem od člena 32.2 s kvalificirano večino sklene, da se za obdobje največ petih let denarni prihodki izračunavajo po drugačni metodi.

32.4. Znesek denarnih prihodkov nacionalne centralne banke se zmanjša za znesek obresti, ki jih ta nacionalna centralna banka plača za depozite, prejete od kreditnih institucij v skladu s členom 19.

Svet ECB lahko sklene, da imajo nacionalne centralne banke pravico do odškodnine za stroške, nastale z izdajanjem bankovcev, ali v izjemnih okoliščinah do odškodnine za posebne izgube, nastale pri poslih monetarne politike, ki jih opravljajo za ESCB. Plačilo odškodnine se izvede v obliki, ki je po presoji Sveta ECB primerna; te zneske je mogoče pobotati z denarnimi prihodki nacionalnih centralnih bank.

32.5. Vsota denarnih prihodkov nacionalnih centralnih bank se porazdeli nacionalnim centralnim bankam sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB, ob upoštevanju kakršne koli odločitve, ki jo sprejme Svet ECB v skladu s členom 33.2.

32.6. Obračun in poravnavo zneskov, ki so posledica razporeditve denarnih prihodkov, izvede ECB v skladu s smernicami Sveta ECB.

32.7. Svet ECB sprejme vse druge ukrepe, ki so potrebni za uporabo tega člena.

Člen 33

Razporeditev čistega dobička in izgube ECB

33.1. Čisti dobiček ECB se prenese po naslednjem zaporedju:

- (a) znesek, ki ga določi Svet ECB in ki ne sme presegati 20% čistega dobička, se prenese v splošni rezervni sklad največ do višine, ki je enaka 100% kapitala;
- (b) preostali čisti dobiček se razdeli med delničarje ECB sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži.

33.2. Če ima ECB izgubo, se primanjkljaj pokrije iz splošnega rezervnega sklada ECB in po potrebi na podlagi odločitve Sveta ECB iz denarnih prihodkov v določenem poslovnem letu sorazmerno z višino in do višine zneskov, porazdeljenih nacionalnim centralnim bankam v skladu s členom 32.5.

SPLOŠNE DOLOČBE

Člen 34

Pravni akti

34.1. V skladu s členom 110 te pogodbe ECB:

- sprejema uredbe, kolikor so potrebne za izvajanje nalog, ki so opredeljene v prvi alineji člena 3.1, v členih 19.1, 22 ali 25.2 Statuta ESCB in v primerih, določenih v aktih Sveta iz člena 42;
- sprejema odločbe, ki so potrebne za izvajanje nalog, zaupanih ESCB v skladu s to pogodbo in tem statutom;
- pripravlja priporočila in daje mnenja.

34.2. Uredba se splošno uporablja. Zavezujoča je v celoti in se neposredno uporablja v vseh državah članicah.

Priporočila in mnenja niso zavezujoča.

Odločba je v celoti zavezujoča za vse, na katere je naslovljena.

Členi 253, 254 in 256 te pogodbe se uporabljajo za uredbe in odločbe, ki jih sprejme ECB.

ECB lahko sklene, da svoje odločbe, priporočila in mnenja objavi.

34.3. V mejah in pod pogoji, ki jih Svet sprejme po postopku iz člena 42, ima ECB pravico naložiti globe ali periodične denarne kazni podjetjem, ki ne izpolnjujejo obveznosti iz njenih uredb in odločb.

Člen 35

Sodni nadzor in z njim povezane zadeve

35.1. Sodišče preverja ali razlaga dejanja ali opustitve dejanj ECB v primerih in pod pogoji, določenimi s to pogodbo. ECB lahko sproži postopek v primerih in pod pogoji, določenimi s to pogodbo.

35.2. Spore med ECB na eni strani in njenimi upniki, dolžniki ali drugimi osebami na drugi rešujejo pristojna državna sodišča, razen kadar je bila pristojnost prenesena na Sodišče.

35.3. Za ECB velja ureditev odgovornosti iz člena 288 te pogodbe. Odgovornost nacionalnih centralnih bank je določena z nacionalnimi zakonodajami.

35.4. Sodišče je pristojno za izrekanje sodb na podlagi arbitražne klavzule v vseh pogodbah, ki jih sklene ECB ali ki so sklenjene v njegovem imenu, ne glede na to, ali ureja te pogodbe javno ali zasebno pravo.

35.5. Sklep ECB o vložitvi tožbe pri Sodišču sprejme Svet ECB.

35.6. Sodišče je pristojno za reševanje sporov glede izpolnjevanja obveznosti, ki jih nacionalnim centralnim bankam nalaga ta statut. Če ECB meni, da nacionalna centralna banka ni izpolnila obveznosti po tem statutu, poda o zadevi obrazloženo mnenje, potem ko je tej nacionalni centralni banki omogočila, da predloži svoje pripombe. Če zadevna nacionalna centralna banka ne upošteva mnenja v roku, ki ga določi ECB, lahko ECB predloži zadevo Sodišču.

Člen 36

Zaposleni

36.1. Svet ECB na predlog Izvršilnega odbora določi pogoje za zaposlitev v ECB.

36.2. Sodišče je pristojno za reševanje vseh sporov med ECB in njegovimi uslužbenci v mejah in pod pogoji, ki so določeni v pogojih za zaposlitev.

Člen 37

Sedež

Odločitev o tem, kje bo sedež ECB, do konca leta 1992 v medsebojnem soglasju sprejmejo vlade držav članic na ravni voditeljev držav ali vlad.

Člen 38

Poslovna skrivnost

38.1. Člani upravljaljskih organov in zaposleni ECB in nacionalnih centralnih bank tudi po izteku mandata ne smejo razkriti informacij, za katere velja obveznost varovanja poslovne skrivnosti.

38.2. Za osebe z dostopom do podatkov, ki so predmet predpisov Skupnosti o obveznosti varovanja skrivnosti, se uporabljajo ti predpisi.

Člen 39

Podpisniki

V razmerjih do tretjih oseb zavezuje ECB vsako dejanje predsednika ali dveh članov Izvršilnega odbora ali podpis dveh zaposlenih ECB, ki ju predsednik ustrezno pooblasti za podpisovanje v imenu ECB.

Člen 40³

Privilegiji in imunitete

ECB uživa na ozemlju držav članic privilegije in imunitete, ki so potrebni za izvajanje njenih nalog, pod pogoji, določenimi s Protokolom o privilegijih in imunitetah Evropskih skupnosti.

³ Kakor je bil spremenjen s členom 6, točka III(4) Amsterdamske pogodbe.

POGLAVJE VIII

SPREMEMBA STATUTA IN DOPOLNILNA ZAKONODAJA

Člen 41

Poenostavljeni postopek spreminjanja

41.1. V skladu s členom 107(5) te pogodbe lahko člene 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1(a) in 36 tega statuta spremeni Svet s kvalificirano večino na priporočilo ECB in po posvetovanju s Komisijo ali soglasno na predlog Komisije in po posvetovanju z ECB. V obeh primerih je potrebna privolitev Evropskega parlamenta.

41.2. Za priporočilo, ki ga pripravi ECB po tem členu, je potrebna soglasna odločitev Sveta ECB.

Člen 42

Dopolnilna zakonodaja

V skladu s členom 107(6) te pogodbe Svet takoj po določitvi datuma za začetek tretje faze na predlog Komisije in po posvetovanju z Evropskim parlamentom in ECB ali na priporočilo ECB in po posvetovanju z Evropskim parlamentom in Komisijo s kvalificirano večino sprejme določbe, navedene v členih 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 in 34.3 tega statuta.

POGLAVJE IX

PREHODNE IN DRUGE DOLOČBE ZA ESCB

Člen 43

Splošne določbe

43.1. Odstopanje, predvideno v členu 122(1) te pogodbe, povzroči, da se zadevni državi članici ne dodeljujejo pravice ali nalagajo obveznosti z naslednjimi členi tega statuta: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 50 in 52.

43.2. Centralne banke držav članic, za katere velja odstopanje iz člena 122(1) te pogodbe, ohranijo pristojnosti na področju monetarne politike po nacionalnem pravu.

43.3. Skladno s členom 122(4) te pogodbe izraz „države članice” pomeni „države članice brez odstopanja“ v naslednjih členih tega statuta: 3, 11.2, 19, 34.2 in 50.

43.4. Izraz „nacionalne centralne banke” pomeni „centralne banke držav članic brez odstopanja“ v naslednjih členih statuta: 9.2, 10.1, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2 in 52.

43.5. Izraz „delničarji” pomeni „centralne banke držav članic brez odstopanja” v členih 10.3 in 33.1.

43.6. Izraz „vpisani kapital ECB” pomeni „kapital ECB, ki so ga vpisale centralne banke držav članic brez odstopanja” v členih 10.3 in 30.2.

Člen 44

Prehodne naloge ECB

ECB prevzame tiste naloge EMI, ki jih je zaradi odstopanj ene ali več držav članic treba še izvajati v tretji fazi.

ECB svetuje pri pripravah za odpravo odstopanj iz člena 122 te pogodbe.

Člen 45

Razširjeni svet ECB

45.1. Brez poseganja v določbe člena 107(3) te pogodbe se kot tretji organ odločanja ECB ustanovi Razširjeni svet.

45.2. Člani Razširjenega sveta so predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji nacionalnih centralnih bank. Drugi člani Izvršilnega odbora lahko sodelujejo na sestankih Razširjenega sveta, vendar nimajo pravice glasovanja.

45.3. Odgovornosti Razširjenega sveta so v celoti našteje v členu 47 tega statuta.

Člen 46

Poslovnik Razširjenega sveta

46.1. Razširjenemu svetu ECB predseduje predsednik, v njegovi odsotnosti pa podpredsednik.

46.2. Predsednik Sveta in en član Komisije lahko sodelujeta na sestankih Razširjenega sveta, vendar nimata pravice glasovanja.

46.3. Predsednik pripravlja sestanke Razširjenega sveta.

46.4. Razširjeni svet z odstopanjem od člena 12.3 sprejme svoj poslovnik.

46.5. Sekretariat Razširjenega sveta zagotovi ECB.

Člen 47

Odgovornosti Razširjenega sveta

47.1. Razširjeni svet:

- izvaja naloge iz člena 44;
- sodeluje pri svetovalnih nalogah iz členov 4 in 25.1.

47.2. Razširjeni svet sodeluje pri:

- zbiranju statističnih podatkov iz člena 5;
- poročanju ECB iz člena 15;

- oblikovanju potrebnih pravil za uporabo člena 26, navedenih v členu 26.4;
- sprejemanju vseh drugih potrebnih ukrepov za uporabo člena 29, navedenih v členu 29.4;
- določanju pogojev za zaposlitev v ECB iz člena 36.

47.3. Razširjeni svet sodeluje pri pripravah, ki so potrebne za nepreklicno določitev deviznih tečajev valut držav članic z odstopanjem glede na valute ali skupno valuto držav članic brez odstopanja iz člena 123(5) te pogodbe.

47.4. Predsednik ECB obvešča Razširjeni svet o sklepih Sveta ECB.

Člen 48

Prehodne določbe za kapital ECB

V skladu s členom 29.1 se za vsako nacionalno centralno banko določi ponder v ključu za vpis kapitala ECB. Z odstopanjem od člena 28.3 centralne banke držav članic z odstopanjem ne vplačajo svojega vpisanega kapitala, razen če Razširjeni svet z večino, ki predstavlja vsaj dve tretjini vpisanega kapitala ECB in vsaj polovico delničarjev, ne odloči, da mora biti vplačan minimalni odstotek kot prispevek za stroške poslovanja ECB.

Člen 49

Odloženo plačilo kapitala, rezerv in rezervacij ECB

49.1. Centralna banka države članice, katere odstopanje je bilo odpravljeno, vplača svoj vpisani delež kapitala ECB v enaki višini kakor države članice brez odstopanja in prenese na ECB devizne rezerve v skladu s členom 30.1. Znesek za prenos se določi tako, da se pomnoži vrednost v ekujih po veljavnih deviznih tečajih tistih deviznih rezerv, ki so že bile prenesene na ECB v skladu s členom 30.1, z razmerjem med številom delnic, ki jih je vpisala zadevna nacionalna centralna banka, in številom delnic, ki so jih že vplačale druge nacionalne centralne banke.

49.2. Poleg vplačila iz člena 49.1 zadevna centralna banka prispeva k rezervam ECB, k rezervacijam, ki so enakovredne rezervam, in k znesku, ki ga je še treba vključiti v rezerve in rezervacije glede na saldo bilance uspeha na dan 31. decembra v letu pred odpravo odstopanja. Znesek prispevka se določi tako, da se pomnoži višino rezerv, kakršne so opredeljene zgoraj in navedene v potrjeni bilanci stanja ECB, z razmerjem med številom delnic, ki jih je vpisala zadevna nacionalna centralna banka, in številom delnic, ki so jih že vplačale druge centralne banke.

49.3.⁴ Ko ena ali več držav postane država članica in njihove centralne banke postanejo del ESCB, se vpisani kapital ECB ter najvišja možna meja zneska deviznih rezerv, ki se lahko prenese na ECB, avtomatično povečata. Povečanje

⁴ Kakor je bil dodan s členom 17 Akta o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Ciper, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške republike ter prilagoditvah pogodb, na katerih temelji Evropska unija.

se določi z množenjem takrat veljavnih ustreznih zneskov z razmerjem – znotraj razširjenega ključa za vpis kapitala – med ponderjem vstopajočih nacionalnih centralnih bank in ponderjem nacionalnih centralnih bank, ki so že članice ESCB. Ponder vsake nacionalne centralne banke v ključu za vpis kapitala se izračuna po analogiji s členom 29.1 ter v skladu s členom 29.2. Referenčna obdobja, ki se uporabijo za statistične podatke, so enaka tistim, ki so se uporabila za zadnjo petletno uskladitev ponderjev po členu 29.3.

Člen 50

Prvo imenovanje članov Izvršilnega odbora

Ob ustanovitvi Izvršilnega odbora ECB vlade držav članic na ravni voditeljev držav ali vlad v medsebojnem soglasju na priporočilo Sveta in po posvetovanju z Evropskim parlamentom in Svetom EMI imenujejo predsednika, podpredsednika in druge člane Izvršilnega odbora. Predsednik Izvršilnega odbora je imenovan za 8 let. Z odstopanjem od člena 11.2 je podpredsednik imenovan za 4 leta, preostali člani Izvršilnega odbora pa za mandat, ki traja od 5 do 8 let. Ne morejo biti ponovno imenovani. Število članov Izvršilnega odbora je lahko manjše od predvidenega v členu 11.1, nikakor pa ne manjše od štiri.

Člen 51

Odstopanje od člena 32

51.1. Če po začetku tretje faze Svet ECB odloči, da uporaba člena 32 bistveno spremeni relativni dohodkovni položaj nacionalnih centralnih bank, se znesek prihodka, ki se jim porazdeli v skladu s členom 32, zmanjša za enoten odstotek, ki v prvem poslovnem letu po začetku tretje faze ne sme presežati 60% in se za vsako nadaljnje poslovno leto zmanjša za najmanj 12 odstotnih točk.

51.2. Člen 51.1 se uporablja največ pet poslovnih let po začetku tretje faze.

Člen 52

Menjava bankovcev v valutah Skupnosti

Po nepreklicni določitvi deviznih tečajev Svet ECB stori vse potrebno, da bi nacionalne centralne banke menjale bankovce v valutah z nepreklicno določenimi deviznimi tečaji po njihovi nominalni vrednosti.

Člen 53

Uporaba prehodnih določb

Členi 43 do 48 se uporabljajo, če in dokler obstajajo države članice z odstopanjem.

GLOSAR

Bančno združenje za euro (Euro Banking Association): organizacija, ki članom zagotavlja forum za razpravo o bančnih vprašanjih in preučevanje bančnih tem, zlasti v zvezi z uporabo **eura** in poravnavo transakcij v eurih. Ob koncu leta 1998 je EBA ustanovila klirinško podjetje (ABE Clearing S.A.S., Société par Actions Simplifiée à Capital Variable) z namenom, da po 1. januarju 1999 upravlja nov klirinški sistem v eurih (EURO1). EURO1 je naslednik klirinškega in poravnalnega sistema ECU (ECU Clearing and Settlement System).

Banka za mednarodne poravnave (BIS): ustanovljena je bila 17. maja 1930 z mednarodnim sporazumom med Belgijo, Francijo, Italijo, Japonsko, Nemčijo, Veliko Britanijo in ZDA ter je najstarejša mednarodna finančna organizacija na svetu. BIS spodbuja mednarodno denarno in finančno sodelovanje in služi kot banka za centralne banke. Pri izvajanju svojih nalog in pristojnosti BIS deluje kot: (i) forum za spodbujanje razprav in lažje sprejemanje odločitev med centralnimi bankami in v mednarodni finančni skupnosti; (ii) središče za ekonomske in denarne raziskave; (iii) glavna nasprotna stranka za centralne banke pri njihovih finančnih transakcijah; (iv) agent ali skrbnik pri mednarodnih finančnih operacijah. Banka ima sedež v Baslu ter predstavništvo v Hong Kongu in Ciudad de Mexico.

Centralni ali osrednji tečaj do eura: uradni devizni tečaj valut članic ERM II do eura, okrog katerega so opredeljeni razponi nihanja v ERM II.

Delež javnega dolga: to je eden od fiskalnih kriterijev, določenih v členu 104(2) Pogodbe ES, ki se uporablja za ugotavljanje obstoja čezmernega primanjkljaja. Opredeljen je kot razmerje med javnim dolgom in bruto domačim proizvodom v tekočih tržnih cenah, medtem ko je javni dolg v Protokolu št. 20 (o **postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem**) opredeljen kot skupni bruto dolg v nominalni vrednosti ob koncu leta, potem ko je konsolidiran med sektorji širše opredeljene države in znotraj njih.

Delež primanjkljaja: to je eden od fiskalnih kriterijev, določenih v členu 104(2) Pogodbe ES, ki se uporablja za ugotavljanje obstoja čezmernega primanjkljaja. Opredeljen je kot razmerje med načrtovanim ali dejanskim javnofinančnim primanjkljajem in bruto domačim proizvodom v tekočih tržnih cenah. Javnofinančni primanjkljaj je v Protokolu št. 20 (o **postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem**) opredeljen kot neto zadolževanje širše opredeljene države.

Denarni prihodki: prihodki, ki jih ustvarjajo nacionalne centralne banke pri izvajanju nalog denarne politike **Eurosistema**. Izhajajo iz sredstev, ki so namensko razporejena v skladu s smernicami **Sveta ECB**, in se držijo kot kritje bankovcev v obtoku in obveznosti iz naslova depozitov do kreditnih institucij.

ECU (evropska denarna enota): do tretje faze ekonomske in monetarne unije je bil eku košarica valut iz vsote fiksnih zneskov dvanajstih od petnajstih valut držav članic EU. Vrednost ekuja je bila izračunana kot ponderirano povprečje vrednosti valut, ki so sestavljale enoto. Eku je 1. januarja 1999 zamenjal euro v vrednosti ena proti ena.

Ekonomska in monetarna unija (EMU): njeno oblikovanje je potekalo v treh fazah po postopkih in urniku, ki so določeni v **Pogodbi ES**. Prva faza ekonomske in monetarne unije se je začela julija 1990 in končala 31. decembra 1993. Zanj je bilo predvsem značilno, da so bile odpravljene vse notranje ovire za prost pretok kapitala znotraj EU. Druga faza ekonomske in monetarne unije se je začela 1. januarja 1994. Med drugim je bila takrat določena ustanovitev **Evropskega monetarnega inštituta (EMI)**, prepoved financiranja javnega sektorja s strani centralnih bank, prepoved privilegiranega dostopa javnega sektorja do finančnih institucij in izogibanje čezmernemu javnofinančnemu primanjkljaju. Tretja faza se je začela 1. januarja 1999 s prenosom denarne pristojnosti na **ECB** in z uvedbo **aura**. Proces oblikovanja ekonomske in monetarne unije se je zaključil z zamenjavo gotovine 1. januarja 2002.

Ekonomsko-finančni odbor: posvetovalno telo Skupnosti, ki je bilo ustanovljeno na začetku tretje faze **ekonomske in monetarne unije (EMU)**. Države članice, **Evropska komisija** in **Evropska centralna banka (ECB)** posamezno imenujejo največ po dva člana odbora. Vsaka država članica izbere po enega člana izmed visokih uradnikov v državni upravi in nacionalni centralni banki. Člani nacionalnih centralnih bank sodelujejo na zasedanjih odbora samo takrat, ko se razpravlja o vprašanjih, ki so povezana s strokovnim znanjem ali pristojnostjo teh institucij. Naloge Ekonomsko-finančnega odbora so opredeljene v členu 114(2) **Pogodbe ES**.

Ekonomsko-finančni svet: glej **Svet EU**.

EONIA (uteženo povprečje obrestnih mer v eurih za medbančna posojila čez noč): merilo efektivne obrestne mere, ki prevladuje na medbančnem trgu v eurih čez noč, izpeljano na podlagi transakcij.

ERM (mehanizem deviznih tečajev): tečajni in interventni **mehanizem evropskega monetarnega sistema (EMS)**, ki je določal centralni tečaj sodelujočih valut do **ekuja**. Prek teh centralnih tečajev se je vzpostavila mreža dvostranskih centralnih tečajev med sodelujočimi valutami. Devizni tečaji so lahko nihali v določenem razponu okrog dvostranskega centralnega tečaja. Ob vzajemnem dogovoru vseh držav, ki so sodelovale v ERM, je bilo centralne tečaje mogoče prilagoditi. Na začetku **tretje faze ekonomske in monetarne unije (EMU)** leta 1999 je ERM nadomestil **ERM II**.

ERM II (mehanizem deviznih tečajev II): režim deviznih tečajev, ki določa okvir za sodelovanje na področju tečajne politike med državami euroobmočja in državami članicami EU, ki ne sodelujejo v tretji fazi ekonomske in monetarne unije.

EUREPO: obrestna mera, po kateri ena prvorazredna banka posodi finančna sredstva v **eurih** drugi prvorazredni banki v zameno za zavarovanje, ki obsega zgoj državne obveznice in blagajniške zapise, ki so jih izdale države euroobmočja. Metoda za izračun EUREPO je podobna tisti za izračun obrestne mere **EURIBOR**, s tem da predstavlja obrestne mere na zavarovanih trgih (repo trgih). Različen je tudi nabor bank.

EURIBOR (obrestna mera za dane medbančne depozite v eurih z ročnostjo do enega leta): obrestna mera, po kateri je prvorazredna banka pripravljena posoditi finančna sredstva v **eurih** drugi prvorazredni banki. Izračunava se vsak dan za medbančne vloge z dospelostjo do 12 mesecev. V nasprotju z EUREPO obrestna mera EURIBOR odraža razmere na nezavarovanem trgu.

Euro: ime enotne evropske valute, ki ga je sprejel **Evropski svet** na zasedanju v Madridu 15. in 16. decembra 1995.

Euroobmočje: območje, ki zajema države članice, ki so sprejele **euro** kot enotno valuto v skladu s **Pogodbo**, in na katerem se izvaja enotna denarna politika pod vodstvom ECB. Euroobmočje sestavljajo Belgija, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Irsko, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska in Finska.

Eurosistem: sestavljajo ga **ECB** in nacionalne centralne banke tistih držav članic EU, ki so uvedle **euro** v tretji fazi **ekonomske in monetarne unije** (glej tudi **euroobmočje**). Trenutno je v Eurosistem vključenih dvanajst nacionalnih centralnih bank. Eurosistem upravljata **Svet ECB** in **Izvršilni odbor ECB**.

Euroskupina: neformalna skupina, ki združuje člane **Ekonomsko-finančnega sveta** iz držav **euroobmočja**. Redno se sestaja (običajno pred sestankom Ekonomsko-finančnega sveta) in razpravlja o temah, ki so povezane s skupno odgovornostjo držav članic euroobmočja za enotno valuto. **Evropska komisija** in po potrebi tudi **ECB** sta vabljeni, da se udeležita teh sestankov.

Eurostat: statistični urad Evropskih skupnosti. Eurostat je del **Evropske komisije** in je odgovoren za pripravo statistike Skupnosti.

Evropska centralna banka (ECB): ECB je središče **Evropskega sistema centralnih bank (ESCB)** in **Eurosistema** ter je po zakonodaji Skupnosti pravna oseba. Zagotavlja, da se naloge Eurosistema in ESCB izvajajo prek lastnih dejavnosti ali prek dejavnosti nacionalnih centralnih bank v skladu s Statutom Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke. ECB upravljata **Svet ECB** in **Izvršilni odbor ECB** ter kot tretji začasni organ odločanja **Razširjeni svet ECB**.

Evropska komisija: institucija **Evropske skupnosti**, ki zagotavlja uporabo določb **Pogodbe**. Komisija razvija politike Skupnosti, predlaga zakonodajo Skupnosti in izvaja pooblastila na določenih področjih. Na področju ekonomske politike Komisija predlaga **širše smernice ekonomskih politik**, prav tako pa Svetu EU poroča o gospodarskih gibanjih in politikah. V okviru večstranskega nadzora spremlja javne finance in o tem poroča Svetu EU. Do 1. maja 2004 je Komisijo sestavljalo 20 članov: po dva državljana Nemčije, Španije, Francije, Italije in Velike Britanije ter po eden iz vseh ostalih držav članic EU. Po prehodnem obdobju po širitvi EU Komisijo sestavlja 25 članov, in sicer eden predstavnik za vsako od petindvajsetih držav članic.

Evropska skupnost: nadnacionalna organizacija, ustanovljena leta 1958 s **Pogodbo EGS** kot Evropska gospodarska skupnost (EGS). Pogodba EU je razširila naloge EGS, ki je bila skladno s tem leta 1993 preimenovana v Evropsko skupnost. Glavne naloge Evropske skupnosti so spodbujanje skladnega, uravnoveženega in vzdržnega

razvoja gospodarskih dejavnosti, visoke stopnje zaposlenosti in socialnega varstva, enakosti med moškimi in ženskami, vzdržne in neinflatorne rasti, visoke stopnje konkurenčnosti in konvergence ekonomskih učinkov, visoke ravni varstva in izboljšanja kakovosti okolja, visokega življenjskega standarda in visoke kakovosti življenja ter socialne povezanosti in solidarnosti med državami članicami. Te naloge izvaja tudi v okviru enotnega trga in ekonomske in monetarne unije.

Evropska unija (EU): ustanovljena je bila s **Pogodbo o Evropski uniji (Pogodbo EU)** – imenovana tudi Maastrichtska pogodba – ki je bila podpisana 7. februarja 1992 in je začela veljati 1. novembra 1993. To pogodbo sta spremenili Amsterdamska pogodba, ki je bila podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu in je začela veljati 1. maja 1999, ter najnovejša Pogodba iz Nice, ki je bila podpisana 26. februarja 2001 in je začela veljati 1. februarja 2003. Evropska unija (EU) temelji na večjem številu organizacij in ureditev z različno pravno naravo, ki skupaj sestavljajo tri stebre. Prvi stebel obsega **Evropsko skupnost** in Evropsko skupnost za atomsko energijo (Euratom). Obe sta pravni osebi in ju urejata posebni pogodbi. Drugi in tretji stebel predstavljata medvladno ureditev na področju skupne zunanje in varnostne politike ter policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah.

Evropski monetarni inštitut (EMI): začasna institucija, ustanovljena na začetku druge faze **ekonomske in monetarne unije (EMU)** dne 1. januarja 1994. Dve glavni nalogi EMI sta bili krepitev sodelovanja med centralnimi bankami in usklajevanje denarnih politik držav članic ter priprave za ustanovitev **Evropskega sistema centralnih bank (ESCB)**, ki je potreben za izvajanje enotne denarne politike in uvedbo enotne valute v tretji fazi ekonomske in monetarne unije. Inštitut je bil ukinjen z ustanovitvijo **ECB** 1. junija 1998.

Evropski monetarni sistem (EMS): režim deviznih tečajev, ustanovljen leta 1979 z Resolucijo Evropskega sveta z dne 5. decembra 1978. Njegovi operativni postopki so bili opredeljeni v Sporazumu z dne 13. marca 1979 med centralnimi bankami držav članic Evropske gospodarske skupnosti. EMS je nudil okvir za tesno sodelovanje med državami članicami **Evropske skupnosti** pri denarni in tečajni politiki. Njegove glavne komponente so bili **ECU**, mehanizem deviznih tečajev (**ERM**), zelo kratkoročni mehanizmi financiranja ter kratkoročni in srednjeročni kreditni mehanizmi. Na začetku **tretje faze ekonomske in monetarne unije** ga je nadomestil **ERM II**.

Evropski odbor za bančništvo (EBC): odbor je bil ustanovljen leta 2003 s Sklepom Komisije 2004/10/ES z dne 5. novembra 2003 (UL L 3, 7.1.2004, str. 36) kot odbor druge ravni, ki svetuje **Evropski komisiji** o vprašanih v zvezi z bančno politiko. Nadomestil je Svetovalni odbor za bančništvo. **ECB** je na področju bančništva in nadzora zastopana v Odboru evropskih bančnih nadzornikov, ki je odbor tretje ravni.

Evropski parlament: institucija Skupnosti, ki jo sestavlja 732 predstavnikov državljanov držav članic (mandat za obdobje 2004-2009). Je del zakonodajnega procesa, vendar se njegove pristojnosti razlikujejo glede na postopke, ki se uporabljajo za sprejemanje zakonodaje EU. Parlament ima v okviru **ekonomske in monetarne unije (EMU)** predvsem posvetovalne pristojnosti. Kljub temu **Pogodba**

določa nekatere postopke, ki **ECB** nalagajo demokratično **odgovornost** Evropskemu parlamentu (predstavitev letnega poročila, splošna razprava o denarni politiki, zaslišanja pred pristojnimi parlamentarnimi odbori).

Evropski sistem centralnih bank (ESCB): sestavljajo ga **ECB** in nacionalne centralne banke vseh petindvajsetih držav članic, kar pomeni, da poleg članic **Eurosistema** vključuje tudi nacionalne centralne banke držav članic, ki še niso uvedle eura. ESCB upravljata **Svet ECB** in **Izvršilni odbor ECB** ter kot tretji in začasni organ odločanja še **Razširjeni svet ECB**. Temeljne naloge ESCB izvaja Eurosistem.

Evropski sklad za monetarno sodelovanje (EMCF): nekdanji organ Skupnosti, ustanovljen z Uredbo (EGS) št. 907/73 Sveta z dne 3. aprila 1973 (UL L 89, 5.4.1973, str. 2). Na začetku druge faze je bil ta sklad razpuščen, njegove naloge pa je prevzel **Evropski monetarni inštitut (EMI)**.

Evropski svet: Evropski uniji zagotavlja potrebno spodbudo za njen razvoj in opredeljuje njene splošne politične smernice. Združuje predsednike držav ali vlad držav članic ter predsednika **Evropske komisije** (glej tudi **Svet EU**).

Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF): urad **Evropske komisije**, ki v primeru utemeljenega suma preiskuje goljufije in druge nepravilnosti v **Evropski skupnosti**. Julija 2003 je **Sodišče Evropskih skupnosti** presodilo, da preiskovalna pooblastila urada zajemajo tudi **ECB**.

Evropsko računsko sodišče: institucija **Evropske skupnosti**, ki izvaja revizijo v Evropski skupnosti. Ena od njegovih nalog je preverjati učinkovitost upravljanja **ECB**.

Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP): indeks cen življenjskih potrebščin, za katerega so statistično metodologijo medsebojno uskladile vse države.

Hitra avkcija: avkcijski postopek, ki ga **Eurosistem** uporablja za **operacije finega uravnavanja**. Hitre avkcije so izvedene v časovnem okviru 90 minut in omejene na manjši krog **nasprotnih strank**.

Izklicna obrestna mera: najnižja **obrestna mera**, po kateri lahko **nasprotnne stranke** predložijo ponudbe za operacije glavnega refinanciranja, ki se izvajajo kot avkcije z variabilno obrestno mero. To je ena od **ključnih obrestnih mer ECB**, ki odraža naravnost denarne politike.

Izvršilni odbor: eden od organov odločanja **ECB**. Sestavljajo ga predsednik in podpredsednik ECB ter štirje drugi člani, ki jih v medsebojnem soglasju imenujejo voditelji držav ali vlad držav, ki so sprejele **euro**.

Ključne obrestne mere ECB: obrestne mere, ki jih določi **Svet ECB** in ki odražajo naravnost denarne politike **ECB**. Vključujejo **izklicno obrestno mero** za **operacije glavnega refinanciranja**, obrestno mero za odprto ponudbo **mejnega posojila** in obrestno mero za odprto ponudbo **mejnega depozita**.

Konvergenčni kriteriji: kriteriji, določeni v členu 121(1) **Pogodbe ES** (in natančneje opredeljeni v Protokolu št. 21, ki je priložen Pogodbi), ki služijo kot

osnova za oceno, ali je država pripravljena na sprejem eura. Nanašajo se na uspešnost pri **cenovni stabilnosti**, stanju javnih financ, deviznih tečajih in dolgoročnih obrestnih merah. Vključujejo tudi združljivost nacionalne zakonodaje (vključno s statuti nacionalnih centralnih bank) s **Pogodbo ter Statutom Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke**.

Korespondenčni centralnobančni model (CCBM): mehanizem, ki ga je vzpostavil **Evropski sistem centralnih bank (ESCB)** z namenom, da **nasprotnim strankam** omogoči pridobitev posojila od centralne banke države, kjer imajo sedež, z uporabo **zavarovanja**, ki ga imajo v drugi državi. V CCBM ena nacionalna centralna banka deluje kot skrbnica za druge nacionalne centralne banke v zvezi z vrednostnimi papirji, ki se nahajajo v njenem domačem **sistemu poravnave vrednostnih papirjev**.

Makroekonomske projekcije strokovnjakov Eurosistema: rezultati analiz strokovnjakov **Eurosistema**, ki napovedujejo možna prihodnja makroekonomska gibanja v **euroobmočju** kot del ekonomske analize.

Mednarodni denarni sklad (MDS): mednarodna denarna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1944 z Brettonwoodskim sporazumom. Sedež sklada je v Washingtonu DC in ima trenutno 184 držav članic. Statut MDS kot njegove glavne naloge navaja spodbujanje globalnega denarnega sodelovanja, zagotavljanje tečajne stabilnosti in pospeševanje gospodarske rasti.

Mejni depozit: odprta ponudba Eurosistema, ki jo **nasprotne stranke** lahko uporabijo za deponiranje likvidnosti čez noč pri nacionalni centralni banki po vnaprej določeni obrestni meri (glej tudi **ključne obrestne mere ECB**).

Mejno posojilo: odprta ponudba Eurosistema, ki jo **nasprotne stranke** lahko uporabijo za pridobitev posojila od nacionalne centralne banke po vnaprej določeni **obrestni meri** na podlagi primernega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev (glej tudi **ključne obrestne mere ECB**).

Monetarne finančne institucije (MFI): finančne institucije, ki skupaj tvorijo denarni sektor **euroobmočja**. Te zajemajo **ECB**, nacionalne centralne banke držav euroobmočja ter kreditne institucije in sklade denarnega trga v euroobmočju.

Monetarni odbor: odbor, ustanovljen s členom 105(2) **Pogodbe EGS**. Na začetku tretje faze ga je nadomestil **Ekonomsko-finančni odbor**.

Neodvisnost centralne banke: zakonska določba, ki zagotavlja, da centralna banka izvaja svoje zakonsko določene naloge in obveznosti brez političnega vmešavanja. Za **euroobmočje** načelo neodvisnosti centralne banke vzpostavlja člen 108 **Pogodbe ES**.

Obdobje izpolnjevanja obveznih rezerv: obdobje, za katerega se izračunava izpolnjevanje **obveznih rezerv kreditnih institucij**. Od 10. marca 2004 dalje se to obdobje začne na dan poravnave prve **operacije glavnega refinanciranja** po seji **Sveta ECB**, na kateri je predvidena mesečna ocena naravnosti denarne politike. **ECB** objavi koledar obdobji izpolnjevanja obveznih rezerv vsaj tri mesece pred začetkom vsakega leta.

Obvezne rezerve: minimalni znesek rezerv, ki ga morajo imeti **kreditne institucije** pri **Eurosistemu**. Izpolnjevanje te obveznosti se ugotavlja na osnovi povprečja dnevnih stanj med približno enomesečnim **obdobjem izpolnjevanja obveznih rezerv**.

Odbor guvernerjev centralnih bank držav članic Evropske gospodarske skupnosti: odbor, ustanovljen maja 1964, na podlagi člena 105(2) Pogodbe EGS z namenom spodbujati sodelovanje med centralnimi bankami. Leta 1994 je njegove naloge prevzel novoustanovljeni **Evropski monetarni inštitut (EMI)**, s čimer je bil odbor ukinjen.

Odbor evropskih zakonodajalcev za vrednostne papirje (CESR): odbor, ki ga je junija 2001 ustanovila **Evropska komisija** po priporočilu poročila Odbora modrecev za ureditev evropskih trgov vrednostnih papirjev. Sestavljajo ga predstavniki nacionalnih organov, ki urejajo trg vrednostnih papirjev. Odbor kot organ tretje ravni prenovljenega evropskega regulativnega pristopa svetuje Evropski komisiji v zadevah v zvezi s politiko vrednostnih papirjev in pomaga zagotavljati doslednejše izvajanje zakonodaje Skupnosti v državah članicah. Poleg tega zagotavlja boljše usklajevanje med evropskimi regulativnimi organi s področja vrednostnih papirjev.

Odbor za ekonomsko politiko: posvetovalni organ Skupnosti, ustanovljen s Sklepom Sveta 74/122/EGS z dne 18. februarja 1974 (UL L 63, 5.3.1974, str. 21), ki ga sestavljajo po dva predstavnika in dva namestnika iz vsake države članice, **Evropske komisije** in **ECB**. Njegova glavna naloga je, da prispeva k pripravam Ekonomsko-finančnega sveta pri usklajevanju ekonomskih politik držav članic in **Evropske skupnosti** ter svetuje **Evropski komisiji** in **Svetu EU**. Tesno sodeluje z **Ekonomsko-finančnim odborom** in se osredotoča predvsem na strukturne politike, katerih cilj je izboljšati sposobnost za rast in zaposlovanje v Skupnosti.

Odbor za monetarno, finančno in plačilnobilančno statistiko (CMFB): odbor, ustanovljen s Sklepom Sveta 91/115/EGS z dne 25. februarja 1991 (UL L 59, 6.3.1991, str. 19), kakor je bil spremenjen s Sklepom Sveta 96/174/ES z dne 26. februarja 1996 (UL L 51, 1.3.1996, str. 48), ki združuje strokovnjake za statistiko iz nacionalnih statističnih uradov, **Eurostata**, nacionalnih centralnih bank in ECB. Odbor svetuje Komisiji v zvezi z vrsto statističnih zadev, zlasti o statističnih vidikih **postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem**, ter spodbuja sodelovanje in usklajevanje statističnega dela na evropski ravni.

Odbori ESCB: ustanovil jih je **Svet ECB** v skladu s členom 9 Poslovnika ECB z namenom, da organom odločanja ECB pomagajo pri delu.

Odgovornost: pravna in politična obveza neodvisne institucije, da državljanom in njihovim izvoljenim predstavnikom ustrezno razloži in upraviči svoje odločitve ter tako prevzame odgovornost za uresničevanje svojih ciljev. **Evropska centralna banka (ECB)** je odgovorna evropskim državljanom in v formalnem smislu **Evropskemu parlamentu**.

Odprta ponudba: ponudba centralne banke, ki je na razpolago nasprotnim strankam na njihovo lastno pobudo. **Eurosistem** ponuja dve odprti ponudbi čez noč: odprto ponudbo **mejnega posojila** in odprto ponudbo **mejnega depozita**.

Operacija dolgoročnejšega refinanciranja: mesečna **operacija odprtega trga**, ki jo izvaja **Eurosistem** z običajno dospelostjo treh mesecev. Operacije se izvajajo kot avkcije s spremenljivo obrestno mero z vnaprej objavljenimi obsegi dodelitve.

Operacija finega uravnavanja: občasna **operacija odprtega trga**, ki jo izvaja **Eurosistem** pretežno z namenom izravnavanja nepričakovanih nihanj likvidnosti na trgu.

Operacija glavnega refinanciranja: tedenska **operacija odprtega trga**, ki jo izvaja **Eurosistem**. Na podlagi odločitve Sveta ECB iz leta 2003 se je 9. marca 2004 rok dospelosti teh operacij zmanjšal z dveh tednov na en teden. Operacije glavnega refinanciranja se izvajajo kot avkcije z variabilno obrestno mero z vnaprej objavljeno **izklicno obrestno mero**.

Operacija odprtega trga: operacija, ki je na pobudo centralne banke izvedena na finančnih trgih. Sem sodi ena od naslednjih transakcij: (i) dokončen nakup ali prodaja finančnega premoženja (promptno ali terminsko), (ii) nakup ali prodaja finančnega premoženja na podlagi **repo pogodbe**, (iii) posojanje ali izposojanje na podlagi primernega finančnega premoženja za **zavarovanje** terjatev, (iv) izdajanje dolžniških certifikatov centralne banke, (v) sprejemanje vezanih vlog oziroma (vi) izvajanje **valutnih zamenjav** med domačo in tujimi valutami.

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD): medvladna organizacija, ustanovljena leta 1950, s sedežem v Parizu. Trenutno ima 30 držav članic, povezana pa je tudi s 70 drugimi državami. Zagotavlja forum, kjer se lahko člani med sabo posvetujejo, primerjajo izkušnje in sodelujejo, da bi dosegli čim višjo vzdržno rast ter izboljšali gospodarsko in socialno blaginjo v skladu z načeli tržnega gospodarstva.

Osnova za obvezne rezerve: seštevek bilančnih postavk (zlasti obveznosti), ki predstavljajo osnovo za izračun **obveznih rezerv kreditne institucije**.

Pakt za stabilnost in rast: sestavljata ga dve uredbi **Sveta EU**, in sicer: (i) Uredba (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik ter (ii) Uredba (ES) št. 1467/97 z dne 7. julija 1997 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja **postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem**, ter Resolucija **Evropskega sveta** o Paktu za stabilnost in rast, sprejeta 17. junija 1997 na vrhu v Amsterdamu. Namen Pakta je vzdrževati zdrave javne finance v tretji fazi ekonomske in monetarne unije, s čimer se krepijo razmere za stabilnost cen ter močno in vzdržno rast, ki spodbuja ustvarjanje delovnih mest. To natančneje pomeni, da državam članicam kot srednjeročni cilj predpisuje proračunsko stanje, ki je približno uravnoteženo ali v presežku.

Plačilni sistem: sklop instrumentov, bančnih postopkov in običajno sistemov za medbančni prenos sredstev, ki zagotavljajo kroženje denarja. Za plačilne sisteme so potrebni dogovorjeni tehnični standardi in metode za pošiljanje plačilnih sporočil med udeleženci, dogovorjeno finančno premoženje za poravnavo in sklop skupnih operativnih postopkov in pravil, ki med drugim pokrivajo merila dostopa in oblikovanje cen.

Pogodba: izraz se nanaša na **Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (Pogodba ES)**. Pogodba je bila podpisana 25. marca 1957 v Rimu (zato se imenuje tudi „Rimska pogodba“) in je začela veljati 1. januarja 1958. Z njo je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost (EGS), ki je danes **Evropska skupnost**. Pogodba o Evropski uniji (**Pogodba EU**) – imenovana tudi „Maastrichtska pogodba“ – je spremenila Pogodbo EGS z namenom ustanovitve **Evropske skupnosti**.

Pogodba ES: glej **Pogodba**.

Pogodba EU: glej **Pogodba**.

Poravnalno tveganje: splošen izraz, ki se uporablja za tveganje, da poravnava v sistemu za prenos ne bo izvedena po pričakovanjih. Poravnalno tveganje se lahko pojavi v obliki kreditnega ali likvidnostnega tveganja.

Postopek v zvezi s čezmernim primanjkljajem: določba iz člena 104 **Pogodbe ES** in iz Protokola št. 20 (o **postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem**) od držav članic EU zahteva ohranjanje proračunske discipline, določa merila za proračunsko stanje, ki šteje za čezmerni primanjkljaj, ter določa ukrepe, ki jih je treba sprejeti po ugotovitvi, da kriteriji v zvezi s proračunskim stanjem ali javnim dolgom niso bili izpolnjeni. Določbo dopolnjuje Uredba Sveta (ES) št. 1467/97 z dne 7. julija 1997 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki je del **Pakta za stabilnost in rast**.

Povezava med sistemi poravnave vrednostnih papirjev: postopki in ureditve med **sistemi poravnave vrednostnih papirjev** za prenos vrednostnih papirjev v nematerializirani obliki. **Eurosistem** lahko za čezmejno mobilizacijo **zavarovanja** namesto **CCBM** uporablja tudi primerne povezave.

Povezovalni mehanizem: ena izmed komponent sistema **TARGET**. Izraz označuje infrastrukturo in postopke, ki povezujejo domače **sisteme BPRČ** za namene obdelave čezmejnih plačil v sistemu TARGET.

Povratna transakcija: operacija, s katero centralna banka kupi ali proda finančno premoženje na podlagi **repo pogodbe** ali sklepa kreditne posle na podlagi **zavarovanja**.

Programi stabilnosti: srednjeročni vladni programi in predpostavke glede gibanja ključnih ekonomskih spremenljivk, ki jih zagotovijo države **euroobmočja**. Opredeljujejo srednjeročni cilj glede doseganja uravnoveženega ali presežnega proračunskega stanja oziroma ukrepe za uresničitev tega cilja, kot je določen v **Paktu za stabilnost in rast**. Programe stabilnosti je treba dopolnjevati vsako leto. Preučita jih **Evropska komisija** in **Ekonomsko-finančni odbor**, katerih ocene so temelj za pregled, ki ga pripravi **Ekonomsko-finančni svet**.

Projekcije: glej **makroekonomske projekcije strokovnjakov Eurosistema**.

Razširjeni svet: eden od organov odločanja **ECB**. Njegovi člani so predsednik in podpredsednik ECB ter guvernerji vseh nacionalnih centralnih bank v EU.

Referenčna vrednost za rast denarnega agregata: Svet ECB je za namen ocenjevanja denarnih gibanj objavil referenčno vrednost za rast širokega denarnega agregata M3. Referenčna vrednost se nanaša na stopnjo rasti M3, ki je po mnenju ECB združljiva s stabilnostjo cen v srednjeročnem obdobju. Referenčna vrednost je izpeljana tako, da je skladna z opredelitvijo **stabilnosti cen Sveta ECB** in služi doseganju tega cilja. Izračunana je na podlagi srednjeročnih predpostavk glede trendne rasti realnega BDP in trenda obtočne hitrosti denarnega agregata M3. Občutnejši in dolgotrajnejši odmik rasti M3 od referenčne vrednosti bi moral v normalnih okoliščinah opozarjati na nastanek tveganj za stabilnost cen v srednjeročnem obdobju. Vendar se denarna politika na odmik rasti M3 od referenčne vrednosti ne odziva mehanično.

Repo pogodba: dogovor o prodaji in ponovnem odkupu finančnega premoženja po vnaprej določeni ceni na določen datum v prihodnosti ali na poziv. Takšen dogovor je podoben zavarovanemu posojilu, le da prodajalec ne zadrži lastništva vrednostnih papirjev. Repo transakcije so vključene v M3, če je prodajalec monetarna finančna institucija (MFI), nasprotna stranka pa rezident euroobmočja, ki ni MFI.

Sistem bruto poravnave v realnem času (BPRČ): poravalni sistem, v katerem se obdelava in poravnava izvedeta za vsak nalog posebej (brez pobota) v realnem času (nepretgoma) (glej tudi **TARGET**).

Sistem poravnave vrednostnih papirjev: sistem, ki omogoča imetje in prenos vrednostnih papirjev ali drugega finančnega premoženja, bodisi brez plačila ali proti plačilu (dostava proti plačilu).

Skupni operativni sistemi: sistemi, ki so jih za lažje izvajanje decentraliziranih operacij ustanovile ECB in nacionalne centralne banke. Obsegajo skupne informacijske sisteme, uporabniške programe in postopke. Organizirani so tako, da ECB predstavlja osrednje vozlišče, s katerim so povezane druge centralne banke.

Sodišče Evropskih skupnosti: institucija **Evropske skupnosti** s sedežem v Luksemburgu, ki zagotavlja, da je razlaga in uporaba pogodb pravilna, ter odloča o veljavnosti in pomenu zakonodaje Skupnosti. Sodišče preverja dejanja ali opustitve dejanj s strani **ECB**.

Stabilnost cen: ohranjanje stabilnosti cen je pglaviti cilj **Eurosistema**. Svet ECB stabilnost cen opredeljuje kot medletno povečanje **harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin (HICP)** v **euroobmočju**, ki je manjše kot 2%. Svet ECB je poleg tega določil, da namerava v prizadevanjih za ohranjanje stabilnosti cen srednjeročno ohranjati stopnjo inflacije pod dvema odstotkoma, vendar blizu te meje.

Standardna avkcija: avkcijski postopek, ki ga **Eurosistem** uporablja za svoje redne **operacije odprtega trga**. Standardne avkcije se izvedejo v roku 24 ur. Vse nasprotne stranke, ki izpolnjujejo splošna merila primernosti, so upravičene, da predložijo protiponudbe.

Statut Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (Statut ESCB): sistemski predpis o **Evropskem sistemu centralnih bank (ESCB)** in **Evropski centralni banki (ECB)** je **Pogodbi ES** priložen v obliki protokola.

Stopnja obveznih rezerv: količnik, ki ga določi centralna banka za vsako kategorijo bilančnih postavk, ki je vključena v **osnovo za obvezne rezerve**. Ti količniki se uporabljajo za izračun **obveznih rezerv**.

Strategija denarne politike: splošni pristop k izvajanju denarne politike. Strategija denarne politike **ECB** obsega številčno opredelitev **stabilnosti cen** kot temeljni cilj ter analitičen okvir, ki temelji na dveh stebrih: ekonomski in denarni analizi. Na podlagi strategije **Svet ECB** celovito ocenjuje tveganja za stabilnost cen in sprejema sklepe o denarni politiki. To je tudi okvir, ki ga ECB uporablja za seznanjanje javnosti s svojimi sklepi o denarni politiki.

Svet ECB: najvišji organ odločanja v **ECB**. Sestavljajo ga vsi člani **Izvršilnega odbora ECB** in guvernerji nacionalnih centralnih bank držav članic, ki so uvedle **euro**.

Svet EU (Svet Evropske unije): institucija Evropske skupnosti, ki jo sestavljajo predstavniki vlad držav članic. To so običajno ministri, odgovorni za zadeve, o katerih se razpravlja, zato se pogosto pojavlja tudi ime Svet ministrov. Sestanek Sveta EU, na katerem se srečujejo finančni in gospodarski ministri, se imenuje **Ekonomsko-finančni svet** (ECOFIN). Poleg tega se za odločitve, ki so opredeljene v **Pogodbi**, Svet EU lahko sestane tudi v sestavi predsednikov držav ali vlad (glej tudi **Evropski svet**).

Širše smernice ekonomskih politik: Pogodba države članice zavezuje, da svoje ekonomske politike usklajujejo v okviru Sveta EU. Širše smernice ekonomskih politik predstavljajo glavni instrument takšnega usklajevanja. Vsebujejo priporočila nosilcem politik o makroekonomskih in strukturnih politikah ter predstavljajo merilo za naknadno oceno v okviru večstranskega nadzora znotraj Sveta EU. Svet EU na priporočilo Evropske komisije oblikuje osnutek širših smernic in o svojih ugotovitvah poroča Evropskemu svetu. Svet EU nato na osnovi sklepov Evropskega sveta sprejme priporočila o širših smernicah ekonomskih politik.

TARGET (transevropski sistem bruto poravnave v realnem času): sistem BPRČ za euro. Decentraliziran sistem, ki ga sestavlja 15 nacionalnih sistemov BPRČ, plačilni mehanizem ECB (EPM) in povezovalni mehanizem.

TARGET2: druga generacija sistema **TARGET**, ki se razvija z namenom povečanja finančne integracije znotraj **euroobmočja**. Glavni cilji sistema TARGET2 bodo: (i) boljše zadovoljevanje potreb uporabnikov s pripravo usklajenih vmesnikov, (ii) zagotovitev stroškovne učinkovitosti z uvedbo enotnega cenika za osnovne storitve ter (iii) utrditev poti za prihodnost, kamor sodijo tudi dogajanja v zvezi s širitvijo **Evropske unije** in **Eurosistema**. V sistemu TARGET2 bodo nacionalne centralne banke obdržale odgovornost za račune in poslovne odnose s kreditnimi institucijami. Novi sistem naj bi začel delovati v drugi polovici tega desetletja.

Upravljanje družbe: postopki in procesi, ki opredeljujejo vodenje in nadzor organizacij. Struktura upravljanja družbe določa razdelitev pravic in odgovornosti med različne udeležence v organizaciji – upravni odbor, vodstveni kadri, delničarji in drugi deležniki – ter postavlja pravila in postopke za sprejemanje odločitev. S tem nudi tudi strukturo, v okviru katere se zastavljajo operativni cilji organizacije, ter opredeljuje način doseganja teh ciljev in spremljanja uspešnosti.

Ustava za Evropo: Evropska konvencija o prihodnosti Evrope je 13. junija 2003 sprejela osnutek Pogodbe o Ustavi za Evropo, ki naj bi nadomestila **Pogodbo EU** in **Pogodbo ES**. Osnutek je bil predložen Evropskemu svetu na zasedanju v Solunu dne 20. junija 2003, o njem pa je od septembra 2003 do junija 2004 razpravljala medvladna konferenca. Države članice EU so osnutek sprejele junija 2004, ustava pa naj bi bila potrjena do novembra 2006.

Valutna zamenjava: promptni nakup (ali prodaja) neke valute in njena sočasna termimska prodaja (ali nakup). **Eurosistem** izvaja **operacije odprtega trga** v obliki valutnih zamenjav, kjer nacionalne centralne banke (ali **ECB**) promptno kupijo (ali prodajo) **euro** za tujo valuto in ga istočasno termimsko prodajo (ali kupijo).

Zavarovanje: finančno premoženje, ki ga na primer **kreditne institucije** zastavijo pri centralni banki kot garancijo za odplačilo posojil, kakor tudi finančno premoženje, ki ga na primer kreditne institucije prodajo centralni banki na podlagi **repo pogodb**.

BIBLIOGRAFIJA

SPLOŠNA LITERATURA

Uradne publikacije ECB

ECB (1999), *Annual Report 1998*, april 1999.

ECB (2000), *Annual Report 1998*, april 2000.

ECB (2001), *Annual Report 2000*, maj 2001.

ECB (2002), *Annual Report 2001*, april 2002.

ECB (2003), *Annual Report 2002*, april 2003.

ECB (2004), *Annual Report 2003*, april 2004.

ECB (2005), *Letno poročilo 2004*, april 2005.

ECB (2006), *Letno poročilo 2005*, april 2006.

ECB (2002), *Compendium: Zbirka pravnih instrumentov, junij 1998 – december 2001, marec 2002*.

ECB (2004), *Institucionalne določbe: Statut ESCB in ECB – Poslovniki, oktober 2004*.

ECB (2006), *Evropska centralna banka, Eurosistem, Evropski sistem centralnih bank* (informacijska brošura za javnost), maj 2006.

Druge publikacije

Papadia, F. in Santini, C. (2006), *La Banque centrale européenne*, Paris, 2006.

Raymond, R. (2001), *L'euro et l'unité de l'Europe*, Paris, 2001.

Scheller, H. K. (1999), *Das Europäische System der Zentralbanken*, v Glomb/Lauk (ur.), *Euro Guide*, Köln, 1999.

Scheller, H. K. (2000), *Die Europäische Zentralbank*, Frankfurt na Majni, 2000.

Von der Groeben, H., Thiesing, J. in Ehlermann, C.-D. (ur.), *Kommentar zum EU/EG-Vertrag*, 5. izdaja, Baden-Baden, 1997/1999.

Zilioli, C. in Selmayr, M. (2001), *The Law of the European Central Bank*, Oxford-Portland Oregon, 2001.

POGLAVJE I

Uradne publikacije ECB

ECB (2000), *Convergence Report 2000*, maj 2000.

ECB (2004), *Konvergenčno poročilo 2004*, oktober 2004.

ECB (2006), *Konvergenčno poročilo 2006*, maj 2006.

ECB (2001), *The economic policy framework in EMU*, Monthly Bulletin, november 2001.

ECB (2003), *The relationship between monetary policy and fiscal policies in the euro area*, Monthly Bulletin, februar 2003.

ECB (2004), *The European Constitution and the ECB*, Monthly Bulletin, avgust 2004.

Druge publikacije

Andrews, D. (2003), *The Committee of Central Bank Governors as a source of rules*, Journal of European Public Policy 10:6, december 2003, str. 956-973.

Baer, G. D. (1994), *The Committee of Governors as a forum for European central bank cooperation*, v Bakker, A. et al. (ur.), *Monetary Stability through International Cooperation: Essays in Honor of André Szász*, Amsterdam, 1994.

Berger, F. (2001), *12 into one: one money for Europe*, Frankfurt na Majni, 2001.

Odbor za proučitev ekonomske in monetarne unije (Delorsov odbor), *Report on economic and monetary union in the European Community*, 1989.

Odbor guvernerjev centralnih bank držav članic Evropske gospodarske skupnosti (1990), *Introductory Report and Commentary on the Statute of the European System of Central Banks and the ECB*, november 1990.

Odbor guvernerjev centralnih bank držav članic Evropske gospodarske skupnosti (1992), *Annual Report 1990/91*, april 1992.

Odbor guvernerjev centralnih bank držav članic Evropske gospodarske skupnosti (1993), *Annual Report 1992*, april 1993.

Evropska komisija (1995), *Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency (COM(95) 333 final)*, Luksemburg, 31. maj 1995.

EMI (1995), *Annual Report 1994*, april 1995.

EMI (1995), *The changeover to the single currency*, november 1995.

EMI (1996), *Role and functions of the European Monetary Institute*, februar 1996.

EMI (1996), *Annual Report 1995*, april 1996.

EMI (1997), *The single monetary policy in Stage Three: specification of the operational framework*, januar 1997.

EMI (1997), *Annual Report 1996*, april 1997.

EMI (1998), *Convergence Report: Report required by Article 109j of the Treaty establishing the European Community*, marec 1998.

EMI (1998), *Annual Report 1997*, maj 1998.

Scheller, H. K. (2001), *The Changeover to the Euro*, v Caesar/Scharrer (ur.), *European Economic and Monetary Union: Regional and Global Challenges*, Baden-Baden, 2001, str. 243-263.

Van den Berg, C. C. A. (2004), *The Making of the Statute of the European System of Central Banks, An Application of Checks and Balances*, 2004.

POGLAVJE 2

Uradne publikacije ECB

ECB (1999), *The Eurosystem and the European System of Central Banks (ESCB)*, Monthly Bulletin, januar 1999.

ECB (1999), *The institutional framework of the European System of Central Banks*, Monthly Bulletin, julij 1999.

ECB (1999), *Legal instruments of the European Central Bank*, Monthly Bulletin, november 1999.

ECB (2001), *Why price stability?*, junij 2001.

ECB (2003), *The adjustment of voting modalities in the Governing Council*, Monthly Bulletin, maj 2003.

Druge publikacije

Arrowsmith, J. A. A. (1996), *La non-participation à la phase 3: la vie à l'étage inférieur de l'UEM (Opting-out of stage 3: life in the lower tier of EMU)*, v Revue d'économie financière, No 36, 1-1996.

Caparello, M. (2003), *Internal audit in the central banking community*, v Courtis, N. in Mander, B. (ur.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003.

Duisenberg, W. F. (2001), *The European Central Bank, the Eurosystem and the European System of Central Banks*, govor na slavnosti ob odprtju nove stavbe Banque centrale du Luxembourg, Luksemburg, 18. maj 2001.

Liebscher, K. (1998), *Die Rolle einer nationalen Zentralbank im ESZB am Beispiel der OeNB*, v 26. Volkswirtschaftliche Tagung der Oesterreichischen Nationalbank, maj 1998.

Merriman, N. (2003), *Financial reporting in the Eurosystem*, v Courtis, N. in Mander, B. (ur.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003.

Padoa-Schioppa, T. (2000), *An institutional glossary of the Eurosystem*, članek, predstavljen na konferenci z naslovom „The Constitution of the Eurosystem: the Views of the EP and the ECB“, 8. marec 2000.

Palmer, M. (2001), *The Banque centrale du Luxembourg in the European System of Central Banks*, Banque centrale du Luxembourg, maj 2001.

Raymond, R. (1996), *Les Banques centrales nationales dans le système européen de banques centrales (National central banks within the European System of Central Banks)*, v Revue d'économie financière, No 36, 1-1996.

POGLAVJE 3

Uradne publikacije ECB

ECB (1999), *The stability-oriented monetary policy strategy of the Eurosystem*, Monthly Bulletin, januar 1999.

ECB (1999), *TARGET and payments in euro*, Monthly Bulletin, november 1999.

ECB (2000), *Foreign exchange reserves and operations of the Eurosystem*, Monthly Bulletin, januar 2000.

ECB (2000), *EMU and banking supervision*, Monthly Bulletin, april 2000.

ECB (2001), *Eurosystem staff macroeconomic projection exercises for the euro area*, Monthly Bulletin, junij 2001.

ECB (2002), *Euro banknote preparations: from cash changeover to post-launch activities*, Monthly Bulletin, januar 2002.

ECB (2002), *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems*, Monthly Bulletin, april 2002.

ECB (2002), *The liquidity management of the ECB*, Monthly Bulletin, maj 2002.

ECB (2002), *Implications of the euro cash changeover on the development of banknotes and coins in circulation*, Monthly Bulletin, maj 2002.

ECB (2003), *The demand for currency in the euro area and the impact of the euro cash changeover*, Monthly Bulletin, januar 2003.

ECB (2003), *CLS – purpose, concept and implications*, Monthly Bulletin, januar 2003.

ECB (2003), *The outcome of the ECB's evaluation of its monetary policy strategy*, Monthly Bulletin, junij 2003.

ECB (2003), *Changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy*, Monthly Bulletin, avgust 2003.

ECB (2000), *Statistical information collected and compiled by the ESCB*, maj 2000.

ECB (2002), *Evaluation of the 2002 cash changeover*, april 2002.

ECB (2003), *EU banking sector stability*, februar 2003.

ECB (2004), *The Monetary Policy of the ECB (druga izdaja)*, januar 2004.

ECB (2004), *Developments in the EU framework for financial regulation, supervision and stability*, Monthly Bulletin, november 2004.

ECB (2005), „Izvajanje monetarne politike v euroobmočju. Splošna dokumentacija o instrumentih in postopkih monetarne politike Eurosistema“, februar 2005.

ECB (2005), *Initial experience with the changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy implementation*, Monthly Bulletin, februar 2005.

ECB (2005), *Statistični podatki ECB: kratek pregled*, avgust 2005.

ECB (2005), *TARGET – the current system (informacijska brošura za javnost)*, avgust 2005.

ECB (2005), *TARGET – innovation and transformation (informacijska brošura za javnost)*, avgust 2005.

ECB (2006), *Portfolio management at the ECB*, Monthly Bulletin, april 2006.

Druge publikacije

Domingo-Solans, E. (2003), *The importance of Eurostat for the monetary policy of the European Central Bank*, govor na akademskem srečanju ob 50. obletnici Statističnega urada Evropskih skupnosti, Luksemburg, 16. maj 2003.

Duisenberg, W. F. (2001), *The ECB's monetary policy strategy and the quantitative definition of price stability*, pismo predsednika ECB predsedujočemu Odbora za gospodarske in denarne zadeve, Mrs Christa Randzio-Plath, 13. december 2001.

Issing, O., Gaspar, V., Angeloni, I. in Tristani, O. (2001), *Monetary policy in the euro area: strategy and decision-making at the European Central Bank*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.

Issing, O. et al. (ur.) (2003), *Background Studies for the ECB's Evaluation of its Monetary Policy Strategy*, Frankfurt na Majni, november 2003.

Trichet, J.-C. (2003), *The ECB's monetary strategy after the evaluation and clarification of May 2003*, govor na ključnem dogodku Centra za finančne študije, Frankfurt na Majni, 20. november 2003.

Trichet, J.-C. (2004), *Euro area statistics and their use for ECB policy-making*, govor na drugi konferenci ECB o statistiki, Frankfurt na Majni, 22.-23. april 2004.

Bull, P. (2004), *The development of statistics for Economic and Monetary Union*, Frankfurt na Majni, julij 2004.

POGLAVJE 4

Uradne publikacije ECB

ECB (2000), *The ECB's relations with institutions and bodies of the European Community*, Monthly Bulletin, oktober 2000.

ECB (2001), *The external communication of the European Central Bank*, Monthly Bulletin, februar 2001.

ECB (2002), *The accountability of the ECB*, Monthly Bulletin, november 2002.

ECB (2002), *Transparency in the monetary policy of the ECB*, Monthly Bulletin, november 2002.

Druge publikacije

Noyer, C. (1999), *Politics and central banks*, govor na centralni banki Estonije (Eesti Pank), Tallinn, 3. maj 1999.

Zilioli, C. in Selmayr, M. (2000), *The European Central Bank: An Independent Specialised Organization of Community Law*, Common Market Law Review, 2000 – Volume 37, Issue 3, str. 591-644.

POGLAVJE 5

Uradne publikacije ECB

ECB (1999), *The international role of the euro*, Monthly Bulletin, avgust 1999.

ECB (2001), *The ECB's relations with international organisations and fora*, Monthly Bulletin, januar 2001.

ECB (2002), *International supervisory co-operation*, Monthly Bulletin, maj 2002.

ECB (2002), *Review of the international role of the euro*, december 2002.

Druge publikacije

Duisenberg, W. F. (2000), *The role of the ECB at the international level*, govor na letnem srečanju inštituta za mednarodno finance (Institute for International Finance, Inc.), Praga, 23. september 2000.

Padoa-Schioppa, T. (1999), *The external representation of the euro area*, uvodna izjava na pododboru za monetarne zadeve Evropskega parlamenta, Bruselj, 17. marec 1999.

Zilioli, C. in Selmayr, M. (1999), *The External Relations of the Euro Area: Legal Aspects*, Common Market Law Review, 1999 – Volume 36, Issue 2, str. 273-349.

POGLAVJE 6

Uradne publikacije ECB

ECB (2000), *ECB labour relationships and the social dialogue with regard to the ESCB*, sporočilo za javnost ECB z dne 5. oktobra 2000.

ECB (2002), *Kodeks ravnanja Evropske centralne banke v skladu s členom 11.3 Poslovnika Evropske centralne banke*, marec 2001 (UL C 76, 8.3.2001, str. 12).

ECB (2002), *Kodeks ravnanja za člane Sveta ECB*, 16. maj 2002 (UL C 123, 24.5.2002, str. 9).

ECB (2003), *Poslanstvo Evropske centralne banke*, avgust 2003.

Druge publikacije

Ricard, P. (2001), *Voyage au centre de la BCE*, Le Monde, 23. november 2001.

STVARNO KAZALO

- Bančno združenje za euro (EBA) 98, 209
Banka za mednarodne poravnave (BIS) 145, 195
Barrov načrt 17
Bonitetni nadzor 108
- Cardifski proces 31, 132
Center za analizo ponaredkov 104
Centralni tečaj do eura 90, 195
- Delež javnega dolga 32, 195
Delež primanjkljaja 32, 195
Denarni prihodki 115, 195
Devizne rezerve 91
Dopolnilna zakonodaja 69
- ECU (evropska denarna enota) 19, 195
Ekonomsko in monetarna unija (EMU) 16, 36, 196
Ekonomsko-finančni odbor 131, 196
Ekonomsko-finančni svet *glej* Svet EU
Enotni evropski akt 18
EONIA 25, 196
ERM II (mehanizem deviznih tečajev II) 89, 196
EUREPO 25, 196
EURIBOR 25, 197
Euro 22, 25, 26, 28, 197
Eurobankovci 100
Eurokovanci 103
Euroobmočje 33, 197
Eurosistem
 - Dejavnosti 75
 - Finančni odnosi znotraj Eurosistema 111
 - Izraz 42
 - Makroekonomske projekcije strokovnjakov Eurosistema 82, 200
 - Poročanje znotraj Eurosistema 66
 - Sestava 42, 197
 - Upravljanje 51, 197
- Euroskupina 52, 130, 197
Eurostat 106, 131, 197
Evropska centralna banka (ECB)
 - Arhiv 152
 - Devizne rezerve 91
 - Dialog z institucijami in organi Skupnosti 127
 - Finančni viri 111
 - Institucionalni status 43
 - Interni sklepi 63
 - Izjava o poslanstvu 149
 - Izvršilni odbor 58, 150, 199
 - Jezikovna ureditev 133
 - Kapitalski ključ 112
 - Ključne obrestne mere ECB 52, 84, 199
 - Kodeks ravnanja 151
 - Mnenja 70
 - Navodila 63
 - Neodvisnost 119
 - Normativna pooblastila 67
 - Notranja revizija 151
 - Notranji nadzor 150
 - Notranji odnosi 137
 - Odbor za proračun 150
 - Odgovornost 122, 201
 - Organi odločanja 51
 - Organizacijska struktura 152
 - Plačilni mehanizem 96
 - Pravila o naročilih 152
 - Pravna osebnost 43
 - Preverjanje finančnega upravljanja in poštenosti 134
 - Priporočila 68
 - Privilegiji in imunitete 43
 - Prostori 156
 - Razširjeni svet 60, 203
 - Sedež 156
 - Sklepi 68
 - Sodno preverjanje dejanj in opustitve dejanj 133
 - Sporazum o sedežu 156
 - Statistika 105
 - Strategija denarne politike 78
 - Svet ECB 51, 150, 205
 - Svetovalec za poklicno etiko 151
 - Svetovalne dejavnosti 68
 - Upravljanje družbe 149, 205
 - Uradna oseba za varstvo podatkov 151
 - Uredbe 67

- Vloga v Eurosistemu 50
- Zaposleni 153
- Evropska gospodarska skupnost (EGS) 15
- Evropska komisija 32, 37, 36, 43, 51, 69, 89, 107, 130, 197
- Evropska skupnost (ES) 28, 197
- Evropska unija (EU) 27, 198
- Evropski monetarni inštitut (EMI) 22, 24, 198
- Evropski monetarni sistem (EMS) 18, 198
- Evropski odbor za bančništvo (EBC) 109, 198
- Evropski parlament 125, 127, 198
 - Odbor za ekonomske in monetarne zadeve 127
- Evropski sistem centralnih bank (ESCB)
 - Cilji 45
 - Naloge 47
 - Odbori 63, 201
 - Sestava 41, 199
 - Skupni operativni sistemi 65, 204
 - Socialni dialog 155
 - Upravljanje 51, 199
- Evropski sklad za monetarno sodelovanje 18, 199
- Evropski svet 31, 199

- Finančna stabilnost 108
- Forum za finančno stabilnost 144

- G10 144
- G20 144
- G7 143

- Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP) 78, 199
- Hitra avkcija 86, 199

- Intervencije na deviznih trgih 88
- Izvršilni odbor ECB *glej* Evropska centralna banka (ECB)

- Kölnski proces 31, 132
- Konvergenčni kriteriji 33, 199
- Korespondenčni centralnobančni model (CCBM) 98, 200

- Lizbonska strategija 31
- Luksemburški proces 31, 132

- Makroekonomski dialog 31, 132
- Marjolinov memorandum 17
- Mednarodni denarni sklad (MDS) 139, 200
- Mehanizem deviznih tečajev (ERM) 19, 196
- Monetarne finančne institucije (MFI) 65, 200
- Monetarni odbor 17, 21, 200

- Nacionalne centralne banke 44, 48, 49, 61, 70, 93, 97, 98, 107, 110, 113
- Neodvisnost centralne banke 36, 119, 200

- Obdobje izpolnjevanja obveznih rezerv 87, 200
- Obvezne rezerve 87, 201
- Odbor evropskih zakonodajalcev za vrednostne papirje 99, 201
- Odbor guvernerjev 17, 21, 201
- Odbor za ekonomsko politiko 132, 201
- Odbor za monetarno, finančno in plačilnobilančno statistiko (CMFB) 107, 131, 201
- Odrpna ponudba 86, 201
- Odrpna ponudba mejnega depozita 86, 201
- Odrpna ponudba mejnega posojila 86, 201
- OLAF (Evropski urad za boj proti goljufijam) 134, 199
- Operacija dolgoročnejšega refinanciranja 85, 202
- Operacija finega uravnavanja 85, 202
- Operacija glavnega refinanciranja 85, 202
- Operacija odrptega trga 85, 202
- Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) 142, 202
- Osnova za obvezne rezerve 87, 202

- Pakt za stabilnost in rast 24, 32, 202
- Plačilni in klirinški sistemi 98, 202

Pogodba 21, 28, 69, 203
 Pogodba EU *glej* Pogodba
 Poravnalno tveganje 95, 203
 Postopek v zvezi s čezmernim
 primanjkljajem 31, 203
 Povezovalni mehanizem 96, 203
 Povratna transakcija 86, 203
 Programi stabilnosti 32, 203

 Računsko sodišče 43, 135, 199
 Razširjeni svet ECB *glej* Evropska
 centralna banka (ECB)
 Referenčna vrednost za rast denarnega
 agregata 83, 204
 Repo pogodba 204

 Sistem BPRČ (bruto poravnava v
 realnem času) 96, 204
 Sistem poravnave vrednostnih
 papirjev 95, 99, 204
 Sodišče Evropskih skupnosti 43, 119,
 133, 204
 Stabilnost cen 45, 78, 204
 Standardna avkcija 85, 204

 Statut Evropskega sistema centralnih
 bank in Evropske centralne banke
 (Statut ESCB) 21, 71, 204
 Stopnja obveznih rezerv 87, 215
 Strategija denarne politike 78, 205
 Svet ECB *glej* Evropska centralna
 banka (ECB)
 Svet EU 30, 32, 37, 48, 52, 69, 89,
 128, 205
 Širše smernice ekonomskih politik 30,
 31, 205

 TARGET (transevropski sistem bruto
 poravnave v realnem času) 96, 204
 TARGET2 97, 205

 Ustava za Evropo 29, 71, 206

 Valutna zamenjava 84, 206

 Wernerjev načrt 20

 Zavarovanje 85, 206

